CREDINȚA ADEVĂRATĂ

IOSIF ȚON

CREDINȚA ADEVĂRATĂ

„Vă îndemn să luptați
pentru credința care a fost
dată sfinților o dată
pentru totdeauna.“
Noul Testament,
Epistola lui Iuda, versetul 3

IOSIF ȚON

Societatea Misionară Română
1988

Cuprins

Introducere 5
1. Întrebări fundamentale şi vitale 9
2. Eliberarea minţii 13
3. Concepţia despre lume şi viaţă — factor determinant al naturii societăţii în care trăieşti 20
4. Mărturia marilor istorici români 24
5. De ce este comunismul ateist? 49
6. Întoarcerea la Cuvîntul lui Dumnezeu 54
7. Împăcarea cu Dumnezeu 63
8. Mîntuirea în Biserica Ortodoxă 69
9. Revoluţie sau renaştere? 83
10. Fiecare generaţie alege pentru sine 88
11. Ce înseamnă spiritualitate? 93
12. Mişcări de înnoire în catolicism 98
13. Încercări de reformă în Biserica Ortodoxă română 100
DUMITRU CORNILESCU 101
„Cum m-am întors la Dumnezeu şi cum am spus şi altora" 103
TUDOR POPESCU 115
Apărarea şi mărturisirea de credinţă a preotului Tudor Popescu de la biserica Sf. Ştefan (Cuibu cu barză) din Bucureşti 116
Expunere pe larg a mărturisirii de credinţă a preotului Tudor Popescu 125
Răsvrătirea de la „Cuibul cu barză" de D-l Octavian Goga, fost ministru al cultelor 137
IOSIF TRIFA şi Oastea Domnului 141
Concluzie 169
Care este credinţa adevărată? 172

Introducere

Tradiția spune că cel ce a vestit creștinismul în Dacia a fost apostolul Andrei. Aceasta s-a putut întîmpla cam prin anii 50-60 după Cristos. Ce succes va fi avut Andrei pe meleagurile noastre? Cîți daci vor fi primit noua religie? Nimeni nu poate să știe.

În anul 106, armatele romane ale lui Traian au cucerit Dacia și au transformat-o în provincie romană. Este sigur că între soldații romani erau și creștini. Prin așezarea lor și a coloniștilor romani în Dacia, a pătruns aici și s-a încetățenit religia creștină. Ca și limba, religia creștină ne-a venit deci de la Roma. Și timp de secole, chiar și după retragerea armatelor romane în sudul Dunării, românii au rămas în sfera de influență a Romei. Religia românilor a luat forma romană, și timp de multe secole creștinismul nostru a stat sub tutela Papei de la Roma.

Știm noi, românii, lucrul acesta?

În secolul al IX-lea, românii se aflau încorporați în imperiul bulgar. O vreme, și bulgarii au stat sub jurisdicția Papei de la Roma. Iată însă că în anul 870, din motive geopolitice, bulgarii au hotărît să se rupă de Roma și să se unească cu Constantinopolul. Astfel, ei au trecut de la catolicism la ortodoxie. Și automat, ei le-au impus și românilor ruperea relațiilor cu Roma și acceptarea ortodoxiei bizantine.

Cunoaștem noi, românii, faptele acestea? Și știm noi care au fost consecințele ruperii noastre de Occident și ale împingerii noastre forțate în bizantinism?

În anul 1701, românilor din Ardeal, cărora pînă atunci li se negaseră nu numai drepturi culturale și politice, ci însuși dreptul de a fi considerați națiune, li s-a oferit să capete asemenea drepturi cu condiția să treacă la religia catolică. Și o bună parte dintre români s-au unit atunci cu Roma. Consecințele au fost multe și adînci. Cea mai cunoscută este aceea că românii transilvăneni au început să studieze la Viena și la Roma, și cînd au venit înapoi au inițiat marea mișcare de trezire națională numită „școala ardeleană" sau „școala latinească".

Prin decretul semnat la 1 decembrie 1948, guvernul comunist român îi

obliga pe cei un milion şi jumătate de români ardeleni catolici să se lepede de credinţa lor şi să devină din nou ortodocşi.

Apoi, regimul comunist a început o campanie furibundă de discreditare *a tuturor* religiilor şi de îndoctrinare a maselor cu necredinţa, cu concepţia ateistă despre lume şi viaţă. În cei 40 de ani de dictatură comunistă a crescut o generaţie de români care n-a mai avut nici o posibilitate să se informeze pe larg despre ceea ce cred diferitele culte creştine. Ei au învăţat numai ceea ce le dădea regimul: o imagine deformată, falsă a religiei în general şi a creştinismului în special.

Faptul pe care vrem să-l scoatem în evidenţă este că de mai bine de o mie de ani încoace românii nu au mai fost liberi să-şi aleagă ei înşişi crezul: lor li s-a impus un crez sau altul de către forţe străine, asupritoare.

În ultimele cinci secole, Europa de Apus a trecut prin enorme schimbări de concepţii. Renaşterea, reforma religioasă, iluminismul, romantismul, pozitivismul, existenţialismul sînt doar cîteva dintre marile curente de gîndire şi de crez care au animat viaţa culturală şi spirituală a Europei de Apus în aceste secole. Izolată în imperiul turcesc şi în cel austriac, România a fost doar superficial atinsă de marile căutări ale Europei din aceste secole. În secolul nostru, după scurta perioadă de libertate dintre cele două războaie mondiale, România a intrat în întunericul vieţii de „lagăr" comunist.

Dar nici o tiranie nu durează la infinit. Mai devreme sau mai tîrziu libertatea va veni şi pentru poporul român.

Cînd va veni ziua libertăţii, una dintre cele mai grele sarcini pentru neamul nostru va fi aceea de a-şi alege, în libertate, fără presiuni de nici un fel, concepţia despre lume şi viaţă, crezul ei, care să-i definească atît viaţa spirituală, cît şi cultura şi structura politică, economică şi socială.

Unii se vor grăbi să spună că românii sînt deja ortodocşi şi deci nu mai este nevoie de nici o alegere. Oare aşa stau lucrurile? Să privim realitatea în faţă. La cererea regimului comunist, la scurtă vreme după instalarea acestuia la putere, Biserica Ortodoxă a renunţat să mai facă educaţie religioasă copiilor. Singura educaţie făcută copiilor a fost cea ateistă în şcoli. Datorită acestei abdicări a Bisericii Ortodoxe, românii ortodocşi mai sînt ortodocşi numai prin apartenenţa formală la Biserica Ortodoxă. Ei însă nu-şi cunosc crezul. Ei nu ştiu ce este şi ce crede ortodoxia şi ataşamentul lor faţă de Biserica Ortodoxă este doar sentimental şi tradiţional.

Dar mai mult decît atît. Nu toţi românii sînt ortodocşi. Am amintit deja de un milion şi jumătate de români greco-catolici în Ardeal. Ei încă sînt legaţi — cel puţin sentimental — de Biserica Romei. Spun „cel puţin sentimental", deoarece şi lor le lipseşte, ca şi ortodocşilor, educaţia în cele religioase.

Situaţia mai este complicată şi de faptul că de o sută şi ceva de ani

încoace are loc o pătrundere tot mai mare între români a cultelor neoprotestante, în special a baptiştilor, a creştinilor după Evanghelie şi a penticostalilor. Acestea trei sînt culte creştine, acceptate ca atare în comunitatea creştină mondială, avînd milioane de aderenţi răspîndiţi, practic, pe toate continentele. La noi, Biserica Ortodoxă a făcut eforturi imense să-i numească „secte", negîndu-le astfel calitatea de culte creştine acceptate ca atare.

Aceste trei culte au în comun — printre altele — faptul că nu botează copii mici, ci lasă fiecărui individ dreptul de a-şi alege crezul. Numai după ce au ales ei înşişi să creadă în Isus, sînt botezaţi şi devin membri ai bisericii locale.

Astăzi, aceste trei culte împreună au peste o jumătate de milion de membri botezaţi. Dacă adăugăm la acest număr şi pe copiii lor (cel puţin tot atîţia cîţi sînt cei deja botezaţi), putem vedea că avem de-a face cu un milion de români protestanţi.

La toţi aceştia trebuie să-i adăugăm pe aderenţii mişcării ortodoxe Oastea Domnului. Despre natura acestei mişcări veţi putea afla mai multe într-un capitol din această carte. Deşi conducătorii acestei mişcări se străduiesc să rămînă în cadrul ortodoxiei, mişcarea Oastea Domnului, prin ceea ce predică, neagă o serie de dogme ale Bisericii Ortodoxe şi se apropie foarte mult de cultele protestante. Nimeni nu ştie cîţi aderenţi are Oastea Domnului, căci ea este obligată să funcţioneze în ilegalitate. Cînd va veni însă libertatea, s-ar putea să fim martorii unei mari explozii de vitalitate a Oastei Domnului, în special în satele României.

Este limpede, aşadar, că neamul românesc nu mai este un monolit în ce priveşte religia. Cînd va veni libertatea, Biserica Ortodoxă va vedea cum toate aceste culte, greco-catolicii, baptiştii, creştinii după Evanghelie, penticostalii, Oastea Domnului şi încă multe altele vor concura cu ea la cucerirea gîndirii şi a sufletului românilor.

Desigur, pe lîngă aceste culte religioase, vor concura să cucerească gîndirea şi sufletul românilor şi curentele de gîndire de altă natură care vor fi libere să invadeze România: cultura mondenă, nihilistă, materialistă a Apusului, cultura muzicii rock şi a drogurilor, precum şi curentele mistice orientale, cum ar fi meditaţia transcendentală şi „mişcarea noii epoci" („new age movement").

Ce vor alege românii? Şi ce consecinţe va avea această alegere asupra vieţii lor personale şi asupra vieţii naţiunii?

Cartea aceasta are ca scop să-i ajute pe români în această alegere. Ca să poţi alege, trebuie să ai cunoştinţe de bază referitoare la toate opţiunile. Ce este crezul ortodox? Ce este crezul catolic? Ce este crezul protestant? Cum s-au format ele? Ce consecinţe vor decurge pentru tine dacă alegi să fii

ortodox, sau catolic, sau protestant? Cum ar fi o Românie catolică? Sau o Românie protestantă?

Tot ceea ce am inclus în această carte este menit să-l ajute pe cititorul român să se informeze în acest domeniu al crezurilor şi astfel să poată face o alegere informată.

De-a lungul secolelor de amar ale istoriei noastre, alţii au ales pentru noi. Alţii ne-au ales chiar şi crezul. A venit vremea să cunoaştem pentru noi înşine şi să alegem pentru noi înşine. Aceasta este esenţa libertăţii.

1 | Întrebări fundamentale şi vitale

„Unde vei găsi cuvîntul
Ce exprimă adevărul?"

se întreba Mihail Eminescu agonizînd în căutarea expresiei potrivite. Prin aceasta el ne lăsa să înţelegem că *adevărul* îi era cunoscut şi că dificultatea lui stătea numai în găsirea formei adevărate de comunicare. Chiar dacă ar părea prezumţios să-l contrazicem pe marele nostru poet naţional, trebuie să spunem că pentru omul modern ceea ce este greu de găsit nu este *cuvîntul* ce exprimă adevărul, ci *adevărul* însuşi. Adevărul despre noi înşine, despre sensul şi rostul vieţii, despre natura lumii în care trăim, despre cosmos, despre destin sau despre lipsa unui destin. Cu alte cuvinte, cine sînt eu? Cum am ajuns să fiu ceea ce sînt? De ce exist? Unde merg de aici? Cine a făcut această lume şi cu ce scop? Sînt oare eu şi tot universul doar un produs al întîmplării oarbe, sau ne-a conceput şi ne-a creat Cineva? Şi dacă există acel Cineva, de ce se ascunde căutării mele? Şi cum pot eu să ştiu ce scop are cu mine şi cum pot să intru în legătură cu El?

Răspunsul corect la aceste întrebări este *adevărul* pe care îl caută omul, fiecare om. Adevărul despre noi înşine, despre lumea în care trăim şi despre direcţia destinului nostru.

De răspunsul la aceste întrebări fundamentale cu privire la existenţă depinde modul de viaţă pe care o vom trăi. Noi ne vom fixa obiectivele sau idealurile sau ţelurile în lumina a ceea ce considerăm a fi adevărul despre lume şi viaţă. În această lumină (sau întuneric!) vom decide dacă viaţa noastră va fi o goană după plăceri imediate, cîştigate cu orice preţ, sau va fi o aspiraţie după idealuri înalte şi eterne. Chiar dacă noi nu ne dăm seama, ceea ce am acceptat că este adevărul despre lume şi viaţă ne determină toate acţiunile şi de asemenea tot caracterul.

În căutarea noastră după adevărul acesta atît de vital şi de determinant, este natural să ne adresăm diferitelor şcoli de gîndire, să ne adresăm marilor

gînditori, literaţi, poeţi, să ne adresăm diferitelor religii, să ne adresăm oricui ar putea să ne dea o cheie pentru dezlegarea misterului existenţei.

Şi aici începe nedumerirea noastră. Răspunsurile la întrebările noastre sînt atît de diferite şi atît de contradictorii încît ne aruncă în disperare. Cine are oare dreptate? Toţi cei ce vorbesc pe aceste teme, de la filozofi, la politicieni, la preoţi sau la alţi predicatori, sînt atît de siguri de ei înşişi, sînt atît de autoritari, atît de persuasivi încît, pentru moment, fiecare dintre ei ni se pare a spune adevărul şi, cînd îi ascultăm, sîntem gata să le dăm crezare, să-i urmăm şi să ne clădim viaţa pe ceea ce ne spun ei. Apoi, cînd între noi şi ei se interpune o distanţă sau cînd ceea ce ne-au spus îşi pierde farmecul noutăţii, sau cînd ascultăm pe altcineva cu o altă învăţătură, ceea ce am crezut o vreme ni se pare amăgire, ne pierdem credinţa şi începem din nou căutarea.

Ca să complice şi mai mult lucrurile, pe lîngă factorul raţional intră în joc şi factorul emotiv sau pasional. Adică, dorinţele noastre fizice, de confort, de lux, de sex, sau cele de rang, de prestigiu, de acceptare socială sînt de obicei atît de puternice încît satisfacerea lor ne face să uităm de principii, de argumente, de logică, de credinţă. Şi chiar dacă raţiunea ne spune că deasupra satisfacţiilor imediate există idealuri şi ţeluri eterne, pe acestea le ignorăm sau le negăm cînd este vorba să alegem între ele şi satisfacerea dorinţelor fizice. Cu alte cuvinte, impulsurile noastre animalice sînt mai puternice decît conceptele noastre raţionale sau religioase. Adeseori noi respingem orice concepte metafizice sau religioase nu pentru că ne-ar cere-o logica, ci fiindcă aceste concepte stau în calea satisfacerii imediate a imperioaselor dorinţe sexuale, sau de prestigiu, sau de orgoliu, sau de ambiţii, de ură sau de răzbunare. Noi deci nu sîntem numai fiinţe raţionale, ci şi pasionale, şi pasiunile de cele mai multe ori ne obscurează raţiunea. Şi datorită acestui fapt, adeseori noi acceptăm o concepţie despre lume şi viaţă nu pentru că ea este raţională şi credibilă, ci fiindcă ne convine, deoarece ea este în acord cu pasiunile noastre. Sînt mulţi aceia care cred interpretarea seculară, desacralizată, ateistă a lumii nu fiindcă le-o impune logica, ci fiindcă le-o impun simţurile. Ei nu cred fiindcă e raţional, ci cred fiindcă le convine.

Pentru românii care au avut posibilitatea să iasă din România şi să călătorească în alte ţări, situaţia este şi mai complicată. Pe de o parte, în ţară au fost prizonierii unei singure ideologii, negativistă şi reducţionistă, de care abia au aşteptat să scape. Pe de altă parte, în ţările apusene în care au ajuns este o atît de mare varietate de opinii şi, mai ales, un atît de mare libertinaj şi o atît de mare goană după plăceri şi după satisfacţii imediate, încît o alegere clară şi o fixare într-o anumită direcţie bine precizată pare nu

numai imposibilă, ci chiar indezirabilă. Omului i se pare că e mai bine să guste din toate, să le încerce pe toate. O fixare într-una dintre posibilităţi i se pare a fi o renunţare la libertate.

Situaţia mai este complicată încă de doi factori. Unul e acela că viaţa trebuie luată iarăşi de la capăt. Pentru a-şi face o „situaţie", omul trebuie să lucreze din greu, şi aceasta îi reduce timpul pentru gîndire, pentru cercetare şi pentru viaţă spirituală. Al doilea factor este lipsa de acceptare din partea societăţii în care a ajuns. Ţările apusene dezvoltă tot mai puternic antipatia faţă de mulţii (prea mulţii) străini care le vin în ţară. Puţini sînt românii care îşi vor găsi un mediu în care să fie realmente acceptaţi.

Cei mai mulţi îşi vor forma un mic ghetou al lor înşişi, străini în ţară străină. Ce să iei atunci şi ce să înveţi de la o societate care te respinge? Sînt foarte mulţi românii care dezvoltă o atitudine atît de critică faţă de ţara în care au ajuns, încît nu mai pot vedea nimic bun în naţiunea aceea. Ei rămîn doar cu melancolica tînjire după tradiţiile româneşti lăsate în urmă, pe care acum ar vrea să le păstreze, dar neştiind exact de ce ar trebui ele păstrate.

Pe de altă parte, în Statele Unite, presiunea societăţii îl împinge pe român să uite ţara din care a plecat şi să se americanizeze. Geniul acestei ţări stă tocmai în capacitatea ei de a topi toate populaţiile ce intră în ea şi de a le forma într-o nouă naţiune, cea americană. Fenomenul este aşa de puternic, încît în decurs de o generaţie, copiii emigranţilor ruşi, germani, maghiari sau români sau de orice altă naţionalitate uită limba părinţilor şi sînt complet americanizaţi.

Aşadar, în anumite ţări sîntem confruntaţi cu fenomenul de respingere. În altele, cu fenomenul de topire, de deznaţionalizare. Este natural atunci să începem să ne punem nişte întrebări capitale.

Cît să luăm de la alţii? Ce să luăm de la alţii? De ce să luăm aceste lucruri şi nu altele? Cît să păstrăm din propriile noastre tradiţii şi crezuri şi de ce să le păstrăm pe acestea şi nu pe altele? Iată întrebări pe care românii ajunşi în Apus trebuie să şi le pună. Iar mîine, cînd România va ieşi din noaptea actualei dictaturi despotice şi va reintra în circuitul de idei european şi mondial, acestea vor fi întrebări pe care vor trebui să şi le pună *toţi* românii.

Iată aşadar o mulţime de întrebări fundamentale şi vitale şi o mulţime de probleme şi de complicaţii. Care este răspunsul cel adevărat? Care este soluţia cea bună? Există oare posibilitatea de a găsi adevărul şi de a afla soluţia salvatoare?

Dacă n-am crede că există un adevăr şi o soluţie, nu ne-am fi apucat să scriem această carte. Noi nu împărtăşim părerea acelora care spun că este suficient să-i pui omului întrebările şi să-i defineşti problemele, căci atunci el va găsi singur răspunsul şi soluţia. Noi nu credem că omul trebuie să

descopere el însuşi răspunsul, ci credem că adevărul îi este *dat*. De cine şi cum îi este dat şi care este acel adevăr, acestea fac substanţa unor capitole ulterioare din această carte.

Pentru a ajunge însă acolo, este nevoie încă de elaborare asupra problematicii. Este nevoie să arătăm, chiar şi în linii extrem de generalizatoare, cum a ajuns omenirea la diversitatea ei actuală şi să definim cît de cît criza de spiritualitate în care se află lumea noastră. Este necesar de asemenea să definim cîteva dintre răspunsurile şi soluţiile care i se oferă omului astăzi. Abia astfel vom fi pregătiţi să înţelegem şi să acceptăm adevărul care ni se oferă.

2 | Eliberarea minții

Nimănui nu-i place să i se spună că este rob, sau prizonier, sau victimă. Mîndria omului e de așa natură încît îl face să se prezinte ca liber chiar și atunci cînd n-are cu ce-și ascunde lanțurile sau cătușele. Și totuși, noi toți sîntem prizonieri ai unor sisteme de gîndire. Sîntem robi ai unor concepții care ne-au fost imprimate în minte din copilărie, fără voia noastră. Sîntem victime ale unor procese de spălare a creierului și de brutală și insidioasă îndoctrinare.

Se cere inteligență, imaginație și curaj ca să scapi dintr-o închisoare sau să fugi dintr-o țară ajunsă sub despotism. Este însă mult, mult mai greu să te eliberezi de ideile care ți-au fost imprimate sistematic în gîndire și care ți-au devenit o a doua natură. Iată de ce găsim în Apus atîția români care au fugit de despotismul de acasă și astfel s-au eliberat fizic, dar care încă gîndesc în categorii marxiste, care păstrează încă în mintea lor dacă nu toată concepția marxistă despre lume și viață, atunci multe elemente ale acestei concepții.

Eliberarea de aceste concepții devine dificilă chiar și în Apus datorită faptului că și aici țări întregi, sau largi segmente ale acestor țări au fost și ele îndoctrinate cu elementele esențiale ale concepției marxiste despre lume și viață sau cu concepții care au apărut în Europa înainte de marxism și care au determinat apariția marxismului și au intrat în componența lui.

Ca ilustrație a acestui fenomen, îmi aduc aminte de o după-masă în 1980 într-o cameră studențească la Cambridge University, unde stăteam de vorbă cu Anatol Bukovski, acel curajos și extrem de inteligent disident sovietic. Am fost șocat de ateismul lui și i-am zis:

– Nu-ți dai seama că ateismul tău este parte a marxismului pe care-l urăști și care ți-a nenorocit țara? De ce nu te eliberezi de el?

La care el mi-a răspuns candid:

– Ah, nu, ateismul nu a fost produs de marxism, ci l-a precedat. Și aici, la Cambridge, profesorii mei care nu sînt marxiști sînt atei.

I-am atras atenţia asupra scrierilor lui Soljeniţîn, care a arătat în mai multe discursuri şi articole ale sale cum ateizarea Europei a fost doar un stadiu pregătitor pentru apariţia marxismului, care a adoptat acest ateism ca parte constituantă esenţială a sa; şi cum ateizarea intelectualităţii ruse în secolul al XIX-lea a fost factorul ideologic hotărîtor care a pregătit revoluţia bolşevică din 1917. Bukovski a refuzat pur şi simplu să accepte această evidenţă istorică. Iată deci un exemplu tipic de om care s-a eliberat fizic, dar nu s-a eliberat intelectual de robia marxistă. Şi nu s-a eliberat deoarece şi profesorii lui de la Cambridge erau robii acelei ideologii. Căci, deşi Bukovski îmi spunea că acei profesori nu sînt marxişti, se ştie că ei sînt „de stînga", ceea ce e un eufemism pentru aceeaşi ideologie, chiar dacă anumite nuanţe ale ei sînt îndulcite, pentru a fi făcute acceptabile. Şi chiar dacă n-ar fi nici măcar de stînga, rămîne o realitate faptul demonstrat de Soljeniţîn că ateismul lor este parte integrantă din pregătirea ideologică a Europei pentru nenorocirea ei modernă.

Iată un alt exemplu grăitor. În predica mea de la slujba evanghelică transmisă prin Europa Liberă în prima duminică a anului 1987, m-am ocupat de ceea ce Biblia numeşte „semnele vremurilor". Am căutat să definesc momentul istoric actual şi am spus că ne aflăm la sfîrşitul experimentului comunist. Comunismul ca sistem economic şi politic a venit cu promisiuni extraordinare de libertate, egalitate, frăţie şi belşug pentru întreaga societate. În loc de acestea, a produs dictatură, stat poliţist, brutală înăbuşire a libertăţilor individuale şi — în final — mizerie şi totală catastrofă economică. Am ajuns la momentul cînd chiar şi liderii sistemului au fost nevoiţi să recunoască acest lucru. Am spus, în predica mea, că de acum ajungem la epoca postmarxistă. Unde mergem de aici înainte? Cine ne dă formulele pentru o societate dreaptă şi eficientă? Şi de aici am trecut la cîteva directive pe care ni le dă Biblia în această problemă şi i-am chemat mai ales pe tinerii români creştini să îndrăznească să caute în Biblie soluţii nu numai pentru salvarea individului, ci şi pentru salvarea naţiunii.

Ei bine, cîteva luni mai tîrziu am stat de vorbă în America cu un tînăr pastor baptist venit în vizită din România. Unul dintre primele lucruri pe care a vrut să le discute cu mine au fost predicile mele transmise prin Radio Europa Liberă şi prin B.B.C., Londra. După ce mi-a spus cît de multă lume le ascultă în România şi cît de mulţi le apreciază, mi-a reproşat faptul că uneori „fac şi politică" în aceste predici. În special, mi-a comentat predica aceea despre „semnele vremurilor". Am fost uluit cînd l-am auzit că spune:

– Eu nu cred că aveţi dreptate că ne aflăm într-o epocă postmarxistă. Căci societatea trebuie să meargă inevitabil de la primitivism la sclavagism, apoi la feudalism, apoi la capitalism, apoi la socialism şi apoi la comunism. Şi toată lumea va trebui să meargă spre comunism. Nu este altă cale.

Am rămas stupefiat. Iată un tînăr creştin, un predicator al Evangheliei, care — fără să-şi dea seama — este rob al concepţiei marxiste despre istorie. Dar oare puteam să-l condamn pentru aceasta? În şcoală el a trebuit să studieze „materialismul istoric" şi în toată viaţa lui n-a avut nici cel mai mic acces la vreo altă interpretare a istoriei. A trebuit să-i ţin o prelegere despre Arnold Toynbee cu a sa masivă *A Study of History* (Un studiu al istoriei), în care acest mare istoric analizează 27 de civilizaţii care sînt cunoscute istoriei, care s-au născut, s-au dezvoltat pînă la un maximum, apoi au decăzut i s-au stins, sau au pierit violent fiindcă îşi pierduseră vigoarea necesară pentru apărare şi supravieţuire. A trebuit apoi să-i arăt că numai cîteva ţări din Europa au trecut prin stadiile descrise de marxism şi că nici într-un caz nu se poate dovedi că aceste stadii sînt inevitabile şi că toate societăţile trebuie să meargă necesarmente pe calea presupusă de marxism. Schema marxistă a inevitabilităţii mergerii spre comunism a tuturor societăţilor umane este pur şi simplu o născocire şi o minciună.

Faptul care rămîne însă şi pe care am vrut să-l scot în evidenţă este că mulţi dintre noi sînt încă prizonierii concepţiei marxiste despre lume şi viaţă, sînt — involuntar şi inconştient — robi ai unor noţiuni marxist-materialiste.

Există încă o serie întreagă de noţiuni care ne-au fost imprimate în gîndire şi — datorită faptului că ele sînt susţinute şi de o mare parte a gînditorilor din Apus, în special a celor francezi — ele ne par sacrosante, şi le luăm totdeauna ca de la sine înţelese, fără să ne treacă măcar o dată prin gînd că am putea, sau că ar trebui, să le contestăm valabilitatea. Voi semnala mai jos cîteva dintre ele.

Să începem cu umanismul renaşterii, apărut şi dezvoltat în secolele al XV-lea şi al XVI-lea. Este adevărat că în Evul Mediu catolicismul a ţinut gîndirea Europei în frîu şi că era necesară o descătuşare. Dar, în orice situaţie în care o societate este roabă a unei ideologii înăbuşitoare, important nu este numai să arunci peste bord acea ideologie: mult mai important este cu ce o înlocuieşti! Căci dacă respingi o anumită concepţie despre lume şi viaţă, în mod inevitabil vei îmbrăţişa alta. Dacă eşti fiinţă gînditoare, nu poţi trăi fără o concepţie despre lume şi viaţă.

Secolele al XV-lea şi al XVI-lea au fost secolele zbaterilor spre libertate de gîndire şi secolele căutărilor unor noi interpretări ale lumii şi ale existenţei. Nu toate ţările din Europa au mers pe aceeaşi cale şi nu toate au îmbrăţişat aceleaşi soluţii. O comparaţie a căilor şi a soluţiilor adoptate şi apoi a *consecinţelor* adoptării uneia sau a alteia dintre soluţii va fi deosebit de instructivă pentru noi astăzi.

Să începem prin a ne reaminti că problema era creată de o Biserică ce devenise dictatorială şi totalitaristă şi, prin aceasta, în loc să fie motorul

dezvoltării spirituale a indivizilor şi a naţiunilor, a devenit o frînă în calea acestei dezvoltări. Reacţiile la această situaţie au fost, în mod fundamental, două. Prima reacţie a fost un atac total asupra religiei propovăduite de acea Biserică şi asupra religiei în general şi înlocuirea ei cu o concepţie ateistă despre lume şi viaţă, numită pe rînd umanism, iluminism, raţionalism şi pozitivism, cale adoptată în special de Franţa. A doua reacţie a fost reformarea religiei, adică aruncarea peste bord a acelor forme ale religiei creştine care erau aberaţii omeneşti adăugate în cursul secolelor şi întoarcerea la creştinismul originar, biblic. Calea aceasta a fost urmată de Anglia, Suedia, Norvegia, Danemarca şi parţial de Olanda, Germania şi Elveţia.

Să privim puţin mai de aproape la natura şi la conţinutul celor două căi şi să privim apoi la consecinţele care au fost declanşate de o cale şi de cealaltă.

Trebuie să încep prin a face observaţia că noi, românii, am gravitat în sfera franceză şi dintotdeauna ne-a fost lăudată calea franceză, iar literatura marxistă a accentuat şi mai puternic ridicarea în slăvi a umanismului, a iluminismului, a revoluţiei franceze, a raţionalismului francez, a Comunei din Paris, care toate în final au pregătit apariţia marxismului şi a revoluţiei bolşevice. Calea urmată de ţările reformate nu ne-a fost descrisă niciodată în mare detaliu, şi majoritatea românilor n-au înţeles-o niciodată. De aceea, o contestare a valorii căii franceze şi o apologie a căii Reformei, aşa cum o vom face în paragrafele de mai jos, îi va suna cititorului român ca un lucru incredibil, sau ca un sacrilegiu. Spun „sacrilegiu" cu toate că acest cuvînt desemnează un atac asupra lucrurilor sfinte ale religiei. El se aplică totuşi şi aici, deoarece pentru cei crescuţi în cultura franceză şi apoi în cea marxistă, umanismul, iluminismul, revoluţia franceză, raţionalismul, pozitivismul şi Comuna din Paris sînt noţiuni sacrosante, şi a le contesta valoarea apare pentru ei ca un sacrilegiu.

Vom începe contestaţia noastră prin atacarea cuvîntului „umanism". Pe noi, românii, cuvîntul acesta ne induce în eroare prin faptul că în mintea noastră el este identificat cu a fi „uman", în sensul omeniei româneşti, adică al bunătăţii. Curentul umanist însă, în esenţa lui filozofică, nu are nimic de-a face cu omenia. Umanismul, ca o concepţie despre lume şi viaţă, este opusul teismului. Teismul este concepţia despre lume şi viaţă care pune în centrul său pe Dumnezeu (Teos). Iată esenţa acestei concepţii: Dumnezeu a creat lumea şi pe om şi Dumnezeu energizează, susţine şi conduce lumea, istoria şi pe om spre ţeluri precis definite încă dinainte de creaţie. Dumnezeu a revelat aceste planuri profeţilor, şi suma acestor revelaţii este adunată în Biblie. Apoi Dumnezeu S-a revelat pe Sine Însuşi prin Fiul Său Isus Cristos, prin care a şi făcut ispăşirea păcatelor omenirii şi prin care i-a făcut omului acces la Dumnezeu.

Umanismul începe prin a respinge ideea de Dumnezeu, prin a-L exclude pe Dumnezeu din univers. Umanismul îl pune pe om în centrul universului. După umanism, omul este ceea ce are universul mai bun, iar raţiunea umană este autoritatea supremă în univers. Împlinirea fizică şi intelectuală a omului, aici şi acum, în singura lui existenţă, este ţelul vieţii şi bunul suprem al vieţii. Umanismul, ca o concepţie despre lume şi viaţă, apărut în secolul al XVI-lea în Europa de Apus, este de fapt ateismul. Iată de ce atunci cînd prin 1930 s-a format în Statele Unite ale Americii societatea ateilor, ea şi-a dat numele *The Humanist Society,* şi iată de ce în America termenul de „humanism" astăzi este folosit în sensul de „ateism"!

În secolul al XVII-lea s-a dezvoltat în Franţa curentul iluminist, cei mai cunoscuţi reprezentanţi ai săi fiind Diderot, Voltaire şi o pleiadă de alţi gînditori şi scriitori care au redactat Enciclopedia Franceză. Ei erau antireligioşi şi atei. Ei înşişi au numit „iluminare" debarasarea lor de religie şi adoptarea unei concepţii ateiste despre lume şi viaţă, şi de atunci încoace se transmite voit concepţia că a fi credincios în Dumnezeu înseamnă a fi bigot, a fi îngust la minte, iar a fi ateu înseamnă a-ţi fi luminat mintea.

Rezultatul direct al umanismului şi al iluminismului în Franţa a fost revoluţia franceză din anul 1789. Această revoluţie ne-a fost prezentată întotdeauna în culori strălucitoare, în ciuda măcelurilor pe care le-a declanşat, a pustiirii spirituale căreia i-a dat naştere şi a culminării ei în războaiele napoleoniene. Revoluţia franceză a fost direct şi violent antireligioasă, şi în anii ei de putere s-a încercat distrugerea creştinismului şi introducerea unei religii în care să fie slăvit numai omul. Interesant este că atît în cursul secolului umanismului, cît şi în iluminism şi în revoluţia franceză, ceea ce a fost ridicat la rang de valoare supremă a fost mitologia greco-romană, un păgînism care este interesat în zeificarea trupului uman, a nudităţii şi a plăcerilor senzuale. Arta sculpturală şi pictura acelor secole stau mărturie acestei concepţii.

Nu, revoluţia franceză nu a fost un fapt „pozitiv" şi glorios, aşa cum ne este ea prezentată, ci a fost o declanşare a urii, a violenţei, şi a spiritului de distrugere. Efectul ei final a fost totala desacralizare a naţiunii franceze. Şi aceasta, aşa cum ne-a arătat Mircea Eliade, nu a fost un cîştig, ci o mare şi dezastruoasă pierdere. Ateismul în secolul al XIX-lea a avansat sub numele de raţionalism şi de pozitivism, şi o ultimă consecinţă a fost o altă sîngeroasă revoluţie, *Comuna din Paris* din 1873, care a fost preludiul revoluţiilor comuniste, cu toate nenorocirile pe care ni le-au adus ele şi pe care, din nefericire, le cunoaştem prea bine.

Oare aceasta era calea *necesară* pe care trebuiau să meargă inevitabil naţiunile? Dacă *toate* naţiunile europene ar fi mers pe această cale, am fi, probabil, forţaţi să răspundem afirmativ la această întrebare. Dar nu aşa

stau lucrurile. O serie de alte naţiuni europene au urmat o altă cale. În loc să meargă spre respingerea religiei creştine, spre ateizare, care a dus apoi la revoluţii sîngeroase şi nenorocitoare de indivizi şi de naţiuni, alte ţări au ales calea reformării religiei creştine.

Care a fost esenţa Reformei? Datorită faptului că Reforma nu a pătruns în nici una din ţările Europei de Răsărit, românii nu i-au înţeles niciodată esenţa şi valoarea. Cînd românii însă călătoresc în ţările care sînt rod al Reformei şi văd acolo ordinea, curăţenia şi spiritul de disciplină şi de cinste şi văd dezvoltarea şi belşugul acelor societăţi, le trebuie destul de multă vreme pînă să înţeleagă şi să admită că toate acele lucruri se datorează în mod direct religiei reformate. Esenţa Reformei este reîntoarcerea la Biblie şi acceptarea acesteia ca singura sursă de îndrumare spirituală şi de formare a unei concepţii despre lume şi viaţă.

Să luăm pentru exemplificarea reformei şi a efectelor ei cazul Angliei. Am văzut că în Franţa s-a trecut de la umanism la iluminism şi apoi, ca rezultat direct, la ferocitatea terorii revoluţiei franceze. În timpul acesta, Anglia trecea prin stadii de o natură cu totul diferită. Întîi a fost reforma făcută de Henric al VIII-lea şi consolidată de Elisabeta I. Înflorirea economică şi dezvoltarea Angliei ca forţă mondială în acea vreme (sec. al XVI-lea) sînt bine cunoscute. Secolul al XVII-lea a fost caracterizat printr-o adîncire a Reformei determinată de mişcarea puritană. Puritanii cereau o şi mai radicală reformă, adică o mai totală ataşare de Biblie şi o trăire în puritatea cerută de Biblie. În prima parte a secolului al XVIII-lea, cînd în Franţa a început să triumfe iluminismul ateu, o serie de gînditori englezi tindeau să ducă şi Anglia pe acea cale. Această tendinţă a fost însă înfrîntă de mişcarea de renaştere spirituală provocată de marii predicatori John Wesley şi John Whitefield, cunoscută sub numele de *Methodist Revival* (trezirea spirituală sau renaşterea metodistă). Dacă reforma engleză din secolul al XVI-lea şi mişcarea puritană din secolul următor fuseseră pornite de sus în jos, de la teologi şi academici şi nobili spre mase, trezirea metodistă a atins direct masele populare şi a produs o reînnoire spirituală care astfel a afectat profund întreaga naţiune.

În istoriografia engleză se scoate în evidenţă faptul că acţiunea de înnoire spirituală biblică generată de metodism a produs şi a influenţat o serie de parlamentari britanici care au iniţiat şi introdus legi profund umanitare, ca abolirea sclaviei, îmbunătăţirea situaţiei muncitorilor, şi mai tîrziu a dus la crearea de sindicate, de societăţi de binefacere, la crearea spitalelor etc. Toate aceste îmbunătăţiri ale vieţii sociale s-au produs din impulsul produs de întoarcerea la Biblie, dovedind astfel fără putinţă de tăgadă că revoluţia sîngeroasă *nu* este necesară pentru introducerea de schimbări sociale radicale. Faptul acesta va deveni şi mai vizibil pentru oricine care şi-ar lua timp să

studieze şi istoria celorlalte ţări ale Reformei: Suedia, Norvegia, Danemarca, Olanda, Germania, Finlanda, Elveţia.

Turistul român care poate călători prin Europa ar face descoperiri senzaţionale dacă ar vizita ţări protestante şi apoi ar trece din acestea spre cele catolice (Franţa, Spania, Italia). Diferenţa de ordine, curăţenie şi disciplină este de-a dreptul şocantă.

Un istoric şi gînditor american de origine cehă, Michael Novak, a scris recent o carte majoră intitulată *The Spirit of The American Capitalism* (Spiritul capitalismului american). Subliniez faptul că Novak este romano-catolic. El analizează însă istoria ultimelor cinci secole în Europa şi în cele două Americi (de Nord şi de Sud) şi arată cum protestantismul a declanşat spiritul creator al popoarelor şi a produs ţările cele mai bogate din lume. De asemenea el arată cum catolicismul a frînt dezvoltarea economică a unor ţări ca Spania, Portugalia şi ţările din America Latină, cu toate că resursele acestor ţări nu erau cu nimic mai prejos decît cele din ţările reformate. Celor ce vor să cerceteze subiectul acesta al religiei reformate ca factor decisiv în problema unor ţări extrem de productive şi a unor civilizaţii deosebit de avansate le recomand să citească această carte. În ea vor găsi bibliografie pentru un studiu comprehensiv al problemei.

Ceea ce vreau eu să realizez aici este să-l ajut pe cititorul român să îndrăznească să regîndească o serie de concepte pe care le-a luat dintotdeauna ca pozitive: umanism, iluminism, revoluţia franceză, pozitivism, Comuna din Paris. Toate acestea au declanşat în final nenorocirea marxistă, revoluţia bolşevică şi înrobirea comunistă. Toate manualele de istorie scrise de marxişti ne stau mărturie, căci *ele* prezintă aceste noţiuni ca pozitive şi nu se sfiesc să prezinte aceste mişcări ca precursoare ale marxism-leninismului! Aceste concepţii şi aceste revoluţii *nu erau necesare şi nu erau inevitabile* pentru progresul social. Ţările reformate, care au ales o altă cale, şi astfel au progresat mult mai bine şi mult mai mult, ne dovedesc cu prisosinţă acest lucru.

Am spus însă că este greu ca omul să se elibereze de concepte pe care o viaţă întreagă le-a luat ca de la sine înţelese, ca adevăruri evidente şi absolute.

Se cere curaj şi multă înţelepciune pentru a îndrăzni să-ţi revizuieşti conceptele, să recunoşti că ai gîndit greşit şi să începi totul de la capăt, adoptînd noi concepte şi reclădindu-ţi eşafodajul gîndirii pe noi baze, pe noi principii.

La un asemenea curaj şi la o asemenea înţelepciune îi chemăm noi pe români în aceste pagini de carte.

3 | Concepţia despre lume şi viaţă — factor determinant al naturii societăţii în care trăieşti

Marxismul a căutat să ne convingă că baza produce suprastructura, că, adică, ideile, concepţiile, legile, credinţele sînt produse de factori economici şi sociali. Realitatea este exact opusă. Ideile, concepţiile, credinţele care formează concepţia despre lume şi viaţă determină tipul de economie şi felul de societate pe care le creăm şi felul de viaţă pe care îl adoptăm ca indivizi. Am indicat deja în capitolul precedent că religia catolică a produs un anume tip de societate, Reforma a produs cu totul alt tip de societate, iar umanismul şi ateismul au produs o societate iarăşi radical diferită de celelalte. Şi modul de viaţă al indivizilor este diferit în societăţile acestea.

Este foarte important să înţelegem şi să ne însuşim această idee. De aceea o voi mai ilustra aici prin compararea sistemului de guvernămînt american cu cel sovietic.

Vom merge înapoi la secolul al XVIII-lea. În acea vreme ţinuturile din America de Nord erau colonii engleze. O mare parte dintre puritanii englezi emigraseră în acele colonii. Paralel cu trezirea sau renaşterea spirituală produsă de metodişti în Anglia, în coloniile americane a avut loc marea trezire produsă de Jonathan Edwards şi întărită de John Whitefield, care a venit din Anglia în America.

Revitalizarea aceasta spirituală din America era de nuanţă puternic calvinistă, şi una dintre concepţiile de bază ale calvinismului a fost credinţa în totala depravare sau corupţie a caracterului uman, atît de totală încît numai intervenţia radicală a lui Dumnezeu cu harul Lui mîntuitor îl poate salva pe om. Omul are nevoie de o recreare, şi aceasta o poate face numai Isus Cristos.

Ei bine, cînd s-a produs mişcarea de independenţă a coloniilor americane şi cînd delegaţii acestor colonii s-au întîlnit să discute noua formă de

guvernămînt a Statelor Unite, aceşti delegaţi erau formaţi la şcoala aceasta de gîndire reformată, care credea în totala depravare a omului. Oamenii aceştia mai credeau şi că puterea corupe şi că puterea absolută corupe în mod absolut. Problema pe care şi-au pus-o deci aceşti oameni a fost următoarea: să nu creăm un sistem de guvernămînt în care un om deţine toată puterea, căci el va deveni atunci un tiran, ci să creăm un sistem de aşa natură încît niciodată un om să nu poată acumula toate puterile în mîinile sale, să împărţim puterea în mai multe locuri sau la mai multe grupuri de oameni, în aşa fel încît fiecare grup să-l poată controla şi restrînge pe celălalt. Aşa s-a ajuns la divizarea puterii în trei: puterea legislativă (Camera Reprezentanţilor), puterea executivă (preşedintele şi guvernul), şi puterea juridică (Curtea Supremă).

De două sute de ani acest sistem funcţionează extrem de bine, şi este singura democraţie care a durat în aceeaşi formă două sute de ani în istorie. Să ţinem însă minte că acest sistem democratic bazat pe divizarea puterilor şi pe verificarea şi ţinerea în frîu sau echilibrarea puterilor una de către cealaltă s-a creat datorită concepţiei biblice despre natura coruptă a omului!

Tot în secolul al XVIII-lea, atît iluminismul francez cît şi, mai ales, romantismul au lansat ideea că omul de la natură este bun şi că numai societatea sau oraşul l-a corupt pe om. Dacă omul este descătuşat de societatea oprimatoare, dacă omul iese în natură, dacă este eliberat, omul revine automat la bunătatea lui naturală. Singurul lucru de care au nevoie oamenii pentru a redeveni buni este libertatea. Cît de „adevărată" este această teorie s-a putut vedea în anii revoluţiei franceze: oamenii care „s-au eliberat" au început apoi să se ucidă unii pe alţii în acei ani ai teroarei. Napoleon a pus capăt fratricidului, dar el n-a făcut altceva decît să îndrepte apoi masele spre cucerirea celorlalte ţări ale Europei în devastatoarele războaie napoleoniene.

Ideea bunătăţii naturale a omului a fost preluată de marxism. Ideea aceasta spune că într-o societate de oameni buni, celor mai buni dintre cei buni li se încredinţează puterea — absoluta putere — de a-i conduce pe toţi ceilalţi.

Cînd Lenin a preluat puterea, pe baza aceasta a bunătăţii naturale a omului, el a conceput un sistem de guvernămînt în care un singur om să acumuleze absolut toate puterile. Şi rezultatul n-a întîrziat să se arate, atît în teroarea lansată de Lenin însuşi, cît şi în teroarea stalinistă, apoi în cea maoistă şi în cea ceauşistă.

Cînd Mihail Gorbaciov stătea de vorbă cu preşedintele Reagan în Islanda, soţia lui, Raisa, a vizitat, printre altele, o biserică. Acolo ea a fost întrebată dacă crede în Dumnezeu. „Nu," a răspuns ea, „eu nu cred în Dumnezeu, eu cred în bunătatea omului." Noi cu toţii ştim astăzi la ce tragedii ne-a adus această credinţă în bunătatea omului. Dar ceea ce vreau să vedeţi este că o idee, care în aparenţă n-ar fi prea importantă, aceea a depravării sau

bunătății naturale a omului, a dat naștere la sisteme de guvernămînt radical diferite, cu consecințe extraordinare pentru calitatea vieții a sute de milioane de oameni!

Este, așadar, absolut necesar să examinăm concepția despre lume și viață a românilor și să vedem dacă nu cumva și aici sînt necesare schimbări radicale. Lăsăm la o parte concepția marxistă, care ne-a fost impusă prin brutală îndoctrinare. Sentimental nu ne leagă nimic de ea. Problema este doar cum să identificăm în gîndirea noastră elementele marxiste care mai stăruie acolo și să ne scăpăm de ele. Dar problema este: cu ce le înlocuim? Și, în general, lepădîndu-ne de concepția marxistă despre lume și viață, la ce ne întoarcem? La spiritul francez totalmente desacralizat de astăzi? Sau la tradiții românești mai vechi?

O posibilitate ar fi să ne întoarcem la catolicism. În anul 1701, o parte dintre românii din Ardeal au făcut această alegere. Atunci, unirea cu Roma le-a deschis românilor ardeleni calea spre școlile apusene, în special cele de la Viena și de la Roma. Tinerii care au studiat în Apus s-au întors apoi acasă și au produs o renaștere a românilor, o repunere a lor în circuitul de idei european, o emancipare a lor pînă la actul final al unirii cu patria mamă în 1918.

Prin decretul din 1 decembrie 1948, regimul comunist i-a forțat pe cei un milion și jumătate de români catolici să se întoarcă în Biserica Ortodoxă. Episcopii și marea majoritate a preoților români greco-catolici au refuzat reunirea cu Biserica Ortodoxă și au preferat lungi și grei ani de închisoare. O mare parte dintre ei au murit ca martiri. Și noi trebuie să ne plecăm cu respect în fața martirajului lor pentru credință. Ei au fost cei mai curajoși români într-o vreme cînd majoritatea românilor au plecat capetele și s-au supus tuturor umilirilor și compromisurilor de dragul supraviețuirii fizice.

Cu siguranță, într-o Românie liberă de mîine, greco-catolicii vor trebui să fie liberi să-și refacă cultul și să-și recapete bisericile și școlile. Ei vor avea încă de adus bogate contribuții la viața intelectuală și spirituală a națiunii. Dar religia catolică în totalitatea ei nu s-a dovedit a fi cel mai bun mod de înțelegere a religiei creștine și nici cel mai bun ferment pentru dezvoltarea vieții spirituale a individului și a națiunii. Vom căuta să arătăm ceva mai tîrziu de ce stau lucrurile așa. Înainte de aceasta însă trebuie să analizăm o altă alternativă care îi este oferită în mod natural și evident poporului român, și anume, ortodoxia.

Celor 17 milioane de români care, formal, aparțin de Biserica Ortodoxă li se spune mereu că această religie este „legea strămoșească" și că a te lepăda de această „lege" este ca și cînd te-ai lepăda de a fi român. Oameni de mare cultură, care ne impun mare respect, cum ar fi Lucian Blaga, ne spun uneori că ortodoxia a format sufletul românesc și că, de aceea, românul care *este*

român nu poate fi decît ortodox. Ni se spune că ortodoxia a definit şi a dat conţinut spiritului naţional şi că ortodoxia este păstrătoarea specificităţii româneşti şi, prin urmare, românii, pentru a fi credincioşi lor înşile, trebuie să rămînă ortodocşi.

A contesta aceste noţiuni este desigur o acţiune delicată: ea pune în discuţie ceea ce au oamenii mai sfînt. Aceasta se poate vedea şi din faptul că mulţi români, deşi în concepţia lor sînt necredincioşi sau au doar o vagă înţelegere a credinţei ortodoxe, au totuşi un ataşament sentimental foarte puternic faţă de ceea ce este tradiţia românească şi faţă de „legea strămoşească".

Şi totuşi, contestarea este absolut necesară. O impune studiul istoriei şi o impune studiul Bibliei.

Ceea ce-mi uşurează aici situaţia de contestator este faptul că această contestare au făcut-o înainte de mine cei mai mari istorici români şi unii dintre cei mai mari oameni de cultură ai neamului nostru. În capitolul următor veţi putea citi ceea ce au scris ei pe această temă.

4 | Mărturia marilor istorici români

În anul 1934 a apărut la Bucureşti o carte intitulată *Legea strămoşească, văzută şi descrisă de istoricii români cei mai de seamă şi de profesorii dela facultăţile de teologie ortodoxă*. Cartea a fost retipărită la Roma în anul 1968 şi apoi la Munchen în anul 1985.

Autorul acestei cărţi, N.V. Pantea, nu face altceva decît să culeagă din toţi istoricii români cei mai mari referiri la religia românilor. Prin citate din aceşti istorici, el arată mai întîi că de la începuturile creştinării lor şi pînă în anul 870 românii au fost legaţi de creştinismul apusean, romano-catolic, şi prin aceasta au fost în sfera de cultură a Apusului. Prin urmare, dacă am fi exigenţi cu noi înşine şi cu adevărul, am spune că „legea strămoşească" a românilor a fost religia romano-catolică.

Formarea noastră ca neam şi dezvoltarea noastră spirituală şi culturală de două mii de ani încoace au fost determinate de evenimente istorice pe care nu noi le-am iniţiat, ci cărora le-am fost victime.

Unul dintre evenimentele istorice nenorocite care ne-au afectat în mod radical, dînd o nouă structură gîndirii şi trăirii noastre spirituale, a fost o cucerire străină (una dintre multele!), şi anume cucerirea bulgară. Stăpînirea bulgară a fost cea care ne-a obligat să ne schimbăm religia.

Bulgarii s-au creştinat în anul 864. După creştinare, ei au oscilat cîţiva ani între Roma şi Bizanţ. În cele din urmă, în anul 870 ei au decis să se asocieze cu Bizanţul şi să accepte ritul ortodox. Cîţiva ani mai tîrziu, au decis să introducă în biserici, în locul limbii greceşti, limba slavonă. Fiindcă românii se aflau sub stăpînirea imperiului bulgar, automat s-a introdus şi în bisericile lor ritul bizantin şi limba slavonă.

De aici încolo îi lăsăm pe istoricii români să ne vorbească despre modul în care au trecut românii în sfera bizantină şi-i lăsăm pe ei să aprecieze consecinţele acestei schimbări. Subliniem faptul că *toţi* istoricii pe care îi citărm au fost ortodocşi. Începem cu un citat din **Xenopol.**

„Întoarcerea Românilor dela Creştinismul roman la cel bulgar a fost datorită unei apăsări exterioare, căci nu exista niciun motiv care să fi făcut pe Români a lepăda o formă de religie pe care o înţelegeau, şi a lua pe una pentru care nu aveau nicio înţelegere... Ce motiv ar fi putut împinge însă pe Români a înlătura forma poporană a religiei lor şi a adopta una din care nu înţelegeau nicio singură vorbă? Dinaintea puterii însă şi a autorităţii trebuia să se plece acel supus şi îndată ce câţiva preoţi bulgari vor fi găsit o vieaţă uşoară şi mânoasă între Români, numărul lor va fi crescut pe fiece zi: apostolii bulgari se vor fi adaus fără încetare, pentru a răspândi învăţătura lor între Români. Astfel în puţin timp, sprijinit pe braţul autorităţii seculare, pe care totdeauna clerul a ştiut să-l iee în ajutorul său, s'a lăţit şi întărit Creştinismul bulgăresc între Românii din Dacia Traiană".

„Există o tradiţie la Români, care ne-a fost păstrată de Dimitrie Cantemir. Ea spune că: „înainte de sinodul dela Florenţa, Moldovenii, după exemplul celorlalte naţii cari îşi trăgeau limbile lor din graiul roman, întrebuinţau literile latine. Dar fiindcă în acel sinod mitropolitul Moldovei trecuse în partea Latinilor, urmaşul său Teoctist, diaconul lui Marcu Efesianul, de neam bulgar, pentru a desrădăcina cu atât mai mult din Moldova sămânţa catolicismului şi să ridice totdeauna tinerilor putinţa de a ceti sofismele Latinilor, a încredinţat pe Alexandru-cel-Bun că, nu numai să surgiunească din ţară pe oamenii de altă credinţă, ci să scoată şi literile latine din toate scrierile şi cărţile, şi să întoarcă în locul lor pe acele slavone".[1]

„Legenda este de o mare importanţă. Se vede din ea că poporul moldovenesc pe timpul lui Cantemir, punea în legătură o ceartă între biserica latină care fusese mai înainte la el, şi acea slavonă, cu schimbarea alfabetului latin în acel cirilic".

„Păstrarea acestei tradiţii, în o altă formă şi pe o altă cale, ne va lumina însă şi mai mult asupra adevăratului ei înţeles. În o carte tipărită la Buda în limba bulgară în 1844 întitulată **Tarstvenica**, în care se cuprind biografiile domnilor bulgari, autorul ei, raportîndu-se la nişte manuscripte vechi spune:

„S'au însemnat în nişte cărţi vechi scrise de mână că după reposarea patriarhului bulgar, Sfântul Ioan carele a ridicat pe Asan la împărăţie, a chemat Asan dela Ohrida pe părintele Teofilact, a luminat şi a curăţit toată Bulgaria de eresurile de cari multe se aflau atunci în ea. După aceea a învitat pe împăratul Asan de a trecut în Valahia, să o cucerească şi să o cureţe de eresul roman, care pe atunci domnea în ea; şi Asan s'a dus şi a supus amândouă Valahiile sub stăpânirea sa, **şi a silit pe**

Valahi, cari până atunci citeau în limba latină, să lese mărturisirea romană, şi să nu citească în limba latină, ci în cea bulgară, şi a poruncit ca celui ce va citi în limba latină să i se taie limba, şi de atunci Valahii au început a citi bulgăreşte".

„Paralela bulgară a legendei române este mai raţională. Ea spune anume că Asan ar fi scos limba latină din biserica română, pentru a îndepărta eresul roman şi a introdus limba bulgărească. Mai notăm şi că legenda bulgară urcă mai sus în timp înlocuirea Creştinismului latin la Români prin acel bulgar, punându-o pe timpul Asăneştilor".

„Asemenea concordanţă deplină între două legende păstrate la popoarele române şi bulgare, cari ambele arată, că **înainte de a fi limba bulgară în biserica română, era cea latină**, dobândeşte o însemnătate mult mai mare decât s'ar cuveni a se da unor simple poveşti. Potriveala cea neaşteptată a două izvoare atât de deosebite, dar cari puteau fi atât de bine informate, deoarece se raportau la fapte petrecute între ambele popoare, dă acestor legende valoarea unor mărturii istorice, care nu pot fi trecute cu vederea. **Putem deci privi ca un punct stabilit, acela că înainte de Creştinismul bulgar, fusese la Români unul de formă romană, cu limba latină ca limbă a predicării, încât se adevereşte şi astfel inferenţa trasă mai sus din cercetarea terminologiei bisericeşti**. Mai departe ambele legende atribue schimbarea limbii liturghiei din latină în slavonă, unui act de autoritate: cea moldovenească lui Alexandru-cel-Bun, cea bulgărească lui Asan, împăratul Bulgarilor. Ambele legende conţin însă neexactităţi istorice. Astfel sinodul dela Florenţa s'a ţinut tocmai în 1437, cînd Alexandru-cel-Bun murise acum de patru ani; iar împăratul Asan care se răsculase contra Bizantinilor, numai de cuceriri nu avea timp la nordul Dunării. O singură dată trecu el peste Istru „în vecina Scitie", nu însă cucerind, ci fugind bătut, înaintea împăratului Isaac Angelul. Apoi pe timpul lui Asan, 1185-1196, nici nu exista o Valahie la nordul Dunării, cu atât mai puţin două, ci numai o Scitie era cunoscută, încât se vede foarte lămurit caracterul legendar al ambelor arătări, adică tocmai îmbrăcarea unui adevăr în concepţii posterioare, contimporane cu naşterea acestor poveşti.

„Desbrăcând îndoita legendă de partea cea adausă de neştiinţa poporului, rămâne ca miez al ei, faptul că înainte **de Creştinismul bulgar era la Români Creştinismul roman, care tocmai fusese scos cu violenţă de către un împărat bulgar**, ceea ce însă se petrecu mult înaintea lui Asan, pe timpul tocmai a regelui Bogor sau a urmaşului său Simion".[2]

Aceste evenimente istorice sînt consemnate şi de istoricul **D. Onciul:**

„În atârnare politică de statul Bulgar, Românii au urmat să fie şi în atârnare bisericească de acesta, aşa încât şi la ei s'a întrodus limba slovenească în biserică, în locul celei latine dela început. Prin statul bulgar şi prin biserica bulgară, Românii din Dacia au fost despărţiţi definitiv de atingerea cu imperiul şi de lumea latină, rămânând supuşi mult timp influenţei slave. Stăpânirea bulgară în Dacia a fost desfiinţată prin Unguri; iar influenţa bisericii bulgare a continuat până la organizarea bisericii române în secolul al XIV-lea, după întemeierea principatelor".[3]

În altă parte, **D. Onciul** scrie:

„Pe atunci toată Dacia, afară de Moldova, era dependentă de imperiul bulgar. În această dependenţă Românii din Dacia au primit şi ei ritul slav, păstrat în biserica bulgară şi după restabilirea legăturilor cu Roma sub Simeon. Legăturile noastre cu biserica bulgară continuând şi după desfiinţarea imperiului bulgar (1018), ritul slav a prins rădăcini atât de adânci la noi, încât el se menţinu în biserica noastră până în secolul XVII-lea. Aşa ne-a fost fatalul destin al istoriei".[4]

Încă un citat din **D. Onciul** referitor la aceleaşi evenimente:

„De imperiul lui Boris atârna aproape toată Dacia Traiană (Ţara Românească, Ardealul şi părţile răsăritene ale Ungariei), cu voievodate şi cnezate dependente de imperiul bulgar. Stăpânirea asupra acestor părţi (în formă de suzeranitate) până la cucerirea ungurească şi parte până la desfiinţarea imperiului (1018), adeverită prin mai multe mărturii şi indicii istorice, este netăgăduită, afară doar de cine nu vrea să înţeleagă istoria noastră...

„În asemenea legături cu Bulgarii, Românii din Dacia, ca şi cei din dreapta Dunării din cuprinsul imperiului bulgar, au împărţit cu ei soarta în stat şi biserică. **Prin Bulgari şi odată cu dânşii, noi am fost despărţiţi de biserica romană; dela dânşii am primit limba slavonă în biserică şi stat, care domină apoi vieaţa noastră intelectuală până în secolul XVII. Aşa ne-a fost fatalul destin al istoriei".**

„Tradiţia noastră cu „Formos papa", în a cărui vreme

„pravoslavnicii Români s'au despărţit de Romani", confirmă în mod surprinzător aceste deducţiuni din mărturiile istorice".[5]

Un alt istoric român, **N. Dobrescu,** scrie despre aceleaşi evenimente:

„E foarte remarcabil că asupra acestui fapt s'a păstrat la noi o tradiţiune bisericească, căci ea are ştire despre oarecari legături bisericeşti pe cari noi le-am fi avut cândva cu Formos papa, şi că noi atunci ne-am despărţit de latini, când acel Formos — cum zice tradiţiunea noastră, întorcând lucrurile pe dos — a trecut dela pravoslavie la latinie, în loc să zică: când noi (Românii) am trecut dela latinie adică dela ritul latin, care era până atunci în secolul al IX-lea, la noi în biserică, la pravoslavie, adică la ortodoxie adusă la noi de bulgari, cari ne stăpâneau politiceşte, căci prin ruptura cu Roma făcută în acest timp, limba latină era scoasă cu totul din biserica bulgară, iar resturile care se mai găseau au dispărut cu timpul. Românii fiind atunci dependenţi de stăpânirea bulgară a trebuit să dispară şi la noi liturghia latină din biserica noastră şi a fost înlocuită cu liturghia slavă introdusă în imperiul bulgar".[6]

Românii ajung la dependenţă canonică de biserica bulgărească. Xenopol scrie: „Dacă Creştinismul la Români îmbracă forma bulgărească şi fu introdus la ei cu violenţă de către stăpânii lor, Bulgarii de peste Dunăre, este evident că ţările române, şi cu deosebire Transilvania, trebuiau să fie supuse canoniceşte unui scaun bulgăresc. Cu toate aceste în rândul episcopiilor bulgăreşti enumerate de împăratul Vasile al II-lea Bulgaroctonul, după răsturnarea întâiului Imperiu Bulgăresc, în hrisovul prin care recunoaşte autocefalia metropoliei din Ohrida, nu se vede trecută nicio episcopie cu reşedinţa dincoace de Dunăre; dar împăratul adaugă în acest hrisov că lasă sub jurisdicţia Ohridei şi pe **Valahii din toată Bulgaria**, de al cărui scaun trebuiau să asculte cu toţii".

„Se vede din această dispoziţie **specială pentru Valahi**, că pentru dânşii nu existau scaune episcopale deosebite, şi că ei ascultau, direct de patriarhia bulgărească".[7]

Xenopol adaugă mai departe: „Rezumând cercetările de până aci asupra bisericii bulgăreşti la Românii din Dacia Traiană, încheiem: **1) că forma bulgară a Creştinismului s'a substituit în chip violent celei vechi romane; 2) că Românii fură menţinuţi sub autoritatea directă a patriarhului bulgăresc, fără a li se constitui nişte episcopi speciali, până după căderea imperiului întâiu bulgar şi trecerea ţărilor române sub altă stăpânire, când atunci apar şi episcopi**

români la nordul Dunării; 3) că din aceste legături vechi ale Românilor cu patriarhia bulgară, al cărei de pe urmă scaun fu Ohrida, se explică supunerea ierarhică a bisericilor române, constituite mai târziu, sub această patriarhie".[8]

Onciul *confirmă aceste fapte:*

„În dependenţă de imperiul bulgar Românii din nordul Dunării au primit organizaţia lor bisericească sub ierarhia bulgară, cu limba bisericească slavă, introdusă în Bulgaria (după 885) prin discipolii lui Ciril şi Metod, apostolii Slavilor. Şi după desfiinţarea imperiului bulgar, ei au continuat să fie sub arhiepiscopatul de Ohrida (ultima capitală a imperiului, cu scaunul episcopal) până la înfiinţarea mitropoliilor româneşti ale Ungrovlahiei (1359) şi Moldovei (1401)".[9]

Să vedem în continuare cum apreciază istoricii români intrarea românilor în sfera ortodoxiei slavone. Iată ce scrie **Xenopol:**

„Înrâurirea bisericii bulgăreşti asupra minţii şi desvoltării poporului român, care ţinu aproape opt veacuri, fu din cele mai dăunătoare. Devenind, prin o urmare fatală, şi limba Statului şi aproape singura scrisă şi citită, limba bulgară împiedeca cultivarea graiului naţional pentru acest răstimp atât de îndelungat. Atare predominare a bulgarismului la Români nu se poate asemăna cu aceea a limbii latine în biserica şi Statele apusene; căci aici, deşi o limbă străină slujea la început pentru transmiterea gândirilor, această limbă străină conţinea cheia unei comori întregi de idei înalte, de forme măiestre, de învăţături preţioase, cari pătrunseră încurând tocmai prin acest canal, minţile mulţimii, şi desţelenindu-le, le făcură destoinice pentru civilizare şi pentru spornica rodire de mai târziu a graiului naţional. Limba latină fu o şcoală pentru limbile poporane. La noi slavismul, tâmpit, orb şi lipsit de orice idee, apăsa ca un munte asupra cugetului poporului român, fără să-i aducă niciun folos, îngroşind tot mereu întunerecul care-i cuprinsese minţile, în loc de a-l împrăştia. Limba slavonă înnăbuşi gândirea românească".

„De aceea pe când în apusul Europei, întrebuinţarea limbii latine aduse şi efecte pozitive şi rodnice asupra cugetării omeneşti, la Români predominarea slavismului a distrus numai, fără a crea nimic. Înrâurirea lui pozitivă, urmele lăsate de el în conştiinţa românească sunt aproape nule. Cuvintele slavone introduse prin biserică, sunt acele ce s'au prins mai slab de graiul poporului român, deci acele ce s'au

deslipit mai uşor în timpurile mai nouă. Ele nu pătrunseră în organismul viu al limbii, nu se întrupară în ea, nici nu făcură cu ea o parte întregitoare. Suprapuse adeseori cuvintelor romanice, ele au fost aruncate departe de graiul poporului, îndată ce struna română atinsă de degetul regenerării, sbârnăi puternicul său sunet. Cu totul alta este înrâurirea directă slavonă, stabilită prin contactul dela popor la popor. Aici cuvintele împrumutate dela Slavi rămaseră contopite în limbă, astfel că astăzi ele sunt cu neputinţă de alungat din ea, fără a o sărăci, fără a rupe din arborele ei multe frunze grase, multe flori mirositoare. Aici vedem dimpotrivă o înrâurire firească, primită de bună voie şi plăcere, de limba şi simţul poporului. Dincolo una măestrită şi silită, suferită de graiul şi de mintea Românilor timp de veacuri întregi, dar pe care, la un timp dat, o scutură şi o respinse".[10]

Tot **Xenopol** scrie în alt loc:

„La niciun popor din Europa nu a fost mersul ideilor atât de împiedecat ca la acel al Românilor. Dela dispărerea Daciei în noianul năvălirilor barbare, când se stinse facla culturii care începuse a străluci în provincia romană până la timpurile ce ne ating mai de aproape, poporul român s'a svârcolit mai cu deosebire în mişcări fizice, iar cele intelectuale frământară mai puţin decât toate a lui fiinţă".

„Poporul român moştenise dela Romani, elementul de căpetenie din care se zămislise, limba sa neolatină şi religia creştină, două pârghii de cultură, care îmbinate ar fi putut grăbi, îndată ce vremurile se mai liniştiră, reîndrumarea civilizaţiei. Timpurile furtunoase ale năvălirilor adusese însă, în afară de sălbătăcirea deprinderilor, provocată prin o stare bântuită şi neaşezată, şi întemeierea unei înrâuriri străine statornice şi trainice, care trebuia să dăuneze mult mai puternic spiritul român decât sdrobirea vieţii sale civilizate de altă dată. Dacă starea chaotică produsă prin prăbuşirea barbarilor asupra Daciei avusese de efect nimicirea vieţii culturale trăite de Daco-Romani în ţara lor, introducerea limbii slavone în biserica şi statul român împiedecă pentru secoli îndelungaţi reînnodarea firului cultural, rupt prin violenţa năvălirii".

„Predominarea acestei limbi străine în forma principală de cultură a timpului, religia, începu îndată după căderea ţărilor nord-dunărene sub stăpînirea Bulgarilor, şi anume după ce acest popor însuşi primi ritul slavon, introdus de Metodiu şi Ciril mai întâiu în Moravia, şi apoi în biserica lui, cum am văzut-o aiurea, în timpul imperiului întâi al Bulgarilor, care dispare de pe scena lumii în anul 1081. Creştinismul

roman fu suplantat cu violenţă prin acel bulgăresc, şi de atunci înainte exprimarea gândirii româneşti în chipul trainic al scrierii deveni slavonă. Limba latină în loc de a se menţinea în sfera închinării religioase, fu alungată cu totul din întrebuinţarea reflexivă a poporului român, şi el în loc de a-şi păstra comunitatea sa intelectuală cu popoarele latine ale Europei apusene din care făcea parte prin origina lui, intră în legătură prin forma cultului său, şi în curând prin aceea a întregei sale vieţi culturale, cu popoarele slavone. El se apropie încă şi mai mult de aceste, când la 1054 despărţindu-se biserica ortodoxă de cea catolică, Românii ca unii ce profesau creştinismul bulgar, luară şi ei parte cu ortodoxii contra creştinilor apuseni".

„De atunci şi până la Matei Basarab şi Vasile Lupu, forma superioară, adică scrisă a gândirii româneşti se rosti în limba slavonă. Ca un munte zăcu această limbă străină pe întreaga comoară intelectuală a poporului român timp de aproape opt veacuri, înnăbuşind orice manifestare mai înaltă a cugetării, care chiar dacă s'ar fi putut ivi, nu putea să se desfăşure".[11]

„Aceasta predomină exclusiv în slujba bisericească şi în cancelariile domneşti; de aceea toate cărţile ce se întrebuinţau în biserică în veacurile al XIII-lea, XIV-lea, XV-lea şi cea mai mare parte din al XVI-lea sunt scrise în limba slavonă; toate documentele ce ne-au rămas din aceste vremuri sunt redactate în aceeaşi limbă".[12]

N. Iorga este de aceeaşi părere cu privire la influenţa slavo-bulgară:

„Aceasta e cultura pe care o puteau da învăţaţii din Moldova şi Ţara-Românească: călugări după asemănarea celor din Serbia, ei ţineau cu îndărătnicie la singura carte legiuită şi plăcută lui Dumnezeu, cartea slavonă. Literatura românească nu putea porni dela dânşii, cari cântau pe bulgăreşte până şi isprăvile lui Ştefan-cel-Mare".[13]

Cu toată influenţa masivă şi îndelungată slavo-bulgară, românii au păstrat cu tenacitate terminologia creştină de bază din limba latină. Unii istorici înţeleg din aceasta că legătura spirituală a românilor în Roma a rămas neruptă. Iată ce scrie profesorul universitar **D. Drăghicescu:**

„Din punctul de vedere al culturii, biserica era temelia vieţii culturale a Românilor. Cum biserica română era în totul slavă, cultura noastră întreagă era slavă. Pe lângă cele 7–8 sute de cuvinte slavone ale graiului vorbit, întreaga limbă română scrisă era slavă, ca şi alfabetul

cu care se scria. În documentele ţării, limba oficială, în lăuntru şi în afară a fost exclusiv, până la mijlocul veacului XVIII, cea slavă. Prin urmare biserica şi limba, singurele temelii ale vieţii culturale a Românilor, fără multă vreme slavoneşti". D-l Iorga arată cum limba slavă veche s'a introdus, mai întâi în biserică şi de acolo a trecut în stat, în documentele oficiale. „Limba din biserică era, în timpul evului mediu, aceea a culturii generale şi statul la ivirea lui o împrumută pur şi simplu. Instruirea slavonă a învăţaţilor făcu că, în ocaziile din lăuntru, hrisoavele respective sunt scrise în slavoneşte. „Într-adevăr, zice d-l Iorga, limba hrisoavelor româneşti, din secol. XVI, în general nu se deosebeşte întru nimic de documentele bulgare din acelaşi timp. Chiar ortografia hrisoavelor slave din Ţara Rom. în sec. XIV, este exact aceeaşi cu a Bulgariei. Formulele de cancelarie sunt aceleaşi; titulaturi, context şi datarea sunt în amândouă ţările aceleaşi, dela crucea cu care încep primele rânduri până la cerneala roşie, cu care sunt scrise caligrafic sub monograma artistic însemnată, totul este identic".

„Este însă de ţinut în seamă, că în ce priveşte religia, partea ei de temelie, în chestiuni de dogmă, era de origină mai veche decât influenţa Slavilor. Astfel, cuvintele cari corespund ideilor celor mai temeinice ale credinţei sunt latine, cum, spre pildă Dumnezeu, cruce, botez, drac, înger, tâmplă, altar, creştin, păgân, biserică, etc.".

„Dimpotrivă, trebue avut în vedere că termenii bisericeşti, împrumutaţi dela Slavi, însemnează lucruri de o valoare de a doua mână. Astfel de termeni avem: vlădică, moliftă, utrenie, cristelniţă, clopot, strană, tămâie, precista, stareţ, schimnic, mucenic, potcap, moaşte, spovedanie, capişte, sobor, prohod, propovăduire, pristavire, blagoslovenie, pogribanie, pravoslavnic, bogdaproste, sărăcusta, sărindar, moşchior, colac etc. Toţi aceşti termeni, după cum se vede foarte bine, privesc sau părţi de mică însemnătate din slujba dumnezeească, sau instrumente şi obiecte întrebuinţate în biserică, sau, în sfârşit, numiri particulare pentru unele stări duhovniceşti şi pentru ornamente şi haine bisericeşti. Înrâurirea slavonă asupra bisericii române priveşte deci mai mult cultul formal, partea din afară a slujbei, şi o bună parte din organizarea vieţii culturale. Partea lăuntrică a credinţei pare a fi rămasă mai mult în afară de această înrâurire".[14]

De aceeaşi părere este şi istoricul **I. Bogdan:**

„Continuitatea creştinismului român o dovedeşte terminologia creştină de origine romană; aceasta n'ar exista astăzi în limba română,

dacă Românii ar fi încetat vreodată să fie creştini. Aşadar nu creştinismul, ci biserica oficială creştină au luat-o Românii dela Bulgari. De altă parte însă ne-au rămas, prin înrâurirea limbii slave din biserica oficială, cuvinte ca: popă, molitvă, spovădanie, feştenie, blagoveştenie, strană, cădelniţă, tot termeni ce n'au nimic a face cu noţiunile abstracte ale creştinismului, ci se rapoartă numai la ritual şi sunt luaţi din ritualul vechiu bulgăresc al bisericii noastre".[15]

În secolele care au urmat căderii sub turci a Constantinopolului (1453), principatele române au devenit loc de refugiu pentru mulţi călugări şi ierarhi greci. Influenţa greacă a culminat în secolul al XVIII-lea, cu stăpînirea fanariotă din Principate. Să vedem în continuare cum apreciază istoricii români această influenţă asupra mentalităţii românilor.

Iată ce scrie istoricul **Gh.M. Ionescu:**

„Influenţa culturii greceşti la Români, nu poate fi comparată cu aceea pe care renaşterea italiană a produs-o asupra Franţei în secolul XVI, nici cu influenţa franceză produsă mai târziu asupra spiritului public românesc. Bizanţul căzuse din vechea-i splendoare de odinioară; scriitorii bizantini nu mai compuneau opere originale, ci acum se mărgineau mai mult a rezuma şi compila numai, după capo d'operele autorilor clasici. O civilizaţiune în decadenţă nu poate avea influenţa unei renaşteri. Românii deci, au primit limba şi influenţa culturii greceşti dela Byzantinii decăzuţi, numiţi mai târziu şi „fanarioţi".

„Este în deobşte cunoscut de ce înaltă consideraţiune s'au bucurat şi se bucură încă sfintele Locuri unde a trăit, predicat, murit şi înviat Mântuitorul din partea întregii creştinătăţi, şi cu atât mai mult cu cât „Sfintele Locuri" erau sub Turci. Românii, s'au deosebit de celelalte popoare prin faptul că în loc să considere de sfinte numai „Locurile", ei au considerat de sfinţi şi pe călugării dela acele „Locuri" şi de prin împrejurimi".

„În astfel de dispoziţiuni sufleteşti aflându-se Românii se închinau c'o deosebită pietate şi veneraţiune la orice faţă bisericească, care venea de pe acolo".

„Patriarhiile Orientului ortodox fiind reduse de Turci la cea mai tristă stare, fac apel la Români pentru patronagiu şi milă şi domnitorii români „iubitori de călugări"... îi primesc cu dragoste şi le închină avutele lor mănăstiri. Dar urmaşii acelor miluiţi... în scurt timp din miluiţi, devin poruncitori în propria noastră casă; din prigoniţi prigonitori şi din protejaţi stăpâni adevăraţi şi ca consecinţă fatală

ne grecizează biserica, societatea şi şcoala în elementele lor superioare. Astfel grecismul serveşte ca element disolvant, în contra limbii slavone care cade din biserica română, dar care se menţine cu încăpăţânare în cancelariile domneşti".

„Pe când călugării greci cucereau ţările române pe calea religioasă, nimicind cărţile şi alungând pe de o parte limba slavonă, iar pe de altă împiedecând desvoltarea limbii româneşti prin introducerea limbii greceşti în biserică, elementul grecesc laic, cucereşte ţările pe calea economică, prin comerţ mai întâi, apoi, amicii pretendenţilor la tronurile române dobândind de timpuriu influenţa în stat, ajung prin căsătorii, să pună mâna pe moşiile boierilor, ajung să ocupe cele mai înalte dregătorii în ambele ţări surori, de multe ori în dauna boierilor pământeni".

„Domnitorii români, prin cultura lor, prin legăturile lor de căsătorie, se grăbesc pe întrecute a atrage învăţaţi greci la curţile lor; fiind doritori de ştiinţa şi luminile greceşti, Domnitorii noştri au pătit ca şi fluturii care oscilează noaptea la lumina lumânării, dar care îşi ard aripele. Ei chiamă în mod inconştient pe greci în ţările lor şi aceasta are ca consecinţă, grecizarea societăţii înalte româneşti şi mai târziu domnia fanariotă".

„Limba grecească fiind limba Orientului creştin, cu care Românii stăteau în cele mai strânse relaţiuni şi cum elementul grec atât bisericesc cât şi laic, devenise preponderant, Domnitorii români înfiinţează şcoli greceşti, care, fiind întreţinute cu cheltuiala Statului, ajung în scurt timp a fi ridicate la rangul de Academii".

„Românii învăţând la şcoala grecească, adoptând moda curţii, care era şi ea grecească, stând în strânse legături de prietenie şi căsătorii, au adoptat pe lângă obiceiurile şi portul lor, felonia şi îngâmfarea grecească şi ajunseră a le fi ruşine cu numele de român. „Român e ţăranul, dar eu sunt boier moldovean" declamau cu mândrie elevii lui Cuculi şi Kiriac dela Academia din Iaşi".

„Influenţa culturii greceşti în biserică a fost covârşitoare. Clerul superior s'a grecizat şi ca consecinţă fatală prin mitropolii, episcopii, prin bisericile mari şi mănăstirile închinate s'a citit, cântat şi predicat în greceşte şi rareori şi în româneşte; legile bisericeşti au fost consultate după autorii cei mai reputaţi, probă, numeroasele şi voluminoasele sintagme şi nomo-canoane de care s'au servit atât profesorii în Academie cât şi prin dicasterii".

„Rangurile bisericeşti cum şi numele însemnătoare sunt imitate după cele ale bisericii din Constantinopol".

„Încât priveşte despre moravuri, şcoala greacă a fost detestabilă; ele

se resimt şi azi în biserica noastră deşi într'un mod mai ascuns".

„Prin necontenitele căsătorii ce au avut loc între familiile româneşti şi cele greceşti, a intrat în masa atotmistuitoare românească, mult sânge grecesc, a distrus în parte caracterul românesc, s'a fasonat cugetarea, s'a schimbat sensibilitatea şi acestea se pot vedea şi astăzi în toate manifestaţiunile spiritului românesc, în elementele lui superioare, în politică ca şi în legislaţie, în concepţiunea administrativă ca şi în vieaţa socială, în şcoală ca şi în Biserică".[16]

D. Drăghicescu scrie astfel despre influenţa nefastă a grecilor în ţările române:

„Se poate zice că nenorocirea grecească, care izbi aşa de crud şi adânc ţările noastre, nu fu decât o urmare firească, fatală a stăpânirii Turcilor în Europa. În deosebi, dela această dată ei se pripăşiră aci sub masca religiei uşor de purtat, şi cu care se putea înşela uşor spiritele simple ale Românilor. Patriarhul Nifon, la venirea lui în Muntenia, în timpul lui Radu al IV-lea, întăreşte şi mai mult înrâurirea grecească în biserică, mai ales dela suirea lui în scaunul Mitropoliei. Această înrâurire devine precumpănitoare sub Neagoe Basarab".

„Călugării răsăriteni, zice **Xenopol,** venind din părţile mai apropiate, unde suferise Mântuitorul, erau priviţi nu ca oameni ci ca sfinţi de către bigota poporaţie a ţărilor române, care se simţea prea fericită, când putea să se despoaie în favoarea acelor obraze, ce ştiau aşa de bine să se folosească de prostia lumii. Fapt este că mănăstirile şi mai toate demnităţile bisericeşti fură înţesate cu Greci şi călugări greci, mai în tot cursul veacului XVI. În acest răstimp numai, vedem doi patriarhi greci stabilindu-se în ţară: pe Nifon deja amintit, lângă care trebue să adăugăm pe Pahomie, care „luând clerici şi mireni cu sine au mers în Valahia şi în Moldova, unde a fost primit cu toată evlavia de principi, de boieri şi de tot norodul acelui loc".

„Într'un cuvânt se poate zice că dacă secolul al XVII este începutul predominării greceşti peste ţările române, întreg veacul al XVI este pregătirea acestei predomniri, pripăşirea şi revărsarea grecismului peste ţarina românească".[17]

Mai departe el adaugă:

„Cu un talent iscusit de insinuare, de care şi azi n'au încetat de a da dovezi, ei îşi făcură necontenit drum în corpul naţiunii româneşti, şi în curând familiile boierilor români fură înţesate de nurori şi de gineri

greci. Ţarina mănoasă a strămoşilor noştri încăpu astfel, încetul cu încetul, pe mânile acestor năvălitori subţiri şi paşnici, după cum încă nici azi n'a încetat a face, graţie aceloraşi mijloace".[18]

Iată şi alte informaţii pe care ni le dă **Drăghicescu:**

„Cari fură însă purtările Grecilor aşezaţi în ţară? Nu putem răspunde mai bine decât citind hrisovul, dat către 1630, întâi de Leon Tomşa şi copiat aproape întocmai, 36 de ani mai târziu, de către Radu Leon, ceea ce dovedeşte că în tot acest răstimp purtarea Grecilor veniţi în ţară rămăsese aceeaşi. Acest hrisov dat de doi domni glăsueşte astfel: „văzând atâta sărăcie şi pustiire a ţării, căutat-am Domnia mea şi cu tot sfatul ţării ca să aflăm de unde cad acele nevoi pe ţară, şi aflatu-s'a şi s'a adeverit **că toate nevoile şi sărăcia încep dela Grecii străini,** cari amestecă domniile şi vând ţara fără milă şi o precupeţesc pe camete asuprite, şi dacă vin aici în ţară nu socotesc să umble după obiceiurile ţării ci strică toate lucrurile bune şi adaugă legi rele şi asupritoare, şi unele slujbe (dări) le-au mărit şi le-au ridicat fără seamă pe atâta greime ca să-şi plătească ei camăta lor. Încă şi multă altă înstrăinare a arătat către oamenii ţării, nesocotind pe niciun om de ţară, înstrăinând oamenii despre domnia mea, cu pisme şi cu năpăşti şi asuprind săracii fără milă şi arătând vrăjmăşie către toţi locuitorii ţării".

„Într'un document a lui Matei Basarab, din 1639, se lămureşte foarte bine chipul nelegiuit cu care se înstrăinase cele mai mari şi mai frumoase mănăstiri ale Munteniei".

„Domnul muntean vorbeşte în acest document de „mitropoliţii şi domnitorii ţării, oameni străini nouă, nu cu legea sfântă, ci cu neamul, limba şi cu năravurile cele rele, adică Grecii, cari spurcându-şi mânile lor cu ocărîtoarea mită, sub vicleana tainâ începuse a vinde şi a cârciumări sfintele mănăstiri ale ţării şi lavrele domneşti, a le supune metoace dajnice altor mănăstiri de prin ţara grecească şi dela Sveta Gora, făcându-le hrisoave de închinăciune fără de ştirea sfatului şi fără de voia soborului".

„Iată, rezumate admirabil de cuprinzător din cuprinsul acestor două documente lăsate de Domnii români, sufletul şi purtarea Grecilor pripăşiţi în ţară, în veacul al XVI-lea şi XVII-lea".

„Moştenirea cea mai simţitoare ce ne lăsară Grecii moderni, ale cărei urmări le suferim şi astăzi aşa de cu greu, sunt sărăcirea şi pustiirea ţării, despoierea şi înstrăinarea ogorului românesc, sărăcirea desăvârşită a populaţiilor româneşti din ambele ţări. Lăcomia fără

margini a Grecilor săraciţi din Fanar se năpusti pe avutul ţărilor române. În cel mai scurt timp ei cârciumăriră mănăstirile, monopolizară moşiile cele mai bogate din ţarina strămoşească şi despoiară cu totul pe vechii locuitori ai acestor ţarini. Către sfârşitul veacului al XVIII, ţările române se văzură aproape cu desăvârşire părăsite de vechii lor locuitori, cari trecură Carpaţii şi Dunărea, şi pe cari îi găsim, până azi, pe întreg malul Dunării dela Porţile-de-Fier până la Mare... Sărăcia, mizeria cu tot cortegiul lor de suferinţe şi boale, cari degradează pe om şi face să decadă şi să degenereze rasele, iată moştenirea cea tristă ce ne lăsară Grecii, moştenire a cărei plăgi fatale şi azi le mai simţim".[19]

Xenopol califică astfel valoarea culturii fanariote în ţările române:

„De altfel această cultură a poporului grecesc trebuia să rămână stearpă şi fără rodire în sfera cugetării, decât doar în puţinele excepţiuni ce străbăteau mai departe către clasicism. Într'adevăr limba grecească modernă, aceea care mai ales se introducea prin şcoli şi se răspândea prin practică în ţările române era şi ea săracă în idei, afară decât în acele fără spor ale cunoştinţelor teologice. Aproape ca şi **slavonismul** ea întuneca mintea şi nu o deştălinea, şi avea asupra poporului român numai efect negativ, de a împiedeca prelucrarea propriei lui limbi, singura în care el putea răsădi, cultiva şi culege câmpul mănos al gândirii. Nu se poate câtuşi de puţin asemăna studiul limbii greceşti din ţările române cu al celor clasice din Apusul Europei. Aici limbile străine erau zemislitoare de idei, pe când limba grecească modernă în Muntenia şi Moldova învălea numai cu o pătură străină pustiul ce se lăţea peste orizontul lor intelectual. De aceea nu se observă nicăiri în ţările române efectele constatate în apusul Europei ca datorite studiului clasicităţii, şi mai ales productul său cel mai de seamă, spiritul de critică, fiindcă lipsea izvorul din care el ar fi putut să-şi iee obârşia. La răsturnarea regimului fanariot mintea poporului românesc era tot atât de înapoiată, cugetarea lui tot atât de neputincioasă ca şi la introducerea lui în ţările române; şi a trebuit culturii naţionale să înceapă iar dela primele elemente spre a-şi face cale către regiunile superioare".

„În apusul Europei când au trecut popoarele dela limbile clasice la cultura naţională, capitalul de idei câştigat din cele dintâi fu numai turnat în formele acestei de pe urmă, şi mintea înaintă mai departe; nu trebui să reînceapă din capăt a lega firul cunoştinţelor. La Români când dispăru cultura fanariotă **nu rămase nimic pe urmele ei**, şi

poporul trebui iar să înceapă a sloveni încurcata carte a culturii, trebui să lucreze încet şi treptat la formarea ideilor sale, iar şcoalele ce le înfiinţă nu fură, ca în Apusul Europei, o continuare a universităţilor clasice, ci trebuiră să înceapă iarăşi cu clasele elementare".

„Cele câteva excepţiuni de oameni învăţaţi, ce se întâlnesc şi în epoca Fanarioţilor, nu dovedesc nimic, întru cât talente s'au întâmplat totdeauna să se ivească în omenire".[20]

Să vedem acum ce spun **E. Lovinescu** şi alţi istorici români despre influenţa religiei ortodoxe asupra românilor. N.V. Pantea pune aceste citate sub titlul: „Legea slavo-bizantină ne-a ţinut în întunerec veacuri de-a-rândul".

„1. Dacă tragice împrejurări istorice nu ne-ar fi statornicit pentru multă vreme în atmosfera morală a vieţii răsăritene, — suflet roman în viguros trup iliro-trac, — noi am fi putut intra dela început, ca şi celelalte popoare latine, în orbita civilizaţiei apusene. Condiţiile istorice ne-au orientalizat însă; prin Slavii dela sudul Dunării, am primit formele spirituale ale civilizaţiei bizantine; începând încă din veacul XV, am suferit apoi, mai ales în păturile conducătoare, o moleşitoare influenţă turcească, dela îmbrăcămintea efeminată a şalvarilor, a anteriilor şi a işlicelor, până la concepţia fatalistă a unei vieţi pasive, ale cărei urme se mai văd încă în psihea populară; am cunoscut, în sfârşit, degradarea morală, viţiile, corupţia regimului fanariot; şi pentru a-şi forma o conştiinţă cetăţenească şi un sentiment patriotic, clasele superioare au suferit până în pragul veacului trecut, acţiunea disolvantă a celor trei împărăţii vecine".

„2. Cel mai activ ferment al orientalizării a fost însă ortodoxismul. Într'o vreme, în care deosebirile dintre popoare se făceau mai mult prin religie decât prin rasă, el ne-a aruncat în primejdia contopirii în marea masă a Slavilor de sud şi apoi de est. În dosul crucii, spunea Cervantes, se ascunde diavolul; în dosul crucii bizantine, se ascundea Rusul. Legându-ne, sufleteşte, de o religie obscurantistă, înţepenită în tipicuri şi formalism, ortodoxismul ne-a impus o limbă liturgică şi un alfabet străin (gând latin exprimat în slove cu cerdacuri!), fără a ne ajuta la crearea unei culturi şi arte naţionale".

„3. Ocupându-ne, deocamdată, numai cu probleme sociale, nu ne oprim aici decât în treacăt la problema ortodoxismului. Amintim doar că nu s'a pus în acelaşi sens numai la noi, ci şi aiurea. Nu fără interes se pot citi şi azi rândurile de acum un veac ale filosofului Ciaadaev asupra situaţiei poporului rus în cadrul religiei sale. Constatând că „Ruşii nu

aparţin niciuneia dintre marile familii ale neamului omenesc; nu sunt nici din occident, nici din orient. Aşezaţi dincolo de timp, cultura universală n'a pătruns până la dânşii", — Ciaadaev stărue asupra cauzei acestei tragedii istorice, asemănătoare celei a noastre: „În timp ce din sânul luptei dintre barbaria popoarelor nordului şi înalta gândire a religiei se ridica clădirea civilizaţiei moderne, ce făceam noi? Supunându-ne unei soarte funeste, noi ne îndreptam spre nemernicul Bizanţ, obiectul unui profund dispreţ al acestor popoare, ca să căutăm acolo codul moral ce trebuia să ne reglementeze educaţia". Prin smulgerea din sânul catolicismului, în care se desăvârşea ciclul civilizaţiei moderne, a rezultat şi înstrăinarea de cea de a doua mişcare a culturii europene reprezentată prin Renaştere: „Aplecându-se asupra civilizaţiei păgâne, lumea creştină găsise formele frumosului ce-i lipseau încă. Închişi în schisma noastră, nimic din ce se petrecea în Europa n'ajungea până la noi. N'aveam niciun rost în treburile lumii... În timp ce lumea se reclădea din temelie, nimic nu se înălţa la noi; rămâneam pitiţi în bordeele noastre de lemn şi de ştuf. Destinele neamului omenesc nu se împlineau pentru noi".

„Încheind apoi cu constatarea: „Creştini, rodul creştinismului nu s'a copt totuşi pentru noi" — el intra în linia afirmaţiei lui Eminescu că: „Toate popoarele care posedă o înaltă civilizaţie astăzi, dacă nu sunt, au fost mult timp măcar, catolice".[21]

„4. Nu uităm, de sigur, însemnătatea mănăstirilor ca focare culturale în epoca voievodală, această relativă cultură religioasă a fost însă străină prin limbă, cosmopolită prin tendinţă; nimic românesc n'a ieşit din umbra şi din liniştea primelor noastre locaşuri sfinte. O cultură nu se valorifică însă decât prin caracterul ei naţional. Pe când în occident, cu toată lupta împotriva liberei cugetări, catolicismul reprezenta un important factor de cultură şi reuşea, în toate domeniile artei, să se pună în spiritul timpului, ajutând pictura, sculptura, arhitectura să evolueze spre cele mai înalte forme de expresie artistică; în orient, ortodoxismul îşi mărginea activitatea culturală la copierea textelor religioase slavone, la schematismul picturii bizantine, reducea sculptura doar la ornamentele stilizate ale chenarelor uşilor şi ferestrelor, înghesuia muzica în tipic şi nazalizare greco-turcească şi nu lăsa să se dezvolte decât arhitectura bisericească prin unirea stilului bizantin cu oarecare inovaţii apusene".

„Într'o epocă în care religia constituia singurul mediu de desvoltare a civilizaţiei, acţiunea culturală a ortodoxismului nu poate fi deci privită ca îndestulătoare".

„De ar fi izbutit încercările, de altfel stăruitoare, ale catolicismului,

soarta poporului nostru ar fi fost alta: revărsându-se asupra lui, cultura latină l-ar fi introdus, cu veacuri înainte, în procesul vieţii apusene şi l-ar fi smuls, dacă nu politiceşte, cel puţin sufleteşte, dintr'un mediu de disolvare morală, pe care tradiţionaliştii obişnuesc să ni-l prezinte ca pe mediul natural de formaţie a culturii şi sufletului românesc".

„5. Insuficienţa calitativă a culturii mănăstireşti, mai ales sub raportul naţional, e cu atât mai făţişă cu cât putem constata la baza oricărui progres cultural prezenţa principiului generator al unei influenţe apusene".

„Din veacul al X-lea, adică odată cu alcătuirea temeinică a bisericii bulgăreşti, ortodoxismul ne-a ţintuit în slavism; dela Brâncoveanu şi Dimitrie Cantemir şi până la Tudor Vladimirescu, adică mai mult de un veac şi jumătate, forma superioară a culturii româneşti a fost greacă. Devenind focare de propagandă religioasă, mănăstirile noastre îmbrăţişau întreg ortodoxismul, fără consideraţiuni naţionale. În condiţii atât de neprielnice, imboldul unei activităţi culturale româneşti nu ne putea veni decât din afară".

„Catolicismul, după cum am spus, ne-ar fi introdus, de timpuriu, în sfera de influenţă a culturii latine şi, deci, în ritmul unei vieţi aproape universale...[22] Contactul cultural al Moldovei cu Polonia, petrecerea fiilor de boieri în Polonia sau a boierilor înşişi mânaţi de bejenie, au avut o înrâurire incalculabilă asupra limbii, culturii şi chiar conştiinţei naţionale. Apariţia lui Grigore Ureche, şi a compilatorului său Simion Dascălul, a lui Miron şi Neculai Costin, a lui Ion Neculcea, şi, mai apoi, a lui Dimitrie Cantemir, unii purtaţi pe la şcolile Poloniei, mai toţi cunoscători ai limbii latine, conştienţi şi mândri de originea lor romană, unii eruditi iar alţii de un însemnat talent literar, a făcut din Moldova veacului XVII-lea şi începutul veacului XVIII-lea, sub influenţa culturii apusene filtrată prin catolica Polonie, adevăratul punct de plecare nu numai al unei culturi superioare ci şi al difuziunii limbii româneşti în besna ortodoxismului slavon şi grecesc. Căci influenţa polonă nu s'a mărginit să contribue la crearea unei istoriografii naţionale, ci a fost şi un principiu de răspândire a limbii române în organismul vieţii de stat".[23]

Sextil Puşcariu are aceeaşi opinie despre influenţa ortodoxiei la noi:

„Într'o vreme când orice mişcare culturală se reflecta prin biserică, **ortodoxismul nostru a fost evenimentul cel mai grav în urmări pentru desvoltarea noastră culturală,** căci el ne-a legat pentru veacuri

întregi cu cultura Orientului, formând un zid despărţitor faţă de catolicismul vecinilor noştri din vest şi din nord, care ne-ar fi putut transmite cultura apuseană".[24]

N.V. Pantea trage în continuare o altă concluzie, şi anume, că: **„Preoţimea şi biserica slavo-bizantină, străine şi chiar duşmane sufletului românesc, erau şi un instrument de slavizare şi grecizare".** El îşi argumentează această concluzie prin următoarele citate din istoricii români cei mai de seamă:

„1. Călugării şi preoţimea era incapabilă să dea neamului o regenerare morală şi culturală." — Xenopol scrie: „Un document al acestui timp din 1649, conţine asupra purtării călugărilor triste destăinuiri. Spune Matei Basarab în această scrisoare românească trimisă „*judeţului cu 12 prăgari şi vouă tuturor orăşenilor şi* preoţilor şi diaconilor mănăstirii din satul Flămânzeşti, că au înţeles domnia mea cum purtaţi mănăstirea domniei mele şi călugării mei de val, cu cuvintele grele şi răle cum nu s'ar cădea, de-i măscăriţi şi le aruncaţi năpăşti că vă umblă cu femeile, de faceţi mănăstirea şi călugării de râs şi de mascara cum nu s'ar cădea". Deşi evlaviosul domn ia sub scutul său pe călugării mănăstirii, spunând că „nicio răutate dela ei nu s'a văzut, ci-şi păzesc lucrul şi biserica cum se cade", ameninţând pe toţi acei ce i-ar năpăstui că vor plăti cu capul calomniile lor, totuşi nouă ne vine greu a crede că orăşenii să se fi jăluit aşa Domnului, fără niciun cuvânt. Apoi cum s'ar fi putut reţinea călugării dela fapte imorale, când trăiau aşa de bine şi de resfăţat şi, după cum spune cronicarul raportat mai sus: „când este omului bine sburdă hirea într'ânsul". Şi călugării bine hrăniţi şi adăpaţi cu „adause de beutură" le venea a sburda, şi de aceste ale lor sburdăciuni se plângeau orăşenii din Argeş".

„Iată trista privelişte ce o înfăţişează biserica acestui timp. Cu o autoritate nemărginită asupra poporului, dânsa nu se folosea spre altceva din această poziţie covârşitoare decât spre căpătuirea membrilor ei şi spre câştigul bănesc mulţumindu-se a recita şi a psalmodia rugăciuni stereotipe, cele mai de multe ori în o limbă neînţeleasă; de altfel *neîndeletnicindu-se de loc cu moralizarea* poporului, menirea supremă a bisericii, ba din contră îmbiind pe oameni prin exemplul dat de organele ei la fapte şi vieaţă nemorale".[25]

N. Iorga descrie un tablou tot atît de sumbru:

„Femei străine se vor mai fi rătăcit pe la mănăstiri — doar se plângeau în această privinţă orăşenii din Argeş, la 1649, către Domnie că părinţii din ctitoria lui Neagoe Basarab „umblă cu fămeile", făcându-i astfel, — spune Matei Vodă cu durere, — „de râs şi de măscară". În sfârşit, un misionar catolic de pe la 1680 putea să scrie, cel puţin despre Ţara-Românească: „Toate mănăstirile de călugări au Ţiganii lor, ale căror femei babe bătrâne, fete mari, copile, umblă slobod prin mănăstire, coc pâne, fac bucate şi mătură în casă".[26]

La fel şi istoricul **Papiu:**

„...la sate erau o mulţime de preoţi cari aveau popia lor numai în legătură cu fiscul şi nu intrau poate niciodată în biserică, nepricepându-se ce să facă acolo. Cu atât mai mulţi erau diaconii titulari, cari nici nu purtau un veşmânt deosebit şi scoteau numai cartea de singhelie, destul de ieftin plătită, de câte ori un încasator obişnuit al dărilor cuteza să se apropie de persoana lor sfinţită. Avea astfel dreptate Matei al Mirelor, când, în sfaturile sale către Alexandru-Vodă Iliaş, el zugrăvea astfel pe preoţii noştri: „preoţii nu ştiu să boteze pe copii, nici să liturghisească rugăciunile lui Dumnezeu; de cununie şi maslu când aud, se minunează şi pe celelalte taine mai nu le ştiu nici din nume; strașnic s'au sălbăticit, nu mai ştiu nimic, ci mâncă doar la colive ca dobitoacele. Şi, aşa cum se găsesc, buni ori răi, cum vor fi, dar, dacă se vor trece şi ei nu se vor găsi alţii, şi, de nu se va face şcoală ca să-i călăuzească, nu se va mai afla popă să boteze pe oameni". (Papiu, **Tesaur,** I, pp. 370-1).

Şi iarăşi **Iorga:**

„Aici ar fi fost foarte mult de îndreptat, dar patriarhii şi Domnii n'aveau grija popimii de rând, şi n'au avut-o decât foarte târziu, sub Fanarioţi. Din partea lor, episcopii îşi strângeau veniturile, ei judecau pe preoţii cu vinovăţie canonică, putând să-i bată şi să-i închidă, şi se îngrijeau ca poporenii să nu treacă dela o parohie la alta, îngăduind globirea celor care-şi părăseau „biserica lor, unde le zac moşii şi părinţii şi feciorii". Alte vederi şi alte planuri, — n'aveau".[27]

„2. Preoţimea şi biserica slavo-bizantină instrument de desnaţionalizare." –**Xenopol** scrie: „Gândirea grecească se înfiltra în sânul Românilor mai cu seamă pe cale religioasă, întru cât pe atunci religia era pârghia cea mai de seamă a culturii. Precum pentru limba slavonă, astfel şi pentru cea grecească, mănăstirile slujiră la început

drept cuiburi de unde ea începu a prinde la putere. Ieşind după aceea din biserică, cunoştinţa ei începu a se răspândi şi în societate. Dascălii privaţi cari se introduceau prin casele boiereşti pentru a învăţa pe copii carte grecească, tot din mănăstiri ieşeau, pricină pentru care şi Cantemir ne spune că „Vasile Lupu a luat măsuri ca în toate mănăstirile cele mari să se primească monahi greci, care să înveţe pe fiii boierilor limba şi ştiinţa grecească".[28]

Iată opinia lui **D. Drăghicescu:**

„Soarta bisericii române a fost întocmai acea a neamului românesc. Cele mai mari şi însemnate înrâuriri pe care le-a suferit neamul nostru, nu numai că ele au atins biserica română, dar au venit, în cea mai mare parte, tocmai pe poarta şi pe căile bisericii. Înrâurirea slavă a pătruns sufletul nostru, mai ales prin biserică şi tot bisericii datorim noi îngenunchiarea ţărilor româneşti şi ţarinii strămoşilor de către călugării greci mai întâi şi de vânturătorii de ţară din uliţa Fanarului, mai apoi".

„S'a zis şi se repetă foarte des că biserica, şi legea creştină ne-a scăpat neamul şi ţara de pieire. Iată un lucru afirmat de toţi şi prea puţin controlat. Cu tot atâta drept cuvânt se poate afirma că legea creştină, biserica noastră, duse neamul românesc, în mai multe rânduri, la marginea pierzării. Dacă priveşti lucrurile mai de aproape, de mirare este cum de am scăpat de prăpastia ce-a deschis de atâtea ori naţiunii noastre biserica creştină. Dacă legea creştină a făcut ceva ca să ne scape şi să ne păstreze, n'a fost de sigur în vederea lumii acesteia, ci, poate, pentru lumea cealaltă, pentru împărăţia cerurilor. În lumea pământeană, legea creştină putea să ne dea pradă slavismului dela chiar începutul înfiinţării noastre naţionale, după cum era s'o facă mai târziu, pe la sfârşitul veacului al XVIII-lea şi începutul celui al XIX-lea. Slavismul bulgar sau moscovit stătu gata, în două rânduri să ne înghită, mulţumită bisericii ortodoxe ce aveam comun cu el. Iar dreptcredincioşii din Levant şi din Fanar, îmbrăcaţi în odăjdii perfide, desbrăcară mănăstirile şi pe ţărani de ţarinile lor bogate. Dacă neamul nostru se păstră şi scăpă nu fu **prin,** ci **peste** biserică. A trebuit să fie o vitalitate fără seamăn, care, cu toată urgia istoriei noastre, ne-a mai putut păstra în fiinţă... Datorăm deci virtuţilor şi însuşirilor noastre sufleteşti admirabile, pe cari ni le lăsară moştenire părinţii noştri etnici Daco-Romani, că până acum nu ne-au înghiţit nici puhoiul barbar, nici oceanul slav, nici torentul turcesc, nici putreziciunea morală greco-fanariotă".[29]

C. Erbiceanu spune despre nefasta influenţă grecească: „aprecierile literaţilor români asupra acestei influenţe au fost întotdeauna desavantajoase acelei înrâuriri, pentrucă ea tindea a zgudui din temelie datinile şi moravurile sociale, a schimba faţa poporului român, a-l desnaţionaliza. Dacă până la această înrâurire grecească noi Românii, mai ales cei din Moldova, stam sub o altă influenţă, tot străină, adică sub cea slavă, acea influenţă nu era atât de dăunătoare ca cea greacă, pentrucă activitatea ei era mărginită numai la cultura limbii naţionale, atât în stat cât şi în biserică. Este un adevăr că, prin limba slavonă, noi n'am fi progresat în formarea limbii noastre mai de loc, pentrucă acea limbă era în formaţiune încă şi săracă pe atunci în literatura ei, nici se potrivea cu geniul limbii noastre neo-latine. De aci sărăcia şi lipsa de literatură naţională la noi până spre finele secolului XVII".

„Cu totul deosebit ni se prezintă fenomenul influenţei greceşti. Înrâurirea slavonă se mărginea numai la literatura noastră, cea grecească însă a străbătut toate ramurile de activitate ale neamului românesc, în administraţie, în justiţie, în armată, în conducerea destinelor ţărilor prin numirea de domnitori fanarioţi şi în fine cultura noastră în şcoale, biserică şi stat".

„Aceasta multiplă şi variată înrâurire s'a manifestat, timp aproape două secole (1640-1821) în toate instituţiile noastre naţionale, era mai cât pe ce să le schimbe fisionomia lor, să le distrugă şi apoi să le înlocuiască cu altele străine neamului, datinilor şi obiceiurilor noastre..."

„Ni s'au fost prefăcut în atâta timp caracterele în rău, ni se stricase obiceiurile vechi şi ni se demoralizase restul vieţii sociale. Chiar până în prezent întâmpinăm resturile acelei înrâuriri dăunătoare în societatea românească. Influenţa slavonă pe acele timpuri nu era cutropitoare pentru Români, ci cel mult îi ţinea pe loc în desvoltarea lor culturală. Nu tot aşa se poate zice şi despre înrâurirea greacă, pentrucă aceasta căuta a se infiltra în tot organismul nostru social, a ne schimba la faţă, a ne greciza chiar. Aci era pericolul pentru noi. Românul în ţara lui era ca un peregrin sau colon, dacă nu intra prin cuscrii, prin căsătorii, prin mijloace permise ori nepermise — în vederile domnitorilor fanarioţi".[30]

– Nu este de mirat dacă — după toate aceste — vedem că **Dositei,** patriarhul Ierusalimului, dete lui **Atanasie** (cel care făcu unirea cu Roma), când acesta fu sfinţit de episcop „o instrucţie foarte amănunţită, în tot ce priveşte pe un arhiereu ortodox în datoriile sale de arhipăstor", — cum spune D.Şt. Meteş[31] sau „frumoase instrucţiuni şi învăţături", cum spune Dr. I. Lupaş,[32] între cari

instrucțiuni și învățături frumoase pentru „un arhiereu ortodox" se află și aceasta, — pe care nu bucuros o pomenește de altcum istoriografia română ortodoxă oficială –: „Trebuie Arhieria Ta slujba bisericii adică, ohtaiul, mineele și alte cărți, ce se cântă duminecile și sărbătorile și slujba de toate zilele, să te nevoiești cu de-a-dinsul să se citească toate pe limba slavonească sau elinească, iar nu românește sau în alt chip".[33]

Să încheiem aceste mărturii ale istoricilor și ale oamenilor noștri de cultură din trecut cu un citat din **Sextil Pușcariu,** profesor universitar și președintele „Frăției ortodoxe române — FOR":

„Înainte de ce neamul românesc să poată deveni un popor, vecinii noștri slavi au ajuns la organizații puternice de stat și la o înflorire culturală atât de remarcabilă, încât ne-au silit să ne desvoltăm în umbra lor, au dat direcția pentru veacuri întregi nu numai vieții noastre de stat, ci mai ales desvoltării noastre culturale. La Slavii de sud înșiși, cultura aceasta era de origine bizantină, astfel încât, mai târziu, când începe influența grecească în țările române, numai haina externă se schimbă, dar fondul rămâne același. Legați dar de orient cu cătușe puternice, întreaga epocă veche a literaturii noastre se caracterizează prin **influența aceasta orientală,** a cărei trăsătură principală era dependența manifestărilor culturale de biserică, în special de **ortodoxism**".

„De câte ori în epoca aceasta putem constata o mișcare, sau măcar un început de mișcare cu urmări importante pentru desvoltarea literaturii noastre în direcție **națională**, fie că avem a face cu întâiele traduceri sau cu cele dintâi tipărituri românești, fie că vedem înflorind istoriografia noastră națională, totdeauna descoperim la temelia ei **o influență apuseană**".

„Și tot unei influențe din apus se datorește renașterea cu care se începe, și pentru literatura noastră, epoca nouă.

„E ceva mai mult decât o sută de ani de când a început să se sape brazde adânci între aceste două răstimpuri, de când Dunărea a crescut parcă, formând un hotar firesc între noi și orient și ni s'au deschis tot mai largi porțile spre vestul luminat, prin care pătrundeau obiceiuri europene, literatură apuseană și gustul pentru îndeletniciri artistice. Iar când prin aceleași porți intrară, ca niște apostoli, în aureola luminii intensive, acei câțiva bărbați venind dela Roma, care, pe lângă știință, aveau și focul entuziasmului și cuvântul cald care încinge, atunci au mijit și pentru noi zorile vremilor noui".

„Petru Maior, Gheorghe Şincai, Samuil Micu Clain şi tovarăşii lor au săvârşit minunea resurecţiunii poporului român şi au imprimat direcţia în care avea să se desvolte spiritul public în tot cursul deceniilor următoare. Ei spuneau, în definitiv, acelaşi lucru pe care-l mai spuseseră odată, cu un veac în urmă, cronicarii. Dar îl prezentau altfel, îl propovăduiau cu puterea sufletului lor convins că spun un lucru important, şi-l descopereau unor ascultători capabili să simtă fiorii mândriei naţionale la singura rostire a cuvântului Traian. Oricât de exagerată a fost direcţia aceasta „latinistă", faptul în sine că prin ea a luat fiinţă sentimentul nostru naţional şi naţionalizarea tuturor aspiraţiilor, a culturii şi a literaturii noastre, dovedeşte că prin ea s'a atins o coardă existentă, şi cea mai puternică, a sufletului nostru, firea noastră romanică. Tot ce e romanic în sângele nostru, tot ce ne leagă de fraţii noştri din vestul Europei, fusese înnăbuşit în noi în curs de veacuri, legăturile care ne-ar fi fost fireşti fuseseră tăiate şi capetele lor înnodate cu orientul străin nouă prin sânge şi aspiraţiuni. Şi acum, deodată, rupându-se cătuşele, care, din cauza vechimii lor, nu mai păreau artificiale, a svâcnit iar avântul nostru înnăscut, de care devenirăm mândri".[34]

Pentru unii dintre români, legaţi afectiv şi puternic de Biserica Ortodoxă, nu este uşor să citească aceste pagini. Căci ele reprezintă o punere sub semnul întrebării a unor lucruri intime, imprimate în noi timp de o mie de ani, şi care — bune sau rele — fac astăzi parte din structura sufletească românească.

Este însă un act de mare caracter să ai curajul să-ţi analizezi propriile structuri, să te întrebi cum au ajuns ele să-ţi fie imprimate în suflet, în gîndire şi în caracter şi să ai curajul să le schimbi dacă ajungi să constaţi că ele nu sînt cele mai bune cu putinţă.

Astăzi, după ce alte invazii, şi în special cea comunistă, au imprimat în noi alte categorii de gîndire şi alte structuri psihice dezastruoase, am ajuns la un moment crucial al istoriei noastre cînd, atît ca indivizi cît şi ca naţiune, este absolut necesar să reapreciem tot ce s-a imprimat în noi şi să ne uităm la toate alternativele care există şi — în libertatea de alegere pe care ne-o dă Însuşi Dumnezeu — să alegem acel crez care reprezintă Adevărul şi acele structuri conceptuale şi morale care duc spre adevărata înflorire şi împlinire atît personală cît şi ca naţiune.

Care sînt acestea?

Înainte de a răspunde la această întrebare, este necesar să vedem şi mai clar de ce este atît de importantă o concepţie adevărată despre lume şi viaţă. Marxiştii au înţeles legătura organică dintre concepţia despre lume şi viaţă pe de o parte, şi natura societăţii şi natura vieţii omului pe de alta, şi de

aceea ei au făcut din ideologie o problemă de stat primordială. De ce au ales şi de ce au considerat ei ateismul ca fiind o concepţie despre lume şi viaţă absolut vitală comunismului? Răspunsul la această întrebare va scoate în evidenţă foarte puternic legătura generală dintre orice concepţie despre lume şi viaţă şi tipul de societate căreia îi dă ea naştere.

Note

1. Cantemir, *Descriptio Moldaviae*, p. 152.
2. Xenopol, *Istoria Românilor din Dacia Traiană, II. p. 115-119;* D. Onciul, *Originile principatelor române*, Buc. 1899, p. 166.
3. D. Onciul, *Din Istoria României*, 1914, p. 15.
4. D. Onciul, *Originile principatelor române*, Buc. 1899, p. 140.
5. D. Onciul, *Papa Formosus în omagiu lui T. Maiorescu*, Bucureşti 1903, 1. c., p. 631.
6. N. Dobrescu, *Cursuri de Ist. bis. române*, fasc. 12, p. 80-90.
7. Xenopol, *op. cit.*, II, p. 119.
8. Xenopol, *op. cit.*, II, p. 121-122.
9. D. Onciul, *Românii în Dacia Traiană*, Bucureşti 1902, p. 36.
10. Xenopol, *op. cit.*, II, p. 122.
11. Xenopol, *op. cit.*, VI, p. 178-9.
12. Xenopol, *op. cit.*, VI, p. 184.
13. N. Iorga, *Istoria literaturii religioase a Românilor până la 1688*, p. 15.
14. D. Drăghicescu, *Din Psihologia poporului român* (Introducere), Bucureşti 1907, p. 223-225.
15. Ioan Bogdan, *Românii şi Bulgarii*, Bucureşti 1895, p. 20-21.
16. Gh.M. Ionescu, *Influenţa culturii greceşti în Muntenia şi Moldova*, Bucureşti 1900, p. 16, 18-19, 20-22.
17. D. Drăghicescu, *Din Psihologia poporului român*, p. 313-314.
18. D. Drăghicescu, *op. cit.*, p. 315.
19. D. Drăghicescu, *op. cit.*, p. 321-322 şi 332-333.
20. Xenopol, *op. cit.*, X, p. 202-203.
21. E. Lovinescu, *Istoria civilizaţiei române moderne*, I, p. 8-10.
22. E. Lovinescu, *op. cit.*, I, p. 12-14.

23. E. Lovinescu, *op. cit.*, I, p. 17.
24. Sextil Puşcariu, *Istoria literaturii române*, Sibiu 1921, I. p. 13. Substragerile din text sunt ale autorului.
25. Xenopol, *op. cit.*, VIII, p. 173.
26. N. Iorga, *Istoria bis. rom.*, 1908, I, p. 273.
27. N. Iorga, *op. cit.*, I, p. 275-6.
28. Xenopol, *op. cit.*, VII, p. 238.
29. D. Drăghicescu, *op. cit.*, p. 357-8.
30. Const. Erbiceanu, în prefaţă la Gh.M. Ionescu, *Influenţa culturii greceşti*. Bucureşti 1900, p. 5-6.
31. St. Meteş, *Istoria Bisericii şi a vieţii religioase a Românilor din Ardeal şi Ungaria*. Arad 1918, p. 268.
32. Dr. I. Lupaş, *Istoria bisericească a Românilor ardeleni*, Sibiu 1918, p. 112.
33. St. Meteş, *op. cit.*, p. 270. Publicate de T. Cipariu, *Acte şi Fragmente*, p. 240 urm.
34. Sextil Puşcariu, *op. cit.*, I, p. 1-2. — A se vedea şi Adamescu-Dragomirescu, *Literatura română modernă*.

5 | De ce este comunismul ateist?

Am arătat deja că secularizarea sau ateizarea gîndirii intelectualităţii Europei a pregătit calea şi a dus la revoluţiile sîngeroase care au devastat continentul nostru. Această afirmaţie este de o importanţă fundamentală. Noi nu avem aici spaţiul să o documentăm, dar cel ce vrea să facă pentru sine documentarea va găsi suficiente studii pentru a o face. Alexander Soljeniţîn a fost cel care a făcut această cercetare pentru Rusia şi el a arătat cum ateizarea intelectualităţii ruse în secolul al XIX-lea a fost pregătirea ideologică pentru revoluţia bolşevică.[1]

Legătura logică dintre ateism şi revoluţia sîngeroasă este simplă. Atîta timp cît oamenii cred într-un Dumnezeu care pedepseşte răul şi răsplăteşte binele, fie în viaţa de aici fie în viaţa de dincolo de moarte, aceşti oameni nu se vor ridica să facă o revoluţie violentă. Pe de o parte, ei se vor teme de pedeapsă. Pe de alta, atîta timp cît oamenii cred într-o viaţă după moarte, ei îşi pot permite să rabde aici, căci ei ştiu că mai au o şansă de bine „dincolo". Abia cînd li se ia oamenilor frica de Dumnezeu şi speranţa într-o viaţă mai bună în eternitate, abia atunci ei nu se mai tem să ucidă şi abia atunci ajung să dorească binele imediat cu disperare şi cu orice preţ, chiar şi cu acela al uciderii a mii sau milioane de alţi oameni.

Este mai complicat însă să înţelegem de ce *toate* regimurile comuniste care au venit deja la putere sînt atît de intens preocupate să continue ateizarea societăţii şi ţintesc să ajungă la o societate completamente fără credinţă în Dumnezeu, fără religie. Dar, dacă e să ne eliberăm de ateism, trebuie neapărat să înţelegem de ce ateismul li se pare un element atît de important comuniştilor.

În anul 1973 eram la Bucureşti şi cineva mi-a aranjat o întrevedere cu Petru Beraru, unul dintre autorii de cărţi de combatere a creştinismului. Printre altele l-am întrebat: „Spuneţi-mi, care este raţiunea pentru acest uriaş efort de ateizare a ţării? A aflat oare partidul că nu există Dumnezeu şi pur şi simplu de dragul adevărului cheltuieşte atîţia bani şi atîta energie

numai şi numai ca oamenii să ştie acest adevăr?" Expertul în „combatere" a rîs ca de o glumă bună şi apoi a răspuns serios: „Nu, propaganda ateistă nu are nimic de-a face cu adevărul sau neadevărul existenţei lui Dumnezeu. Propaganda ateistă se face din motive politice".

Într-un moment de sinceritate, acest agent al minciunii a spus un mare adevăr: că partidul comunist urmăreşte doar obiective politice prin propaganda sa ateistă. Care sînt acele obiective?

Vom înţelege obiectivele urmărite de partidul comunist dacă le vom vedea legate de natura societăţii pe care vor să o creeze comuniştii. Totul pleacă de la unul dintre cele mai de bază elemente ale societăţii, şi anume, forma de proprietate. Atîta timp cît societatea se bazează pe proprietatea particulară, guvernul sau oricare altă conducere a ţării nu simte necesitatea de a se amesteca prea mult în viaţa particulară a oamenilor, în gîndirea lor şi în credinţele lor. Atîta timp cît cetăţenii acţionează în limitele legii şi îşi plătesc impozitele, conducerea ţării se simte satisfăcută.

Situaţia se schimbă radical în momentul în care întreaga economie este naţionalizată. Noua situaţie *cere* să se treacă de îndată la planificare centralizată. Odată ce se produce această schimbare fundamentală în societate, care constă din trecerea proprietăţii de la indivizi la stat, statul se vede nevoit să introducă o serie de noi măsuri care devin inevitabile. Întîi, dacă în timpul proprietăţii particulare fiecare agricultor şi fiecare proprietar de întreprindere era un factor de decizie, hotărînd el însuşi ce să producă şi cînd şi cum şi cu cît să vîndă şi cum să îmbunătăţească producţia etc., după naţionalizare procesul de decizie este luat de la toţi indivizii şi este urcat sus, la vîrf, unde prin planificarea centralizată se decide totul pentru toţi indivizii.

În al doilea rînd, dacă în timpul proprietăţii particulare statul nu avea nici un interes să ştie dacă un proprietar îşi face lucrul sau nu, după naţionalizare statul, care face planificarea pentru toată ţara, *trebuie* să se asigure că toată lumea execută planul făcut. Pentru aceasta statul dezvoltă un sistem de observare a întregii societăţi prin vasta reţea de securitate şi de informatori.

În al treilea rînd, în timpul proprietăţii particulare oamenii nu trebuiau să fie împinşi de stat să meargă la lucru şi să fie supravegheaţi ca să lucreze bine, căci fiecare avea interesul să lucreze şi să producă cît mai mult şi de calitate cît mai bună. De îndată ce se face naţionalizarea proprietăţilor, interesul individului pentru muncă creatoare şi intensă dispare. De acum individul nu mai are decît interesul de a simula că lucrează şi de a obţine cît mai multe beneficii cu cît mai puţin efort.

Aici apare una dintre cele mai grele probleme care se pun unei conduceri comuniste: cum să motiveze indivizii să lucreze cu zel, cu pasiune, cu creativitate. Şi iată cum au raţionat conducătorii comunişti în această problemă. Ei au început cu întrebarea: „De ce nu vor să mai lucreze oamenii cu

tragere de inimă din momentul în care proprietăţile sînt naţionalizate?" „Iată de ce, au răspuns tot ei. Fiindcă oamenii mai păstrează în ei mentalitatea burgheză care îi face să zică: dacă este al meu, lucrez; dacă nu este al meu, nu mai lucrez. Acest individualism burghez trebuie scos din gîndirea oamenilor. De fapt, întreaga gîndire a oamenilor trebuie schimbată. Trebuie să introducem un proces de reeducare a maselor, prin care să producem un om nou, cu un nou tip de gîndire."

Cei ce au trecut prin anii aceia teribili ai „reeducării" îşi mai aduc aminte de limbajul acesta. Să ne întrebăm acum: Ce fel de „om nou" necesită sistemul social în care statul este singurul proprietar şi în care economia este complet centralizată?

Putem răspunde repede la această întrebare dacă sîntem de acord că sistemul acesta ar funcţiona perfect dacă ar putea îndeplini două condiţii: 1) să producă o planificare perfectă şi 2) să producă o societate în care toţi indivizii acceptă să fie executanţi perfecţi ai planificării perfecte. Noi, cei ce am avut nefericirea să trăim în acel sistem, ştim că planificarea este întotdeauna extrem de arbitrară şi departe de a răspunde adevăratelor nevoi ale societăţii. Şi mai ştim şi cît de mare este repulsia individului faţă de „plan".

Această atitudine negativă şi ostilă a individului faţă de un plan străin lui este ceea ce vor să schimbe conducătorii comunişti. Problema lor este: cum? Cum să creeze o societate în care toţi indivizii abia aşteaptă să primească planul făcut la centru şi să pornească cu tot elanul şi cu toată puterea la îndeplinirea lui? Cum să creeze o societate în care toţi indivizii se încred în mod absolut în înţelepciunea partidului şi nu o pun niciodată sub semnul întrebării, ci execută întocmai şi la timp toate directivele conducerii?

Ce fel de mentalitate ar trebui să aibă indivizii ca să fie astfel de executanţi perfecţi ai ordinelor partidului? Ce fel de concepţie despre lume şi viaţă i-ar aduce pe oameni la o totală supunere faţă de partid şi la o absolută ascultare de poruncile acestuia?

Este evident că o concepţie despre lume şi viaţă care include credinţa într-un Dumnezeu care emite legi, principii şi reguli de viaţă nu poate produce oameni care să asculte total şi exclusiv de conducerea partidului. Cei ce cred în Dumnezeu Îi acordă în primul rînd lui Dumnezeu autoritate asupra lor şi numai în secundar acordă autoritate conducerii statului. Şi cînd spunem acest lucru ajungem să vedem care este motivul aversiunii partidului comunist faţă de credinţa în Dumnezeu: existenţa lui Dumnezeu presupune o divizare a ascultării individului. El va asculta întîi de Dumnezeu şi numai după aceea de conducerea partidului. Problema e că partidul comunist, cu sistemul lui de economie de stat şi central planificată, necesită o ascultare totală din partea tuturor indivizilor. Această ascultare totală de planificatorul

de la centru este esența totalitarismului comunist. Totalitarismul — adică sistemul în care toți indivizii trebuie să fie total supuși statului, să fie executanți fideli ai ordinelor acestuia, adică să fie roboți ascultători — nu este impus dintr-o răutate a unei firi de dictator demonic, ci este impus de însăși natura sistemului proprietății de stat și al economiei central planificate.

Acum sîntem pregătiți să răspundem la întrebarea: Care sînt rațiunile politice pentru care partidul comunist cheltuiește atîta energie pentru ateizarea societății?

Iată-le: Partidul comunist, introducînd o economie central planificată, are nevoie de o societate în care toți indivizii sînt supuși orbește și în exclusivitate partidului și execută cu fidelitate ordinele acestuia. Partidul a ajuns la concluzia corectă că numai o mentalitate ateistă este dispusă spre o asemenea robotizare.

Iată raționamentul partidului comunist în această problemă: După ce le-am luat oamenilor proprietatea, este necesar să le mai luăm încă două elemente: credința în Dumnezeu și credința într-un suflet nemuritor; căci atîta vreme cît vor crede în Dumnezeu, nu ne vor da nouă totală ascultare, și atîta vreme cît cred într-un suflet nemuritor, vor avea încă speranța în evadarea finală de sub stăpînirea noastră. Abia cînd oamenii nu mai văd un Dumnezeu deasupra noastră și cînd viața lor este numai aici, în această lume, ei ajung să ne vadă pe noi, conducătorii statului, ca pe stăpînii absoluți de care depinde totalmente existența lor și tipul de viață pe care o vor duce. Așadar, să-i convingem că lumea aceasta s-a creat singură, printr-un proces evolutiv, și că omul este produsul acestui sistem evolutiv. Să-i convingem că viața este doar aici și acum, că rostul vieții nu este altul decît satisfacerea nevoilor, a dorințelor acestui animal, fie ele dorințe fizice, culturale sau artistice și că singurii care le pot da mijloacele și șansele de a-și satisface aceste dorințe sîntem noi, conducerea partidului și a statului. Cînd această mentalitate le va intra bine în cap, vor vedea că numai dacă ne ascultă pe noi, numai dacă acceptă să execute planificarea noastră, vor avea șansa de a-și satisface necesitățile lor — satisfacere care este unicul scop al acestei unice existențe.

Subliniem ceea ce trebuie înțeles și reținut: ateismul este răspîndit și impus de comuniști nu fiindcă el ar fi adevărat, ci fiindcă el este o concepție despre lume și viață care conduce la impunerea autorității absolute a partidului comunist asupra societății și la transformarea oamenilor în roboți aserviți totalmente partidului.

Ateismul este o mentalitate a sclaviei. Iată de ce grecii antici, cu gîndirea lor filozofică atît de profundă, au decis că nici o ființă care are suflet nemuritor nu poate fi sclavă a altcuiva, iar cei ce sînt sclavi au ajuns în această stare fiindcă ei nu au suflet nemuritor.

În acest context este bine să arătăm că trei sînt cerinţele fundamentale ale adevăratei libertăţi: proprietatea particulară, sufletul nemuritor şi un Dumnezeu binevoitor cu care sufletul nemuritor este în bune relaţii. Să vedem în ce sens acestea sînt condiţii ale libertăţii.

Este relativ simplu să vedem legătura dintre proprietatea particulară şi libertate. Cu cît un om posedă o mai mare proprietate, cu atît el îşi poate permite mai multe, poate realiza mai multe şi se poate bucura de mai multe în viaţă. Cu cît un om este mai liber să facă ce vrea cu proprietatea sa, cu atît el poate fi mai creator, şi cu atît se poate el dezvolta mai mult fizic, intelectual, cultural şi chiar şi spiritual.

Legătura dintre celelalte două elemente şi libertatea omului este mai complexă şi nu o vom putea înţelege pe deplin decît cînd vom înţelege care este adevărata credinţă în Dumnezeu şi care este destinul adevărat al omului. Abia atunci vom putea înţelege ce a spus Isus Cristos: „Veţi cunoaşte adevărul şi adevărul vă va face liberi" (Evanghelia după Ioan 8:32).

Este timpul deci să căutăm răspuns la întrebarea: Care este adevărata concepţie despre lume şi viaţă, concepţie care va duce la crearea unui individ liber şi nobil şi la crearea unei societăţi drepte în care toţi indivizii să-şi poată împlini în libertate destinul?

Note

1. Vezi Al. Soljeniţîn, Discurs la Universitatea Harvard, 1979, Discurs cu ocazia primirii Premiului Templeton, Londra, 1984, şi cartea *„From Under the Rubble"* (De sub moloz).

6 | Întoarcerea la Cuvîntul lui Dumnezeu

Călătoream odată în rapidul de la Bucureşti spre Iaşi, şi un student cu dulce accent moldovenesc a intrat în vorbă cu mine. După ce a aflat că sînt pastor baptist, m-a întrebat: „Care este diferenţa dintre crezul dumneavoastră şi credinţa noastră ortodoxă?" Mi-a plăcut înţelepciunea întrebării. Am înţeles că pe acest student ieşean nu-l interesau diferenţele de suprafaţă sau mărginaşe, ci diferenţele cu adevărat de esenţă. Şi am căutat să-i onorez întrebarea cu un răspuns cît mai exact şi mai comprehensiv. Ceea ce i-am spus atunci acelui tînăr moldovean vă voi spune aici în continuare.

Voi face întîi precizarea că între ortodoxie şi catolicism diferenţele de doctrină sînt minore şi, prin urmare, ceea ce voi spune despre diferenţa dintre protestantism şi ortodoxie se aplică şi ca diferenţă între protestantism şi catolicism.

Pentru a vedea diferenţele de esenţă între aceste religii trebuie să cunoaştem care sînt elementele esenţiale ale *oricărei* religii. Două sînt elementele absolut esenţiale sau definitorii ale oricărei religii, şi ele sînt definite de răspunsul la aceste două întrebări fundamentale: 1) Care este sursa de informare a acelei religii? şi 2) Care este soluţia propusă de acea religie pentru a restabili relaţia dintre om şi Dumnezeu?

Cîteva remarci preliminare despre aceste două întrebări. Referitor la prima: Fiecare religie din lume are o sursă din care îşi trage crezul. Cele mai primitive au ca sursă de informare o tradiţie transmisă de la o generaţie la alta prin conducătorii religioşi ai tribului. Cele mai cultivate au ca sursă de informare o carte sacră sau mai multe cărţi sacre în care îşi păstrează şi din care îşi scot crezul. Pentru a vedea adevărata natură a unei religii, este normal să te referi la sursa primordială de informare a acelei religii, să-i vezi originea şi natura şi să-i judeci credibilitatea şi autenticitatea.

Referitor la a doua întrebare: Toate religiile lumii recunosc că între Dumnezeu şi om există o ruptură, există o separare, există o distanţă. Desigur, fiecare religie explică în felul ei modul în care s-a produs această

ruptură şi a apărut această separare şi această distanţă. Important însă este că *toate* religiile intuiesc acest fapt esenţial al înstrăinării omului de Creatorul său. Şi toate religiile îşi stabilesc ca obiectiv principal readucerea omului la Dumnezeu sau restabilirea legăturii sau a relaţiei dintre om şi Dumnezeu. Însuşi numele de religie exprimă acest lucru. În limba latină cuvîntul religie îşi are originea în verbul *re-ligo, re-ligare,* care înseamnă „a lega din nou". Strămoşii noştri latini ştiau că scopul religiei este să-l lege din nou pe om de Dumnezeu. Fiecare religie propune o anumită soluţie sau o anumită formulă pentru a depăşi prăpastia dintre om şi Dumnezeu şi pentru a-l repune pe om în relaţii bune cu Creatorul său. Cine vrea să cunoască esenţa unei anumite religii trebuie să meargă direct la această problemă, să vadă cum propune religia respectivă rezolvarea ei, deoarece aceasta formează inima religiei.

Prin urmare, sursa de informare a unei religii şi modul în care încearcă această religie să-l lege din nou pe om de Dumnezeu sînt cele două elemente care definesc esenţialmente orice religie. Vom vedea acum că tocmai în aceste două elemente esenţiale găsim diferenţa dintre religia creştină ortodoxă şi o religie creştină reformată, protestantă sau neoprotestantă.

La întrebarea „De unde vă trageţi crezul?", ortodoxia răspunde: „Din Biblie şi din sfînta tradiţie". La aceeaşi întrebare, religia reformată sau protestantă va răspunde: „Numai din Biblie". Trebuie să ajungem să înţelegem enorma diferenţă dintre aceste două răspunsuri pentru a ne da seama apoi de importanţa alegerii pe care trebuie să o facem noi înşine, optînd pentru unul sau pentru celălalt.

Pentru început, să facem o scurtă incursiune în istorie. Biblia, sau, cum i se mai spune, Sfînta Scriptură, are două părţi, Vechiul Testament şi Noul Testament. Vechiul Testament este alcătuit din 39 de cărţi, scrise de autori evrei într-o perioadă de o mie de ani, între cca 1450 şi 430 înainte de Cristos. Pe la 430-420 înainte de Cristos, cărturarul evreu Ezra a adunat toate aceste cărţi şi, într-un consens cu alţi cărturari evrei ai vremii, le-a consacrat ca Scriptura Sfîntă. Aceasta conţinea tot ceea ce le-a vorbit Dumnezeu oamenilor, revelîndu-Se pe Sine Însuşi, planurile Sale cu oamenii şi legile şi principiile după care aşteaptă El să trăiască oamenii.

Este de importanţă vitală să ştim că Domnul nostru Isus Cristos Însuşi a recunoscut aceste cărţi ca fiind Cuvîntul lui Dumnezeu şi că El Însuşi le-a citat în repetate rînduri ca pe Cuvîntul lui Dumnezeu. Ba mai mult. În cele patru secole de la încheierea Vechiului Testament şi pînă la venirea Domnului nostru Isus Cristos, evreii au adăugat la scrierile sfinte tot felul de interpretări făcute de diferiţi rabini. Aceste interpretări rabinice ale Vechiului Testament au devenit „datina" sau „tradiţia" bătrînilor. Domnul nostru Isus Cristos a respins această datină sau tradiţie ca fiind ceva omenesc şi i-a învăţat pe urmaşii Săi să se ţină numai de ceea ce este Cuvîntul lui Dumnezeu. Este

bine să citim în Evanghelie şi să vedem cum le explică Isus oamenilor că tradiţia nu *elucidează* Cuvîntul lui Dumnezeu, ci *înlocuieşte* Cuvîntul lui Dumnezeu cu învăţături care le sînt mai convenabile oamenilor:

> „Fariseii şi cărturarii L-au întrebat [pe Isus]: 'Pentru ce nu se ţin ucenicii Tăi de datina [tradiţia] bătrînilor, ci prînzesc cu mîinile nespălate?' Isus le-a răspuns: 'Făţarnicilor, bine a prorocit Isaia despre voi, după cum este scris: „Poporul acesta Mă cinsteşte cu buzele, dar inima lui este departe de Mine. Degeaba mă cinstesc ei dînd învăţături care nu sînt decît nişte porunci omeneşti". Voi lăsaţi porunca lui Dumnezeu şi ţineţi datina [tradiţia] aşezată de oameni, precum: spălarea ulcioarelor şi a paharelor şi faceţi multe alte lucruri de acestea'. El le-a mai zis: 'Aţi desfiinţat frumos porunca lui Dumnezeu ca să ţineţi datina [tradiţia] voastră. Căci Moise a zis: „Să cinsteşti pe Tatăl tău şi pe mama ta;" şi: „Cine va grăi de rău pe tatăl său sau pe mama sa să fie pedepsit cu moartea". Voi, dimpotrivă, ziceţi: „Dacă un om va spune tatălui său sau mamei sale: 'Ori cu ce te-aş putea ajuta este *corban*, adică dat lui Dumnezeu, face bine';" şi nu-L mai lăsaţi să facă nimic pentru tatăl sau pentru mama sa. Şi aşa, aţi desfiinţat Cuvîntul lui Dumnezeu prin datina [tradiţia] voastră. Şi faceţi multe alte lucruri de felul acesta'" (Evanghelia după Marcu 7:5-13).

O mică explicaţie este necesară aici. În primele cinci cărţi din Vechiul Testament, scrise de Moise, se dau legile lui Dumnezeu, printre care şi porunca de a-ţi cinsti părinţii. Cinstirea părinţilor însemna şi că erai obligat să le dai ajutor la bătrîneţe. Unii însă au căutat să fugă de această obligaţie, şi rabinii i-au ajutat introducînd un foarte dibaci subterfugiu. Omul care nu voia să mai fie obligat să-şi ajute părinţii se ducea la Templu şi făcea acolo o declaraţie că îşi închină toată averea Templului. Acest act se numea „corban". Desigur, această închinare nu era decît teoretică. Dar de acum omul le putea spune părinţilor săi că nu-i mai poate ajuta cu nimic, deoarece el nu mai are nimic, căci tot ce are este „corban", adică dăruit Templului. Domnul nostru dă această acţiune ca exemplu de tradiţie umană care practic a desfiinţat porunca dată de Dumnezeu.

Aţi observat, sper, că Domnul Isus numeşte porunca din Vechiul Testament „porunca lui Dumnezeu" şi „Cuvîntul lui Dumnezeu", iar tot ceea ce s-a adăugat mai tîrziu la Vechiul Testament este numit de El „porunci omeneşti" şi „datina [tradiţia] voastră".

Am văzut deci că există 39 de cărţi pe care Domnul nostru Isus Cristos le defineşte drept Cuvîntul lui Dumnezeu şi apoi există interpretări sau adaosuri omeneşti pe care Domnul nostru le numeşte tradiţii şi le respinge.

Istoria se va repeta în felul următor. Ucenicii Domnului Isus şi alţi urmaşi imediaţi ai Lui au scris cele 27 de cărţi care au fost adunate în Noul Testament. Ele cuprind învăţăturile date de Fiul lui Dumnezeu sau de apostoli pe baza a ceea ce au învăţat de la Isus şi sub directa inspiraţie a Duhului Sfînt şi deci şi acestea sînt Cuvîntul lui Dumnezeu.

Vechiul şi Noul Testament constituie suma totală a revelaţiilor pe care a intenţionat Dumnezeu să le dea omenirii. Ele sînt Sfînta Scriptură, adică scrierile sfinte care conţin cuvînt de cuvînt Cuvintele lui Dumnezeu.

Orice citim în afara acestora sînt cuvinte ale oamenilor şi niciodată şi în nici un caz nu pot avea autoritatea divină pe care o au cuvintele din Biblie.

Dar, ca şi în cazul Vechiului Testament, după alcătuirea Noului Testament oamenii au început să explice ceea ce scrie în acesta, să-l interpreteze în felul lor şi să-l aplice în felul lor. Aceste explicaţii, interpretări şi aplicaţii ulterioare, prin secolele imediat următoare, au alcătuit şi ele o nouă tradiţie, numită tradiţia sfinţilor părinţi sau tradiţia Bisericii, Biserica din Răsărit (ortodoxă) avînd un anume grup de oameni pe care îi consideră părinţi ai ei, iar cea din Apus (catolică) avînd alt grup de părinţi.

Să ne uităm acum cu atenţie la ceea ce s-a întîmplat în aceste secole cînd s-a dezvoltat ceea ce ortodoxia numeşte „sfînta tradiţie". Vom lua cîteva învăţături cuprinse mai întîi în Biblie — în Cuvîntul lui Dumnezeu — şi apoi vom vedea ce s-a întîmplat cu ele în sfînta tradiţie.

Vom începe cu botezul. Actul acesta a fost poruncit de Însuşi Domnul nostru Isus Cristos, cînd le-a dat ucenicilor Săi marea trimitere în misiune: „Duceţi-vă şi faceţi ucenici din toate naţiunile, botezîndu-i în numele Tatălui, şi al Fiului şi al Duhului Sfînt şi învăţaţi-i să păzească tot ce v-am poruncit" (Evanghelia după Matei 28:19-20). În Evanghelia după Marcu, porunca aceasta este dezvoltată mai pe larg: „Duceţi-vă în toată lumea şi predicaţi Evanghelia la orice persoană. Cine va crede şi se va boteza va fi mîntuit, dar cine nu va crede va fi osîndit" (Evanghelia după Marcu 16:15-16). Din aceste texte reiese clar că oamenii trebuie să audă Evanghelia, trebuie să o creadă şi apoi trebuie să accepte să fie botezaţi. Semnificaţiile botezului sînt multe, dar una dintre cele mai importante este aceea că cel ce acceptă Evanghelia acceptă de fapt că Isus Cristos este Domn şi Dumnezeu şi că Isus devine Stăpînul şi Domnul lui. Acest om recunoaşte că pînă acum stăpînul lui a fost Satan. El se leapădă de fostul stăpîn şi, prin actul botezului — care este o scufundare completă în apă — el arată că moare şi este înmormîntat faţă de vechiul stăpîn, iar cînd este scos din apă, arată că de acum este viu pentru noul lui Stăpîn şi Domn, Isus Cristos.

Din chiar semnificaţia botezului se poate vedea că el este un act al unui om matur care decide ceva pentru sine însuşi. Acela care aude Evanghelia şi o crede se botează. Aceasta nu este o acţiune care-i priveşte pe copiii

nou-născuți, ci pe adulți. Așa a fost înțeles botezul și așa a fost el practicat în primele secole. Ca să fim mai exacți, primul botez al unui copil mic atestat clar de istorie a avut loc cam pe la anul 200 după Cristos.

Abia în secolul al treilea, cînd creștinismul a crescut ca un fenomen de mase și cînd oamenii au simțit nevoia să-și „creștineze" copiii cît mai repede, botezul copiilor mici a devenit o practică tot mai extinsă. Dar nu fără rezistență din partea unor teologi și a unor biserici care vedeau că această practică merge contrar naturii botezului, așa cum este el poruncit în Biblie. Dar dorința majorității a învins în cele mai multe locuri și, în cele din urmă, botezul copiilor mici a fost acceptat și dogmatizat. Și astfel, Cuvîntul lui Dumnezeu a fost pus deoparte și a fost înscăunată datina omenească.

Să luăm o altă învățătură biblică, aceea despre mijlocirea între om și Dumnezeu. Domnul nostru Isus Cristos Însuși a spus: „Nimeni nu vine la Tatăl decît prin Mine" (Evanghelia după Ioan 14:6). Și Apostolul Pavel spune categoric: „Este un singur Dumnezeu și este un singur mijlocitor între Dumnezeu și oameni: Omul Isus Cristos" (Epistola întîi a lui Pavel către Timotei 2:5). Și cu această învățătură biblică s-a întîmplat ceva dramatic și tragic în secolul al III-lea după Cristos. În secolul acesta s-au întețit persecuțiile sîngeroase împotriva creștinilor și tot mai mulți creștini au fost martirizați pentru credință. Cei ce răbdau cumplitele torturi și apoi mureau ca martiri erau priviți nu numai ca eroi, ci și ca „sfinți". Acestor „sfinți" au început să li se atribuie puteri tot mai mari, cum ar fi puterea de a ierta păcatele și aceea de a mijloci la Dumnezeu pentru ceilalți oameni. Așa a început venerarea „sfinților" și așa au început rugăciunile adresate lor, și în special rugăciunea ca ei să mijlocească la Dumnezeu pentru cei ce se roagă. Între acești „sfinți" mijlocitori a fost introdusă treptat și Maria, mama Domnului nostru Isus Cristos.

Departe de noi gîndul să minimalizăm rolul și rostul martirilor în biruința creștinismului, sau locul lor de cinste în Împărăția lui Dumnezeu. Pretutindeni în Noul Testament, chemarea la suferință, la lepădare de sine și la jertfă este însoțită de promisiunea unor mari răsplătiri și a unei mari glorii în Împărăția lui Dumnezeu — și noi credem cu tărie în adevărul Cuvîntului lui Dumnezeu. Ceea ce trebuie să respingem însă categoric este tocmai negarea Cuvîntului lui Dumnezeu care ne spune categoric că numai Isus Cristos este mijlocitor la Dumnezeu și nimeni altcineva. Oricît i-am iubi și i-am respecta pe marii martiri creștini, noi nu le putem atribui funcții care contrazic Sfînta Scriptură. Și dacă înaintașii noștri din secolul al III-lea și al IV-lea le-au atribuit astfel de funcții, noi trebuie să spunem că au greșit și să ne întoarcem numai la ceea ce ne învață Sfînta Scriptură.

Închinarea la sfinți contrazice de altfel o altă poruncă expresă și categorică a lui Dumnezeu, care ne spune să nu ne închinăm nimănui altcuiva decît lui

Dumnezeu Însuşi. Sfera discuţiei trebuie însă lărgită ca să cuprindă şi problema icoanelor sau a reprezentărilor grafice ale divinităţii. Iată ce spune Dumnezeu prin Cuvîntul Său: „Să nu ai alţi dumnezei afară de Mine. Să nu-ţi faci chip cioplit, nici vreo înfăţişare a lucrurilor care sînt în ceruri, sau jos pe pămînt, sau în apele mai de jos decît pămîntul. Să nu te închini înaintea lor şi să nu le slujeşti; căci Eu, Domnul Dumnezeul tău, sînt un Dumnezeu gelos, care pedepsesc nelegiuirea părinţilor în copii pînă la al treilea şi la al patrulea neam al celor ce Mă urăsc, şi Mă îndur pînă la al miilea neam de cei cei Mă iubesc şi păzesc poruncile Mele" (Exodul 20:3-6).

Este cît se poate de clară porunca lui Dumnezeu, scrisă în Sfînta Scriptură, care interzice producerea oricărei „înfăţişări", adică producerea oricărei „reprezentări" grafice şi sculpturale a divinităţii sau a altor fiinţe, din ceruri sau de pe pămînt, pentru a te închina lor. Mai mult decît atît. Oamenii tind să se lege repede de anumite locuri, să se închine acolo şi să creadă că *numai* acolo este închinarea valabilă. Aşa era situaţia pe vremea Domnului nostru Isus Cristos, cînd iudeii ziceau că la Ierusalim trebuie să se închine oamenii, iar samaritenii spuneau că locul pentru închinăciune valabilă este pe muntele Gherazim de lîngă Samaria. Citim în Evanghelia după Ioan că o femeie din Samaria a profitat de întîlnirea ei cu Isus la fîntînă şi L-a întrebat: „Doamne, văd că eşti proroc. Părinţii noştri s-au închinat pe muntele acesta; şi voi ziceţi că în Ierusalim este locul unde trebuie să se închine oamenii". Răspunsul pe care i-l dă Domnul Isus este absolut important pentru a înţelege natura lui Dumnezeu şi natura închinării lui Dumnezeu: „Femeie — i-a zis Isus — crede-Mă că vine ceasul cînd nu vă veţi închina Tatălui nici pe muntele acesta, nici în Ierusalim. Voi vă închinaţi la ce nu cunoaşteţi; noi ne închinăm la ce cunoaştem, căci mîntuirea vine de la iudei. Dar vine ceasul, şi acum a şi venit, cînd închinătorii adevăraţi se vor închina Tatălui în duh şi în adevăr; fiindcă astfel de închinători doreşte şi Tatăl. Dumnezeu este Duh, şi cine se închină Lui trebuie să I se închine în duh şi în adevăr" (Evanghelia după Ioan 4:19-24).

Nu credem că textul din Exodul şi acesta din Evanghelie necesită comentare. Ele sînt clare şi directe atît în partea negativă, adică în interzicerea reprezentărilor grafice sau sculpturale pentru închinare, cît şi în partea pozitivă, adică în afirmaţia că, dat fiind faptul că Dumnezeu este un Spirit invizibil, deci nereprezentabil, închinarea trebuie să fie o problemă spirituală, adică localizată în spiritul omului. Aceasta nu înseamnă, desigur, că oamenii nu se vor mai aduna laolaltă să se închine lui Dumnezeu împreună, ci înseamnă că închinarea lor nu este adresată unor obiecte exterioare sau unor locuri speciale, ci că închinarea lor este dăruită lui Dumnezeu, care este Spirit, şi este făcută în spiritele noastre: închinarea spiritului uman adresată Dumnezeului care este Spirit invizibil este închinare în adevăr.

Aşa a înţeles creştinismul din primele cîteva secole să se închine. Pe la sfîrşitul secolului al treilea însă, odată cu începutul venerării martirilor declaraţi sfinţi, a început şi colectarea obiectelor rămase de la aceşti creştini martirizaţi şi apoi colectarea rămăşiţelor lor pămînteşti (oasele, numite „moaşte"), care au început să fie venerate, atribuindu-li-se puteri magice. Au mai trecut însă cîteva secole pînă cînd a început să se introducă şi ideea pictării chipurilor acestor „sfinţi" şi introducerea lor în biserici. Avînd în vedere faptul că în Biblie exista o interdicţie atît de clară împotriva unor asemenea reprezentări grafice, rezistenţa împotriva icoanelor, din partea celor ce ţineau să rămînă fideli Cuvîntului lui Dumnezeu, nu putea să fie decît o problemă de viaţă şi de moarte. Aşa se face că pe tema icoanelor au izbucnit chiar războaie, care au durat, în Peninsula Balcanică, mai bine de o sută de ani (726-842 după Cristos). În cele din urmă, partida care era pentru icoane a biruit, şi de atunci bisericile, atît cele din Răsărit cît şi cele din Apus, au fost umplute de reprezentări grafice şi sculpturale, atît ale divinităţii cît şi ale diferiţilor sfinţi, iar oamenii nu încetează să li se închine.

Este adevărat că teologic se face distincţie între „venerare" şi „adorare" şi se spune că sfinţii sînt veneraţi şi numai Dumnezeu este adorat. De asemenea, teologii fac precizarea că trebuie venerat sfîntul reprezentat pe icoană, şi nu icoana însăşi. Dar este suficient să ne gîndim la atîtea icoane „făcătoare de minuni", ca să ne dăm seama că icoanei înseşi îi sînt atribuite puteri speciale.

Fenomenul pe care vrem noi să-l scoatem în evidenţă este această tendinţă omenească, manifestată în atîtea domenii şi de atîtea ori în istorie, de a lăsa la o parte Cuvîntul lui Dumnezeu şi de a-l înlocui cu opinii omeneşti, cu reguli omeneşti, cu practici omeneşti. Aşa au făcut iudeii după încheierea Vechiului Testament şi aşa îi vedem pe creştini făcînd după încheierea Noului Testament. Cuvintele pe care le-a spus Mîntuitorul iudeilor, în problema botezului, în problema mijlocirii sfinţilor şi în problema închinării la icoane, li se potrivesc totalmente şi creştinilor:

> „Poporul acesta Mă cinsteşte cu buzele, dar inima lui este departe de Mine. Degeaba Mă cinstesc ei dînd învăţături care nu sînt decît nişte porunci omeneşti. Voi lăsaţi porunca lui Dumnezeu şi ţineţi datina [tradiţia] aşezată de oameni... Aţi desfiinţat frumos porunca lui Dumnezeu, ca să ţineţi datina [tradiţia] voastră... Şi aşa, aţi desfiinţat Cuvîntul lui Dumnezeu prin datina [tradiţia] voastră" (Evanghelia după Marcu 7:6-8, 9, 13).

Să ne reamintim că ceea ce discutăm acum este prima dintre cele două întrebări fundamentale în orice religie, şi anume, care este sursa din care ne extragem crezul. La această întrebare ortodoxia răspunde: din Sfînta Scriptură şi sfînta tradiţie. Acum ştim la ce se referă termenul „sfînta tradiţie": la învăţături şi practici adăugate Bisericii creştine în aproximativ şapte secole după încheierea scrierii Noului Testament din Sfînta Scriptură. Aceste învăţături şi practici contrazic Sfînta Scriptură. Ele au fost adăugate cu toate acestea. Într-o epocă în care cărţile se scriau cu mîna şi erau foarte rare, şi cînd puţini oameni ştiau să citească, nu era greu să se ignoreze Sfînta Scriptură şi să se introducă învăţături contrare ei.

Învăţăturile şi practicile contrare Sfintei Scripturi pe care le-am arătat mai sus nu sînt singurele. Mai tîrziu vom mai arăta şi altele. Ceea ce vrem acum să stabilim pentru cititorul nostru este distincţia dintre Scriptură şi tradiţie şi procesul prin care *de regulă* tradiţia înlocuieşte şi desfiinţează învăţătura Scripturii.

Reforma religiei creştine a început în Europa de Apus cînd o serie de oameni ca Jan Huss, Wycliffe, Martin Luther şi alţii s-au adîncit în studiul Sfintei Scripturi şi au descoperit cît de mult s-a abătut Biserica de la învăţăturile Cuvîntului lui Dumnezeu. Ei au început Reforma chemînd Biserica înapoi la Biblie. Lozinca cea dintîi a Reformei, aşa cum a fost ea formulată în limba latină de Martin Luther, a fost: *Sola Scriptura,* adică „Numai Scriptura", prin aceasta arătînd că se respinge tradiţia ca sursă cu autoritate pentru formularea crezului creştin.

Aşadar, esenţa Reformei creştinismului este respingerea tuturor adaosurilor omeneşti cuprinse în termenul „tradiţie" şi reîntoarcerea la Biblie ca singură sursă cu autoritate a crezului creştin, deoarece Biblia este singura care conţine în ea Cuvîntul lui Dumnezeu. Tradiţia este învăţătura oamenilor. Şi chiar dacă noi îi respectăm pe marii autori creştini din primele secole, cum ar fi Tertullian, Origen, Ciprian, Grigore de Nazianz sau Augustin, nu trebuie să-i punem pe picior de egalitate cu Sfînta Scriptură. Învăţăturile lor, oricît ar fi ele de adînci şi de înţelepte, trebuie verificate şi comparate cu Sfînta Scriptură, şi ori de cîte ori învăţăturile lor contrazic Sfînta Scriptură, trebuie să le respingem fără nici o reţinere. Creştinismul adevărat şi sănătos este acela care se bazează totalmente şi exclusiv pe învăţăturile directe şi clare ale Cuvîntului lui Dumnezeu scris în Scriptură.

Credem că a sosit vremea ca şi românii să-şi pună această întrebare:

Care este sursa de informare a crezului nostru? Acceptăm noi că nişte oameni ar fi avut autoritatea de a formula crezul nostru sau ne ducem noi înşine direct la sursa divină, la Cuvîntul lui Dumnezeu, şi ne extragem direct de acolo articolele de crez şi de trăire?

Am văzut cum adoptarea unui crez sau a altuia de către români a fost determinată de accidente ale istoriei. Am fost aşezaţi între popoare mai numeroase şi mai puternice decît noi, şi acestea ne-au impus un crez sau altul. Este un act de eliberare şi un semn de maturitate — atît individuală cît şi naţională — să avem curajul să ne revizuim crezul. Şi revizuirea începe cu problema izvorului de unde ne scoatem crezul. Cui îi dăm noi autoritatea să ne spună ce este sfînt şi adevărat? Unor oameni, oricît vor fi fost ei de înţelepţi sau de cuvioşi? Să nu uităm că am acceptat învăţătura *acelor* oameni şi nu a altora numai şi numai pentru că am fost cuceriţi de anumite imperii şi nu de altele. Noi nu am avut libertatea să studiem alternativa şi să decidem singuri.

Abia astăzi sîntem chemaţi să facem noi o revizuire şi o alegere personală. Şi adevărata cale este întoarcerea la izvorul divin, la Cuvîntul lui Dumnezeu. *Sola Scriptura*. Iată soluţia.

7 | Împăcarea cu Dumnezeu

Ajungem acum la a doua problemă esenţială a oricărei religii, şi anume, aceea a restabilirii legăturii dintre om şi Dumnezeu, a repunerii omului în contact cu Dumnezeu, a împăcării omului cu Dumnezeu.

Am arătat deja că este o intuiţie a omului de pretutindeni şi din toate epocile, că între el şi Dumnezeu s-a produs o separare, că există o înstrăinare, o distanţă, o prăpastie, o barieră între om şi Dumnezeu. Cum s-a produs această separare este o problemă pe care caută să o explice fiecare religie. Şi fiecare religie îşi asumă sarcina de a oferi o soluţie pentru a repara această tragedie, pentru a-l repune pe om în contact cu Dumnezeu şi pentru a restabili relaţii normale între om şi Dumnezeu.

Orice om care simte în sine aspiraţia după Dumnezeu şi care doreşte să-L „găsească" pe Dumnezeu, care doreşte să intre în contact cu Dumnezeu şi să stabilească o relaţie bună şi permanentă între sine şi Dumnezeu trebuie să se întrebe: cine îmi oferă soluţia cea adevărată la aceste aspiraţii şi dorinţe absolut vitale ale spiritului meu? Există enorm de multe religii, „mişcări", „asociaţii" şi filozofii care îi promit astăzi omului adevărata soluţie a aspiraţiei lui către Dumnezeu. Nu vom putea nici măcar să le amintim aici pe toate, şi cu atît mai puţin să analizăm toate soluţiile pe care le propun ele. Ceea ce putem însă să facem este să le „clasăm" în cîteva grupuri fundamentale. Există cîteva *tipuri* de soluţii ale problemei apropierii de Dumnezeu, şi toate religiile se includ într-unul sau în altul dintre tipurile acestea.

Primul tip este cel „magic": prin anumite formule, pe care le cunosc numai cei iniţiaţi, se crede că se poate ajunge la Dumnezeu, sau că Dumnezeu sau alte spirite pot fi obligate să-i împlinească omului dorinţele. Al doilea este tipul „*ritualist*": prin anumite ritualuri şi daruri sau jertfe aduse lui Dumnezeu se speră ca acesta să fie împăciuit sau îmbunat, în aşa fel încît să le facă bine oamenilor. Al treilea este tipul „mistic": prin anumite exerciţii spirituale, prin renunţări, abstinenţe şi purificări, prin meditaţie şi rugăciune intensă se

caută ajungerea la Dumnezeu şi la contopirea cu Dumnezeu într-o experienţă de beatitudine.

Cele mai multe religii se includ într-unul sau altul dintre aceste trei tipuri. Unele dintre ele combină elemente din două sau din toate trei tipurile.

Ceea ce au în comun toate aceste trei tipuri de religie este că în toate trei soluţia pentru a ajunge la o relaţie bună cu Dumnezeu este ceva ce trebuie să facă omul. *Omul* întreprinde nişte acţiuni şi face anumite eforturi pentru a ajunge la Dumnezeu. Acţiunea *pleacă* de la om şi este *făcută* de om. Trebuie să arătăm că multe forme de creştinism se includ într-unul sau în altul dintre aceste trei tipuri de religie. Ceva mai tîrziu vom arăta că aşa este cazul.

Diferenţa fundamentală dintre aceste trei tipuri de religie şi religia creştină biblică stă în faptul că în aceasta din urmă acţiunea de împăcare a omului cu Dumnezeu şi de stabilire a unor relaţii bune între Dumnezeu şi om o iniţiază şi o întreprinde Dumnezeu Însuşi, nu omul. Înainte de a explica această afirmaţie amintim că mulţi oameni zic că religiile se aseamănă cu drumuri care urcă pe diferiţi versanţi pe un munte: pînă la urmă, toate ajung la vîrf. Tot aşa, pînă la urmă toate religiile ajung la Dumnezeu. Replica creştină la aceasta sună astfel: toate drumurile duc spre vîrful muntelui, dar Dumnezeu e mult mai sus decît vîrful muntelui; Dumnezeu este inaccesibil omului. Toate încercările omului de a ajunge la Dumnezeu se vor sfîrşi în deziluzie. Este un singur drum adevărat: drumul pe care Dumnezeu Însuşi vine la om! În Cartea Proverbele, din Biblie, scrie că „multe căi pot părea bune omului, dar la urmă se văd că duc la moarte" (Pildele sau proverbele lui Solomon 14:12). Diferenţa se poate vedea citînd două versete, unul din Vechiul Testament, scris înainte de venirea pe pămînt a Fiului lui Dumnezeu, şi celălalt din Noul Testament. În Vechiul Testament, îndemnul este: „Căutaţi pe Domnul cîtă vreme se poate găsi; chemaţi-L cîtă vreme este aproape" (Isaia 55:6). În Noul Testament, Domnul nostru Isus Cristos, care este Dumnezeu devenit om, ne spune despre Sine Însuşi: „Fiul Omului a venit să caute şi să mîntuiască ce era pierdut" (Evanghelia după Luca 19:10). Aceasta este esenţa Evangheliei (care înseamnă „vestea bună"): că Dumnezeu Însuşi, în persoana Fiului Său, a venit într-o misiune de salvare a omenirii pierdute. Şi acelaşi Isus, Fiul lui Dumnezeu, ne spune: „Eu sînt Calea, Adevărul şi Viaţa; nimeni nu vine la Tatăl decît prin Mine" (Evanghelia după Ioan 14:6).

Am spus deja că toate religiile intuiesc că între om şi Dumnezeu a avut loc o despărţire şi că astăzi între ei este o prăpastie sau o barieră. Ce s-a întîmplat? Cum s-a ajuns la această situaţie? S-a ajuns aici deoarece Dumnezeu l-a creat pe om ca agent liber, care trebuie să decidă el însuşi dacă ascultă de Dumnezeu şi acceptă să trăiască sub autoritatea lui Dumnezeu sau

dacă ascultă de altcineva (Diavolul sau Satan). Cînd omul a decis să asculte de Satan, automat el s-a separat de Dumnezeu şi a intrat sub autoritatea Diavolului.

Neascultarea de Dumnezeu se numeşte păcat. Orice acţiune care este o încălcare a unei porunci, sau îndrumări, sau chemări a lui Dumnezeu este păcat. Şi orice păcat — oricît ar părea el de mărunt — produce o separare de Dumnezeu şi devine o barieră care face imposibil accesul acelui om spre Dumnezeu. Iată cum explică acest lucru profetul Isaia: „Nu, mîna Domnului nu este prea scurtă ca să mîntuiască, nici urechea Lui prea tare ca să audă, ci nelegiuirile voastre pun un zid de despărţire între voi şi Dumnezeul vostru; păcatele voastre vă ascund Faţa Lui şi-L împiedică să vă asculte" (Isaia 59:1-2).

Problema deci între om şi Dumnezeu este aceea a păcatelor omului, care fac separarea şi zidul de despărţire între om şi Dumnezeu. Cum se poate rezolva această problemă? Există diferite încercări ale omului de a rezolva problema: prin jertfe de animale, prin care oamenii încearcă fie îmbunarea lui Dumnezeu, fie spălarea păcatelor prin sîngele jertfei stropit peste oameni; sau prin fapte bune prin care oamenii speră că pot compensa relele făcute în aşa fel încît să-I devină acceptabili lui Dumnezeu. Aceste două căi sînt explicit arătate în Biblie ca fiind ineficace. Iată ce ni se spune despre jertfe:

> „...se aduc daruri şi jertfe care nu pot duce pe cel ce se închină în felul acesta la desăvîrşirea cerută de cugetul lui. Ele sînt doar nişte porunci pămînteşti, date, ca toate cele privitoare la mîncăruri, băuturi şi felurite spălări, pînă la o vreme de îndreptare... Căci este cu neputinţă ca sîngele taurilor şi al ţapilor să şteargă păcatele" (Epistola către evrei 9:9-10 şi 10:4).

Şi iată ce ni se spune referitor la încercarea unora de a se mîntui prin fapte bune:

> „Căci prin har aţi fost mîntuiţi, prin credinţă. Şi aceasta nu vine de la voi, ci este darul lui Dumnezeu. Nu prin fapte, ca să nu se laude nimeni" (Epistola lui Pavel către efeseni 2:8-9).

Şi în altă parte:

> „El ne-a mîntuit, nu pentru faptele făcute de noi în dreptate, ci pentru îndurarea Lui, prin spălarea naşterii din nou şi prin înnoirea făcută de Duhul Sfînt" (Epistola lui Pavel către Tit 3:5).

Nu, omul nu se poate salva pe sine. Adică, el nu poate rezolva problema separării sale de Dumnezeu. Păcatul lui este o problemă prea gravă ca el însuşi să-i poată găsi o rezolvare.

De ce este păcatul o problemă atît de gravă? Este aşa deoarece păcatul omului, decizia lui de a alege să nu-L asculte pe Dumnezeu, a acţionat în patru sfere care acum îi sînt inaccesibile omului. În primul rînd, păcatul omului a afectat justiţia lui Dumnezeu. Dumnezeu decretase că plata păcatului este moartea, şi acum justiţia lui Dumnezeu trebuie aplicată. Dumnezeu, ca judecător drept, ar deveni El Însuşi nedrept dacă ar lăsa nepedepsit păcatul. În al doilea rînd, păcatul — fiind opţiunea omului de a asculta de Diavolul — i-a dat Diavolului autoritate asupra omului: omul nu-şi aparţine lui însuşi; atîta timp cît omul este sub păcat, păcatul lui este actul de proprietate al Diavolului asupra lui. În al treilea rînd, păcatul l-a ucis spiritual pe om. Cînd Dumnezeu i-a zis omului că în ziua în care va păcătui va muri, Dumnezeu a spus un adevăr: în ziua aceea spiritul omului, care avea în el capacitatea de a comunica cu Dumnezeu, s-a atrofiat; omul este mort din punct de vedere spiritual. Şi un mort nu se poate ajuta pe sine. El nu-şi poate da viaţă. În al patrulea rînd, păcatul a pus stăpînire pe om şi l-a făcut rob. Omul nu este liber să păcătuiască — el este un rob care execută; el *trebuie* să păcătuiască deoarece este rob al păcatului. Oricine care încearcă să se lase de anumite păcate constată cît de puternică îi este robia. Şi un rob nu este în măsură să se elibereze pe sine însuşi.

Datorită acestor consecinţe atît de complexe şi de vaste ale păcatului, numai Dumnezeu Însuşi poate rezolva această problemă. Şi exact la acest punct începe „Evanghelia", care am spus deja că înseamnă „vestea bună": vestea bună că Dumnezeu a luat iniţiativa şi a găsit modalitatea de rezolvare a problemei păcatului care-l separă pe om de Dumnezeu. Care este rezolvarea? Dumnezeu L-a trimis în această lume pe Fiul Său. Acesta S-a făcut om, S-a identificat cu omul, cu toţi oamenii, a luat asupra Lui Însuşi păcatele oamenilor şi a murit cu ele pe cruce. Murind încărcat de păcatele oamenilor şi *pentru* aceste păcate, şi în locul oamenilor care ar fi trebuit să-şi ispăşească astfel pedeapsa decretată de legea lui Dumnezeu, Fiul lui Dumnezeu a realizat anularea efectului păcatelor în toate cele patru sfere arătate înainte: întîi, a satisfăcut justiţia lui Dumnezeu murind în locul celor păcătoşi; în al doilea rînd, a anulat dreptul Diavolului asupra oamenilor prin anularea păcatelor lor; în al treilea rînd, prin învierea Lui din morţi, El dă viaţă nouă celor morţi în păcatele lor; în al patrulea rînd, sîngele Domnului Isus, vărsat pe cruce, dizolvă şi spală murdăria păcatelor de pe om, eliberîndu-l de robia sau de cătuşele păcatelor.

Acesta este conţinutul esenţial al lucrării de mîntuire a omenirii realizată

de Domnul nostru Isus Cristos. Şi acesta este conţinutul esenţial al Evangheliei, al veştii bune creştine.

Dar aici intervine un element extrem de esenţial, care trebuie să fie înţeles de fiecare dintre noi. Dumnezeu ne-a creat ca fiinţe libere şi pe tot parcursul existenţei noastre El ne lasă această libertate de alegere. El i-a dat primului om libertatea de a-L asculta pe Dumnezeu sau pe Diavolul. Şi astăzi, după ce Fiul Său a murit ca să ispăşească păcatele neascultării noastre, demonstrînd astfel cît de mult ne iubeşte, Dumnezeu încă ne respectă libertatea de alegere: El a făcut totul ca să ne poată reprimi la Sine şi să reînceapă în noi programul Său de formare a noastră pentru împărăţia cerurilor, dar aşteaptă ca noi să alegem să primim oferta Lui sau să o respingem. Domnul Isus Însuşi ne spune: „Iată, Eu stau la uşă şi bat. Dacă aude cineva glasul Meu şi deschide uşa, voi intra la el, voi cina cu el şi el cu Mine" (Apocalipsa 3:20). Iar Evanghelistul Ioan ne spune că Isus „a venit la ai Săi, şi ai Săi nu L-au primit. Dar tuturor celor ce L-au primit, adică celor ce cred în Numele Lui — le-a dat dreptul să se facă copii ai lui Dumnezeu, născuţi... din Dumnezeu" (Evanghelia după Ioan 1:11-13).

Cu alte cuvinte, Dumnezeu nu ne face creştini cu forţa. Fiecare individ trebuie să fie liber să audă ce a făcut Dumnezeu pentru el şi ce-i oferă Dumnezeu; şi trebuie să fie liber să decidă pentru sine dacă primeşte oferta lui Dumnezeu sau nu. Iată de ce botezul copiilor mici, prin care aceştia sînt „încredinţaţi" fără voia lor, nu se potriveşte cu principiul lui Dumnezeu referitor la libera alegere a fiecărui individ. În bisericile neoprotestante, copiii mici sînt duşi la biserică şi sînt închinaţi (dedicaţi, dăruiţi, prezentaţi) lui Dumnezeu, şi pastorul împreună cu biserica îi binecuvîntează, aşa cum se porunceşte în *Cuvîntul lui Dumnezeu (vezi Numeri 6:22-27). Botezul* este lăsat să aibă loc după ce copilul a crescut mare şi după ce el însuşi acceptă să primească pe Domnul Isus în viaţa lui proprie, ca Mîntuitor şi ca Domn al lui personal.

Actul prin care omul înstrăinat de Dumnezeu este reabilitat, repus în relaţie corectă cu Dumnezeu, se numeşte mîntuire sau salvare. Omul este mîntuit de păcatele lui, este mîntuit de mînia lui Dumnezeu, este mîntuit de sub puterea Diavolului, este mîntuit din robia păcatelor, este mîntuit de perspectiva petrecerii eternităţii în iad. Mîntuirea nu şi-o face omul, ci i-a făcut-o Dumnezeu prin moartea pe cruce a Fiului Său. Actul acesta este numit în Biblie „har". Cuvîntul „har" este un cuvînt grecesc. El înseamnă graţie, în sensul de graţiere. Mîntuirea este un act de mărinimie al lui Dumnezeu, de îndurare, de inexprimabilă dragoste şi milă. Expresia Bibliei este: „Prin har aţi fost mîntuiţi" (Epistola lui Pavel către efeseni 2:8).

Dar omul trebuie să aleagă şi să primească. Actul prin care omul primeşte

mîntuirea se numeşte credinţă. Evanghelistul Ioan spune: „Dar tuturor celor ce L-au primit, adică celor ce cred în Numele Lui..." (Evanghelia după Ioan 1:12). *Cei ce Îl primesc pe Isus printr-un act de credinţă sînt născuţi din nou*, sînt născuţi din Dumnezeu şi astfel devin copii ai lui Dumnezeu.

Faptul mîntuirii, al primirii în familia lui Dumnezeu, trebuie să fie o certitudine pentru tine aici şi acum. Este tragic să-i auzi chiar pe unii preoţi sau prelaţi mai înalţi spunînd că nimeni nu poate şti dacă este mîntuit sau nu pînă nu moare. Apostolul Pavel ne spune: „Prin har *aţi fost* mîntuiţi" (Epistola lui Pavel către efeseni 2:8). Mîntuirea, în sensul iertării de păcate şi al adoptării în familia lui Dumnezeu, este un act deja realizat. Tot astfel scrie şi apostolul Ioan: „Vedeţi ce dragoste ne-a arătat Tatăl: să ne numim copii ai lui Dumnezeu! Şi sîntem. Lumea nu ne cunoaşte, pentru că nu L-a cunoscut nici pe El. Preaiubiţilor, acum sîntem copii ai lui Dumnezeu..." (Întîia epistolă sobornicească a lui Ioan 3:1-2).

Aici se vede clar cum faptul că am devenit copii ai lui Dumnezeu este o certitudine categorică. Această certitudine produce ceea ce noi numim „bucuria mîntuirii", bucuria că am fost salvaţi şi că acum Îi aparţinem lui Dumnezeu.

Prin Isus Cristos am fost împăcaţi cu Dumnezeu. Acum nu mai sîntem străini. Acum avem intrare liberă la Dumnezeu. Acum Dumnezeu a stabilit cu noi relaţiile pe care le-a dorit El dintotdeauna: relaţii dintre Tată şi fii. Acum sîntem „în bune relaţii" cu Dumnezeu. Religia şi-a împlinit scopul: ne-a legat din nou de Dumnezeu.

8 | Mîntuirea în Biserica Ortodoxă

Am văzut în capitolul precedent ce ne spune Biblia despre împăcarea noastră cu Dumnezeu. Oare aceste lucruri ni le spune şi Biserica Ortodoxă? Am fi fericiţi dacă ar fi aşa. Dar lucrurile stau altfel. În secolele de formare a teologiei creştine, în special în secolele III-VII, s-au adăugat, cum am văzut deja, multe elemente străine de învăţătura Bibliei. Şi în problema împăcării cu Dumnezeu lucrurile au evoluat în direcţii care au reprezentat îndepărtări evidente de la Cuvîntul lui Dumnezeu. Două au fost direcţiile pe care s-a dezvoltat învăţătura ortodoxă despre mîntuire. Prima este învăţătura că mîntuirea, iertarea de păcate, o acordă Biserica, prin preot. A doua este că mîntuirea se obţine prin fapte bune, prin milostenii şi prin acte de penitenţă.

Să încercăm să le explicăm. Vom începe cu prima. Dogma ortodoxă spune că Dumnezeu a depozitat harul mîntuitor în Biserică şi astfel Biserica este depozitara harului şi administratoarea harului. Aceasta însemnă, practic, că omul se duce la preot şi se spovedeşte, adică îşi spune păcatele, şi apoi preotul îi împarte harul iertării. Preotul tratează problema acelui om cu Dumnezeu. Preotul se interpune astfel între om şi Dumnezeu. Omul nu mai merge direct la Dumnezeu pentru iertare şi mîntuire, ci merge la preot. Şi preotul, ca reprezentant al Bisericii, îi administrează acelui om har mîntuitor.

În loc de a cita din tratate de teologie ortodoxă pentru a arăta că aceasta este într-adevăr învăţătura ortodoxă, prefer să redau o discuţie pe această temă, pe care am avut-o prin 1973 la Bucureşti cu un înalt prelat şi teolog ortodox, deoarece această discuţie ilustrează mai plastic problema. Interlocutorul meu mi-a făcut reproşul că noi, neoprotestanţii, rupem din trupul neamului, sau furăm oile din turma ortodoxă, şi astfel stricăm unitatea neamului. Eu l-am întrebat:

– Dacă mă duc la un beţiv, care-şi ruinează viaţa lui şi a familiei lui prin beţie, şi-i vestesc Evanghelia, iar el o primeşte şi prin aceasta se eliberează de beţie, înseamnă oare că v-am furat un om care aparţinea Bisericii Ortodoxe?

– Da, mi-a răspuns el categoric. Omul acesta aparţinea Bisericii. Voi prin predicile voastre doar îi deschideţi apetitul pentru lumea spirituală, dar în final nu-i daţi nimic. Biserica îi dădea în final totul. Biserica îi vede de suflet acestui om. Voi să-l lăsaţi în pace.

N-am înţeles exact ce voia să spună prin aceasta, şi rapid am decis să duc lucrurile la extrem, ca să putem astfel defini ce vrem să spunem. I-am zis:

– Hai să-l lăsăm pe beţiv deocamdată deoparte. Ce zici, dacă merg la un ateu şi-i predic Evanghelia, iar el se întoarce la Dumnezeu, şi atunci fur o oaie din turma ortodoxă?

– Nu, mi-a răspuns teologul ortodox, dacă el este un ateu adevărat nu zic că furi de la noi. Dar, vezi, la noi nu există atei adevăraţi decît foarte puţini, chiar la vîrf. Căci ceilalţi sînt atei de circumstanţă. Sînt atei din interes, ca să capete şi să-şi menţină o slujbă. Ei numai zic că sînt atei, dar în adîncul sufletului tot cred în Dumnezeu. Şi, dacă au fost botezaţi în Biserică atunci cînd au fost mici, şi dacă în cursul vieţii lor au fost de două-trei ori la biserică, pentru o cununie, pentru un botez etc., prin aceasta ei au dat mandat Bisericii să le vadă de suflet. Şi Biserica va rezolva problema sufletului lor. Tu să-i laşi în pace.

La acest dialog care revelează poziţia practică a Bisericii Ortodoxe în problema mîntuirii individului, voi adăuga o altă relatare tot atît de revelatoare. Era prin 1970. Eram la Oxford, unde studiam teologia, şi — în cadrul schimburilor culturale de atunci — un teolog român a ţinut o prelegere de teologie ortodoxă în cadrul universităţii. Am ascultat-o şi eu, desigur, cu interes. La sfîrşitul prelegerii, s-a dat loc la întrebări din sală. Şi cineva a întrebat:

– În România aveţi libertate să tipăriţi literatură creştină?

Eram foarte curios ce va răspunde acest reprezentant oficial de la Bucureşti la o întrebare atît de spinoasă. Spre surprinderea mea, răspunsul a venit cu o întorsătură de o deosebită semnificaţie teologică.

– În România noi tipărim cărţi teologice pentru preoţi, dar nu tipărim cărţi teologice pentru laici, căci nu este treaba laicilor să citească teologie. Preotul este cel ce trebuie să ştie cum se procedează în cele spirituale. Laicul se duce la preot, şi preotul îi rezolvă problemele sufleteşti.

În sală s-a produs rumoare. Căci cei mai mulţi auditori erau protestanţi, pentru care individul are intrare liberă directă, prin Isus Cristos, la Dumnezeu şi nu are nevoie de mijlocirea preotului. Şi a le spune unor protestanţi că individul nu trebuie să citească literatură religioasă, ci să lase pe seama preotului treburile sufletului său suna catastrofic.

Pentru a înţelege lucrurile şi mai în adînc, revin la prelatul de la Bucureşti. L-am întrebat care este reacţia lor la procesul de ateizare a ţării şi la atîtea restricţii impuse vieţii spirituale. Omul mi-a răspuns senin că

atîta timp cît statul menţine Biserica Ortodoxă în structura ei esenţială, cu aparatul ei preoţesc în funcţie, Biserica administrează har naţiunii şi deci nu trebuie să ne îngrijoreze situaţia: Biserica mîntuieşte naţiunea prin îndeplinirea slujbelor sacre.

S-ar putea răspunde că aceşti doi teologi ortodocşi români reprezintă oficialitatea actuală şi poziţia actuală a Bisericii Ortodoxe române atît de înfeudată regimului comunist de la Bucureşti şi că deci nu reprezintă adevărata teologie ortodoxă. Vom fi gata să recunoaştem că există o măsură de justificare într-o asemenea obiecţie, dar esenţialmente aceşti teologi redau poziţia fundamentală dogmatică a Bisericii Ortodoxe, şi anume că Biserica este cea care le administrează indivizilor mîntuirea. Dogma zice că „nu există mîntuire decît prin Biserică".

Are oare această dogmă o bază în Biblie? Teologii ortodocşi îşi bazează crezul acesta pe trei texte din Evanghelii. Primul este în Evanghelia după Matei 16:19, unde Domnul nostru Isus Cristos îi spune lui Petru: „Îţi voi da cheile Împărăţiei cerurilor, şi orice vei lega pe pămînt va fi legat în ceruri, şi orice vei dezlega pe pămînt va fi dezlegat în ceruri". Al doilea este în Evanghelia după Matei 18:15-20, un text care se referă la rezolvarea de către Biserică a certurilor dintre fraţi, la care vom reveni să-l analizăm mai îndeaproape. Al treilea este în Evanghelia după Ioan 20:22-23, unde Isus Se arată apostolilor după înviere: „După aceste vorbe, a suflat peste ei şi le-a zis: 'Luaţi Duh Sfînt! Celor ce le veţi ierta păcatele vor fi iertate şi celor ce le veţi ţinea vor fi ţinute'". Teza Bisericii Ortodoxe este că cele spuse de Domnul Isus apostolilor s-au transmis apoi şi episcopilor şi preoţilor, care alcătuiesc aparatul Bisericii; şi atunci, spune teza ortodoxă, este evident că i se dă Bisericii autoritatea de a ierta oamenilor păcatele şi de a le deschide acestora cerul, iar Biserica realizează acest lucru prin preoţii ei.

Să vedem dacă aceasta este interpretarea corectă a acestor texte din Biblie. Un principiu fundamental de interpretare a textelor din Sfînta Scriptură este că *niciodată un text nu trebuie luat singur. Fiecare text trebuie interpretat în* lumina tuturor celorlalte părţi din Sfînta Scriptură. Să vedem deci ce ne spun alte texte din Biblie, care aruncă o lumină asupra acestor texte prin care Domnul Isus le dă autoritate apostolilor Lui să ierte păcatele.

Primul text explicativ este cel din Evanghelia după Matei 18:15-20. Aici Domnul Isus îi explică lui Petru cum trebuie să fie rezolvate de către Biserică conflictele dintre fraţi:

> „Dacă fratele tău a păcătuit împotriva ta, du-te şi mustră-l între tine şi el singur. Dacă te ascultă, ai cîştigat pe fratele tău.
>
> Dar, dacă nu te ascultă, mai ia cu tine unul sau doi inşi, pentru ca orice vorbă să fie sprijinită pe mărturia a doi sau trei martori.

Dacă nu vrea să asculte de ei, spune-l Bisericii; şi, dacă nu vrea să asculte nici de Biserică, să fie pentru tine ca un păgîn şi ca un vameş.

Adevărat vă spun, că orice veţi lega pe pămînt, va fi legat în cer; şi orice veţi dezlega pe pămînt, va fi dezlegat în cer.

Vă mai spun iarăşi, că, dacă doi dintre voi se învoiesc pe pămînt să ceară un lucru oarecare, le va fi dat de Tatăl Meu care este în ceruri.

Căci acolo unde sînt doi sau trei adunaţi în Numele Meu, sînt şi Eu în mijlocul lor".

Să interpretăm exact ce spune Domnul Isus în acest text. Biserica este chemată să judece între doi membri ai ei care sînt în conflict. După ce Biserica decide care este vinovatul, ea trebuie să-i poruncească acestuia să repare ceea ce a stricat. Dacă acel membru al Bisericii nu ascultă de această dispoziţie a Bisericii, Biserica îl exclude din sînul ei şi prin aceasta „îl leagă". Autoritatea pe care o dă Domnul nostru Bisericii este într-adevăr mare: ceea ce leagă Biserica aici rămîne legat în ceruri. Dar vă rog să observaţi că această instrucţiune nu se referă la *mîntuirea* celor din afară, ci se referă la felul de viaţă al celor deja mîntuiţi, al celor ce deja au devenit membri ai Bisericii. Observaţia aceasta este de importanţă vitală.

Faptul că *aşa* trebuie interpretată această autoritate dată de Domnul Isus Bisericii se vede din modul în care a aplicat-o însuşi apostolul Pavel. Lui i s-a ivit un caz grav în biserica din Corint, pe care el a întemeiat-o. S-a aflat că un membru al bisericii trăieşte în adulter cu soţia tatălui său (evident o nouă căsătorie a tatălui său). Apostolul Pavel aude acest lucru cînd este departe într-un alt oraş. Şi el scrie bisericii instrucţiuni ca să-l dea afară din biserică pe omul acesta. Această excludere va avea consecinţe pe plan spiritual, spune apostolul Pavel: cînd omul este exclus din biserică, el este „dat pe mîna lui Satan", care îi va nimici trupul, dar totuşi spiritul acestui om va fi mîntuit „în ziua Domnului Isus" (Întîia epistolă a lui Pavel către corinteni 5:1-5). Omul care a fost astfel exclus din biserică şi-a dat seama că a păcătuit şi s-a pocăit de păcatul lui. În consecinţă, în a doua epistolă scrisă bisericii din Corint, apostolul Pavel le dă instrucţiuni să-l reprimească pe acest om în mijlocul lor: „...ca să nu-l lăsăm pe Satan să aibă un cîştig de la noi; căci noi nu sîntem în necunoştinţă de planurile lui" (A doua epistolă a lui Pavel către corinteni 2:11). Apostolul, în mod evident, îi dă bisericii adunate în plenul ei dreptul de excludere sau de legare: „În Numele Domnului Isus, voi şi duhul meu, fiind adunaţi laolaltă, prin puterea Domnului nostru Isus, am hotărît ca un astfel de om să fie dat pe mîna lui Satan" (Întîia epistolă a lui Pavel către corinteni 5:4-5); şi tot astfel, apostolul Pavel îi dă bisericii adunate în plen autoritatea de a-l ierta pe acest om după ce s-a pocăit: „Dar pe cine iertaţi voi, îl iert şi

eu. În adevăr, ce am iertat eu — dacă am iertat ceva — am iertat pentru voi, în fața lui Cristos" (A doua epistolă a lui Pavel către corinteni 2:10).

Vedem deci că și în Evanghelia după Matei 18, în învățătura Domnului Isus, și în întîia și în a doua epistolă a lui Pavel către corinteni, în practica apostolului Pavel, legarea și apoi iertarea de păcate este o problemă de disciplină bisericească, și se referă la autoritatea Bisericii de a veghea ca membrii ei să ducă o viață morală curată. Din păcate, Biserica Ortodoxă nu exercită o asemenea funcție, ci și-a asumat o altă funcție, și anume aceea de a distribui har mîntuitor oricui i-l cere. *Această* autoritate nu i-a fost dată Bisericii. Această autoritate o menține direct Domnul Isus. Și Domnul Isus ne este prezentat în Noul Testament cum se apropie de fiecare individ, bate la ușa inimii lui, și-i oferă mîntuirea. Și fiecare individ trebuie să-I răspundă direct Domnului Isus și să-L primească *pe Isus* în viața lui. Primindu-L pe Isus, omul primește mîntuirea. Și o primește de la Isus, nu de la Biserică. Este adevărat însă că atunci cînd un individ Îl primește pe Domnul Isus în viața lui, Domnul Isus îl încorporează pe acel om în Biserica Sa. Omul mîntuit de Isus *trebuie* să facă parte din Biserica lui Isus, deoarece Biserica este Trupul Domnului Isus.

Mai trebuie explicat aici ceva deosebit de important, ceva ce merge la inima subiectului pe care-l discutăm aici și la esența vieții spirituale creștine: problema preotului și a preoției. Ce este un preot? Ca să înțelegem esența preoției, trebuie să ne întoarcem înapoi la problema accesului omului la Dumnezeu. Am arătat cum toate religiile intuiesc faptul că accesul la Dumnezeu îi este barat omului. În foarte multe religii, accesul la Dumnezeu este rezervat unor persoane consacrate special pentru acest rol: preoții. Așa este cazul și în Vechiul Testament, în religia pe care Dumnezeu i-a dat-o poporului Israel prin Moise, prin revelație specială.

În această religie numai preotul putea aduce jertfa lui Dumnezeu. Omul laic trebuia să-i aducă preotului animalul de jertfă și să-i spună preotului cu ce scop vrea să-I ofere lui Dumnezeu acea jertfă; iar preotul era cel ce prezenta jertfa lui Dumnezeu. Altarul pentru jertfă era plasat chiar în fața Templului propriu-zis. În Templu nu puteau să intre *decît* preoții, și chiar și aceștia erau *aleși* special pentru a intra în prima sală a Templului, pentru slujba de tămîiere. Templul era însă împărțit în două săli, printr-o perdea masivă și groasă. Dincolo de perdea, în ultima sală a Templului era „Sfînta Sfintelor", adică sanctuarul cel mai sacru, în care era simbolizată prezența lui Dumnezeu Însuși. În acel sanctuar avea dreptul să intre numai marele preot, o dată pe an, după ce făcea ritualuri speciale de curățire.

Prin toate acestea se simboliza — li se indica oamenilor — că accesul la Dumnezeu nu este simplu, și că nu le este deschis tuturor oamenilor. Numai

preoţii puteau avea acces, pînă la un punct, şi numai marele preot avea acces pînă la Dumnezeu. Putem deci să spunem că preot este un om care are acces la Dumnezeu.

Să vedem acum ce se întîmplă în Noul Testament. Cînd Domnul nostru Isus Cristos a murit pe cruce pentru păcatele noastre (care erau zidul sau perdeaua de despărţire între noi şi Dumnezeu), citim în Evanghelie că „Perdeaua dinăuntrul Templului s-a rupt în două de sus pînă jos" (Evanghelia după Marcu 15:38; Evanghelia după Matei 27:51; Evanghelia după Luca 23:45). Era normal ca atunci cînd păcatele omenirii erau ispăşite pe cruce, perdeaua care simboliza în Templu aceste păcate să fie ruptă. Dar ce simboliza această rupere? Aşa cum perdeaua simboliza blocarea accesului nostru la Dumnezeu, ruperea perdelei simbolizează deschiderea drumului nostru la Dumnezeu. Acest fapt ne este explicat clar în Epistola către evrei: „Astfel dar, fraţilor, fiindcă prin sîngele lui Isus avem o intrare liberă în Locul Preasfînt, pe calea cea nouă şi vie pe care ne-a deschis-o El, prin perdeaua dinăuntru, adică trupul Său, şi fiindcă avem un Mare Preot [Isus] pus peste casa lui Dumnezeu, să ne apropiem cu o inimă curată, cu credinţă deplină, cu inimile stropite şi curăţite de un cuget rău şi cu trupul spălat cu o apă curată" (Epistola către evrei 10:19-22).

Pe crucea de la Calvar, trupul Domnului nostru a fost încărcat de păcatele noastre şi a fost frînt pentru noi. Prin frîngerea aceasta, păcatele noastre au fost ispăşite, şi intrarea noastră sau accesul nostru la Dumnezeu a fost deschis. Pentru noi toţi. Adică pentru toţi cei ce-L primesc pe Isus Cristos ca să le fie Mîntuitor şi Domn personal. Şi toţi aceştia, adunaţi laolaltă, alcătuiesc Trupul lui Cristos, care este Biserica.

Dar, fiindcă toţi credincioşii creştini care s-au unit cu Isus au acces la Dumnezeu, au intrare liberă la Dumnezeu — fapt care era o prerogativă a preotului — înseamnă că acum *toţi* sînt preoţi! Şi într-adevăr în Noul Testament ni se spune explicit şi fără echivoc că *toţi* creştinii sînt preoţi. Iată cîteva texte revelatoare. Apostolul Petru le scrie unor credincioşi din Asia Mică şi iată ce le spune: „Voi însă sînteţi o seminţie aleasă, o preoţie împărătească, un neam sfînt, un popor pe care Dumnezeu Şi l-a cîştigat ca să fie al Lui, ca să vestiţi puterile minunate ale Celui ce v-a chemat din întuneric la lumina Sa minunată; pe voi, care odinioară nu eraţi un popor, dar acum sînteţi poporul lui Dumnezeu; pe voi, care nu căpătaserăţi îndurare, dar acum aţi căpătat îndurare" (Întîia epistolă sobornicească a lui Petru 2:9-10). Şi iată ce se spune în Apocalipsa despre toţi aceia care au fost mîntuiţi prin sîngele Domnului Isus: „A făcut din noi o împărăţie şi preoţi pentru Dumnezeu, Tatăl Său" (Apocalipsa lui Ioan 1:6). Tot în această carte se spune mai pe larg ce a realizat Domnul nostru Isus Cristos: „Ai fost junghiat şi ai răscumpărat pentru Dumnezeu, cu sîngele Tău, oameni din orice seminţie, de

orice limbă, din orice popor şi de orice naţiune. Ai făcut din ei o împărăţie şi preoţi pentru Dumnezeul nostru, şi ei vor împărăţi pe pământ" (Apocalipsa lui Ioan 5:9-10).

Este semnificativ să vedem că nicăieri în Noul Testament nu se spune că Biserica creştină ar avea preoţi. Biserica creştină din Noul Testament are episcopi (cuvîntul înseamnă „supraveghetori"), prezbiteri (cuvîntul înseamnă „bătrîni"), păstori şi diaconi. Biserica nu *are* preoţi, deoarece ea este *alcătuită* din preoţi: *toţi* membrii Bisericii au acces direct la Dumnezeu prin Domnul Isus, şi deci *toţi* sînt preoţi.

Ajunşi la acest punct trebuie să semnalăm o anomalie în Biblia tipărită la Bucureşti de Biserica Ortodoxă în anul 1968. În cartea Faptele apostolilor, cap. 20, v. 17-38 ni se povesteşte cum apostolul Pavel se pregătea de o călătorie la Ierusalim, şi pentru aceasta a convocat o întîlnire la Milet cu *prezbiterii* bisericii din Efes. În traducerea ortodoxă însă, în Faptele 20:17 citim că apostolul Pavel i-a chemat acolo pe *preoţii* bisericii din Efes. L-am întrebat pe un înalt prelat al Bisericii Ortodoxe de la Bucureşti de ce şi-au luat libertatea de a schimba textul Sfintei Scripturi. Iată ce mi-a răspuns:

„Este adevărat că la data la care s-a scris cartea Faptele apostolilor slujitorii Bisericii se numeau prezbiteri. Dar mai tîrziu Biserica a găsit de bine că ei trebuie să fie numiţi preoţi: şi deci, chiar dacă la data aceea ei nu se numeau preoţi, pe baza deciziei de mai tîrziu a Bisericii, noi îi numim preoţi".

Aici se vede şi mai clar cum tradiţia este pusă deasupra Sfintei Scripturi: pe baza unei decizii omeneşti, cuprinsă azi în tradiţie, se schimbă însuşi textul Sfintei Scripturi.

Schimbarea însă nu este numai de formă. Căci dacă Biserica are *preoţi*, deci oameni care singuri au acces la Dumnezeu, înseamnă că ceilalţi credincioşi *nu* au acces la Dumnezeu. Ei au nevoie de mijlocirea preotului ca să ajungă la Dumnezeu. Şi prin aceasta, clerului ortodox i se dă monopol asupra accesului la Dumnezeu şi, implicit, monopol asupra vieţii spirituale a poporului.

Cînd, prin această tradiţie, s-a creat o clasă specială de preoţi în Biserica creştină, s-au creat automat o serie de probleme. Una dintre ele este aceea că individul nu mai este încurajat să aibă o viaţă spirituală personală. El nu mai trebuie să citească pentru sine Sfînta Scriptură şi alte cărţi de viaţă spirituală. El trebuie doar să se ducă la preot şi să-şi mărturisească păcatele. Preotul ştie restul şi preotul face restul. Faptul că individul nu mai este încurajat să aibă o relaţie personală cu Dumnezeu şi să se dezvolte astfel spiritual are consecinţe catastrofale pentru viaţa naţiunii. Poporul este ţinut în întuneric şi niciodată nu este stimulat la viaţă spirituală.

O altă consecinţă este aceea că, din moment ce preoţii administrează harul mîntuitor, tentaţia comercializării acestui har este inevitabilă. Astfel s-a ajuns

ca Biserica să aştepte ca individul să plătească pentru harul iertării. Culmea acestei comercializări a harului (care prin esenţa lui este gratuit!) a fost lansarea indulgenţelor care trebuiau cumpărate pentru iertarea păcatelor. Scandalul indulgenţelor a fost faptul imediat care l-a determinat pe Martin Luther să înceapă acţiunea de reformare a Bisericii.

O altă consecinţă este aceea că, dacă preotul poate să dea iertare pentru păcate, atunci individul poate duce o viaţă confortabilă în toate păcatele: singurul lucru de care trebuie să aibă grijă este să se ducă periodic la preot, să-şi mărturisească aceste păcate şi să dea un dar Bisericii. Biserica, prin preotul ei, are putere şi are grijă să-l absolve de toate păcatele. Situaţia aceasta nu încurajează o viaţă curată, o viaţă sfîntă.

Lucrul acesta a fost sesizat de Biserică şi de aceea dogma mîntuirii prin Biserică şi de către Biserică nu a fost difuzată oamenilor de rînd, nu le-a fost predicată şi explicată. Ea este ţinută mai mult ca învăţătură pentru preoţi şi pentru aceia dintre indivizi care, dintr-un motiv sau altul, vor să aprofundeze dogmele Bisericii. Pentru ca oamenii să fie stimulaţi să trăiască o viaţă decentă, pentru oamenii de rînd se predică o altă învăţătură referitor la calea mîntuirii şi anume că omul este mîntuit de păcatele sale prin fapte bune.

Mă voi referi din nou nu la tratate de teologie, ci la ceva mult mai explicit, la ceva văzut de toată lumea. Să facem o excursie la mănăstirile din Bucovina. Ctitorii acelor mănăstiri au avut o idee genială: să picteze pe pereţii exteriori ai bisericii elementele esenţiale ale credinţei creştine. Biserica era foarte mică. Puţini oameni puteau intra în ea. Dar curtea mănăstirii, din jurul bisericii, era foarte largă. Mii de oameni puteau intra acolo. Şi atunci, dacă pe zidurile exterioare ale bisericii erau pictate elementele esenţiale ale credinţei, un preot putea ieşi afară să le explice oamenilor picturile şi să-i facă astfel să-şi cunoască credinţa. Picturile erau mijloace vizuale de învăţămînt public.

Să vedem cum exprimă acele picturi calea mîntuirii, adică accesul omului la Dumnezeu şi, în final, intrarea omului în cer. Să intrăm pentru aceasta mai întîi la mănăstirea Sucevita. Cum intrăm în curte, privirile ne sînt captivate de o pictură uriaşă cuprinsă pe tot peretele bisericii. Tabloul este menit să arate cum poate ajunge omul în cer. Acest tablou este cunoscut sub numele de „scara virtuţilor", deoarece el înfăţişează o scară lungă care porneşte de pe pămînt şi merge pînă în cer. Pe fiecare fus al scării stă scris un nume de virtute: cinste, adevăr, dreptate, milostenie, smerenie, blîndeţe, facere de bine, răbdare, statornicie, înfrînare, cumpătare şi multe alte virtuţi. Pe scară se văd suflete ale unor oameni care tocmai au decedat şi care încep să urce spre cer. Dacă unui om i-a lipsit o anumită virtute, pentru sufletul lui lipseşte

o treaptă în scară, şi cînd calcă acolo, sufletul calcă în gol şi se prăbuşeşte în adînc, în iad. Oare cine are *toate* virtuţile? Cine poate ajunge atunci în cer?

Este evident mesajul acestei picturi. Dacă vrei să ajungi în cer, trebuie să fii virtuos, să cauţi, să te străduieşti, să lupţi din răsputeri să ai toate virtuţile. Numai aşa te primeşte Dumnezeu. Intrarea la Dumnezeu este consecinţa străduinţei omului de cultivare a virtuţilor sale. Trebuie să spunem că tabloul, ca un stimulator la viaţă morală, este genial. Dar ca teologie creştină, el contrazice Sfînta Scriptură, care spune că omul nu este mîntuit prin faptele sale, ci prin moartea Fiului lui Dumnezeu în locul său.

Să mergem apoi la Voroneţ, această perlă a mănăstirilor pictate din Bucovina, şi să privim capodopera ei cea mai de seamă: „Judecata de pe urmă". Să privim şi să-i înţelegem teologia. Sufletul omului este pus pe un taler al balanţei, iar pe celălalt taler sînt puse faptele lui bune. Dacă faptele lui bune sînt suficient de multe şi de grele, ele vor apăsa balanţa şi îl vor ridica pe om la cer. Dacă faptele lui bune însă sînt puţine, balanţa se va înclina în jos, şi sufletul se va prăbuşi în iad, unde îl aşteaptă diavolii.

Nici într-o pictură nici în cealaltă, moartea pe cruce a Fiului lui Dumnezeu pentru mîntuirea oamenilor de păcate şi pentru primirea lor la Dumnezeu nu îşi are locul.

Se va zice poate că acestea sînt reprezentări populare, pentru stimularea oamenilor la bine. Dar tocmai aceasta vrem noi să scoatem în evidenţă: ce anume a predicat Biserica Ortodoxă poporului nostru de-a lungul secolelor. Şi cele două picturi, de la Sucevita şi Voroneţ, stau mărturie despre ceea ce a spus Biserica poporului.

Cînd eram pastor la Oradea, am asistat odată la o înmormîntare făcută de un preot ortodox. Am vrut să aud ce spune el poporului în predica sa. Preotul a vorbit despre a fi om cumsecade, om de omenie. Apoi a început să explice cum faptele bune ale omului vor merge cu el dincolo, la judecata lui Dumnezeu. Îmi aduc aminte bine, căci m-au şocat puternic aceste cuvinte ale preotului: „Cînd vom sta la judecata lui Dumnezeu, singurul nostru prieten care va sta lîngă noi, vor fi faptele noastre bune". Am fost şocat, deoarece eu am învăţat din Biblie că prietenul meu la judecată va fi Fiul lui Dumnezeu, „care m-a iubit şi S-a dat pe Sine Însuşi pentru mine" (Epistola lui Pavel către galateni 2:20).

Am citat deja textele din Scriptură care spun explicit că nu sîntem mîntuiţi datorită faptelor noastre, şi le repet aici: „Căci prin har aţi fost mîntuiţi, prin credinţă. Şi aceasta nu vine de la voi, ci este darul lui Dumnezeu. Nu prin fapte, ca să nu se laude nimeni" (Epistola lui Pavel către efeseni 2:8-9). „El ne-a mîntuit nu pentru faptele făcute de noi în dreptate, ci pentru îndurarea Lui..." (Epistola lui Pavel către Tit 3:5).

Aici s-ar putea să pună cineva întrebarea: Dacă nu sîntem mîntuiţi prin fapte bune, ci prin harul lui Dumnezeu, prin moartea lui Isus în locul nostru, atunci care mai este motivaţia pentru fapte bune? Am văzut că deşi Biserica Ortodoxă crede că mîntuirea o distribuie Biserica, pentru a-i stimula la fapte bune ea le predică oamenilor că faptele bune îi vor ajuta să meargă în cer. Biserica simţea că este nevoie de o puternică stimulare pentru fapte bune şi nu a găsit altă formulă decît să facă din faptele bune condiţia mîntuirii. Dar prin aceasta ea contrazice Sfînta Scriptură.

Ce zice oare Sfînta Scriptură însăşi pe această temă? Ea zice multe, şi dacă o citim cu atenţie găsim care sînt stimulentele pe care ni le dă Dumnezeu pentru a trăi o viaţă morală şi pentru a face fapte bune.

Întîi de toate, trebuie să vedem ordinea logică stabilită în Biblie. În Epistola lui Pavel către efeseni 2:9 ni s-a spus că nu sîntem mîntuiţi prin fapte, „ca să nu se laude nimeni". Dar imediat apostolul Pavel adaugă: „Căci noi sîntem lucrarea Lui şi am fost creaţi în Cristos Isus pentru faptele bune pe care le-a pregătit Dumnezeu mai dinainte ca să umblăm în ele" (v. 10). Sensul cuvîntului „pentru" este, în acest text, „în vederea": am fost creaţi în Isus în vederea faptelor bune pe care Dumnezeu le-a planificat pentru ca noi să le realizăm în calitate de copii ai Lui.

Ordinea evenimentelor este aceasta: eu sînt om păcătos, Cristos a murit pentru mine, mie mi se comunică vestea aceasta bună, eu primesc pe Mîntuitorul, Spiritul lui Dumnezeu mă naşte din nou şi mă face copil de Dumnezeu şi apoi încep să realizez faptele bune pe care le-a prègătit Dumnezeu să fie obligaţia mea în viaţa de copil al Lui. Pentru a ilustra această ordine, uneori desenez pe tablă un pom cu rădăcini, tulpină şi ramuri. Scriu pe rădăcini „Fapte bune" şi pe ramuri „Mîntuire" şi apoi zic: Acesta este desenul ortodox, care presupune că dacă pun la rădăcina pomului vieţii mele fapte bune, într-o zi voi recolta mîntuire.

Dar acesta este un desen fals. Şi apoi desenez alături un alt pom şi pe acesta scriu pe rădăcini: „Jertfa Domnului Isus pentru mine şi credinţa mea în El". Pe tulpină în sus scriu „Mîntuire", căci aceasta creşte din jertfa Fiului lui Dumnezeu pentru mine şi din faptul că eu L-am acceptat ca Mîntuitor al meu personal. Apoi scriu pe ramuri: „Fapte bune". Şi apoi explic că aceasta este ordinea naturală a lucrurilor: din jertfa Fiului lui Dumnezeu creşte mîntuirea mea, şi roadele acestei mîntuiri sînt faptele mele noi, fapte morale, fapte bune.

Cu alte cuvinte, eu nu fac fapte bune *ca să fiu mîntuit*, ci fac fapte bune *pentru că sînt mîntuit*. Sau, eu nu fac fapte bune ca să devin copil al lui Dumnezeu, ci fac fapte bune fiindcă am devenit copil al lui Dumnezeu: natura mea nouă, de copil al lui Dumnezeu, este cea care mă determină şi mă ajută

să produc roadele pe care le aşteaptă Dumnezeu de la mine. Pentru clarificare, natura mea nouă este faptul că spiritul meu s-a unit cu Spiritul Sfînt şi acest Spirit Sfînt este cel ce mă conduce şi mă împuterniceşte să fac fapte bune.

După ce am stabilit ordinea naturală şi logică a evenimentelor vieţii spirituale, să vedem acum care este motivaţia pe care mi-o dă Biblia pentru a face faptele pe care mi le cere Dumnezeu.

Prima motivaţie este dragostea Lui, care stîrneşte în mine spiritul de recunoştinţă. Apostolul Pavel spune că dragostea care L-a făcut pe Cristos să moară pentru păcatele sale „îl strînge", sau îl „constrînge", îi creează o obligaţie atît de mare, încît nu-i mai lasă nici o altă şansă, căci Isus „a murit pentru toţi, pentru ca cei ce trăiesc să nu mai trăiască pentru ei înşişi, ci pentru Cel ce a murit şi a înviat pentru ei" (A doua epistolă a lui Pavel către corinteni 5:14-15).

Pentru că am ajuns să-mi dau seama cît a făcut El pentru mine, acum eu doresc din toată fiinţa mea să trăiesc pentru El, pentru Cel ce a murit pentru mine şi acum stă la dreapta lui Dumnezeu şi mijloceşte pentru mine.

A doua motivaţie este foarte pe larg dezvoltată în Noul Testament şi însumată sub termenul general de răsplătire. Esenţa ei este aceasta. Dumnezeu nu m-a creat pentru viaţa de aici. El m-a creat pentru Împărăţia Cerurilor. În viaţa de aici El îmi formează caracterul şi îmi testează ascultarea şi credincioşia. El îmi dă aici sarcini. Îmi cere să fac fapte bune, care implică renunţare la sine, disciplină şi jertfă.

Şi cu cît sînt mai ascultător de El, cu cît mă dovedesc mai fidel Lui şi mai demn de încredere, cu atît îmi va da poziţii mai mari şi mai glorioase în Împărăţia Cerurilor. Însuşi Domnul nostru Isus Cristos ne-a învăţat lucrurile acestea. El ne compară cu nişte robi cărora regele le-a încredinţat averile sale spre administrare. Cînd se va întoarce Regele, el va cerceta credincioşia fiecărui rob. Iată ce spune El că va face Regele cu robul credincios: „Ferice de robul acela pe care Stăpînul său, la venirea Lui, îl va găsi făcînd aşa! Adevărat vă spun că îl va pune [îi va da autoritate sau stăpînire] peste toate averile Sale" (Evanghelia după Matei 24:46-47). Şi Domnul ne spune ce-i va zice El acelui om care a făcut tot ce i-a cerut Dumnezeu să facă: „Bine, rob bun şi credincios; ai fost credincios în puţine lucruri, te voi pune peste multe lucruri; intră în bucuria stăpînului tău" (Evanghelia după Matei 25:21).

Apostolul Pavel ne spune că „fiecare îşi va lua răsplata după osteneala lui", căci „noi sîntem împreună lucrători cu Dumnezeu", şi apoi continuă spunîndu-ne că lucrarea pe care am făcut-o noi pe pămînt va fi pusă la proba focului: „Dacă lucrarea zidită de cineva pe temelia aceea [care este Isus

Cristos] rămîne în picioare, el va primi o răsplată. Dacă lucrarea lui va fi arsă, el îşi va pierde răsplata. Cît despre el, va fi mîntuit, dar ca prin foc" (Întîia epistolă a lui Pavel către corinteni 3:8-15).

Prin urmare, este posibil să ajungi în cer datorită faptului că ai fost mîntuit prin jertfa Domnului Isus, dar să constaţi că acolo tu nu ai nici o răsplată, adică ţie Dumnezeu nu-ţi spune că te va pune peste multe, nu-ţi va da poziţie de autoritate şi de glorie. Apostolul Pavel spune că „toţi [aceasta se referă la copiii lui Dumnezeu] trebuie să ne înfăţişăm înaintea Scaunului de judecată al lui Cristos, pentru ca fiecare să-şi primească răsplata pentru binele sau răul pe care îl va fi făcut cînd trăia în trup". Şi referitor la această judecată el adaugă că noi „cunoaştem deci frica de Domnul" şi spune că „de aceea ne şi silim să-I fim plăcuţi" (A doua epistolă a lui Pavel către corinteni 5:10, 11, apoi 9). Iată deci motivaţia pentru fapte bune: de ele depinde poziţia noastră în Împărăţia Cerurilor, care va fi decisă la tronul de judecată al Domnului nostru Isus Cristos.

În concluzie: *Intrarea* noastră în ceruri se face pe baza lucrării Domnului Isus pe cruce pentru noi; *poziţia* noastră în ceruri se va decide pe baza lucrării noastre pentru Isus.

Să ne amintim şi de faptul că Domnul Isus ne-a învăţat să nu ne adunăm comori pe pămînt, ci să ni le acumulăm în ceruri. Un lucru este să ştii că ai dreptul să intri în cer (aceasta este mîntuirea); altul este să ştii ce comori vei obţine acolo (în termeni biblici aceasta este „moştenirea"). Mîntuirea este un dar al lui Dumnezeu, prin har, pe bază de credinţă. Moştenirea ne este dată ca răsplată pentru faptele noastre în calitate de copii ai lui Dumnezeu (vezi Epistola lui Pavel către coloseni 3:23-24 şi Epistola lui Pavel către romani 8:16-17).

Cine studiază cu atenţie şi ia în serios învăţătura Noului Testament despre Împărăţia cerurilor şi despre locul nostru acolo, va căpăta extraordinare motivaţii pentru trăire în credincioşie faţă de Dumnezeu şi pentru fapte morale şi nobile.

Să rezumăm acest capitol dedicat învăţăturii ortodoxe despre mîntuire. Pe lîngă faptul că nu este conformă cu Sfînta Scriptură, această învăţătură are consecinţe dezastruoase pe plan individual şi pe plan social.

Învăţătura că Biserica îl mîntuie pe om, îl face pe acesta să nu se mai preocupe de relaţia lui cu Dumnezeu şi să nu caute o relaţie personală cu Dumnezeu. Şi de vreme ce nu o face, viaţa lui spirituală este redusă, este practic atrofiată. În special introducerea conceptului de preot, ca om care ştie şi are autoritate să trateze cu Dumnezeu pentru ceilalţi oameni, se vede a fi ucigătoare pentru viaţa spirituală a individului. Am văzut că după Noul Testament fiecare creştin *este* un preot, adică are acces personal la Dumnezeu, prin unica mijlocire a lui Isus Cristos.

Cînd omul este aruncat singur înaintea lui Dumnezeu ca să-şi rezolve el însuşi problemele relaţiei lui cu Creatorul său, atunci omul este stimulat să citească pentru sine Sfînta Scriptură şi alte scrieri creştine, din care să înveţe cum să-şi cultive relaţia personală cu Dumnezeu. În acest proces de studiu, de meditaţie, de rugăciune, de părtăşie sau comuniune personală cu Dumnezeu, omul îşi cultivă spiritul şi se dezvoltă spiritual. Observaţi că protestanţii nu sînt împotriva citirii altor scrieri creştine pe lîngă Biblie. Dimpotrivă, ei stimulează citirea cărţilor creştine din toate secolele, dar insistă că ele nu trebuie să fie puse pe picior de egalitate cu Biblia, ci trebuie întotdeauna să fie citite în lumina Bibliei. Şi tot ce contrazice Biblia trebuie să fie respins în mod categoric.

Aceasta este cea mai mare realizare a Reformei: individualizarea relaţiei cu Dumnezeu, punerea fiecărui individ în postura de a-şi dezvolta propria sa viaţă spirituală. Şi cînd o societate este formată din indivizi în bune relaţii cu Dumnezeu şi cu o bogată viaţă spirituală, întreaga societate clocoteşte de viaţă dumnezeiască.

Reforma a avut loc în prima jumătate a secolului al XVI-lea. Ea a pornit prin Martin Luther în Germania şi, sub influenţa a ceea ce se întîmpla în Germania, s-a produs şi în Anglia şi în Elveţia. Din aceste trei ţări s-a răspîndit în restul Europei de Apus. Formele noi de religie creştină au căpătat în fiecare ţară alt nume. Numele general este de religii protestante. La noi în ţară, s-a mai introdus şi distincţia între culte protestante şi culte neoprotestante. Este necesar deci să clarificăm denumirile acestea.

În Anglia, religia reformată a ajuns să fie numită religia anglicană. În Germania s-a numit religia luterană. În Elveţia, la Geneva, a trăit marele reformator Jean Calvin. Forma lui de religie, care s-a răspîndit în Scoţia, în Olanda, în Ungaria şi în alte ţări, a ajuns să fie numită religia reformată. Toate aceste reforme au lăsat problema botezului neatinsă: ele au continuat să boteze copiii mici. Prin anul 1524 însă au apărut în Elveţia grupuri de reformatori care au decis că reforma trebuie adusă şi la domeniul botezului şi trebuie reintrodus botezul la maturitate, atunci cînd individul însuşi este capabil să decidă şi să aleagă pentru sine religia creştină. Deoarece toţi aceştia fuseseră botezaţi cînd au fost mici, şi deoarece ei au decis că ei înşişi trebuie să se boteze din nou, ei au primit numele de anabaptişti, ceea ce înseamnă rebotezaţi.

Anabaptiştii s-au răspîndit rapid în Germania, în Olanda şi în alte ţări ale Europei. Ei au căpătat diferite nume. De exemplu, în Olanda au ajuns să fie numiţi menoniţi. În Germania au fost numiţi huteriţi. Spre sfîrşitul secolului al XVI-lea, în Anglia a apărut o mişcare, în sînul anglicanismului, care cerea separarea Bisericii de stat. Oamenii aceştia, care cereau totala independenţă a bisericii locale, s-au numit separatişti. Ei au fost persecutaţi

în Anglia şi s-au refugiat în Olanda. Acolo au ajuns în contact cu menoniţii, şi de la ei au învăţat practica botezului adulţilor. Pe la 1608, un grup dintre ei s-a întors înapoi în Anglia şi acolo a format prima biserică baptistă (renunţînd la prefixul „ana", de la anabaptişti). De acolo, baptiştii s-au răspîndit în America, în Europa şi pe toate celelalte continente.

Prin secolul al XIX-lea au apărut noi forme de protestantism, cum ar fi gruparea cunoscută în Anglia sub numele de Plymouth Brethren. Cînd aceştia s-au răspîndit în România, începînd de la 1900, ei şi-au luat numele de Creştini după Evanghelie. La începutul secolului nostru au apărut apoi penticostalii. La noi în ţară, baptiştii, creştinii după Evanghelie şi penticostalii sînt cuprinşi sub denumirea de culte neoprotestante. Lor li se adaugă şi adventiştii, care sînt o încercare de unire a creştinismului cu unele practici iudaice, cum ar fi ţinerea sabatului (alegerea sîmbetei ca zi de odihnă în locul duminicii) şi acceptarea îndrumărilor cu privire la mîncăruri curate şi necurate din Legea lui Moise.

Unii baptişti nu sînt de acord cu faptul că sînt incluşi între neoprotestanţi, deoarece baptiştii au apărut odată cu celelalte mişcări protestante. Există totuşi anumite justificări pentru includerea lor între neoprotestanţi. Prima este faptul că ei au dus protestantismul mai departe decît ceilalţi protestanţi, prin introducerea botezului adulţilor şi prin separarea Bisericii de stat. A doua justificare este marea asemănare dintre creştinii după Evanghelie, penticostali, adventişti şi baptişti, atît în anumite doctrine, cît şi în forma de închinare, în modul de a predica Evanghelia şi în felul de viaţă deosebit de al altora. Aceste asemănări i-au făcut pe românii ortodocşi şi catolici să le dea la toţi un nume comun, acela de „pocăiţi". Includerea baptiştilor între cultele neoprotestante este deci destul de normală.

9 | Revoluție sau renaștere?

Momentul pe care îl trăim astăzi este sfîrșit de epocă și început de epocă. Este sfîrșit de epocă deoarece experimentul marxist-comunist a ajuns la epuizare. Milioane de oameni au crezut că prin naționalizarea mijloacelor de producție și prin economie centralizată se va ajunge la societatea ideală. Credința aceasta s-a dovedit a fi falsă. Sistemul economiei de stat, complet centralizată, a dus la crearea unui stat polițienesc cu un control totalitar asupra vieții și a gîndirii indivizilor, a dus la uciderea creativității și a inițiativei, a dus la crearea unei noi clase de stăpîni privilegiați, a dus la minciună și corupție și, în final, a dus la dezastru economic total. În cadrul acestui proces s-a produs o îndoctrinare materialist-ateistă a populației, o golire de crez, o golire de viață spirituală și de principii morale.

Conducătorii Chinei au fost primii care au recunoscut că Marx nu a avut soluții pentru societatea modernă. Acum și Gorbaciov a recunoscut că sistemul nu merge. Indiferent cît de departe vrea să meargă Gorbaciov cu schimbările, indiferent dacă ierarhia de partid îl va lăsa să meargă departe sau nu și indiferent de faptul că Gorbaciov insistă că el nu vrea să schimbe sistemul, ci doar să-l facă eficace, fapt este că prin ceea ce s-a recunoscut deja, practic s-a arătat clar că *sistemul* nu merge.

Întrebarea care rămîne este: Unde mergem de aici? Și mai apare o întrebare: Dacă Marx n-a avut dreptate în cele economice și sociale, trebuie oare să mai menținem ca valabilă concepția despre lume și viață pe care ne-a dat-o el (completat de Engels și de Lenin)?

La aceste întrebări, marea masă deja simte că răspunsul este o respingere categorică a sistemului economic-social marxist și a concepției marxist-leniniste despre lume și viață. Dar cu ce le înlocuim?

Scopul acestei cărți nu este să analizeze opțiunile economico-sociale care ne stau în față. Scopul ei este doar să pună în discuție problema concepției despre lume și viață. Este clar că ne aflăm într-un moment istoric în care românii se întreabă și trebuie să se întrebe care le va fi concepția despre lume și viață pe care își vor reclădi atît viața personală cît și viața națională.

Excursia noastră prin ideile şi prin concepţiile din ultimele cinci secole în Europa a fost menită să ne ajute să înţelegem care sînt concepţiile posibile şi care sînt consecinţele adoptării uneia sau a alteia dintre aceste concepţii.

Să ne întoarcem puţin înapoi la secolul al XV-lea şi al XVI-lea. Cînd am discutat despre aceste secole, am amintit de umanism, dar nu şi de renaştere. Renaşterea a fost un curent de gîndire — predominant în special în Italia şi Franţa — care a dat naştere umanismului. Renaşterea a fost curentul general, umanismul a fost produsul special, adică, concepţia nouă despre lume şi viaţă. Renaşterea a început prin punerea sub semnul întrebării a dogmelor Bisericii Catolice şi a continuat prin întoarcerea la antichitatea greco-romană: la filozofia, la arta, la literatura şi chiar şi la mitologia greco-romană. Personajele acestei mitologii şi legendele ei au devenit subiecte preferate ale picturii italiene şi franceze. Prin aceasta, modul de viaţă al păgînătăţii greco-romane este ridicat la rang de virtute şi este făcut nu numai acceptabil, ci chiar de rîvnit pentru clasele culte şi avute ale Europei. Rezultatul final a fost o păgînizare a Europei în gîndire şi în stilul de viaţă. Termenul de „umanism" dat filozofiei acestui proces era menit să facă totul acceptabil şi atractiv.

Am arătat că una dintre consecinţele directe ale acestui proces, dus la înflorire prin ateismul iluminismului francez, a fost seria de revoluţii sîngeroase: revoluţia franceză, Comuna din Paris, revoluţia bolşevică. Toate tragediile prin care am trecut şi noi, românii, sînt consecinţe ale „renaşterii", ale umanismului, ale iluminismului şi ale celorlalte curente de gîndire reducţioniste şi nihiliste.

De data aceasta am pus între ghilimele termenul de renaştere (pe care, de asemenea, refuz să-l scriu cu literă mare, aşa cum se obişnuieşte), deoarece eu contest că *aceasta* ar fi fost adevărata renaştere. Adevărata renaştere au trăit-o ţările care au ales cealaltă cale, şi anume, reforma religiei creştine prin întoarcerea nu la păgînismul antic, ci la Sfînta Scriptură. Renaştere înseamnă naştere din nou. Termenul însuşi Îi aparţine Domnului nostru Isus Cristos. El i-a spus unui mare intelectual din vremea Sa: „Trebuie să vă naşteţi din nou" (Evanghelia după Ioan 3:7). Şi Domnul nostru i-a explicat lui Nicodim că această naştere din nou se petrece cînd omul se întoarce la Dumnezeu. Aceasta este o naştere „de sus", o naştere pe care o produce Spiritul lui Dumnezeu.

Cei care au respins Sfînta Scriptură şi au ales mitologia greco-romană au pretins că au produs prin aceasta o renaştere. Dacă urmărim bine prin istorie ce au produs ei, constatăm că ei n-au produs o naştere din nou, ci o întoarcere la barbarie.

Aceia care s-au întors la Sfînta Scriptură au trăit o naştere din nou. În

ţările lor s-a produs o renaştere. Lor nu le-a trebuit o revoluţie sîngeroasă ca să facă transformări pline de umanism (în sensul bun al cuvîntului) în ţările lor. Ei au făcut aceste schimbări în mod natural, ca o urmare firească a transformărilor spirituale produse în vieţile lor prin întoarcerea la Dumnezeu.

Unii istorici pun în opoziţie renaşterea şi reforma. Teza mea este că reforma a produs adevărata renaştere. Şi atunci opoziţia nu este între renaştere şi reformă, ci între ateismul care produce revoluţie sîngeroasă şi reforma spirituală care produce renaştere sau naştere din nou. Mai simplu, opoziţia este între revoluţie şi renaştere.

De ce are astăzi nevoie românul şi naţiunea română? De o nouă revoluţie? Sau de o adevărată naştere din nou? Să facem o paralelă între acestea două. Să ne uităm bine la ele, ca să ştim între ce trebuie să alegem.

Revoluţie

1. Scopul ei este ca noi să-i schimbăm pe alţii, să-i facem cum i-am vrea noi să fie.
2. Porneşte din ură faţă de cei pe care-i credem responsabili de toate necazurile noastre şi sfîrşeşte în violenţă şi în uciderea altora pentru ca noi să ne bucurăm de ce au ei. Ura este ucigătoare: după ce-i ucide pe alţii, ne va ucide şi pe noi înşine.
3. Revoluţia este uşoară: ea-ţi cere să-i ucizi pe toţi cei ce-ţi stau în cale.
4. Revoluţia îşi ucide în final propriii copii şi devastează întreaga naţiune.

Renaştere

1. Scopul ei este să ne schimbe pe noi înşine. Noi acceptăm ca Dumnezeu să ne facă pe noi cum vrea El să fim.
2. Porneşte din dragoste faţă de *toţi* oamenii şi ne învaţă că noi trebuie să le slujim ca să-i recuperăm. Consideră că toţi oamenii sînt recuperabili.
   Dragostea este creatoare: ne face să-i ridicăm pe alţii, şi prin aceasta ne ridică pe noi.
3. Naşterea din nou este dificilă: ea-ţi cere să te jertfeşti pe tine însuţi în slujba altora.
4. Naşterea din nou a unor indivizi duce la binele întregii societăţi.

Lovitura cea mai devastatoare dată neamului românesc prin sistemul marxist-leninist-ceauşist nu a fost cea economică, ci cea morală. Neamul

nostru a fost frînt în supunere abjectă şi, pentru a supravieţui, a fost silit să accepte minciuna şi corupţia ca stil de viaţă. Dacă-i va fi greu să se redreseze economic după ce întreaga ţară a fost ruinată, naţiunii noastre îi va fi şi mai greu să se refacă moral. Numai o naştere de sus, o adevărată renaştere, poate să o redreseze. Renaşterea neamului se poate face numai prin indivizi care acceptă naşterea din nou prin Isus Cristos. Sănătatea morală şi spirituală se capătă numai prin Acela care este izvorul moralei şi al spiritualităţii.

Pentru a vedea care este piedica în calea unei asemenea renaşteri, vă voi relata o altă întîmplare. Pe vremea cînd studiam la Oxford, am fost invitat să vorbesc unui grup de studenţi creştini la universitatea din Canterbury. După prelegere, doi studenţi au fost aduşi de o studentă credincioasă în camera de oaspeţi în care eram cazat. Ei voiau să stea de vorbă cu mine.

Era prin 1971, cînd maoismul era la modă, şi cei doi erau marxişti-maoişti. Le-am dat argumente despre existenţa lui Dumnezeu şi despre incapacitatea sistemului comunist de a rezolva problemele omului şi ale societăţii. Au ridicat multe obiecţii şi le-am clarificat rînd pe rînd. După toate, tîrziu după miezul nopţii, cel mai revoluţionar dintre ei a cedat şi a zis:

– Domnule, recunosc că ai argumente valabile. Dar totuşi eu nu pot crede.

La aceasta i-am dat imediat următoarea replică:

– Nu este adevărat că nu poţi crede. Adevărul este altul. Să-ţi explic. Tu eşti revoluţionar şi vrei să schimbi pe toată lumea prin violenţă, să-i faci pe toţi să devină ceea ce-i vrei tu. Dacă este adevărat ce zic eu, atunci tu trebuie să-L laşi pe Cristos să te schimbe pe tine. Şi aceasta înseamnă să scoată din viaţa ta lucruri care Lui nu-I plac, dar care ţie îţi sînt foarte dragi, şi să introducă în viaţa ta lucruri pe care tu nu le vrei. Şi fiindcă ştii ce schimbări radicale vrea să facă El în tine, totul în tine ţipă în spaimă şi nu-L primeşti. Dar tu nu vrei să recunoşti acest lucru, nici măcar faţă de tine însuţi. Şi de aceea mintea ta caută să justifice raţional poziţia ta. Astfel, tu nu spui că e împotriva intereselor tale actuale să-L primeşti pe Cristos, ci că nu poţi crede în El. Dar nu e adevărat că nu poţi crede. Adevărul este că tu nu vrei să crezi în El, fiindcă nu eşti gata să-L laşi pe El să te schimbe.

Cu aceasta au plecat. A doua zi dimineaţa, la micul dejun, fata credincioasă care i-a adus la mine a venit la masa mea şi mi-a povestit că seara, după ce au ieşit de la mine, mergînd pe coridor, studentul revoluţionar s-a întors spre ea şi i-a spus:

– Omul acesta are dreptate. Eu *nu vreau* să cred în Dumnezeu.

Şi în neamul nostru sînt mulţi, foarte mulţi ca tînărul acesta. Refuzul lor de a crede în Sfînta Scriptură şi în Isus Cristos nu este de ordin intelectual, ci

de ordin moral: ei *nu vor* să-L lase pe Cristos să le schimbe viaţa. Şi aşa... ei rămîn în moarte spirituală.

Numai cînd suficient de mulţi români vor accepta să creadă, vor alege să creadă în Isus Cristos şi se vor lăsa renăscuţi, numai atunci îşi vor cîştiga ei înşişi sănătatea morală şi, prin ei, întreaga naţiune va fi refăcută.

10 | Fiecare generaţie alege pentru sine

Creştinismul este înainte de toate o problemă a fiecărui individ. Fiecare om trebuie să aleagă pentru sine. Aşa s-a răspîndit creştinismul în primele secole: în mod individual, de la om la om. Abia cînd creştinii au devenit majoritari şi cînd împăratul a devenit creştin, creştinismul a fost impus întregii populaţii. Dar impunerea creştinismului este o contradicţie în termeni, deoarece creştinism înseamnă acceptarea de bunăvoie şi în libertate a ofertei pe care o face Dumnezeu prin Isus Cristos.

Cu atît mai contradictoriu este actul prin care, în anumite ţări, împăratul sau regele a devenit mai întîi creştin şi apoi el a decis ca tot poporul să fie „creştinat", aceasta însemnînd doar o ceremonie prin care toţi au fost stropiţi cu apă, ca simbol al botezului. Populaţia însă şi-a păstrat zeităţile, miturile şi practicile păgîne (zeităţilor dîndu-li-se nume de „sfinţi", iar miturilor dîndu-li-se coloratură creştină).

Desigur că într-o concepţie în care Biserica dă har mîntuitor naţiunii şi în care preoţii rezolvă relaţia oamenilor cu Dumnezeu, o asemenea „creştinare" este acceptabilă. Dar ea nu este veritabilă. Ea nu produce naşterea din nou a indivizilor, nu produce renaşterea lor spirituală şi morală.

Graba de a creştina o întreagă naţiune dintr-o dată nu este sănătoasă. Ea arată o neînţelegere a naturii creştinismului. Numai acolo unde Evanghelia este predicată în libertate, unde toţi oamenii au şansa să o audă curată şi nealterată şi unde oamenii o acceptă din convingere personală, creştinarea este veritabilă.

Mai mult decît atît. Nu se poate spune că dacă o naţiune în întregimea ei a acceptat creştinismul, toate generaţiile următoare vor fi automat creştine. Fiecare generaţie trebuie să fie confruntată din nou cu Evanghelia şi fiecare trebuie să se decidă pentru Dumnezeu sau împotriva Lui. În creştinism — înţeles în esenţa lui — copiii nu pot să moştenească religia părinţilor. Părinţii trebuie, desigur, să-şi educe copiii în religia lor, să facă tot ce pot pentru a-i convinge pe copiii lor că religia lor este cea adevărată, dar *alegerea*

trebuie să fie a copiilor cînd ajung la vîrsta la care sînt capabili să aleagă.

În aceasta constă una dintre marile valori ale botezului adulţilor. Botezul copiilor mici creează iluzia că aceşti copii au fost creştinaţi. Botezul adulţilor accentuează faptul real că indivizii respectivi au ales pentru ei înşişi ca Isus să le fie Stăpîn (Domn). Dar, desigur, botezul adulţilor creează un risc: riscul ca generaţia următoare să zică „nu" creştinismului. De aceea s-a spus că baptiştii se află întotdeauna la distanţă de o generaţie de extincţie. Dar riscul merită să fie luat. Abia atunci se asigură următoarei generaţii libertatea de a alege. Şi abia atunci creştinismul acelei generaţii este al ei înseşi şi este deci veritabil.

Faptul că fiecare generaţie alege pentru sine explică de ce există atîtea oscilaţii în dezvoltarea spirituală a unei naţiuni. Există generaţii care sînt foarte apropiate de Dumnezeu, dar de multe ori — datorită faptului că aceste generaţii n-au ştiut cum să-şi transmită copiilor credinţa şi experienţa spirituală — ele au fost urmate de epoci de declin spiritual.

Aceste oscilaţii şi alternări, şi mai ales perioadele de declin cînd creştinismul pare că a falimentat, că s-a stins, nu trebuie să ne facă să credem că creştinismul însuşi este falimentar sau că îi lipseşte vigoarea persistenţei. Dimpotrivă, ele trebuie să ne convingă cît de importantă este pentru Dumnezeu libertatea fiecărui individ, a fiecărei generaţii şi a fiecărei naţiuni să aleagă dacă acceptă oferta Lui sau dacă vor să meargă pe alte căi. Adeseori trebuie ca o generaţie întreagă sau mai multe generaţii să experimenteze pustiul trăirii fără Dumnezeu, pentru ca o nouă generaţie să „redescopere" adevărul Evangheliei şi să se întoarcă la viaţa adevărată în Isus Cristos.

Dar mai există un fenomen care trebuie semnalat. Alegerea pe care o face o generaţie şi viaţa pe care o trăieşte acea generaţie va afecta inevitabil, şi uneori profund, viaţa generaţiei viitoare şi uneori a multor generaţii de atunci înainte. Voi ilustra prin două alegeri cu influenţe seculare, una în Franţa şi cealaltă în Anglia şi în general în toate ţările europene.

În secolul al XVI-lea, cînd în multe ţări din Europa de Apus se opta pentru reforma religiei creştine, un mare segment din societatea franceză a pornit pe aceeaşi cale. Existau şanse ca protestantismul să cîştige inima întregii Franţe. Dar catolicii francezi, în loc să lase ca argumentele teologice şi biblice să se dezbată în libertate şi poporul francez să fie liber să aleagă, au decis să aleagă calea violenţei şi, în noaptea Sfîntului Bartolomeu din 23-24 august 1572, i-au măcelărit pe toţi protestanţii pe care i-au putut identifica şi găsi. Atunci Franţa şi-a ucis sufletul. De atunci s-a deschis calea ateismului, a păgînismului şi a tuturor revoluţiilor. O alegere a unei generaţii a influenţat — catastrofal — toate generaţiile de atunci încoace.

Să trecem acum în secolul al XIX-lea. Anglia se afla la apogeul măreţiei

ei, puternică din punct de vedere economic, militar şi politic. În acelaşi timp, bisericile Angliei erau arhipline: 85-90% din populaţie mergea la biserică în fiecare duminică. Aceasta era situaţia şi în Danemarca, Suedia, Norvegia, Olanda, Germania. Cinstea acestor ţări era proverbială. Ea se datora, evident, vieţii spirituale intense a unei bune părţi a societăţii.

Dar către sfîrşitul secolului s-a întîmplat ceva. Fenomenul nu a stîrnit atunci panică. Rezultatele lui s-au văzut abia după primul război mondial: mersul la biserică a început să scadă vertiginos, lumea şi-a pierdut interesul pentru cele spirituale şi a început să fie interesată numai de prosperitatea materială. Fenomenul s-a adîncit după al doilea război mondial şi a ajuns la culme în anii 1960-1970. Mersul la biserică în ţările acestea a ajuns la 10%!

Vom căuta să arătăm ce s-a întîmplat de s-a ajuns la situaţia aceasta. Dar mai întîi vreau să vă semnalez consecinţele acestui declin al vieţii religioase. Pe măsură ce viaţa spirituală a scăzut, a decăzut şi moralitatea în aceste ţări. Acest lucru se vede în creşterea vertiginoasă a delincvenţei şi a criminalităţii; şi se vede mai ales în viaţa fără frîu a tineretului completamente desacralizat, interesat doar de sexul liber, de muzica rock şi pop, de droguri şi altele de felul acesta.

O vizită atentă la Londra sau la Liverpool sau la Manchester va convinge pe oricine de ceea ce spun. Cînd am fost la Stockholm în 1984, am vizitat o biserică din centrul oraşului. După slujba de duminică seara am urcat la etaj, unde li s-a servit un ceai participanţilor la slujbă. Mi-am pus servieta lîngă un perete şi am început să stau de vorbă cu cîţiva oameni. Cineva a venit alarmat şi mi-a spus să nu-mi las servieta nepăzită. Am exclamat uimit:

– Dar sîntem în Suedia, în Stockholm, unde cinstea este proverbială!

Omul a zîmbit trist şi jenat şi mi-a zis:

– Dumneata cunoşti Suedia din cărţi. Aşa a fost cîndva, dar acum nu mai este aşa. Acum trebuie să te păzeşti şi aici căci te poate fura cineva la tot pasul.

Ce s-a întîmplat? Ce fenomen a declanşat în aceste ţări decăderea vieţii spirituale şi, cu aceasta, decăderea în atîtea alte domenii ale calităţii vieţii?

Am fost interesat de acest fenomen încă din perioada studiilor mele în Anglia şi am început să cercetez mişcarea ideilor şi a gîndirii intelectualităţii din secolul al XIX-lea, ca să pot înţelege ce s-a întîmplat.

Mişcarea ateistă, atît de puternic înrădăcinată în Franţa, deşi şi-a găsit adepţi — unii chiar foarte celebri — şi în Anglia şi în Germania şi în celelalte ţări nordice, n-a devenit totuşi un fenomen al întregii intelectualităţi. În Germania a apărut în Feuerbach, ale cărui scrieri anticreştine au atras un oarecare număr de aderenţi (printre care şi tînărul Karl Marx). Dar acest curent nu putea cuprinde încă marea masă a intelectualităţii, deoarece, în cazul respingerii ideii unui Dumnezeu Creator,

nu mai exista nici o explicație pentru felul cum a venit în ființă un univers atît de complex ca al nostru. Ateismul nu părea deloc credibil.

Așa a fost situația pînă la apariția lui Charles Darwin. Acesta a observat un fapt din natură, și anume că animalele pot fi așezate într-o ordine crescătoare, de la cel cu structura cea mai simplă pînă la cel mai complex. Și de la acest fapt el a sărit la o deducție: cele mai complexe animale s-au dezvoltat natural din cele mai simple. El nu avea absolut nici o dovadă că așa s-au petrecut lucrurile. Dar ideea părea atît de fascinantă, atît de atrăgătoare, atît de credibilă, încît au sărit să o îmbrățișeze unii dintre cei mai mari naturaliști ai vremii. Ideea evoluției naturale de la simplu la complex a fost apoi extinsă la plante și la lumea anorganică: totul poate fi aranjat în ordine crescătoare; deci, s-a tras răsunătoarea concluzie că totul în univers s-a format de la sine, prin evoluție.

Dintr-o dată a devenit posibilă o explicare a devenirii lumii pe cale „naturală", fără necesitatea unui Creator. Ateismul devenea „științific".

Teoria evoluției s-a extins în cîteva decenii în toate cercurile intelectuale, a intrat în manualele școlare ca un fapt „dovedit", ca un fapt „științific", ca *singura* explicație științifică a universului și a vieții de pe pămînt. Întreaga lume științifică și culturală a îmbrățișat ideea că a fi științific, a fi modern, a fi om de cultură înseamnă a fi evoluționist, înseamnă a crede că lumea s-a făcut de la sine prin dezvoltare naturală. Dumnezeu a devenit o idee demodată, inutilă, neștiințifică.

În aceeași perioadă (a doua jumătate a secolului al XIX-lea) s-a mai petrecut un fenomen, cu consecințe tot atît de dramatice: a apărut liberalismul teologic. Bruno Bauer, profesor de teologie la Tubingen (prieten bun cu Karl Marx!), a lansat un atac feroce împotriva adevărului istoric al Bibliei. El și apoi mulți alții după el au aplicat evoluționismul la studiul religiei în general și la studiul Bibliei și al religiei creștine în special. Ei au emis teza că religia s-a dezvoltat de la simplu la complex, că ea a evoluat de la animism la mitologii și de la acestea, mult mai tîrziu, s-a ajuns la monoteism. Biblia a fost disecată și rearanjată în așa fel încît să se poată dovedi că evreii nu au început cu monoteismul primit prin revelație divină, ci că au parcurs și ei un drum evoluționist ca toate celelalte popoare.

Liberalismul teologic, care reexplica Biblia ca o creație omenească, s-a extins vertiginos în lumea teologică apuseană. Ceea ce s-a produs prin această mișcare a fost pierderea credinței că Biblia este o carte inspirată de Dumnezeu. Studenții din seminariile teologice liberale au ajuns pastori și, de la amvoane, ei au spus maselor ceea ce au învățat în școală: că Biblia este o creație omenească și că ea trebuie luată doar ca o carte bună de învățături morale, dar că ea nu este istorică și nu este realmente Cuvîntul lui Dumnezeu.

Oriunde apărea la un amvon un asemenea predicator, oamenii părăseau

biserica. Căci, dacă Biblia nu este Cuvîntul lui Dumnezeu, de ce să mai pierzi timpul la biserică?

Liberalismul teologiei protestante germane, răspîndit şi în celelalte ţări protestante, a făcut ca, generaţie după generaţie, în acest secol să se producă aproape o totală desacralizare a Europei protestante.

Cine a produs mentalitatea secolului al XX-lea în Europa? Reducînd situaţia la limitele ei cele mai simple, putem spune următoarele. Darwin i-a convins pe intelectualii Europei că lumea s-a făcut singură şi că omul nu este altceva decît un animal puţin mai evoluat decît altele. Bruno Bauer i-a convins că Biblia este o simplă imaginaţie omenească. Freud i-a convins că omul nu este decît un complex de dorinţe sexuale. Şi Marx i-a convins că prin revoluţie violentă pot să ajungă să-şi satisfacă toate dorinţele. Acestea sînt coordonatele care au creat mentalitatea intelectualităţii europene de astăzi. Două menţiuni sînt necesare la acest punct. Prima este că faptul evoluţiei nu a putut fi dovedit nici pînă astăzi. Tot mai mulţi savanţi recunosc acest lucru. Dar, spunea unul dintre ei, „trebuie să menţinem teoria evoluţiei, deoarece altfel trebuie să ne întoarcem la credinţa într-un creator, şi aceasta este inacceptabilă din punct de vedere ştiinţific". De ce este „inacceptabilă"? Deoarece intelectualitatea a fost atît de persistent condiţionată să creadă că ştiinţa trebuie să fie materialistă şi reducţionistă, încît îi este imposibil să gîndească altfel.

A doua menţiune. De mai bine de o sută de ani se dă bătălia pentru Biblie. Teologii liberali nu şi-au putut dovedi tezele. Dimpotrivă, alţi teologi, de aceeaşi talie academică, au fost capabili să spulbere rînd pe rînd toate tezele liberale şi să menţină credibilitatea istoricităţii Bibliei. Este suficient să arătăm aici că teza principală a liberalilor şi a etnografilor secolului al XIX-lea, că religia s-a dezvoltat de la animism la politeism şi apoi la monoteism, a fost completamente dovedită a fi falsă. S-a dovedit că pretutindeni în lume popoarele au avut de la început credinţa într-un Dumnezeu suprem, creatorul lumii, şi că trecerea la politeism este pretutindeni o degenerare de la monoteismul originar.

Astăzi, tot mai mulţi filozofi, sociologi, oameni de ştiinţă şi alţi gînditori constată că secularizarea (ateizarea) şi desacralizarea omului şi a societăţii moderne a fost o tragedie şi înseamnă o imensă sărăcire a existenţei umane. Se aud tot mai multe voci care cheamă înapoi la Dumnezeu, la Biblie, la spiritualitate.

11 | Ce înseamnă spiritualitate?

Cuvîntul „spiritualitate" s-a devalorizat prin folosire improprie. Astfel, este ciudat să-i auzi pe comuniştii români atei vorbind despre spiritualitate, căci nu poţi vorbi de spiritualitate dacă nu crezi în spirit. A spune că spectacolele „Cîntarea României" sînt spiritualitate este ridicol. Iar a numi spiritualitate odele închinate familiei domnitoare este o tragedie.

Pentru a avea spiritualitate trebuie să ai spirit, şi acest spirit trebuie să-ţi fie viu şi să practici o comuniune şi comunicare directă şi personală cu Spiritul Divin. Aceasta este adevărata spiritualitate.

Am văzut că Biblia ne învaţă că omul, prin despărţirea de Dumnezeu, a murit spiritual. Spiritul lui s-a atrofiat. Capacitatea lui de a comunica cu Dumnezeu a fost distrusă. Această capacitate de a comunica cu Dumnezeu se numeşte „a avea viaţă". Omul are nevoie să fie readus la viaţă sau, cu o altă expresie biblică, să fie născut din nou. Aceasta o poate face numai Dumnezeu. Şi Dumnezeu vrea să o facă cu fiecare individ. Dar omul trebuie să vrea acest lucru. Omul trebuie să accepte ca Dumnezeu să vină înapoi în viaţa lui. Şi cînd omul o face, Spiritul lui Dumnezeu se uneşte cu spiritul omului, şi aceasta înseamnă renaştere, reînviere, Viaţă din Dumnezeu. Din acel moment omul începe să aibă spiritualitate. De atunci încolo învaţă el să trăiască în comuniune cu Domnul Isus Cristos, care este viu, real şi personal. Aceasta este adevărata spiritualitate. Putem spune deci că spiritualitatea are un început şi că, apoi, ea se dezvoltă pe tot parcursul vieţii.

Fiecare dintre noi trebuie să aibă un moment cînd înţelege separarea lui de Dumnezeu, înţelege cine este Isus Cristos şi ce a făcut El pentru anularea acestei separări, şi cînd acceptă pentru sine însuşi lucrarea Domnului Isus şi Îl primeşte pe El ca Mîntuitor şi ca Stăpîn (Domn) al său personal. Dacă tu, cel ce citeşti acum aceste rînduri, n-ai făcut niciodată actul acesta, eşti invitat să-l faci chiar acum. Prin însuşi faptul că ai citit aceste explicaţii ale lucrării lui Dumnezeu pentru tine, Domnul Isus bate la inima ta şi Ţi se oferă.

Apleacă-ţi fiinţa înaintea Lui (dacă poţi, apleacă-ţi şi genunchii, în semn de respect şi închinăciune) şi spune-I aşa:

„Doamne Isuse Cristoase, Fiul lui Dumnezeu, mă închin Ţie. Recunosc că am vrut să fiu independent şi să-mi trăiesc viaţa de capul meu. Recunosc că prin aceasta I-am adus un afront lui Dumnezeu. Recunosc că am păcătuit prin acest act fundamental de independenţă şi prin multe alte acte păcătoase. Recunosc că justiţia lui Dumnezeu avea dreptate să mă condamne la moarte.

Îţi mulţumesc Doamne Isuse că m-ai iubit atît de mult încît ai venit aici jos şi ai murit Tu în locul meu pe cruce. Îţi mulţumesc că ai ispăşit păcatele mele şi ai satisfăcut justiţia lui Dumnezeu pentru mine.

Acum Te rog frumos să vii în viaţa mea. Eu Te accept cu drag să fii Mîntuitorul meu şi Stăpînul meu. Te rog spală-mă prin sîngele Tău de toate necurăţiile mele. Te rog rupe prin sîngele Tău toate cătuşele viciilor mele şi ale păcatelor care, prin obişnuinţă, mă stăpînesc şi mă înrobesc. Eu, prin puterea mea, nu mă pot lăsa de ele. Te rog dă-mi Duhul Tău cel Sfînt, ca El să mă călăuzească şi să mă împuternicească să trăiesc de acum înainte după voia Ta.

Îţi mulţumesc, Doamne Isuse, că acum Tu eşti Mîntuitorul meu şi Domnul meu. De acum înainte sînt al Tău. Îţi mulţumesc că acum eşti în mine şi că de acum încolo eşti unit cu mine şi sînt unit cu Tine.

Te rog acum învaţă-mă să trăiesc cu Tine şi pentru Tine. Te rog însoţeşte-mă în viaţă. Şi ajută-mă să nu mă ruşinez de Tine. Ajută-mă să Te mărturisesc şi altora şi astfel să recunosc public că eşti al meu şi că sînt al Tău.

Sînt fericit că acum sînt al Tău şi că sînt un copil al lui Dumnezeu. Slavă Ţie. Amin".

Dacă tu te-ai rugat lucrurile acestea cu toată fiinţa ta, Domnul Isus îţi spune: „Pe cel ce vine la Mine nu-l voi izgoni afară" (Evanghelia după Ioan 6:37); şi: „Dacă aude cineva glasul Meu şi deschide uşa, voi intra la el" (Apocalipsa lui Ioan 3:20). El te-a primit şi este în tine. Şi El te asigură: „Tuturor celor ce L-au primit... le-a dat dreptul să se facă copii ai lui Dumnezeu... născuţi din Dumnezeu" (Evanghelia după Ioan 1:12-13). Şi de acum ai certitudinea că *eşti* copil al lui Dumnezeu: „Vedeţi ce dragoste ne-a arătat Tatăl, să ne numim copii ai lui Dumnezeu! Şi sîntem!... Preaiubiţilor, acum sîntem copii ai lui Dumnezeu..." (Întîia epistolă sobornicească a lui Ioan 3:1-2).

Celor care L-au primit de curînd pe Domnul Isus în viaţa lor, apostolul Petru le scrie: „Deci, ca unii care, prin ascultarea de adevăr, v-aţi curăţit sufletele prin Duhul, ca să aveţi o dragoste de fraţi neprefăcută, iubiţi-vă cu căldură unii pe alţii, din toată inima; fiindcă aţi fost născuţi din nou nu dintr-o sămînţă care poate putrezi, ci dintr-una care nu poate putrezi, prin Cuvîntul lui Dumnezeu, care rămîne în veac... Lepădaţi, dar, orice răutate, orice vicleşug, orice fel de prefăcătorie, de invidie şi vorbire de rău şi, ca nişte prunci născuţi de curînd, să doriţi laptele duhovnicesc şi curat, pentru ca prin el să creşteţi spre mîntuire, dacă aţi gustat într-adevăr că bun este Domnul" (Întîia epistolă sobornicească a lui Petru 1:22-23 şi 2:1-3).

Laptele duhovnicesc despre care vorbeşte apostolul Petru este Cuvîntul lui Dumnezeu pe care-l găseşti în Biblie. Dacă nu ai o Biblie, fă-ţi rost imediat de una şi fă-ţi o regulă să citeşti din ea în fiecare zi.

Există două traduceri moderne ale Bibliei în limba română. Una este cea care se tipăreşte oficial la Bucureşti. Aceasta are un limbaj greoi, deoarece intenţionat păstrează întorsăturile de frază slavone, nefireşti limbii noastre şi deci este greu de urmărit şi de înţeles.

Cealaltă este traducerea făcută de Dumitru Cornilescu şi tipărită de „Societatea Biblică Britanică". Dumitru Cornilescu a absolvit Seminarul Teologic Ortodox la Bucureşti în 1916. În acel an a devenit călugăr. Prinţesa Raluca Calimachi, dintr-o familie domnitoare fanariotă, l-a angajat pe Dumitru Cornilescu, cu aprobarea ierarhiei ortodoxe, să facă o nouă traducere a Bibliei. El a lucrat patru ani la această traducere, între 1916 şi 1920. Biblia tradusă de el s-a tipărit prima dată în 1921, la Bucureşti, cu aprobarea Sinodului ortodox. Ceva mai tîrziu însă, Biserica Ortodoxă şi-a schimbat atitudinea faţă de această traducere şi a respins-o ca fiind „protestantă". Ea nu este altceva decît o traducere foarte fidelă originalului şi într-o limbă românească foarte simplă, foarte limpede. Noi îţi recomandăm să foloseşti această versiune, deoarece îţi vorbeşte mult mai clar, mai direct.

Începe cititul Bibliei cu Noul Testament. Citeşte un capitol sau două şi apoi opreşte-te. Întreabă-te: Ce pot scoate de aici pentru mine personal? Ce-mi spun aceste capitole despre Dumnezeu, despre Domnul Isus şi despre Duhul Sfînt? Ce lucruri practice mi se poruncesc mie aici? Ce pot să învăţ de aici? Ce aspecte negative să elimin din viaţa mea? Ce lucruri pozitive să introduc de aici în practica vieţii mele?

După toate acestea, îngenunchează şi, pe baza celor înţelese din Biblie, roagă-te lui Dumnezeu. Spune-I lui Dumnezeu ce ai învăţat şi roagă-L să te ajute să împlineşti aceste lucruri.

Această citire a Cuvîntului, prin care Îţi vorbeşte Dumnezeu ţie, şi această rugăciune prin care Îi vorbeşti tu lui Dumnezeu formează ceea ce se

numeşte părtăşie cu Dumnezeu sau comuniune cu Dumnezeu. Aceasta este esenţa vieţii spirituale. Vei creşte spiritual numai în măsura în care vei cultiva permanent şi perseverent părtăşia ta cu Dumnezeu.

Un alt element al vieţii spirituale este părtăşia cu alţi copii ai lui Dumnezeu. Găseşte-ţi doi-trei cu care te poţi asocia într-un grup de studiu biblic şi rugăciune. Adunaţi-vă special pentru acest lucru, o dată pe săptămînă. Citiţi împreună un text din Biblie. Discutaţi împreună cum înţelegeţi şi cum aplicaţi acel text. Întrebaţi-vă unii pe alţii care sînt problemele voastre spirituale, intelectuale sau practice. Apoi rugaţi-vă împreună. Ţineţi minte ce a spus Domnul Isus: „Acolo unde sînt doi sau trei adunaţi în Numele Meu, sînt şi Eu în mijlocul lor" (Matei 18:20).

Caută apoi să citeşti cît mai multă literatură creştină, care îţi explică mai pe larg ceea ce găseşti în esenţă în Biblie. Cu cît citeşti mai mult literatură de acest fel, cu atît creşti mai mult spiritual.

Găseşte-ţi o biserică unde se vesteşte clar Cuvîntul lui Dumnezeu şi ataşează-te ei. Creştinul nu este făcut să trăiască singur. Biserica este dată pentru a ne creşte spiritual (vezi Epistola lui Pavel către efeseni 4:11-16). Şi acolo trebuie să-ţi aduci şi tu contribuţia la creşterea altora. Cu cît îi vei ajuta mai mult pe alţii să crească spiritual, cu atît vei creşte tu mai mult spiritual.

Celor care L-au primit de curînd pe Domnul Isus în viaţa lor, apostolul Petru le scrie: „Deci, ca unii care, prin ascultarea de adevăr, v-aţi curăţit sufletele prin Duhul, ca să aveţi o dragoste de fraţi neprefăcută, iubiţi-vă cu căldură unii pe alţii, din toată inima; fiindcă aţi fost născuţi din nou nu dintr-o sămînţă care poate putrezi, ci dintr-una care nu poate putrezi, prin Cuvîntul lui Dumnezeu, care rămîne în veac... Lepădaţi, dar, orice răutate, orice vicleşug, orice fel de prefăcătorie, de invidie şi vorbire de rău şi, ca nişte prunci născuţi de curînd, să doriţi laptele duhovnicesc şi curat, pentru ca prin el să creşteţi spre mîntuire, dacă aţi gustat într-adevăr că bun este Domnul" (Întîia epistolă sobornicească a lui Petru 1:22-23 şi 2:1-3).

Laptele duhovnicesc despre care vorbeşte apostolul Petru este Cuvîntul lui Dumnezeu pe care-l găseşti în Biblie. Dacă nu ai o Biblie, fă-ţi rost imediat de una şi fă-ţi o regulă să citeşti din ea în fiecare zi.

Există două traduceri moderne ale Bibliei în limba română. Una este cea care se tipăreşte oficial la Bucureşti. Aceasta are un limbaj greoi, deoarece intenţionat păstrează întorsăturile de frază slavone, nefireşti limbii noastre şi deci este greu de urmărit şi de înţeles.

Cealaltă este traducerea făcută de Dumitru Cornilescu şi tipărită de „Societatea Biblică Britanică". Dumitru Cornilescu a absolvit Seminarul Teologic Ortodox la Bucureşti în 1916. În acel an a devenit călugăr. Prinţesa

Raluca Calimachi, dintr-o familie domnitoare fanariotă, l-a angajat pe Dumitru Cornilescu, cu aprobarea ierarhiei ortodoxe, să facă o nouă traducere a Bibliei. El a lucrat patru ani la această traducere, între 1916 şi 1920. Biblia tradusă de el s-a tipărit prima dată în 1921, la Bucureşti, cu aprobarea Sinodului ortodox. Ceva mai tîrziu însă, Biserica Ortodoxă şi-a schimbat atitudinea faţă de această traducere şi a respins-o ca fiind „protestantă". Ea nu este altceva decît o traducere foarte fidelă originalului şi într-o limbă românească foarte simplă, foarte limpede. Noi îţi recomandăm să foloseşti această versiune, deoarece îţi vorbeşte mult mai clar, mai direct.

Începe cititul Bibliei cu Noul Testament. Citeşte un capitol sau două şi apoi opreşte-te. Întreabă-te: Ce pot scoate de aici pentru mine personal? Ce-mi spun aceste capitole despre Dumnezeu, despre Domnul Isus şi despre Duhul Sfînt? Ce lucruri practice mi se poruncesc mie aici? Ce pot să învăţ de aici? Ce aspecte negative să elimin din viaţa mea? Ce lucruri pozitive să introduc de aici în practica vieţii mele?

După toate acestea, îngenunchează şi, pe baza celor înţelese din Biblie, roagă-te lui Dumnezeu. Spune-I lui Dumnezeu ce ai învăţat şi roagă-L să te ajute să împlineşti aceste lucruri.

Această citire a Cuvîntului, prin care Îţi vorbeşte Dumnezeu ţie, şi această rugăciune prin care Îi vorbeşti tu lui Dumnezeu formează ceea ce se numeşte părtăşie cu Dumnezeu sau comuniune cu Dumnezeu. Aceasta este esenţa vieţii spirituale. Vei creşte spiritual numai în măsura în care vei cultiva permanent şi perseverent părtăşia ta cu Dumnezeu.

Un alt element al vieţii spirituale este părtăşia cu alţi copii ai lui Dumnezeu. Găseşte-ţi doi-trei cu care te poţi asocia într-un grup de studiu biblic şi rugăciune. Adunaţi-vă special pentru acest lucru, o dată pe săptămînă. Citiţi împreună un text din Biblie. Discutaţi împreună cum înţelegeţi şi cum aplicaţi acel text. Întrebaţi-vă unii pe alţii care sînt problemele voastre spirituale, intelectuale sau practice. Apoi rugaţi-vă împreună. Ţineţi minte ce a spus Domnul Isus: „Acolo unde sînt doi sau trei adunaţi în Numele Meu, sînt şi Eu în mijlocul lor" (Matei 18:20).

Caută apoi să citeşti cît mai multă literatură creştină, care îţi explică mai pe larg ceea ce găseşti în esenţă în Biblie. Cu cît citeşti mai mult literatură de acest fel, cu atît creşti mai mult spiritual.

Găseşte-ţi o biserică unde se vesteşte clar Cuvîntul lui Dumnezeu şi ataşează-te ei. Creştinul nu este făcut să trăiască singur. Biserica este dată pentru a ne creşte spiritual (vezi Epistola lui Pavel către efeseni 4:11-16). Şi acolo trebuie să-ţi aduci şi tu contribuţia la creşterea altora. Cu cît îi vei ajuta mai mult pe alţii să crească spiritual, cu atît vei creşte tu mai mult spiritual.

12 | Mişcări de înnoire în catolicism

Un vînt de viaţă nouă suflă în lumea catolică din 1965 încoace. La Conciliul Vatican II s-au luat două hotărîri majore, care au schimbat radical gîndirea catolică şi care au dat naştere vîntului de viaţă nouă.

Prima hotărîre a fost aceea de a li se da credincioşilor catolici libertatea de a se angaja în dialog cu creştini din „alte" confesiuni sau din „alte" biserici creştine. Acest singur cuvînt, „alte", reprezenta o schimbare de direcţie majoră. Căci înainte de Vatican II nu se recunoştea că ar mai exista şi alţi creştini decît cei catolici. Acel singur cuvînt, „alte", cuprindea în sine recunoaşterea existenţei unor creştini care nu aparţineau Bisericii Catolice. Se recunoştea astfel posibilitatea de a fi creştin fără a fi catolic, şi li se dădea credincioşilor catolici posibilitatea de a se angaja în dialog cu aceşti creştini din alte biserici şi de a le cunoaşte astfel punctele de vedere. Desigur, libertatea de a te angaja în dialog reprezintă posibilitatea de a cunoaşte gîndirea altora, iar admiterea existenţei unor creştini cu alte modalităţi de gîndire reprezintă şi posibilitatea reconsiderării şi a schimbării propriei tale gîndiri.

A doua hotărîre a fost aceea de a li se da voie laicilor (mirenilor) să citească pentru ei înşişi Biblia. Pînă la Vatican II, Biblia era o carte permisă numai preoţilor. În ţări ca Spania, Portugalia sau Italia, unde această regulă era luată foarte în serios, orice încălcare a ei era pedepsită cu foarte mare severitate. După 1965, catolicii au dat o adevărată năvală spre Biblie. În lumea de limbă engleză a apărut o nouă traducere a Bibliei, cunoscută sub numele de Biblia de Ierusalim, făcută într-un limbaj foarte modern şi foarte plăcut la citit.

Pe lîngă că laicii au început să citească Biblia pentru ei înşişi, s-a răspîndit repede ideea adunării în case în grupe mici pentru studierea Bibliei. Aceasta desigur stimulează gîndirea şi asigură perseverenţa, precum şi aplicarea în viaţă a ceea ce s-a studiat din Biblie.

În aprilie 1986 am ţinut un ciclu de prelegeri evanghelice în cadrul

Universităţii Harvard. În aceeaşi săptămînă a vorbit acolo şi Cardinalul Konig, primatul Austriei. Eminenţa sa a fost găzduit la un prieten al meu de pe vremea studiilor din Anglia. Prietenul meu mi-a aranjat o întîlnire cu Cardinalul Konig. În cadrul acelei întrevederi, printre altele, l-am întrebat pe Cardinal: „Ce consecinţe credeţi că are faptul că Vatican II a dat Biblia în mîna laicilor?" Eminenţa sa mi-a răspuns: „Este o nouă viaţă în ţara mea datorită grupelor de studiu biblic în case".

Biblia este Cuvîntul lui Dumnezeu. Cine o citeşte nemijlocit ajunge direct sub influenţa luminii şi a puterii Duhului Sfînt care i-a inspirat pe cei ce au scris Scriptura. Cine citeşte Biblia ajunge repede să cunoască şi să recunoască adevărul. Şi cînd cunoşti nemijlocit adevărul, începi să vezi diferenţa dintre acesta şi tradiţiile şi superstiţiile omeneşti. Catolicismul se va curăţi de o sumedenie de asemenea învăţături omeneşti datorită contactului nemijlocit al catolicilor cu adevărul.

În Statele Unite există cîteva organizaţii protestante specializate în organizarea de grupe de studiu biblic. Aceste organizaţii produc materiale ajutătoare pentru grupele de studiu (lecţii pe teme, comentarii sau explicarea verset cu verset a cărţilor Bibliei etc.) şi pregătesc conducători pentru asemenea grupe de studiu, care ştiu apoi cum să le organizeze şi să le ajute în activitatea lor. Prin 1975, un Cardinal din Polonia, pe nume Woitila, a invitat pe cea mai de seamă dintre aceste organizaţii protestante americane (specializată în special în lucrul cu studenţii universitari şi cu cadre universitare) să înceapă să lucreze în Polonia. Organizaţia respectivă a acceptat invitaţia şi a început lucrul în mai multe centre universitare poloneze. Cînd unii prelaţi polonezi şi-au exprimat teama de această lucrare făcută de protestanţi, Cardinalul Woitila i-a adus la tăcere, spunîndu-le că tineretul polonez are nevoie înainte de toate de cunoaşterea Bibliei.

Desigur, ştiţi că acel Cardinal a devenit Papa Ioan Paul al II-lea. Dar vreau să ştiţi că organizaţia americană continuă să organizeze zeci de mii de studenţi polonezi în grupe de studiu biblic, cu binecuvîntarea polonezului ajuns Papă.

Americanul care a condus introducerea acelor studii biblice pe grupe în Polonia este un bun prieten al meu. Prin 1980, cînd eram încă pastor la Oradea, acest prieten al meu mi-a făcut o vizită şi mi-a povestit despre ceea ce fac ei în Polonia. Apoi m-a întrebat: „Oare Biserica Ortodoxă română n-ar fi interesată în iniţierea unor asemenea grupe de studiu biblic în România?" Am fost încîntat de dorinţa lui de a aduce o asemenea renaştere spirituală şi la noi, dar i-am spus apoi ceea ce ştiam eu despre rezistenţa îndîrjită a ierarhiei ortodoxe române la orice schimbare şi i-am spus că nu văd nici o şansă ca el să străpungă acea închistare în tradiţia medievală. Din păcate, am avut dreptate. Prietenul meu a făcut multe încercări, dar fără reuşită.

13 | Încercări de reformă în Biserica Ortodoxă română

Cartea aceasta ar fi putut să se încheie cu capitolul intitulat „Ce înseamnă spiritualitate?". Dar datorită faptului că această carte li se adresează românilor ortodocşi, ca să-i ajute să înţeleagă care sînt opţiunile care le stau astăzi în faţă pe plan spiritual, şi datorită faptului că istoria ne ajută să ne înţelegem mai bine propriile noastre opţiuni, credem că este bine să ne uităm în istoria recentă a Bisericii Ortodoxe române şi să învăţăm din experienţa cîtorva înaintaşi — preoţi ortodocşi români — care, în prima jumătate a secolului nostru, au descoperit ei înşişi adevăratul miez al Evangheliei şi care au încercat să predice în Biserica Ortodoxă mîntuirea personală prin Isus Cristos, prin credinţa în jertfa Lui pe cruce în locul nostru.

Cum au ajuns aceşti preoţi la înţelegerea esenţei Evangheliei? Cum au văzut ei Biserica şi starea ei după ce au ajuns ei înşişi la această înţelegere şi cum şi-au văzut ei locul şi menirea în Biserică din momentul acela? Cum a reacţionat ierarhia Bisericii cînd ei au început să predice Evanghelia aşa cum este ea scrisă în Sfînta Scriptură?

Experienţa lor istorică ne va pune şi mai cu hotărîre întrebarea: poate fi schimbată Biserica Ortodoxă? Poate ea să fie reînnoită sau chiar renăscută? Există chiar acum în sînul ei mulţi preoţi şi mireni care se roagă pentru o astfel de reînnoire şi care speră că acest lucru se va întîmpla. Citind mărturia istoriei oamenilor de care ne vom ocupa în continuare, vă veţi da seama de toate problemele care se ridică atunci cînd cineva vrea să aducă un suflu înnoitor în Biserica Ortodoxă. Experienţa lor trebuie să fie cunoscută. Aflînd care au fost lucrurile de care s-au izbit ei, nu veţi fi surprinşi de lucrurile de care vă veţi izbi voi, cei ce veţi lucra din interiorul Bisericii la înnoirea şi la renaşterea ei.

Vom reda deci experienţa a trei preoţi ortodocşi români: Dumitru Cornilescu, Tudor Popescu şi Iosif Trifa. Vom relata pe scurt istoricul lor şi vom cita din scrierile lor, ca să ştiţi exact ce au crezut şi ce au vrut ei să

realizeze, şi apoi vom arăta cum a reacţionat ierarhia Bisericii Ortodoxe la acţiunile lor.

DUMITRU CORNILESCU

Dumitru Cornilescu s-a născut în anul 1881 în comuna Slasoma din judeţul Mehedinţi. Tatăl lui era învăţător, dar bunicii lui, atît dinspre tată cît şi dinspre mamă, fuseseră preoţi. Dumitru a simţit şi el chemarea spre preoţie şi s-a dus să studieze teologia la Bucureşti.

Dumitru nu se mulţumea cu formele şi cu ritualurile. El voia să pătrundă mai adînc, în adevăratul înţeles al creştinismului. Directorul Seminarului Teologic i-a văzut această dorinţă şi i-a dat un catalog de cărţi religioase din străinătate, sugerîndu-i să-şi comande acele cărţi şi să le citească. Prin acestea a început adevărata formare a lui Dumitru. Citind aceste cărţi, în engleză, franceză şi germană, el a constatat că toate vorbeau despre o viaţă creştină deosebită, cu totul diferită de viaţa religioasă pe care o vedea în ţara lui. În curînd i-a venit ideea să traducă din aceste cărţi şi să publice din ele în revistele de pe atunci. Apoi a început să şi tipărească unele dintre aceste cărţi în întregime. Scriitorii care i-au căzut în mînă şi din care a tradus se numeau: Frank Thomas, F. Bettex, R.A. Torrey, S.D. Gordon, J.H.M. Conkey, George Muller, C.H. Mackintosh şi alţii.

În acei ani de studenţie la seminar, Dumitru Cornilescu s-a alăturat bisericii Sf. Ştefan, numită şi Cuibul cu Barză din Bucureşti, unde preot era Tudor Popescu, un tînăr cu o ţinută morală aleasă şi cu un excelent dar de vorbitor. Predicile lui începuseră să atragă mulţi oameni, printre care şi o seamă de intelectuali din capitală.

Tudor Popescu l-a făcut pe Dumitru Cornilescu diacon al bisericii şi i-a dat posibilitatea să-şi distribuie tipăriturile în biserică.

În cărţile pe care le citea cu aviditate şi pe care le traducea cu pasiune, Dumitru Cornilescu observa repetate referiri la Biblie. El însă încercase să citească Biblia în româneşte şi nu înţelesese nimic din ea. El nu ştia de ce străinilor le place Biblia atît de mult. Treptat însă a ajuns să înţeleagă că problema nu era Biblia însăşi, ci modul în care era ea tradusă în româneşte. Şi, pentru un om pasionat de traduceri, gîndul următor a venit în mod natural: să facă o nouă traducere a Bibliei în limba română modernă, o traducere într-un stil cursiv, pe înţelesul tuturor. Şi-a dat însă seama că o asemenea lucrare cere mulţi ani de lucru şi el nu vedea cum ar putea să se dăruiască ani de zile în exclusivitate acestei lucrări.

Dumnezeu însă lucrează pe multe planuri deodată. În timpul acesta, o doamnă din înalta societate românească, prinţesa Raluca Calimachi, se afla în Elveţia cu soţul ei Cantacuzino Pascaru, care era preşedintele Camerei Conservatoare a României din acea vreme. Frecventînd cercuri religioase de la Geneva, prinţesa a ajuns la o cunoaştere personală a Domnului Isus şi la o înţelegere a valorii pe care o are Biblia în viaţa unei naţiuni. Ea tocmai primise o moştenire substanţială de la mama ei, şi a decis să o cheltuiască pentru tipărirea Bibliei în limba română. S-a întors la Bucureşti şi a intrat în discuţii cu cîţiva prelaţi pentru realizarea proiectului. Unul dintre aceştia i-a explicat că traducerile Bibliei în limba română sînt toate prea fidele limbii slavone şi deci nu merită să fie retipărite. Ceea ce ar trebui făcut ar fi o nouă traducere, direct din ebraică şi din greacă, într-o limbă populară românească.

Prinţesa a pornit atunci în căutarea unui tînăr traducător şi... l-a găsit pe Dumitru Cornilescu. În 1916, Dumitru a absolvit Seminarul şi a fost hirotonisit ca preot-călugăr la Huşi. Prin înţelegere între prinţesa Calimachi şi episcopul Nicodim, a doua zi după hirotonisire, Dumitru Cornilescu a plecat la conacul prinţesei din satul Stăuceşti, judeţul Botoşani, şi a început să lucreze la traducerea Bibliei. După un lucru neîntrerupt de patru ani, Biblia era gata pentru tipărit. În anul 1920 a tipărit la Bucureşti „Cartea Psalmilor sau Psaltirea Împăratului David", în editura Societatea Evanghelică Română, tipografia Gutenberg. În anul 1921 a tipărit Noul Testament şi, mai tîrziu în acelaşi an, întreaga Biblie, în aceeaşi editură.

Lucrînd la traducerea Bibliei şi citind în paralel alte cărţi care-l ajutau să înţeleagă textul biblic, Dumitru Cornilescu a ajuns să înţeleagă cu adevărat lucrarea pe care a făcut-o Dumnezeu prin Fiul Său Isus Cristos, pentru mîntuirea noastră, şi modul în care se poate obţine această mîntuire.

Din fericire pentru noi, Dumitru Cornilescu a scris mai tîrziu o broşură în care a povestit modul în care a ajuns să vadă lumina adevărului dumnezeiesc. Vom reda acum în continuare, în întregime, această povestire.

CUM M-AM ÎNTORS LA DUMNEZEU ŞI CUM AM SPUS ŞI ALTORA

O istorie adevărată
de
Dumitru Cornilescu

SPRE TRADUCEREA BIBLIEI

Eram la seminar şi învăţam să mă fac preot. Nu ştiam ce înseamnă să ai un Mântuitor personal. Dar Îl iubeam fără să-L cunosc.

Câteodată mă gândeam asupra slujbei mele din viitor, dar nu puteam vedea cam cum va fi. Într'o zi am primit de la directorul seminarului un catalog cu foarte multe cărţi religioase din străinătate. Am rămas uimit când am văzut atât de multe cărţi creştine, întrucât pe vremea aceea, la noi în ţară, erau foarte puţine.

Am început să comand aceste cărţi şi să le citesc. Pe când le citeam, am văzut că toate vorbeau de o viaţă creştină deosebită, cu totul deosebită de viaţa religioasă de la noi. Mă înflăcăram tot mai mult de viaţa aceasta şi îmi ziceam mereu: „Asta are să fie slujba mea când mă voi face preot: să fac cunoscut poporului nostru această viaţă". Dar cum?

Nu m'am mulţumit să aştept să mă fac preot. Am început încă din seminar să traduc câteva capitole din aceste cărţi, uneori chiar cărţi întregi, şi să le trimit aproape la toate foile religioase din ţară. Mă aşteptam să văd viaţa despre care îmi vorbeau ele. Dar **viaţa nu venea**.

Când eram la Universitate, am început să tipăresc câteva din aceste capitole şi chiar cărţi şi tractate, din economiile mele, şi să le împart, cu banii pe care îi primeam ca pedagog la seminar şi cântăreţ la biserică. Dar cu toată această lucrare, **viaţa nu venea**.

Mă miram şi ziceam: „Ciudat lucru! Sunt aceleaşi cărţi, aceleaşi gânduri: de ce nu vine aceeaşi viaţă despre care vorbesc ele?" Am început să mă gândesc mai temeinic şi să citesc cărţile cu mai multă luare aminte. Cu prilejul acesta am băgat de seamă că toate cărţile vorbeau de o singură carte: **Biblia**. În ele se spunea că fiecare trebuie să aibă Biblia, s'o citească zilnic şi s'o trăiască. „Hm, îmi ziceam eu, iată un lucru pe care nici eu nu-l fac. Asta trebuie să fie pricina pentru care zăboveşte viaţa să vină." Am început să citesc Biblia în fiecare zi, dar — după câteva zile — Biblia nu-mi mai plăcea. Aveam înaintea mea o

traducere aşa de proastă că n'o puteam înţelege. Mă miram cum de putea cineva să laude Biblia aşa de mult, când eu nu găseam nimic de laudă în ea. Dar când am început s'o citesc într'o altă limbă, am înţeles-o şi mi-a plăcut.

„Hei, mi-am zis eu, dacă e ca poporul nostru să capete viaţa creştină din Biblie, trebuie să aibă o traducere pe care s'o înţeleagă. Dacă **eu** nu înţeleg traducerea de faţă, cum vor putea s'o înţeleagă ei?!"

Atunci am început să mă gândesc să fac o altă traducere. Am început să traduc Evanghelia după Matei pentru mine. Dar greutatea era cu ce s'o tipăreşti? Nu puteam să mă gândesc să tipăresc Biblia cu economiile mele, fiindcă era prea mare.

În acelaşi timp, tipăream mereu cărţulii. La urmă, am tipărit un calendar cu cugetări creştine pentru fiecare zi. Cineva a trimis acest calendar Prinţesei Calimachi la Geneva. I-a plăcut calendarul. Era ceva nou la noi în ţară. Dânsa mi-a scris apoi cu privire la el. Când a venit în ţară, m'a rugat să vin s'o văd. Am vorbit despre lucru. I-am spus că mă gândesc să fac o nouă traducere a Bibliei. „Tocmai ăsta e şi gândul meu," mi-a răspuns dânsa.

Avea o sumă de bani pe care o predase Domnului tocmai pentru acest scop: răspândirea Bibliei în ţară.

Aşa că s'a bucurat când a văzut că eu sunt gata să fac o altă traducere. Acum tiparul era asigurat şi m'am pus pe lucru numaidecât.

ÎNTOARCEREA MEA

Pe când lucram la traducerea Noului Testament, a trebuit să caut fiecare cuvânt în greceşte, într'un dicţionar, ca să-i văd înţelesul. Şi pe când făceam lucrul acesta, m'am trezit că am cu totul alte păreri despre lucrurile cele mai obişnuite. De pildă, când am văzut că Biblia vorbeşte aşa de mult despre **păcat**, m'am gândit că păcatul trebuie să fie ceva grozav înaintea lui Dumnezeu, dacă El vorbeşte atât de mult despre păcat.

Negreşit, totdeauna am crezut că păcatul e ceva foarte rău înaintea lui Dumnezeu, dar dacă m'ar fi întrebat cineva: ce este păcat?, i-aş fi răspuns: „Dacă omori pe cineva, ai făcut un păcat." — „Cine e un păcătos?" — „Ucigaşul e un păcătos, şi locul lui e la închisoare." Dar când am citit că „oricine se mânie pe fratele său va cădea sub pedeapsa judecăţii" (Matei 5:22), am rămas uimit, fiindcă ştiam că oricine se mânie în fiecare zi. Dacă ai a face cu persoane supărăcioase, nu poţi

altfel decât să te superi. Şi dacă oricine se supără, nu poate să fie aşa de grozav. Nu puteam să pricep stihul acesta, şi am trecut mai departe.

Când am ajuns la stihul din epistola către Romani, care spune că: „Toţi au păcătuit," nu m'am putut împăca cu el, fiindcă ziceam: „Eu cunosc foarte multe persoane cari n'au omorât niciodată pe nimeni şi nu sunt în închisoare. Nu pot pricepe de ce spune Biblia că **toţi** au păcătuit. Dacă nu cunosc pe alţii, mă cunosc măcar pe mine însumi. Eu n'am omorât pe nimeni, n'am fost în închisoare, aşa că nu pot spune că sunt un păcătos." N'am putut înţelege nici stihul acesta, l-am lăsat şi am trecut mai departe.

Când am ajuns la celălalt stih: „Nu este niciun om neprihănit. Nu este niciun om care să facă binele"... m'am înfuriat puţin pe stihul acesta. „Asta n'o pot crede," mi-am zis eu. Fiindcă eu cunosc multe persoane care au făcut multe lucruri bune. Şi dacă nu cunosc pe alţii, mă cunosc pe mine. Am făcut o mulţime de lucruri bune, împărţind cărţulii, dând ceva bani pentru Dumnezeu şi aşa mai departe. Şi acum ce fac? Fac o foarte frumoasă lucrare: traduc Biblia în limba poporului meu. Ce vreţi mai mult? Dar atunci de ce spune Biblia că „nu e **nici unul** care să facă binele," când eu văd că e măcar unul, şi acel unul... sunt eu însumi. N'am putut pricepe şi am mers mai departe. Când am venit la un alt stih din epistola către Romani care spunea că: „Plata păcatului este moartea," am zâmbit şi am zis: „E cu neputinţă să crezi asemenea lucruri, fiindcă toată lumea moare: fie buni, fie răi. Ce fel de plată e aceea dacă fiecare o capătă?" Aşa că nici asta n'am înţeles-o şi am mers mai departe.

Când am ajuns la stihul din Apocalipsa 20:14, care vorbeşte despre a „doua moarte," adică Iazul de foc, mi-am zis: „Asta-i moartea ca plată a păcatului. Dar asta-i grozav! Aş vrea să ştiu cine e acolo în iazul de foc." Şi când am văzut că în iazul de foc sunt ucigaşii (Apocalipsa 20:8), mi-am zis: „Foarte bine, ucigaşii trebuie să fie acolo pentru că sunt mari păcătoşi." Apoi am cercetat mai de aproape tot stihul, ca să văd cine mai e acolo. Şi, spre marea mea uimire, am descoperit că acolo sunt şi **mincinoşii**.

„Cum, mi-am zis eu: e minciuna un păcat aşa de mare ca să fie pedepsită cu aceeaşi pedeapsă ca ucigaşii? Doar fiecare spune minciuni în fiecare zi. Şi nu numai una, ci multe şi de felurite soiuri: minciuni de afaceri, minciuni de nevoie, minciuni de linguşire, minciuni de politeţă, etc. Şi dacă e aşa, mi-aduc aminte că şi eu am spus o mulţime de minciuni în viaţa mea. De pildă când eşti acasă şi vine cineva să te vadă şi nu vrei să te vadă, spui că nu eşti acasă. Asta înseamnă o minciună. Aşa că acum m'am încredinţat deabinelea că

eram un păcătos. Dar nu numai un păcătos, ci un păcătos osândit, care mergeam spre iazul de foc. Atunci a început să-mi fie frică şi îmi ziceam mereu: „Nu vreau să mă duc acolo în ruptul capului."

Nu cunoşteam însă calea mântuirii. Nu ştiam ce să fac ca să nu merg în iazul de foc. Am cercetat mai departe. Când am ajuns la stihul acela din epistola către Romani, care spune că „toţi sunt socotiţi neprihăniţi fără plată," am zâmbit şi am zis: „Ce ciudat! Cartea asta e plină de lucruri care se bat cap în cap. Până acum am văzut că **toţi** sunt păcătoşi, osândiţi să meargă în lacul de foc şi acum deodată, iată-i pe toţi „socotiţi neprihăniţi fără plată." Care e deosebirea? Şi, citind mai cu luare aminte stihul acesta, am văzut că era şi e o deosebire.

Da, „socotiţi neprihăniţi fără plată," dar prin credinţa în sângele lui Isus Hristos, pe care Dumnezeu L-a pus ca o jertfă de ispăşire pentru păcate, etc. „A," mi-am zis eu, „adevărat? Pentru păcate a murit Hristos? Învăţasem la şcoală că El a murit pentru păcatele întregei lumi (1 Ioan 2:2). Dar ce-mi foloseşte mie lucrul acesta, când **eu** sunt un păcătos şi păcatele **mele** nu sunt iertate? Da, dar dacă a murit pentru păcatele întregei lumi," mi-am zis eu, „a murit şi pentru păcatele mele, fiindcă şi eu sunt unul din lume". „Oricum ar fi," mi-am zis eu, „văd din cartea aceasta că e **o iertare a păcatelor,** că Hristos a murit şi pentru mine, deci iertarea aceasta e şi pentru păcatele mele. Slavă Domnului! Dacă voi merge la judecată, voi zice lui Dumnezeu: „Doamne, nu cunosc decât cartea aceasta. Tu ai zis că e Cuvântul Tău. Eu am citit în ea că Hristos a murit pentru mine, am luat iertarea pentru mine, şi dacă mă vei osândi, nu-i vina mea, fiindcă am crezut ce spune Cuvântul Tău." Şi aşa am luat pentru mine iertarea păcatelor.

Acesta a fost cel dintâi pas. Al doilea pas a fost când am descoperit că n-aveam un **Mântuitor mort** ci un **Mântuitor viu**, cu care puteam intra în legătură. El a murit pentru păcatele noastre, dar a şi înviat ca să ne facă neprihăniţi. Şi acum e un Mântuitor viu. „Bun," mi-am zis eu, „tocmai asta e ce-mi trebuia. Îmi place să am o persoană vie căreia să-i pot vorbi, etc." Dar cea mai mare bucurie a mea a fost când am descoperit că El e nu numai un Prieten viu, căruia îi pot vorbi, ci că în Mântuitorul cel viu am puterea să biruiesc păcatul, fiindcă El a frânt puterea vrăjmaşului, prin învierea Lui. „Bine," mi-am zis eu, „dacă lucrul acesta e adevărat, — şi văd că e adevărat –, vreau să-L iau pentru mine însumi, fiindcă nu vreau să mai trăiesc în păcatul care a omorât pe Mântuitorul meu."

Eu îmi închipuiam că păcatul face parte din firea noastră, că nu putem altfel, că trebuie să păcătuim, aşa că înţelegeţi ce bucuros am fost când am descoperit că e o astfel de putere ca să biruieşti păcatul.

Astfel L-am luat ca Mântuitor viu al meu. Cel din urmă pas a fost când am descoperit că El e şi **Domn**. Domn înseamnă stăpân. El e stăpân, iar noi sântem robi. Noi nu mai sântem ai noştri, ci sântem ai Lui cu tot ce avem şi cu tot ce sântem. Când am văzut că Pavel era un rob al lui Isus Hristos, am zis: „Dacă Pavel a fost rob, şi eu trebuie să fiu rob." Şi aşa L-am luat ca Domn şi Stăpân al meu, care n-are decât să poruncească, iar eu să ascult. Şi ce Domn şi Stăpân minunat e El, căci te poţi încrede deplin în El!

Aşa m'am întors la Dumnezeu! Acum ştiam că eram născut din nou, un copil al lui Dumnezeu. Ştiam că de acum toate trebuiau să se înoiască în viaţa cea nouă. Şi, cel dintâi lucru pe care a trebuit să-l înoiesc, a fost traducerea Bibliei, la care lucram. Căci îmi ziceam: „Traducerea de până acum e făcută de **omul cel vechi**. Eu sunt **un om nou** şi trebuie să am o altă traducere, făcută de omul cel nou." Am început traducerea din nou, dar acum nu mai citeam Biblia cu întrebările de mai înainte, când ziceam: Se poate? Să fie adevărat? etc., ci cu alte întrebări, şi anume: Am eu ce spune cartea aceasta? Sunt eu ce spune ea? Dacă nu, de ce nu sunt şi de ce nu am? Dacă da, slavă Domnului!

O ÎNTĂRIRE ŞI UN ÎNCEPUT

Acum greutatea era că eram singura persoană care începusem o viaţă nouă în felul acesta. Citisem şi alte cărţi care întăreau cele de mai sus. Dar erau... cărţi. Aşa că am început să mă gândesc: „Viaţa asta e foarte frumoasă, dar cine ştie dacă nu e numai o închipuire a mea, fiindcă am căpătat-o numai prin citirea şi cercetarea Bibliei!" Dar acum fiecare stih mi se înfăţişa într'o lumină nouă. Şi stihul acesta din Filipeni 4 mi-a venit îndată în minte: „În orice lucru aduceţi cererile voastre la cunoştinţa lui Dumnezeu, prin rugăciuni şi cereri." „Doamne," am zis eu, „nu pot să spun că sunt un necredincios. Cred orice lucru din Cuvântul Tău. Dar nu ştiu dacă sunt pe calea cea bună. Însă, dacă îmi dai prilej să văd un alt suflet venind la Tine, în acelaşi fel, voi fi pe deplin încredinţat că sunt pe calea cea bună."

M'am rugat. După trei luni, m'am pomenit, într'o dimineaţă, cu doi tineri de la şcoala militară din B..., care m'au întrebat cum pot să fie pregătiţi de moarte. „Fiindcă," ziceau ei, „trebuie să plecăm încurând pe front, şi cine ştie dacă nu vom muri. Şi, trebuie să spunem adevărul, că nu suntem gata de moarte! D-voastră ca preot, trebuie să ştiţi cum poate fi cineva pregătit de moarte." „Da," am zis eu, „bine că aţi venit acum, fiindcă dacă aţi fi venit acum trei luni n'aş fi putut

să vă răspund la această întrebare. Hristos a murit pentru păcatele d-voastră şi dacă credeţi lucrul acesta şi-L luaţi pentru d-voastră şi vă daţi viaţa şi inima în mâna Lui, aveţi iertarea păcatelor acum; veţi fi mântuiţi. Iar dacă vă duceţi pe front şi muriţi, Mântuitorul vă aşteaptă să vă primească la El. Dar dacă vă veţi întoarce, veţi avea ceva de făcut pentru El şi anume, să spuneţi şi altora cum pot fi pregătiţi pentru moarte."

S'au bucurat de această veste. Au primit-o îndată şi s'au întors la cazarmă spunând celorlalţi că sunt mântuiţi şi că păcatele le sunt iertate. Unii i-au luat în râs, alţii doreau să mai audă despre aşa ceva.

Dumineca următoare au mai venit cu alţii şi le-am spus adevărul şi lor. Unii din ei s'au hotărât pentru Domnul şi, după câtăva vreme, erau un bun număr de suflete hotărâte pentru Domnul şi petreceam fiecare Duminecă după masă împreună, de la ceasurile două până la nouă seara.

Era cam lung, aşa că simţeam nevoia de o oarecare schimbare. Fiindcă toţi eram tineri, ne-ar fi plăcut să cântăm, dar nu ştiam ce să cântăm. Cântece din lume nu puteam cânta, iar cântări creştineşti nu aveam niciuna. Dar, printre cărţile pe care le comandasem la început, aveam şi o carte de cântări. M'am uitat prin ea şi am văzut că erau foarte frumoase într'adevăr, dar, păcat că erau în altă limbă, nu în româneşte.

Acum însă mă obişnuisem să mă duc la Mântuitorul cu toate greutăţile, şi I-am zis: „Mântuitorule, vezi în ce greutate mă aflu. Eu nu sunt un mare muzicant, dar Tu eşti şi muzicant şi poţi să-mi dai putere să traduc câteva cântări." M'am rugat astfel mai multă vreme, apoi am încercat, şi după multă trudă, am tradus o cântare şi apoi altele.

În Dumineca următoare, când au venit băeţii la mine, le-am spus că toate trebuie să fie noi în viaţa cea nouă, chiar şi cântarea. Ca urmare, am început să le cânt cântarea pe care o tradusesem. Le-a plăcut foarte mult şi, la strofa din urmă au început toţi să o cânte. Am cântat un ceas, au învăţat-o pe din afară şi s'au întors la cazarmă şi au cântat-o şi acolo. Mulţi din camarazii lor au început să zică: „Asta-i frumos, ăştia se duc şi petrec cu muzică Dumineca. Trebuie să ne ducem şi noi la petrecere." Au venit să petreacă, şi mulţi din ei s'au hotărât pentru Domnul. Aşa a fost începutul.

Câteva fapte izbitoare au făcut să se întindă mişcarea.

Unul dintre ele a fost întoarcerea la Dumnezeu a unui necredincios. Era un tânăr foarte citit, dar care nu credea în nimic. Prietenii noştri, la început doreau să-l facă şi pe el să vină să audă Evanghelia, dar el nu voia. Unul din cei dintâi hotărâţi pentru Dumnezeu s'a îmbolnăvit.

Doctorul i-a spus să mănânce miere, dar miere nu se găsea în oraş în timpul războiului. El şi-a adus aminte că la mine mâncase miere, la ceai. A rugat pe prietenul lui necredincios să vină la mine şi să-i aducă puţină miere. Necredinciosul nu voia să vină. Căci zicea: „Omul acela îşi are părerile lui, eu mi-am pe ale mele, şi nu vreau să mă cert cu el." Dar prietenul lui i-a zis: „Dacă tu n'aduci vorba de religie, el nu începe." „A, dacă e aşa," a zis el în cele din urmă, „am să mă duc".

A venit. A mai luat un alt prieten cu el. „Fiindcă," zicea el, „cine ştie, poate că ajungem la ceartă asupra părerilor noastre deosebite, şi măcar să fim noi doi, iar el unul." Când au venit, am început să vorbim despre toate: cum e vremea, cum merge războiul, etc., dar nici vorbă despre credinţă. Prietenul lui, care nu ştia nimic despre hotărârea camaradului·său, şi-a zis: „Suntem în casa unui preot. Vorbim despre toate celea, dar numai despre religie nu. Nu este frumos. Trebuie să vorbim puţin şi despre credinţă, chiar dacă nu credem." Şi a început să spună că „acuma lumea nu mai crede în nimic." Fără îndoială, m'am folosit de prilejul acesta, şi am început să vorbesc despre Evanghelie. Necredinciosul s'a supărat foc. A început să-mi spună o mulţime de lucruri neplăcute. Eu am aşteptat până s'a liniştit, şi apoi am început să vorbesc despre Mântuitorul.

El a ascultat foarte liniştit şi, la urmă, a zis doar atâta: „De ce nu ni se spun astfel de lucruri la şcoală?" „Pentru că," am zis eu, „n'au trecut prin ele şi nu le au." Lui îi plăcea să citească. I-am dat o carte şi l-am rugat să vină Dumineca viitoare şi să-mi spună dacă i-a plăcut.

În Dumineca viitoare, când a venit, l-am întrebat despre carte. A spus că i-a plăcut foarte mult şi că tot ce a găsit în ea era foarte adevărat. „Dacă e adevărat," i-am zis eu, „trebuie să iei o hotărâre." „Am luat-o," a răspuns el. „Ce hotărâre?", l-am întrebat eu doritor. „M'am hotărât pentru Hristos." Ce bucurie pe noi, mai ales că el avea oarecare trecere printre tovarăşii lui, ca unul care era citit. El, prin pilda lui, a adus şi pe alţii.

Aveam şi un foarte bun muzicant, care a pregătit un cor. Într'o zi el era la carceră şi citea o carte despre rugăciune. Un prieten al lui l-a văzut şi a început să râdă de el. La urmă a zis: „Dacă e adevărat că prin rugăciune se poate face atât de mult, roagă-te ca diseară la 6 să-mi dea drumul din carceră şi să mă duc la Iaşi. Atunci am să mă întorc şi eu la Domnul." Muzicantul şi-a zis: „De ce n'ar putea face Dumnezeu lucrul acesta? Doar este spre slava Lui." Apoi a zis prietenului său. „Dorinţa ţi se va împlini." Apoi s'a retras pentru câteva minute, s'a rugat într-un colţ, şi a început să citească mai departe.

Spre marea mirare a celorlalţi, pe la 6 seara a venit un soldat şi a zis:

„L... e slobod şi are ordin să plece îndată la Iaşi." Ce răsunet a avut această întâmplare în cazarmă! Fiecare a ştiut de ea. Dumineca viitoare şi mai mulţi au venit să audă vestea Evangheliei. Aşa a început mişcarea.

LUCRUL LA O ŞCOALĂ NORMALĂ

Doi din cei întorşi la Dumnezeu, când s'a isprăvit războiul, au trebuit să se ducă la şcoala normală de la B... să sfârşească studiile, ca să se facă învăţători. Simţeau că trebuie să facă şi acolo ceva pentru Domnul, dar nu vedeau ce. Nu puteau nici să predice, nici să vorbească prea mult cu colegii lor despre Isus. Erau într'o mare încurcătură.

Puteau însă să se roage. S'au hotărât să se ducă pe malul râului, în pădure, şi să se roage. Au spus Domnului cam aşa:

„Doamne, Tu ştii că noi nu putem să predicăm şi nu putem vorbi prea mult colegilor despre Tine. Dar, Tu cunoşti sufletele din şcoala aceasta şi nevoia lor de un Mântuitor. Te rugăm să faci să vină la adunarea noastră pe cei ce sunt frământaţi de gândul mântuirii. Noi nu vrem să vorbim nimănui şi nu chemăm pe nimeni." Aşa au şi făcut. După patru zile a venit la ei un coleg şi le-a zis: „Am băgat de seamă că în fiecare seară voi vă duceţi regulat în pădure. Puteţi să-mi spuneţi şi mie ce faceţi acolo?" Cei doi au rămas cam încurcaţi, dar au spus: „Ce facem noi, poate nu ţi-o plăcea." „Ce anume?", a întrebat el. „Ei, ne rugăm şi noi." „Tocmai de asta aveam nevoie şi eu," a zis el, „cam bănuiam eu aşa ceva. Vreţi să mă lăsaţi să vin şi eu cu voi?" „Mai e vorbă," a fost răspunsul celorlalţi. Înţelegeţi ce bucurie a fost pe ei, când au văzut că rugăciunea le fusese ascultată aşa de curând. Acesta a fost începutul. Apoi au venit şi alţii, aşa că după o vreme erau un bun număr care se duceau regulat şi se rugau.

Mulţi din ei s'au întors la Domnul numai venind la această adunare de rugăciune. Fără îndoială, n'au mai putut rămânea ascunşi acum. Colegii lor au auzit. Se înţelege, nu prea le plăcea să se lase de păcat. Aşa că a început, ca de obicei, o mică prigonire.

Câţiva colegi neîntorşi la Domnul s'au hotărât într'o seară să se ducă după ei la adunarea de rugăciune şi să arunce cu pietre în ei. Creştinii noştri au auzit, s'au hotărât să se ducă fără teamă ca de obicei. S'au dus şi au început să se roage. Apoi au venit cei neîntorşi la Domnul cu pietrele în mâini. Cel care se ruga i-a văzut venind şi a început să spună în rugăciunea lui: „Şi acum, Doamne, ai milă de cei care vin cu gânduri rele împotriva noastră şi atinge-le inima." Deodată

cel care era în fruntea cetei a aruncat şapca şi pietrele jos, şi a îngenunchiat şi el mişcat de cuvintele rugăciunii pe care o auzise. Toţi ceilalţi au făcut la fel. Astfel i-a izbăvit Domnul şi au făcut o foarte bună adunare de rugăciune în seara aceea. După două luni au isprăvit şcoala şi trebuiau să plece. S'au despărţit la gară, după o foarte frumoasă adunare de rugăciune pe care au avut-o pe marginea râului pe o lună frumoasă, înainte de venirea trenului, trenul care avea să-i împrăştie în lungul şi latul ţării.

Încă o întâmplare din viaţa lor. Unul din ei, necredinciosul de care am vorbit la început, care era un bun creştin acum, s'a dus la un prieten la care lăsase un cufăr cu câteva cămăşi dinaintea războiului. Era foarte sărac, fiindcă era îndată după război. Înainte de izbucnirea războiului, unul din prietenii lui i-a lăsat lui cămăşile ca moştenire în caz de moarte. El a murit în război şi acum tânărul nostru era stăpân pe cămăşi. Cămăşile erau la un prieten în apropiere. Gândul la aceste cămăşi a pus aşa de mult stăpânire pe el, că nu putea să mai vadă sau să se mai gândească la altceva decât la aceste cămăşi. Săptămâni întregi toate gândurile erau la cămăşi. Se gândea bietul om ce bine are să fie când are să pună mâna pe ele! Dar încurând şi-a dat seama că gândul la cămăşi era gata să ia locul Mântuitorului. Atunci a luat o hotărâre bărbătească. S'a dus la prietenul lui, a luat cufărul cu toate cămăşile acele frumoase, a plecat şi a venit pe marginea râului. A deschis cufărul şi a început să arunce pe apă toate cămăşile, una câte una, numai ca să scape de gândul grozav care pusese stăpânire pe el.

„Şi astfel," zicea el, „am fost slobod. Mi-am căpătat iar pacea tulburată de cămăşi. Era mai bine să fiu slobod şi cu Mântuitorul decât cu cămăşile şi fără Mântuitorul. Din clipa aceea viaţa mea a fost plină de bucurie şi putere. Mai târziu Domnul mi-a dat alte cămăşi în locul celor pe care le pierdusem pentru El."

ÎNTOARCEREA UNUI PREOT ŞI LUCRAREA SA

Tudor Popescu
de la
BISERICA „CUIBUL CU BARZĂ"

Cam pe vremea aceea a trebuit să mă duc la Bucureşti, ca să-mi tipăresc traducerea. Acolo aveam un prieten preot. Era văduv. După moartea soţiei sale îl frământa mult gândul să aducă suflete la Hristos.

Dar nu ştia cum. El auzise despre întoarcerea mea şi despre lucrul început. Eram în corespondenţă. I-am scris câte ceva dar n'a priceput nimic. Când am venit la Bucureşti, l-am văzut şi am început să stăm de vorbă asupra Evangheliei. Nu putea pricepe că el, preot cum se cade şi dintre cei mai buni, era păcătos, şi nu putea să creadă că el trebuie să se întoarcă la Dumnezeu: era prea bun pentru aşa ceva! După multă vorbă şi supărare din partea lui, a spus că vrea să mă audă predicând în biserica lui, şi că, dacă mai multă lume are „să se întoarcă la Dumnezeu, are să vadă." După ce am predicat de câteva ori, mi-a spus că vrea să înceapă să predice şi el despre „întoarcerea la Dumnezeu". „Bun," i-am spus eu, „dar trebuie să fii întâi tu întors la Domnul." „N'are a face," a zis, „am să predic altora." Şi a început să predice.

CONVINGÂND PE ALŢII, S'A CONVINS PE SINE

Într'o Duminecă, pe când predica şi zugrăvea grozăvia păcatului, a sfârşit prin a vedea grozăvia păcatului său însuşi şi s'a întors la Dumnezeu, în timp ce căuta să întoarcă pe alţii la Dumnezeu. De atunci a început să predice prin puterea Duhului lui Dumnezeu. Venea lume din toate părţile. Biserica era plină dar nu se vedea niciun rod. „Ce vasă-zică asta?", mă întrebă el într'o zi, „Sunt întors la Dumnezeu, predic Evanghelia şi nimeni nu se întoarce la Dumnezeu." Eu i-am zis: „Vezi că unii dintre ascultători ascultă cu mare băgare de seamă predica. Cheamă pe câţiva din ei la tine acasă, marţi seara, şi să vorbim cu ei despre sufletul lor."

Pentru întâia dată am fost cinci de toţi. După ce am vorbit mai mult asupra Evangheliei urmarea a fost lămurirea unui suflet. Acesta a fost începutul. Apoi au venit alţii, şi curând odăiţa preotului era plină. La început lucram numai pentru bărbaţi, pe femei nu le lăsam să vină. Ele auzeau însă acasă dela bărbaţii lor şi ne-au cerut voie să vină şi ele. Le-am spus să mai aştepte. Au aşteptat, au aşteptat, până când, într'o seară, s'au înştiinţat acolo, fără să ne mai ceară voie. Aşa că a trebuit să le vestim Evanghelia şi lor.

Dar încurând odaia era plină de nu mai încăpea şi a trebuit să luăm sala unei şcoli. Acolo predicam amândoi, odată pe săptămână, şi venea lume multă şi asculta Evanghelia. Mulţi s'au întors pe atunci la Dumnezeu.

În acelaşi timp mi-am tipărit traducerea Bibliei, apoi mai multe tractate şi cărţi pentru înaintarea în viaţa creştină, şi foaia „Adevărul Creştin," pentru evanghelizare. Mulţi şi-au pus, pentru

întâia oară, întrebarea dacă sunt sau nu mântuiţi, şi unii din ei s'au întors la Dumnezeu prin citirea tractatelor, a cărţilor şi a foii.

Se înţelege că o asemenea lucrare hotărâtă după Evanghelie nu putea să fie lăsată în pace de marele vrăjmaş al sufletelor: Satana. El nu putea fi mulţumit şi nici n'a fost. Ba încă a fost foarte furios şi a stârnit o mare împotrivire. Domnul a biruit, măcar că prietenul meu a fost dat afară.

Mulţi din cei întorşi la Dumnezeu au fost o dovadă minunată despre lucrarea Duhului în sufletele lor. Unii din ei au învăţat carte numai ca să poată citi Noul Testament.

Iată acum şi pilda despre felul cum lucra Duhul în suflete. Noi obişnuiam să-i învăţăm pe cei întorşi la Domnul că, îndată ce s'au hotărât pentru Isus Hristos, Satana are să vină să-i încerce din nou, fiindcă lui nu-i place niciodată să urmăm pe Mântuitorul. „Când faci ceva, care ţine de omul cel vechi, ziceam noi, Satana se bucură, dar Mântuitorul e foarte trist." O femeie întoarsă la Domnul a luat aceste cuvinte pentru ea. Într'o zi, pe când mătura casa şi voia să pună nişte perdele, iată că ele au căzut. Înainte de întoarcerea ei, femeia se supăra foc când i se întâmpla aşa ceva şi drăcuia şi blestema. Acum însă, şi-a adus aminte că „lucrurile vechi au trecut" şi că ea era „o făptură nouă în Hristos". S'a uitat împrejur şi, ca şi când Satana ar fi fost de faţă şi l-ar fi văzut, i-a zis: „Nu zic, mă, nu zic! Degeaba vrei să mă faci să zic vorbe rele." Apoi a încercat din nou să pună perdelele. Dar iar au căzut. Atunci iar s'a întors într'o parte şi a zis: „Nu zic, mă, nu zic! Să faci tu ce ai vrea, nu zic!" Iar a încercat să pună perdelele. Dar înainte de a încerca, s'a uitat la Domnul, şi a zis în inima ei: „Acum Doamne, e rândul Tău! El a încercat de două ori! Ajută-mi Tu." Şi când a încercat din nou, perdelele n'au mai căzut, iar femeia lăuda pe Domnul pentru biruinţa câştigată. Şi câte pilde de acestea s'ar putea înşira!

CUVÂNTUL ÎNTR'O ŞCOALĂ DE FETE

Voi încheia cu o frumoasă dovadă despre puterea Cuvântului lui Dumnezeu. Am fost rugat să dau lecţii de religie într'o şcoală unde erau mai multe fete de la ţară. La început nu voiam, fiindcă mă temeam să nu-mi pierd vremea vorbindu-le. Mai pe urmă am primit. În cele dintâi luni a fost foarte, foarte greu. Bietele fete n-aveau nici o ideie de Cuvântul lui Dumnezeu şi erau pline de credinţe deşarte. Am dat fiecăreia un Nou Testament, şi le-am rugat să citească în fiecare zi. Apoi am început să citesc şi eu cu ele, căutând să le lămuresc un stih,

odată pe săptămână, prin întrebări şi răspunsuri. Se înţelege că, în toate aceste lecţii, căutam să le pun înainte cât se poate de lămurit calea mântuirii. Timp de câteva luni, totul părea în zadar. Dar, la urmă, a început să se vadă ceva rod, şi multe din ele s'au hotărât pentru Isus. Clipele mele mai frumoase au fost la examenul de la sfârşitul anului. Nu-mi plăcea să fac un examen, dar regula şcoalei îl cerea. Ele trebuiau să înveţe în fiecare săptămână stihul, pe care li-l lămuream când făceam lecţia. Aşa că acum ştiau multe stihuri pe dinafară. Pentru examen le-am spus să înveţe fiecare un stih şi că am să văd ce au înţeles din ele.

În ziua examenului am rămas mirat, când am văzut cât de mult ştiau aceste fete simple despre calea mântuirii. De pildă, una din ele mi-a spus stihul 28 din Matei 11: „Veniţi la Mine toţi cei trudiţi şi împovăraţi, şi Eu vă voi da odihnă."

– „Ce înseamnă asta?" am întrebat-o eu. „Ce înseamnă 'Veniţi la Mine?'" — „Ei," a răspuns ea, „înseamnă ce spune. D-voastră staţi acolo şi eu aici. Dacă îmi spuneţi să vin la D-voastră, pornesc îndată şi vin la D-voastră." — „Bine, dar cum poţi să vii la Isus în felul acesta?"

– „La fel, Isus e aici, chiar dacă nu-L vedem cu ochii trupului. Aşa că n'avem nevoie să mergem cu picioarele ca să venim la El, fiindcă El e aici. Doar îi pot spune că vin la El acum." — „Dar, ce înseamnă să fii împovărat?" — „Vedeţi D-voastră, noi de multe ori lucrăm din greu, aici. Şi câteodată avem de purtat lucruri cam grele. Am vrea atunci aşa de mult să ne odihnim puţin. La fel şi cu păcatele. Noi suntem împovăraţi din pricina păcatului. Vina păcatului e foarte grea. Aşa că, venind la Isus cu păcatele noastre, El ni le iartă şi ne dă odihnă." — Dar D-ta ai venit la Isus?" — „Da!" — „Când şi cum?" — „În cutare zi, când vorbeaţi despre stihul acesta, eu am făcut tocmai ce ne-aţi spus. Am văzut că eram vinovată din pricina păcatului. Şi am zis Domnului: 'Acum Doamne, sunt împovărată. Vin la Tine şi Te rog să-mi ierţi păcatele.' Şi mi le-a iertat." — „De unde ştii?" — „Aşa a spus El." — „A fost vreo schimbare în viaţa D-tale de atunci?" — „Da. Cam spuneam minciuni mai înainte. Acum nu mai mint. Mă mâniam. Acum nu mă mai supăr, etc." — „Cum poţi să faci aşa ceva?" – „Cer putere de la El. El mi-o dă. Eu o iau şi aşa biruiesc." — „Adevărat?", am întrebat eu pe directoare, care era de faţă la examen. — „Da, da," a răspuns dânsa cu lacrimi în ochi. „Eu am băgat de seamă că de la o vreme fetele mele erau cu totul schimbate, dar n'am ştiut până azi că această schimbare s'a făcut prin lecţia de religie."

Ce bucurie a fost când am văzut că vreo 20 dintr'o clasă de 30 erau

hotărâte pentru Hristos. Într'adevăr „Evanghelia este vestită săracilor," şi e o „putere a lui Dumnezeu pentru oricine crede."

Mă opresc aici. Cred că ce am scris e destul ca să arate că Domnul e acelaşi şi puterea Duhului e aceeaşi azi ca şi în paginile Noului Testament. Lăudat fie Numele Lui în veci! Să ne încredem tot mai mult în El. El e vrednic de încredere.

Şi acum, dragul meu cititor, te întreb: ce ţi-au spus şi ce ţi-au adus ţie aceste rânduri? Dacă eşti întors la Dumnezeu, hotărât că vei fi îmbărbătat văzând cât de minunat lucrează Domnul. Şi nu mă îndoiesc că te vei ruga pentru această lucrare începută de El.

Dar dacă nu eşti mântuit, dece n'ai vrea să fii şi tu mântuit **acum**, prietene dragă, după citirea acestor rânduri? Mântuitorul e acelaşi şi tu ai nevoie de el, cum am avut şi eu. El te iubeşte şi te aşteaptă să vii la El. Vrei tu să-L primeşti **acum** şi **aici?** Dea Domnul ca acesta să fie rodul citirii acestei „istorii adevărate!"

DUMITRU CORNILESCU

TUDOR POPESCU

În istoria lui, Dumitru Cornilescu ne-a relatat deja cum s-a întors la Dumnezeu şi preotul Tudor Popescu de la Biserica Cuibul cu Barză din Bucureşti şi despre noul lui fel de a predica Evanghelia. El ne-a spus şi despre succesul mare pe care l-a avut Tudor Popescu cu aceste predici şi despre împotrivirile pe care le-au stîrnit aceste predici din partea altor preoţi, dar nu ne-a spus care a fost cauza acelor împotriviri şi cum s-au sfîrşit ele. Ori, tocmai lucrul acesta trebuie să-l afle cei ce vor să facă noi încercări de înnoire în Biserica Ortodoxă.

Cîţiva preoţi din Bucureşti, probabil geloşi pe succesul de public enorm pe care-l avea preotul Tudor Popescu, au început să-l acuze că ceea ce predică el este de fapt protestantism. Le era însă greu să dovedească acest lucru, deoarece Tudor Popescu se limita doar la explicarea Bibliei, şi le era greu să afirme că explicarea Bibliei este protestantism. Preoţii aceştia trimiteau spioni la Biserica Cuibul cu Barză, să noteze atent tot ce face preotul Tudor Popescu, în speranţa că într-o zi acesta va spune ceva sau va face ceva care poate fi dovedit a fi erezie.

În cele din urmă, speranţa lor a fost împlinită. Preotul Tudor Popescu, atent la tot ceea ce spune textul liturghiei, a observat într-o bună zi că are în acest

text o problemă. În textul liturghiei exista şi o rugăciune prin care preotul cerea ca păcatele oamenilor să fie iertate datorită rugăciunilor pe care i le fac sfinţii, în ceruri, lui Dumnezeu. Tudor Popescu şi-a zis: „Eu predic oamenilor, după Biblie, că iertarea păcatelor noastre se face datorită jertfei Domnului Isus pe cruce în locul nostru şi prin credinţa noastră în această jertfă. Cum pot eu atunci să-I cer lui Dumnezeu să ne ierte păcatele pentru rugăciunile sfinţilor? Aceasta este o contradicţie!"

Şi Tudor Popescu a decis să sară în liturghie peste rugăciunea aceea. Omisiunea aceasta a fost imediat observată de spionii prezenţi în Biserică. Cineva l-a întrebat pe Tudor Popescu de ce a omis rugăciunea aceea din textul liturghiei şi el a răspuns că a făcut-o deoarece el nu crede că păcatele noastre sînt iertate fiindcă se roagă sfinţii pentru noi, ci sînt iertate pentru că a murit Domnul Isus pentru ele.

Tudor Popescu a fost imediat acuzat la Patriarhie că se face vinovat de erezia că nu crede în funcţia sfinţilor de a mijloci pentru noi, şi că nu se închină la sfinţi. Patriarhia i-a cerut atunci o explicaţie. Textul apărării pe care şi-a făcut-o preotul Tudor Popescu este deosebit de instructiv şi de aceea îl redăm în continuare în întregime. Mai tîrziu preotul Tudor Popescu a trebuit să-şi facă încă o apărare, şi o vom retipări în continuare şi pe aceea.

APĂRAREA ŞI MĂRTURISIREA DE CREDINŢĂ A PREOTULUI TUDOR POPESCU

dela biserica Sf. Ştefan (Cuibu cu barză)
din Bucureşti

Înalt Prea Sfinţite Stăpâne,

La ordinul I.P.S.V. Nr. 5429 a. c., cu respect ţin să răspund următoarele:

N'am fost în necunoştinţă despre svonurile ce s'au răspândit cu privire la persoana şi la acţiunea mea. Unele din cele svonite şi-au găsit loc în scris în „Noua Revistă Bisericească". La cele scrise acolo, am răspuns — după părerea multora — mulţumitor. Cunosc deasemenea insistenţele ce s'au pus pe lângă I.P.S. Voastră pentru a lua măsuri contra mea. Din convorbirea avută acum câteva luni cu I.P.S. Voastră, am înţeles ce greu v'a fost să rezistaţi atâtor şi atâtor insistenţe. În sfîrşit, rezistenţa a încetat şi s'a ajuns la măsuri.

Aceste măsuri n'au fost însă din cele mai nimerite. Orice om a înţeles acest lucru, afară de povăţuitorii I.P.S. Voastre. Cum se poate califica

faptul că un preot *nejudecat şi neosândit* se vede la un timp stingherit în slujba lui şi oprit de a predica? Cu ce drept au fost aduşi peste el alţii, care să-l tulbure în slujba lui şi să-l înlocuiască în predică? Pe cât cunosc eu din legiuirile bisericeşti, preotul e mai mare în biserica lui. Chiriarhul are dreptul de a-l controla, a-l judeca şi osândi, dacă l-a găsit vinovat cu ceva, dar să ia astfel de măsuri vexatorii, constitue o nedreptate. Ţin să subliniez acest lucru.

E drept că cei ce au slujit împreună cu mine au venit „din ordin", văz Doamne, în numele dragostei creştine. Dar această dragoste n'a fost decât o curată făţărnicie. În sf. altar slujeau împreună cu mine şi ne împărtăşeam din acelaşi potir, iar după slujbă vorbeau cu oamenii împotriva mea, cum au făcut preoţii Georgescu Silvestru şi Bunescu. Asta va să-zică dragoste? Dar şi cei ce au predicat, aceeaşi făţărnicie au arătat. Cu cîteva săptămîni înainte, mi-a vizitat biserica Părintele Pişculescu, împreună cu Părintele Tudorache din Moldova, învoindu-se ca Părintele Tudorache să vină în locul meu. (Acest lucru l-a spus pe faţă Părintele Pişculescu la Societatea Clerului). În ziua de Intrarea în Biserică, Părintele Pişculescu predică în locul meu şi după predică mă sărută. Ce fel de sărutare e aceasta? Nu cumva sărutarea lui Iuda?

Cum se poate interpreta altfel decât făţărnicie şi răutate, gestul Părintelui Georgescu-Duşumea, care a avut ordin numai să slujească împreună cu mine, iar sfinţia sa, din proprie pornire, predică în locul meu şi într'un ziar spune neadevărul că a predicat cu învoirea mea? Ce va să zică asta? Aşa se procedează cu un om pe care îl iubeşti, că dai peste el, provocându-i scandal în biserică?

Nu e nimic ascuns care să nu iasă la iveală. S'a arătat cu prisosinţă făţărnicia şi răutatea celor care au lucrat în numele I.P.S. Voastre. Fapta ce au făcut, va rămînea ca o pată pe sufletele lor. Sunt sigur că au ştiut să vă informeze tendenţios, mincinos, însă lucrurile stau aşa cum le spun eu aici şi nu altfel.

Ţin iarăşi să luminez unele puncte din ordinul sus arătat.

Dacă prin biserica românească se înţelege biserica în care părintele Pişculescu este ridicat în slăvi, pentru că e literat, nu pentru vre-o activitate bisericească; dacă prin această biserică se înţelege biserica de astăzi amorţită, moartă în care cei ce intră în ea ca slujitori nu caută decît un mijloc de trai sau folosul lor, — atunci desigur că mă văd scos din ea. Dacă Dumnezeu, prin nemărginita Lui bunătate m'a adus la o stare sufletească nouă, la o smulgere de sub robia atâtor păcate ce bântuiesc pe cei ce se socot ceva în această biserică, atunci acest lucru

m'a rupt de la biserică. Dacă prin biserica de astăzi se înţelege societatea religioasă condusă şi de oameni care nu calcă pe urmele lui Hristos, atunci da, sunt scos din ea. Socot însă că biserica nu este o moşie căzută la sorţ pentru exploatare de averi sau de măriri, ci un ogor în care fiecare are datoria să lucreze pentru răspândirea Împărăţiei lui Dumnezeu. Această Împărăţie nu se poate răspândi însă de oameni care se gândesc la orice altceva, numai la Împărăţia lui Dumnezeu nu.

Aşi fi dorit să am deaface cu persoane care să se fi cercetat mai întâi pe ei înşişi, ca să vadă cum stau în faţa lui Dumnezeu, care e judecătorul tuturora; şi să se fi întrebat ce au lucrat ei până acum pentru Dumnezeu şi ce roade au adus. E lucru foarte uşor să iei legea în mână şi să osândeşti pe altul; ar trebui însă ca cel ce osândeşte să se gândească dacă nu cumva se osândeşte pe el însuşi. N'am văzut acest lucru la aceia cari trebuiau să fie povăţuitorii mei şi care de fapt au fost judecătorii mei, osânditorii mei. De altfel nici nu-mi făceam vre-o iluzie, cunoscute fiindu-mi persoanele cu cari am avut deaface.

În ordinul I.P.S.V. se vorbeşte de jignirea adusă sf. canoane cari cârmuiesc biserica. Mă întreb dacă această expresie este în adevăr serioasă. Cunosc şi eu puţin aceste sf. canoane. După cât cunosc eu, nu e cleric şi nu e mirean care să aibă cutezanţa să spună că le-a ţinut pe toate; afară doar de cazul când nu le-ar cunoaşte. Cine le-a ţinut şi le ţine pe toate, să ia piatra şi să arunce cel dintâi în mine. Nu cumva însă şi aceste sfinte canoane merg pe ales? Nu cumva ele sunt bune numai cînd e vorba să judece cineva pe alţii? Oh, mai multă sinceritate!

În ce priveşte închinarea către Sf. Fecioară Maria şi către sfinţi, eu stau în formula generală ortodoxă, care sună astfel: să te închini lui Dumnezeu, iar pe sfinţi să-i venerezi. Spre deosebire de catolici, care aşa de des canonizează pe câte un sfânt, punându-l înaintea lumii ca pe o fiinţă cu care să se aibă deaface şi să i se proştearnă, — şi de protestanţi, care ignorează cu totul pe sfinţi, — biserica ortodoxă a găsit o formulă fericită; şi această formulă e cea de sus. În ea se poate cineva mişca liber. În această formulă stau, considerând orice altă învăţătură ca străină de adevărata ortodoxie, chiar dacă în sprijinul ei s'ar aduce mărturii considerate infailibile.

Şi e foarte drept să fie aşa. Ne închinăm lui Dumnezeu pentru că e în tot locul, vede toate, aude toate. Sfinţii, trecând în cer, n'au devenit prin aceasta dumnezei, ca să poată asculta rugăciunile oamenilor din feluritele părţi ale pământului. Omniprezenţa şi atotştiinţa n'o are decât Dumnezeu. Închinarea la sfinţi e chiar oprită de însăşi sfinţii, care au fost inspiraţi de Dumnezeu.

Sutaşul Corneliu, când a văzut pe sf. apostol Petru, „s'a aruncat la picioarele lui şi i s'a închinat. Dar Petru l-a ridicat şi a zis: Scoală-te, şi eu sunt om!" (Fap. Ap. 10:25-26). Păgânii din Listra voiau să aducă lui Barnaba şi lui Pavel jertfe ca unor zei, din pricina vindecării miraculoase a ologului. „Apostolii Barnaba şi Pavel când au auzit lucrul acesta, şi-au rupt hainele, au sărit în mijlocul norodului şi au strigat: Oamenilor, de ce faceţi lucrul acesta? Şi noi suntem de aceeaş fire cu voi..." (Fap. Ap. 14:11-15). Răspunsul că acest lucru s'a petrecut pe pământ, nu înlătură nicidecum adevărul cuprins în aceste lămurite cuvinte. Undeva a fost sau este o biserică în care toţi sfinţii sunt pictaţi, arătând cu degetul spre un singur loc: unde era pictat Isus Hristos, ca şi cum ar fi vrut să spună ce a fost şi ce este El pentru noi şi pentru voi, numai Lui datorăm totul, la El priviţi.

Rolul de mijlocitori sau solitori către Dumnezeu, nu-l au sfinţii, ci numai Isus Hristos. „Este un singur Dumnezeu şi este *un singur mijlocitor* între Dumnezeu şi oameni: Omul Isus Hristos, care S'a dat pe Sine însuşi, ca preţ de răscumpărare pentru toţi" (1 Tim. 2:5-6). Numai despre Isus Hristos se spune că se roagă pentru noi: „De aceea şi poate să mântuiască în chip desăvârşit pe cei ce se apropie de Dumnezeu prin El, pentrucă trăeşte pururea ca să se roage pentru ei" (Evrei 7:25).

Faţă de nişte cuvinte aşa de categorice, se mai poate zice ceva? Ce autoritate mai mare se poate aduce împotriva lor? Biserica? Dar Biserica poate ca să strice Cuvîntul lui Dumnezeu? Poate ea să-l răstălmăcească sau ca să mai adauge ceva la el? Pe cine strică Cuvîntul lui Dumnezeu, pe acela îl va strica Dumnezeu. Oare acest Cuvânt nu e destul de clar? Se poate interpreta în felurite chipuri? Dacă în practică, nu s'a ţinut socoteală de acest cuvânt, asta e altă socoteală.

În practică, închinarea la sfinţi e foarte uşoară şi fără obligaţiuni morale. Adevărata venerare pune însă obligaţiuni. Se închină la sfinţi orice om, dar de cinstit nu-l cinsteşte decît acela care calcă pe urmele lui. E foarte uşor să arunci sfântului o închinăciune, dacă însă viaţa ta *nu se influenţează cu nimic din a lui, închinăciunea e o bătae de joc.* Câte persoane din cele ce iau parte la acatistele ce se fac prin biserici, şi-au schimbat prin aceasta viaţa? *Nici una.* E drept că aceste rugăciuni, numite acatiste, sunt producătoare de venituri, dar nu sunt producătoare de viaţă creştinească. Şi tocmai de aceasta avem nevoie.

Orice om cu mintea întreagă recunoaşte uşor că cinsteşte pe sfinţi numai acela care calcă pe urmele lor întru cât şi sfinţii au călcat pe urmele lui Hristos. Să ne slăbească deci aşa zişii ortodoxi şi apărători

ai ortodoxiei cu bătăile lor în piept de dragul sfinţilor, când prin viaţa lor numai sfinţenia vieţii nu urmăresc, numai la Isus nu privesc.

Dacă nu mă închin la sfinţi, nu însemnează însă că nu-i cinstesc, nu-i venerez; nu însemnează că-mi bat joc de ei. Ferească Dumnezeu! Departe de mine una ca asta! Dimpotrivă, abia acuma când sunt hotărît la o viaţă după Evanghelie, abia acuma îi înţeleg pe sfinţi, îi admir, îi laud şi-mi sunt chiar iubiţi. Şi înţeleg de pildă cum au fost prigoniţi, le înţeleg puterea credinţei care nu-i lăsa să facă compromisuri de conştiinţă şi le admir această credinţă care a fost mai tare decât orice ameninţare, decât moartea chiar. În ce priveşte tăria credinţei lor, ei au dat o admirabilă dovadă: şi-au dat viaţa, dar de Hristos nu s'au lepădat. Au ales mai bine să moară, dar o minciună n'au vrut să spună; căci uşor le-ar fi fost să spună în faţa autorităţilor că se leapădă de Hristos cu gând ca apoi să-I slujească. Eu mă simt aşa de bine având acelaş Mântuitor ca şi ei şi mă bucur că din mila lui Dumnezeu fac parte şi eu din turma lui Isus Hristos, Bunul Păstor, turmă din care au făcut mai întâi ei parte şi acum mă silesc a călca pe urmele lor ca să-mi facă parte şi mie Domnul de cel din urmă loc din cerul Său. Lucru ciudat, pe când altă dată n'aveam nici o pricepere pentru un martir, astăzi o am, îl înţeleg destul de bine. Mă simt — dacă pot să zic aşa — alături de sfinţi în suferinţele lor pentru Hristos şi îi admir bucurându-mă.

Că ei prin rugămintele lor ne-ar mântui, asta n'o poate spune decât un om străin cu totul de Evanghelia Domnului. Acolo se arată lămurit că mântuirea vine prin credinţa în Isus Hristos, înţelegându-se credinţa vie, care cuprinde în sine şi faptele bune, sau credinţă manifestată în fapte. „Ce să fac ca să fiu mântuit?" a întrebat temnicerul din Filipi. (Fap. Ap. 16:30); iar răspunsul a fost: „Crede în Domnul Isus şi vei fi mântuit tu şi casa ta". Se poate un răspuns mai lămurit în ce priveşte mântuirea? Şi ce citim în Fapt. Ap. 4:13? „În nimeni altul nu este mântuire; căci nu este sub cer nici un alt nume dat oamenilor în care trebuie să fim mântuiţi". „În El (Is. Hr) vi se vesteşte iertarea păcatelor" (Fapt. Ap. 13:38). „Toţi proorocii mărturisesc despre El că oricine crede în El, capătă prin numele Lui iertarea păcatelor" (Fap. Ap. 10:43). „Credem că noi ca şi ei, suntem mântuiţi prin harul Domnului Isus" (Fapt. Ap. 15:11). Sf. ap. Pavel rezumând în ce consta predica lui spune că ea consta în „pocăinţa faţă de Dumnezeu şi credinţa în Domnul nostru Isus Hristos" (Fapt. Ap. 20:4). Am adus aceste locuri numai din Fapt. Ap. Aş face o lungă înşirare de locuri dacă ar fi să aduc din tot Noul Testament. Cred însă că acestea sunt deajuns.

– Da, dar sf. tradiţiune învaţă altfel, poate, să zică cineva. Atunci, dacă e adevărată această vorbă, sf. Scriptură se contrazice cu sf. tradiţiune. Aceasta e concluzia. Dar se poate una ca asta? Poate Duhul lui Dumnezeu să se contrazică? Dacă în adevăr sf. tradiţiune învaţă altfel, atunci una din două trebue să aibă dreptate: sau sf. Scriptură, sau sf. tradiţiune, în nici un caz amândouă. Atunci trebue să ne ţinem de una şi să lepădăm pe cealaltă. Pe care din două? Iată la ce concluzii ajungem dacă mergem aşa!

E drept că cei mai mulţi sunt stăpâniţi de o lene de judecată. Sunt totuşi şi oameni care se silesc să judece logic şi în astfel de chestiuni.

În sprijinul teoriei cu intervenţia sfinţilor se aduce mereu exemplul că pentru a ajunge la ministru sau la rege, ai nevoie de protecţia altora, protecţie care-ţi prinde foarte bine. Această protecţie nu e însă decât un bizantinism degrator. Să nu punem în sarcina Domnului lucruri pământeşti oricât de des ar fi ele practicate. Cum, adică şi la Dumnezeu merge pe protecţii? De aici şi vorba scandaloasă, dar foarte răspândită că până la Dumnezeu, te mănâncă sfinţii. Slavă Domnului că la Dumnezeu nu merge ca la oameni. Mântuitorul chiamă deadreptul la El pe oricine: „Veniţi la Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi...". Cînd ştiu că mă chiamă regele sau ministrul, mă bucur de asta şi trec peste oricine. Intervenţiile strică demnităţii dumnezeeşti. Dacă şi în cer ar fi nedreptatea intervenţiilor depe pământ, atunci acela n'ar mai fi cer. Avem nevoe să fim cinstiţi şi demni. Când Isus mă chiamă deadreptul la El, mi-a dat cu aceasta dreptul să am deaface cu El. Ba mai mult, El spune să fim aşa de nedespărţiţi de El cum e o mlădiţă nedespărţită de tulpina ei, — căci despărţiţi de El nu putem face nimic (Ioan 15:5). Se poate ceva mai categoric?

Şi totuşi în Apocalipsă se vorbeşte de rugăciunile sfinţilor. Nu e rău să vedem cum se roagă ei. În capitolul 6, v. 9-12 ei cer să vină mai degrabă judecata lui Dumnezeu asupra locuitorilor pământului. Asta însemnează că ei se roagă pentru mântuirea acestor locuitori sau pentru pedepsirea lor? Judecata e judecată, nu salvare, mântuire. În alt loc se spune iarăşi de rugăciunile sfinţilor. Dar care este urmarea acestor rugăciuni? Urgia pe pământ (cap. 8, v. 3-5). În alt loc sfinţii se roagă preamărind pe Mielul (cap. 5:8-10).

Şi dacă totuşi cineva e de altă părere şi vrea să şi-o ţină, n'are decât să şi-o ţină. În atâtea şi atâtea lucruri oamenii au păreri deosebite! Sf. apostol Pavel vorbeşte despre aceste păreri, cerând ca în lucrurile în cari suntem de acord să le urmăm: „Şi dacă în vre-o privinţă sunteţi de altă părere, Dumnezeu vă va lumina şi în această

privinţă. Dar lucrurile în cari suntem de aceeaş părere, să le urmăm" (Filipeni, 3:15-16). Iată o vorbă în adevăr mare, care trebueşte serios cumpănită.

De ce atâta zarvă pe o chestiune ca aceasta? Şi cu ea, şi fără ea, dacă cineva rămâne tot în păcatele lui, tot una este. Iată de ce eu n'am predicat *niciodată* ca cineva să nu se închine la sfinţi; n'am spus oamenilor *niciodată* că ei nu se roagă pentru noi. Eu n'am predicat şi nu predic decât — vorba sf. apostol Pavel — pe Hristos cel răstignit şi viaţa noastră cu El. M'am oprit la acest punct. Stau pe această primă poziţiune câştigată. Lupte alţii de pe alte poziţiuni, adică cu alte lucruri. Totul este să aducem sufletele la Hristos. Dacă alţii le aduc, predicându-le despre sfinţi, foarte bine; dacă nu, atunci de ce mai predică? Predica mea a dat unele roade apreciabile. Dacă vrea cineva s'o imiteze, bine; dacă nu, ea nu are pretenţia să fie normativă.

Ştiu că mi se poate răspunde: Toate bune, dar de ce nu zici ca în carte: Otpustul, căci acela e cu pricina. Am arătat până acum de ce. Mai întâi acest otpust n'a fost observat de marele public, ci numai de clerici, şi numai din pricină că îl ştiu mecaniceşte. Ei au dat atâta însemnătate acestui lucru, strecurând — după părerea mea — ţânţarul şi înghiţind cămila. Făcuţi curioşi de preoţi, unii oameni au venit în biserică şi au ascultat cu atenţie slujba. N'au găsit nimica deosebit în ea. Şi totuşi schimbarea există. De ce mi-am permis-o? Pentrucă şi alţii şi-au permis să facă schimbări. În ce liturghier găseşte răspunsul: „Prea sfîntă Născătoare de Dumnezeu mântueşte-ne pe noi"? Atunci numai eu fac schimbare? Acest răspuns e ceva foarte vechi, aşa am apucat, vor spune unii. Că e vechi sau nou, nu asta interesează. De când vechimea poate să fie un argument pentru menţinerea unei abateri? Păgânii ar fi putut să susţină cu acest argument păgânismul faţă de creştinism.

De ce ar fi o crimă că eu mi-am permis să fac o schimbare şi să nu fie o crimă când alţii îşi permit acelaş lucru? Că trebuia să am aprobarea Chiriarhului? Dar mă rog, ce Chiriarh a dat vre-odată aprobarea pentru răspunsul de mai sus? Dacă mi s'ar fi arătat această aprobare *scrisă*, atunci m'aşi fi simţit îndatorat să cer aprobarea şi eu. Dacă întreaga slujbă a sf. liturghii se consideră inspirată, cel puţin tot atât de inspirată ca şi sf. Scriptură, atunci cum la Sf. Scriptură nu e permis să se adaoge sau să se şteargă ceva (Apocalipsul 22:18-19), nici la sf. liturghie nu e permis aşa ceva. Eu am omis ceva din ea, ceilalţi au adăogat, deci greşală e la fel. Din acest punct de vedere judecat lucrul, sau toţi suntem îndreptăţiţi, sau toţi suntem vinovaţi. Această judecată poate fi socotită un sofism, însă adevărul cuprins în ea cred că nu poate fi înlăturat.

Omisiunea e făcută însă dintr'alt motiv, care mi se pare întemeiat. Singurul lucru ce-l urmăresc, este să aduc sufletele la Hristos. Eu spun fiecărui om în parte: *Omule, eşti un păcătos pierdut. Hristos pentru păcătoşi a murit, ca să-i mântuiască.* Crezi tu cu adevărat în El? Eşti mântuit. Nu crezi? Eşti pierdut. Ce atitudine iei tu faţă de acest Isus Hristos? Îl primeşti ca Mântuitor şi Stăpân al vieţii tale, sau nu? Îţi dai tu inima şi viaţa ta Lui, sau nu? De asta atârnă vecinicia ta. Hotărăşte-te să-L urmezi în totul pe El, sau nu te mai numi cu numele Lui. Acesta e cuprinsul oricărei predici. Ce se întâmplă însă după predica s'a sfârşit? El aude că Hristos ne mântuieşte din pricină că sfinţii se roagă pentru noi. Şi atunci ce se petrece în capul lui, mai ales că *inima omenească e aşa de îndărătnică?* — Ia, mai lasă-mă părinte, cu credinţa sau necredinţa mea în Hristos! Ce tot îmi ceri mie să mă hotărăsc să urmez în viaţă pe Hristos, că de-asta atârnă vecinicia mea? *Singur spui acuma că sfinţii se roagă pentru mântuirea mea. La urma* urmei d'aia sunt sfinţii, să se roage pentru mine. Ei au atâta trecere la Dumnezeu! Voi face şi eu ce voi putea, bine că-i am pe ei acolo unde se rânduiesc toate! — Vi se pare imposibil să se nască în capul cuiva o astfel de cugetare? Mie nu mi se pare. Şi atunci ai şters dintr'un condei tot ce ai urmărit prin predică.

Afară de asta. Avem deaface cu un popor cu totul nepriceput în lucrurile religioase. Psihologia lui e în multe privinţe la fel cu a copilului. Copilului trebue să-i înfăţişezi noţiunile foarte simple şi foarte exacte. Dacă d. p. ideea de mântuire o legi şi de Isus Hristos şi de sfinţi, în capul lui se face un talmeş-balmeş de nu ştie ce să mai aleagă. Spun acest lucru din experienţa mea de câţiva ani. Numai cine nu s'a lămurit în privinţa mântuirii şi n'a căutat să fie mai întâi el mântuit şi apoi să ducă pe alţii la mântuire, n'a putut să constate adevărul acestor spuse.

Înalt Prea Sfinţite Stăpâne,

Ştiu că în conştiinţa I.P.S. Voastre veţi da dreptate acestor spuse aici. Ştiu că veţi spune, cum aţi mai spus, că am dretpate. Vă loviţi însă de formula din carte şi mai ales de gurile unora şi ale altora. Piere ortodoxia! Se dărâmă ortodoxia! strigă toţi aceia cari de mult i-au dat ortodoxiei cu piciorul, prin viaţa lor. Decât ar striga aşa, mai bine şi-ar vedea de păcatele lor. Ortodoxia nu se ridică prin oameni cari apără litera moartă a unor cărţi, fie ele cât de bune, ci prin viaţa sfântă a celor ce slujesc ortodoxiei, adică lui Hristos. Oare toată ortodoxia să fie concentrată într'un otpust? Se pare că iau lucrurile în [illegible] aşuratic.

Vă asigur însă că le iau mult mai în serios decât toţi aşa zişii ortodocşi de fond. De n'aş fi luat lucrurile în serios, nu mi-aş fi îngăduit acea omisiune depe urma căreia ortodoxia românească vrea să mă excludă.

Să nu fie însă vorba de altceva. E vorba de viaţa cari iese din predica Evangheliei, de mişcarea ce s'a produs prin această predică, mişcare ce a întunecat aureola atâtor suflete sterpe, cari cu tot numele lor mare n'au produs suflete pentru Dumnezeu. Poate să fie la mijloc şi gelozia unora din preoţi. Această mişcare dovedeşte că dacă se predă cineva Domnului şi-I slujeşte fără preget, sufletele se adună. Şi atunci li s'a cerut unora şi altora să lucreze. La aceasta unii au răspuns cu scuze, alţii cu insulte şi cu bănueli urâte. Mi se pare că acesta este substratul întregei mişcări pornită contra mea.

Fie! Sunt gata pentru orice. Am vrut să lucrez în sânul bisericei în care m'am născut şi am crescut. Dar această biserică vrea să bage pe toţi în acelaş calapod. Pentru unul însă acest calapod poate să fie larg, pentru altul strimt, ceva libertate nu strică. În alte biserici se admit curente cari nu pot să aducă decât înviorare. Biserica românească, printr'o infimă minoritate care o reprezintă astăzi, osândeşte un curent care nu i-ar fi fost decât de folos. Dacă infima minoritate care reprezintă astăzi biserica, mă respinge, vina ei, adică a lor să fie. Eu n'am ieşit singur din ea. În orice caz, cu voia lui Dumnezeu, eu îmi voiu continua lucrarea. Dacă mişcarea provocată e dela Dumnezeu, nu va fi pe pământ putere care s'o oprească; dacă nu va fi dela Dumnezeu, ea se va distruge, iar eu voi fi ars în veci. Pomul se cunoaşte însă după roade. Roadele de până acum au dovedit că Dumnezeu a lucrat. Îl voiu ruga mereu să nu-şi retragă binecuvîntarea Lui, mă voiu sili să sporesc în sfinţenia vieţii şi în râvnă pentru El, iar El îşi va mări binecuvântarea. Sunt sigur de asta. El nu părăseşte pe ai Lui. Am ţinut să fiu fără vină faţă de cei din biserica mea, să nu-mi impute adică vreodată cineva că aş fi putut să lucrez şi în biserica mea, dar n'am vrut.

Faceţi I.P.S. Stăpîne, cum vă va povăţui Cel de Sus, nu cei de jos. Spunându-vă aceste lucruri, mi-am uşurat sufletul. Prin ele n'am voit să îngreuez sufletul celor ce le vor ceti şi nu vor voi să vadă adevărul lor. Lumina îşi va face totuşi loc.

Cred că urmaşii, când vor da peste aceste rânduri, vor zâmbi, văzând că pe o astfel de chestiune se face atâta zgomot. Cînd Turcii erau la porţile Bizanţiului, Grecii se certau amarnic pentru lucruri de nimic. Când această sărmană biserică se luptă pentru cărări mai bune, oamenii

cari cred că o slujesc, dau naştere la lupte fără rost. Oh, e loc pentru toţi. Numai la lucru, nu la certuri, pentru chestiuni care nu zidesc sufleteşte.

Sunt al I.P.S. Voastre prea plecat şi supus serv.

(ss) preot T. Popescu
Parohul Bisericei Sf. Ştefan Cuibu cu barză
din Bucureşti

26 Decb. 1923
Bucureşti

EXPUNERE PE LARG A MĂRTURISIRII DE CREDINŢĂ A PREOTULUI TUDOR POPESCU înaintată Sf. Mitropolii, după ce Consistoriul eparhial a primit poruncă să judece din nou cazul asupra căruia îşi declinase competinţa şi-l deferise judecăţii Sf. Sinod[1]

Înalt Prea Sfinţite Stăpâne,

Nu mi-am închipuit, şi desigur nu-şi închipuia nimeni, că cele petrecute la biserica mea „Sfântul Ştefan–Cuibul cu barză", vor da naştere la frământări şi turburări atât de mari, cum vedem că se întâmplă. Fiindcă însă aceste frământări nu intră în intenţiunea şi vederile mele, şi nici n'au pornit dela mine, *mă văd dator să spun din* nou un cuvânt de lămurire.

Vă mărturisesc deschis că atât de mare era dorinţa mea de a preveni orice neînţelegere şi turburare între creştini şi preoţi, încât când am văzut că preoţii cari au venit în biserica mea să oficieze şi să predice peste mine, au învrăjbit prin atitudinea lor poporul, m'am simţit dator să declar public, că pentru a înlătura turburarea şi vrajba, cari îmi sfâşiau inima de durere, sunt hotărât să nu mai rămân preot la biserica „Sfântul Ştefan–Cuibul cu barză".

Protivnicii mei n'au voit însă să se mulţumească cu aceasta şi să înţeleagă însemnătatea gestului meu, căci au întrunit îndată clerul Capitalei la societatea „Ajutorul" şi au aruncat acolo asupră-*mi toate* hulele, hotărând nici mai mult, nici mai puţin decât caterisirea mea. Ei au comunicat acolo că au constituit, din iniţiativa lor, un fel de tribunal

bisericesc şi că mă vor supune unui interogator de conştiinţă, ceeace au şi făcut.

Am fost gata la chemarea ce mi s'a făcut la acest Tribunal şi am dat răspunsurile dictate de conştiinţa mea, în faţa Dumnezeului meu, căruia slujesc. Aceste răspunsuri puteau să încredinţeze pe cei ce ar fi voit să se încredinţeze, de sinceritatea mea, de teama mea de a nu supăra pe Dumnezeu prin vre-un neadevăr, cum şi de tăria convingerilor mele. Sufleteşte eram pregătit — cum de altfel sunt şi acum — pentru orice.

Atât prin declaraţia mea făcută în biserica „Sf. Ştefan–Cuibu cu barză", în momentul când cei adunaţi acolo se apostrofau reciproc, cu strigăte pline de patimă şi de ură, cât şi prin răspunsurile mele la întrebările comisiunei extralegale a protivnicilor mei, eu doream să sfârşesc, pentru totdeauna şi cu orice sacrificiu, cu o stare nenorocită care-mi sfâşia sufletul. Prin aceasta, chestiunea dintre mine şi urmăritorii mei, s'ar fi putut închide, căci eu n'aş mai fi avut nici o pretenţie să mai mă reîntorc ca preot la biserica „Sfântul Ştefan–Cuibul cu barză", numai şi numai spre a înlătura turburările ce vedeam că iau naştere între credincioşi şi între preoţi.

În loc însă ca atitudinea mea să fie apreciată cum se cuvenea, protivnicii mei, mai ales de astădată, se repeziră asupra mea, ca să mă scoată ei din biserică, condamnat şi caterisit, ca pe un rătăcit şi ca pe un înşelător. De aceea am fost suspendat oficial din serviciu, biserica a fost închisă, eu dat în judecata Consistoriului, iar pe de altă parte au început să împrăştie împotriva mea tot felul de acuzaţiuni şi calomnii, unele mai grave decât altele, ca şi cum în toată biserica românească nu s'ar mai găsi un altul mai vinovat şi mai vrednic de osândă ca mine.

În faţa acestei situaţiuni, puteam eu să mai tac? Puteam eu să nu mă apăr? Din contră, era de datoria mea să mă apăr şi am făcut acest lucru, în răspunsul ce am dat la ordinul Înalt Prea Sfinţiei Voastre No. 5429, căutând să pun lucrurile în adevărata lor lumină.

Această întâmpinare a avut darul — aşa cred eu — să împiedice o judecată pripită a Consistoriului eparhial, n'a putut însă să împiedice pe protivnicii mei de a răspândi şi mai departe tot felul de svonuri tendenţioase, acuzaţiuni nedrepte şi calomnii răutăcioase.

Pentruca atât Înalt Prea Sfinţia Voastră să ştiţi ce trebue să credeţi cu privire la cele debitate pe seama mea, cât şi oamenii să poată cunoaşte adevărul cu privire la convingerile şi acţiunea mea, mă simt dator să scriu această scrisoare, pe care V'o înaintez cu tot respectul cuvenit.

Înalt Prea Sfințite,

Nu de mult am publicat într'o revistă bisericească, procesul sufletesc prin care am trecut acum câțiva ani în urmă, proces din care am eșit un om cu totul nou. („Noua revistă bisericească" No 9-12, din 1923, pag. 124-130.)[1]

Am arătat acolo cum dela un timp am început să iau în serios unele lucruri, cari ar fi trebuit să ocupe primul loc în viața mea, dar nu ocupau. Am început adică să mă gândesc serios la viața de dincolo, la judecata lui Dumnezeu, la Dumnezeu însuși, apoi la starea mea față de *Dumnezeu, la păcat, la iertare, la mântuire, la Isus Hristos, la* Evanghelie. Căci una e să învețe cineva în școală despre aceste lucruri, și alta este să se gândească la ele ca pentru el.

În chipul acesta am ajuns să-mi dau seamă de lucruri ce mi se păreau cu totul noui, am descoperit de pildă că eu credeam în *Dumnezeu*, însă aveam despre El idei greșite. Mi-L închipuiam pe Dumnezeu așa de departe de noi, o ființă care nu se amestecă în lucrurile omenești, sau nu se amestecă decât acolo unde vrea omul să se amestece, de pildă într'o nevoie, sau când I se roagă cineva Lui, sau când e să se laude omul cu ceva, ș.a. Însă, un Dumnezeu care să citească orice gând, s'audă orice vorbă și să cunoască orice faptă, nu era Dumnezeul meu.

Cum se descoperă însă Dumnezeu în Scriptura Sfântă? El se descoperă acolo ca Dumnezeul cel viu și adevărat, ca Ființa care vede totul, aude totul, judecă totul. Eu însă nu prea luam în serios aceste lucruri și dacă le susțineam față de alții le susțineam nu din convingere, ci din pricină că eram preot. (Spun aceste lucruri despre omul vechiu, care trăia în mine, pentru că trebuie să-l demasc, pentru ca să rămână compromis și mort.)

A venit însă timpul când am luat în serios și *judecata* lui Dumnezeu. M'am văzut în cugetul meu în fața Scaunului Lui de judecată, stând înmărmurit și negăsind nici o scuză pentru păcatele mele. Ceeace îmi mărea durerea, era că nu puteam să arăt nici un suflet, pe care să-l fi câștigat pentru Dumnezeu. Sunt un nevrednic, mi-am zis eu atunci; iar mai pe urmă și un netrebnic. Însă eram un netrebnic care nu voiam să mai rămân și mai departe netrebnic, trăind în neștire pe pământ și neștiind încotro i se îndreptează pașii. Așa s'a făcut că am ajuns să mă opresc asupra noțiunei de *„păcat"*. Și aici eroarea în care mă aflam era înfiorătoare. Consideram păcatul ca pe o nimica toată, ca pe un neînsemnat și trecător defect al omului și nu al oricărui om. Puteam să privesc de sus pe anumite ființe omenești, ca pe niște păcătoși; eu

însu-mi nu intram în această categorie; sau şi de intram, intram numai „din gură", în cugetul meu nu ziceam tot aşa. Mi se părea că şi Dumnezeu nu poate să privească păcatul cu prea mare asprime. El e bun şi iartă, îmi ziceam eu, cum îşi zic mulţi, ca să poată păcătui în voie. Nici prin minte nu-mi trecea că El e şi drept şi pedepseşte. Vedeam păcatele altora aproape bine, dar pe ale mele aproape deloc. Dar şi în privinţa aceasta, Dumnezeu, în bunătatea Lui, m'a luminat. Cercetând Cuvântul lui Dumnezeu şi gândidu-mă mai serios, am văzut că păcatul însemnează mai întâi o neascultare de Dumnezeu, apoi o înstrăinare de Dumnezeu, de cele mai multe ori o vrăjmăşie faţă de Dumnezeu sau o nepăsare revoltătoare şi în cele din urmă chiar o tăgăduire a lui Dumnezeu. Am ajuns să descoper cu uimire că Dumnezeu nu face deosebirea pe care o fac oamenii între păcate, mari şi mici, în acelaş iaz de foc aruncă şi pe ucigaşi ca şi pe toţi mincinoşii (Apoc. 21:8). Păcatul nu e un defect trecător al omului, ci chiar elementul lui de viaţă. El nu e ceva întâmplător în viaţă, ci ceva din nenorocire foarte obişnuit, deci lumea nu se mai împarte în păcătoşi şi nepăcătoşi, căci toţi au păcătuit, nu este nici unul aşa cum vrea Dumnezeu să fie, adică fără păcat (Romani 3:9-18). Şi am mai luat seamă cât de timpuriu începe să se arate păcatul la om, încă de la vârsta de doi ani începe să mintă şi să n'asculte, adică să fie încăpăţânat. Nu-mi venea deloc uşor, dar a trebuit să intru în categoria păcătoşilor şi încă cu o deplină încredinţare. Nu mi-a venit atunci să osândesc cu înverşunare pe nici un beţiv, sau desfrânat, sau altfel, căci în aceleaşi împrejurări ca ei, eu n'aşi fi fost mai bun. Am luat în mână oglinda pe care ne-o pune Dumnezeu în faţă, adică poruncile Lui şi am văzut că într'un fel sau altul pe toate le-am călcat. Dacă ar fi să iau numai păcatele înşirate de Sf. Apostol Pavel în epistola către Galateni (5:19-21), pe toate le-am săvârşit, într'un fel sau altul: „Preacurvia, curvia, necurăţia, desfrânarea, închinarea la idoli, vrăjitoria, vrăjbile, certurile, zavistiile, mâniile, neînţelegerile, certurile de partide, pizma, uciderile, beţia, îmbuibarea şi alte lucruri asemănătoare cu acestea" (Galateni 5:19, 21). Şi de ar vrea fiecare om să gândească serios la aceste lucruri, ar ajunge la acelaşi rezultat. Atunci am văzut că fiinţa omenească nu e decât o ruină vrednică de dispreţ faţă de ceeace trebue ea să fie şi faţă de ceeace a făcut Dumnezeu la început pe om. Ba mai mult. Am descoperit în Cuvântul lui Dumnezeu, că Dumnezeu priveşte această stare ca o stare de moarte. Faţă de El, omul e mort prin păcate şi fărădelegi (Efeseni 2:1 ş.a.). Nu mi s'a mai părut deloc nedrept ca Dumnezeu să arunce în osândă o întreagă omenire, care s'a depărtat de El. Sunt

oameni cari se gândesc la aceste lucruri şi le iau în serios. Aceştia încep să caute scăpare şi o află.

Dar sunt şi oameni cari trăiesc în neştire, fie din pricină că nu le-a deschis nimeni capul, fie din alte pricini. Aceştia nu caută scăpare şi deaceea nici nu o află. Ajungând eu să pricep ce este păcatul, am început să mă feresc de păcat. Abia atunci am văzut în ce lanţuri mă înfăşurase. Primul păcat cu care am dat piept a fost minciuna. Oh, numai după ce te hotărăşti s'o rupi cu ea, vezi ce grozavă stăpânire are asupra omului! Şi aşa este cu orice păcat. Oricine poate să experimenteze acest lucru. Aceasta a fost pentru mine o dovadă şi mai tare, că în adevăr eram rob păcatului ca oricare altul. Era vorba acuma şi de atâtea păcate ale trecutului; şi de puterea păcatului ce apăsa asupra mea; dar şi de nesiguranţa vieţii şi apropierea pe neaşteptate poate a clipei când aveam să văd dreptatea lui Dumnezeu, adică osânda.

Puteam să mai stau nepăsător? Puteam să nu caut cu tot dinadinsu o eşire din starea aceasta? Şi slavă Domnului, scăparea am aflat-o: în „Isus Hristos".

Cercetând acuma *Evanghelia ca pentru mine,* am priceput rostul venirea Mântuitorului pe pământ şi mai ales însemnătatea jertfei Lui depe cruce. Am văzut că El a fost rânduit să fie prin sângele Lui jertfă de ispăşire a păcatelor tuturor oamenilor. În moartea Lui, păcatul îşi primeşte osânda, deci dreptatea lui Dumnezeu se împlineşte, iar păcătosul poate să fie scăpat dacă primeşte această jertfă ca făcută pentru el, adică dacă crede în El. Cuvintele Sft. Apostol Petru, sunt clasice: „El a purtat păcatele noastre în trupul Său, pe lemn" (1 Petru 2:24). „Pe Cel ce n'a cunoscut nici un păcat, El L-a făcut păcat pentru noi" ([2] Corinteni 5:21). „Şi S'a răstignit pentru noi", adică în locul nostru, zicem în Simbolul Credinţei. Tot în Evanghelie se vede că cine crede e mântuit şi că mântuirea e un har pe care îl dă Tatăl ceresc tuturor celor ce cred în Cel pe care L-a trimis El, adică în Isus Hristos. Mi s'a lămurit astfel *ideea de mântuire,* cum şi calea prin care poate să fie omul mântuit de Isus Hristos. Oh, dar cine nu e gata să spună că aceste lucruri le crede de mult! Însă credinţa celor mai mulţi, nu e credinţă, cum n'a fost altădată nici a mea. Ea e doar o părere, o închipuire, o amăgire. Trebuie o credinţă, care să umple întreaga noastră fiinţă. Din această credinţă prin care se capătă siguranţa iertării şi a primirii înaintea lui Dumnezeu, poate să iasă o recunoştinţă şi o iubire faţă de Cel ce este „Mântuitorul lumii", sau mai bine al fiecărui om, care crede în El. Din această primire prin credinţă a iertării, poate să iasă o predare în mâinile Lui, sau o primire a Lui, în inima celui ce crede, ca de atunci

să facă voia Lui. Pe această cale intră Isus în sufletul credinciosului şi-Şi întemeiază acolo împărăţia Lui: „Căci iată că Împărăţia lui Dumnezeu este în lăuntrul vostru" (Luca 17:21). Aşa se ajunge la ceeace se spune de atâtea ori în „ectenie": „Toată viaţa noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm". De acum adevăratul credincios care a primit pe Isus în inima lui ca Mântuitor şi Stăpân al lui, are să asculte în totul de El şi numai de El. Orice gând, îl va trece de acum pe dinaintea Stăpânului, pentru orice vorbă ce va fi să grăiască sau pentru orice faptă ce va fi să facă, va întreba mai întâiu pe Stăpânul dacă îi dă voie sau nu. Aşa se stabileşte legătura mult dorită între credincios şi Mântuitorul lui. Şi cu cât legătura aceasta este mai strânsă, cu atât mai minunată este viaţa ce iese din ea. El cultivă acum această legătură, cetind în fiecare zi Cuvântul Evangheliei, fiind Cuvântul lui Isus; se roagă în fiecare zi ca să i se dea puterea de care are nevoie ca să biruiască ispita şi păcatul; nu lipseşte de unde se predică Cuvântul Evangheliei, ca să se lumineze şi să se întărească tot mai mult; caută să facă în toată clipa ce-ar face Isus, dacă ar fi în locul lui.

Isus ajunge totul pentru credincios. Religiunea nu e pentru el lucru de a doua mână, ci cel dintâiu şi mai însemnat lucru din viaţă. Lumina Evangheliei străbate toate cutele inimei lui. Viaţa întreagă şi-o petrece în faţa ochilor lui Dumnezeu şi se bucură mult de aceasta. Iubeşte acum ce iubeşte Dumnezeu, urăşte ce urăşte Dumnezeu. Viaţa îşi află o ţintă ce întrece tot ce poate fi ţintă pe pământ, în Dumnezeu. Trăind această viaţă, credinciosul se face părtaş la atâtea şi atâtea minunate făgăduinţe ale lui Dumnezeu. Unele din aceste făgăduinţe se împlinesc aici într'un chip uimitor, căci Dumnezeu se ţine de cuvânt; altele şi cele mai minunate, îşi aşteaptă împlinirea dincolo.

Iată, Înalt Prea Sfinţite, pe scurt, ce s'a petrecut cu mine. Iată foarte pe scurt convingerile şi vieaţa la care am ajuns. La acestea se rezumă toată predica şi activitatea mea. Dacă ar fi să întreb acum pe orice om nepărtinitor, ce rău a găsit în toate acestea, ce lucru neadevărat, ce lucru osândit de ortodoxie, nu ştiu de s'ar găsi cineva să susţină o vorbă împotrivă. Oare ortodoxia spune altfel decât că toţi oamenii sunt păcătoşi? Oare ortodoxia îndeamnă pe oameni să rămână în păcate? Oare ortodoxia spune că Dumnezeu nu vede toate, nu aude toate, nu pedepseşte toate, nu răsplăteşte toate? Oare ortodoxia tăgăduieşte judecata lui Dumnezeu? Ortodoxia tăgăduieşte divinitatea lui Isus Hristos? Tăgăduieşte ea că Domnul Isus Hristos s'a răstignit pe cruce pentru păcatele noastre? Tăgăduieşte ea iertarea celui ce crede? Nu cere ea o viaţă dată în întregime lui „Isus Hristos"? A renunţat oare ortodoxia la o viaţă sfântă? Osândeşte oare ortodoxia pe omul care a

cetit Cuvântul lui Dumnezeu, cu dorința să facă ce a înțeles din el? Oprește oare ortodoxia pe om de a se ruga în orice timp și în orice loc ca să capete dela Dumnezeu puterea de a birui ispita și păcatul? Spune oare ortodoxia ca omul să trândăvească în pat, în timp ce în biserică se slujește sau se predică? Condamnă oare ortodoxia predica despre Isus Hristos și primirea Lui ca Stăpân al inimii și vieții noastre? Spune oare ortodoxia că Evanghelia e o carte bună doar ca să stea pe Sfânta masă îmbrăcată în aur și în argint, bună numai ca ideal, dar nu ca să fie trăită, experimentată?

Atunci, făcând aceste lucruri, m'am abătut eu cu ceva de la ortodoxie?

Cartea mea de predici stă martoră ca să dovedească sistemul meu de a gândi și de a lucra. S'a găsit în ea ceva neortodox?

Acesta este, Înalt Prea Sfințite, punctul de căpetenie în toată discuția. Aceasta este poziția pe care stau. De pe această poziție nu mă mai poate clinti nimeni și nimic, nici chiar moartea. Să se declare fățiș că această poziție nu este ortodoxă. Cine ar face un astfel de lucru, n'ar dovedi decât că e un vrăjmaș al lui Hristos, un rătăcit, un necredincios. Pe această poziție cum să nu primesc să fiu atacat? Oricine vrea să mă atace pe această poziție, n'are decât s'o facă, eu primesc bucuros lupta, pentru că știu în cine cred (II Timotei 1:12).

Satana este însă marele meșter. El știe cum să sucească șurupul. A șters dintr'un condei tot adevărul trăit și predicat de mine și a îndreptat privirile oamenilor într'acolo unde a vrut el, ca să-și ajungă scopul lui: anume spre închinarea către sfinți, ca și cum eu altceva n'aș avea de predicat, decât lucrul acesta, ca și cum cu această închinare sau neînchinare aș lucra eu în biserică. Mincinosul acesta de la început a fost un mincinos și tată al minciunii și ucigaș. El a făcut din această chestiune un lucru care să irite și să agite spiritele. E meșteșugul lui acesta. El a văzut că i se smulgeau din mână unele suflete și atunci a sucit șurupul, îndreptând privirile spre lucrurile cu care el poate să aducă vrajbă și turburare. Nu pot să nu dau pe față acest vicleșug. Eu trebue să strig în gura mare: Nu vă turburați oameni buni. Nu în aceasta stă lucrul meu, în a îndemna adică lumea să se închine sau să nu se închine la sfinți. Și cu aceasta, și fără aceasta, dacă omul rămâne în vechile lui păcate, n'am făcut nimic. Ce zor am eu să mă leg de sfinții lui Dumnezeu? Isus Hristos trimițând pe apostoli în lume, le-a poruncit să predice nu despre sfinți și nici împotriva sfinților, ci Evanghelia și iar Evanghelia. Iar Evanghelia însemnează vestea bună despre mântuirea prin Isus Hristos. Acest lucru mă silesc și eu să-l fac. Vreau să stăruesc asupra acestui punct, încât să nu mai

rămână nimeni care să gândească altfel. Nu vreau să mă pogor deloc depe stânca pe care stau, nu vreau să ies din poziţia în care sunt întărit, oricât m'ar sili la aceasta protivnicii mei. Aşi vrea să scriu aceste lucruri cu litere de foc, ca să nu se mai şteargă niciodată şi să intre oricui la inimă.

Şi dacă a venit acuma chestiunea cu „veneraţia sfinţilor", aceasta e o chestiune care mă priveşte pe mine personal. Chiar în privinţa aceasta, n'am ieşit din formula generală ortodoxă. În privinţa aceasta, iată ce am declarat eu:

„În ce priveşte închinarea către Sf. Fecioara Maria şi către sfinţi, eu stau în formula generală ortodoxă, care sună astfel: Să te închini lui Dumnezeu, iar pe sfinţi să-i venerezi... În această formulă stau, considerând orice altă învăţătură ca străină de adevărata ortodoxie... Dacă nu mă închin la sfinţi, nu însemnează însă că nu-i cinstesc, că nu-i venerez; nu însemnează că-mi bat joc de ei. Ferească Dumnezeu! Departe de mine una ca asta! Dimpotrivă... Eu n'am predicat niciodată ca cineva să nu se închine la sfinţi; n'am spus oamenilor niciodată că ei nu se roagă pentru noi. Eu n'am predicat şi nu predic decât — vorba Sf. Apostol Pavel — pe Hristos cel răstignit şi viaţa noastră cu El... Totul este să aducem sufletele la Hristos. Dacă alţii le aduc, predicându-le despre sfinţi, foarte bine; dacă nu, atunci de ce mai predică?"

Cred că lucrurile sunt nu se poate mai clare.

Protivnicii mei s'au priceput însă — le-o recunosc — să le întortocheze, să speculeze această chestiune şi să asmute lumea împotriva mea. Încă odată le strig, însă sus şi tare: Nu cu această chestiune lucrez eu. Eu fac cunoscut lumei pe Hristos şi viaţa cu El. Arătaţi-mi că aceasta este un lucru rău. Iată ce le cer.

Dovadă că aceasta este o chestiune de conştiinţă ce mă priveşte pe mine personal, e că n'am modificat nimic din cântările de la strană, n'am refuzat nimănui nici o slujbă, n'am părăsit practicele moştenite. Ar fi fost necesar să se întreprindă o anchetă în enorie, ca să vadă, în ce puncte am îndepărtat eu lumea dela obiceiurile ei religioase. Cui nu i-am slujit eu slujba care mi s'a cerut? (Afară doar de cazul când cineva a venit la mine cu rugăciuni cari mi se păreau urăciuni pentru Dumnezeu, ca de pildă cu iubirea cutăruia de cutare, cu ură, cu despărţire, cu câştig la loterie, cu închirieri de casă, cu izbândă asupra vrăjmaşilor, ş.a. Aşa n'am primit. Altfel am făcut tot.) N'am pierdut însă niciodată din vedere că Hristos nu m'a trimis să slujesc, ci să predic, nu să citesc rugăciuni, ci să învăţ. Am socotit deci ca cea dintâi

datorie a mea să predic Evanghelia şi o voiu socoti cât voiu trăi. Dacă a predica Evanghelia însemnează a te abate de la ortodoxie, atunci da, sunt un abătut, un rătăcit. Eu cred însă că sunt rătăciţi toţi acei cari nu cred în Evanghelie, n'o trăesc şi nu o predică.

Nu sunt, Înalt Prea Sfinte, nici catolic, nici protestant, nici adventist, nici orice altceva, *ci sunt un ortodox, care am luat în serios Evanghelia Domnului.* De n'ar fi fost aşa, de mult aşi fi părăsit biserica ortodoxă, spunând-o pe faţă. Am avut din contră convingerea că făcându-mi slujba mea, păstrând practicele existente, voiu putea lucra cu Evanghelia Domnului, în sânul bisericei mele. Acest lucru l-am făcut până acum, hotărât să nu părăsesc biserica ortodoxă decât dacă voiu fi scos din ea de cei ce se pretind ortodocşi.

Şi acum văd că trebue să mă ridic împotriva abuzurilor cari sunt în biserica ortodoxă. Nu am voit să fac lucrul acesta. Eu îmi vedeam liniştit de lucrul meu. Alţii mă silesc să-l fac, cu toate că eu nu urmăresc reforma bisericei româneşti, ci reforma sufletului omenesc luat individual şi anume prin Evanghelie. Când am fost la Înalt Prea Sfinţia Voastră şi m'aţi întrebat dacă sunt ortodox, eu v'am răspuns că este o *ortodoxie istorică,* a vremurilor de demult şi este o *ortodoxie actuală,* arătându-vă cu aceasta că în deplin acord cu cea veche, sunt în desacord cu cea nouă, adică cu abuzurile cari au pătruns în biserica ortodoxă şi care trebuesc înlăturate şi stârpite. Dar acest lucru nu se poate face decât printr'o lucrare de luminare a poporului pe baza Evangheliei, lucru ce trebueşte făcut neapărat şi cât mai curând. Nu sunt atât de naiv încât să cred că simplificându-se unele forme, cum e dorinţa unanimă între preoţi, s'a făcut cine ştie ce lucru mare. Negreşit că şi aceasta ar fi ceva, întrucât s'ar da putinţa unora din preoţi să se mişte mai liber. Însă fără o reformare a sufletului omenesc luat individual, fără o naştere din nou căpătată aşa cum o arată Evanghelia, nu s'a făcut şi nu se va face mai nimica. O vânare după vânt, cum zice „Eclesiastul" şi atâta tot. Cred însă că Dumnezeul părinţilor, moşilor şi strămoşilor noştri, n'a părăsit de tot pe acest sărman popor românesc, care pătimeşte amarnic din pricina atâtor păcate şi nelegiuiri, nu l-a părăsit de tot, ci va ridica din mijlocul lui oameni nebuni pentru Hristos, care slujindu-i Lui şi predicând Evanghelia, vor sluji neamului lor. Numai prin predicarea Evangheliei vine mântuirea omului şi a popoarelor, prin altceva nu.

•
• •

Trebue să fiu însă drept şi să recunosc că acei preoţi din Capitală cari s'au mişcat împotriva mea, cerând să fiu condamnat şi exclus din biserică, au dreptate din punctul lor personal de vedere. Ei şi-au dat seama că prin activitatea mea şi prin felul cum privesc eu lucrurile, se loveşte — chiar fără să vreau eu — în interesele lor, aşa cum au transformat prin abuz, rolul bisericei ortodoxe şi al preotului ortodox.

Sub pretext că sfinţii ar fi „mijlocitori" şi „solitori" către Dumnezeu pentru toate nevoile omeneşti, chiar împotriva învăţăturei exprese a Sfintei Scripturi, că *„este un singur Dumnezeu şi este un singur mijlocitor între Dumnezeu şi oameni: Omul Isus Hristos, care S'a dat pe Sine Însuşi ca preţ de răscumpărare pentru toţi"*, s'a statornicit şi s'a întărit abuzul cu rugăciuni şi închinare la diferiţi sfinţi, ba câte odată pe specialităţi, ca să intervină la Dumnezeu pentru tot felul de nevoi ale oamenilor, în urma rugăciunilor din partea preoţilor.

Cu privire la aceasta am scris în întâmpinarea mea: *„În practică, închinarea la sfinţi este foarte uşoară şi fără obligaţiuni morale. Adevărata venerare pune însă obligaţiuni. Se închină la sfinţi orice om, dar de cinstit nu-l cinsteşte decât acela care calcă pe urma lui. Câte persoane din cele cari iau parte la acatistele ce se fac prin biserici, şi-au schimbat prin aceasta viaţa? Nici una. E drept că aceste rugăciuni, numite acatiste, sunt producătoare de venituri, dar nu sunt producătoare de viaţă creştinească. Şi tocmai de aceasta avem nevoie"*.

În întâmpinarea mea mai arătam şi cum această învăţătură cu intervenţia sfinţilor, poate să facă chiar rău: *„Eu spun fiecărui om în parte: Omule eşti un păcătos pierdut. Hristos pentru păcătoşi a murit, ca să-i mântuiască. Crezi tu cu adevărat în El? Eşti mântuit. Nu crezi? Eşti pierdut. Ce atitudine ai tu faţă de acest Isus Hristos? Îl primeşti ca Mântuitor şi Stăpân al vieţii tale, sau nu? Îţi dai tu inima şi viaţa ta Lui, sau nu? De asta atârnă veşnicia ta. Hotărăşte-te să-L urmezi în totul pe El, sau nu te mai numi cu numele Lui. Acesta e cuprinsul oricărei predici. Ce se întâmplă însă după ce predica s'a sfârşit? Omul aude că Hristos ne mântueşte din pricină că sfinţii se roagă pentru noi. Şi atunci ce se petrece în capul lui, mai ales că inima omenească este atât de îndărătnică? Ia, mai lasă-mă părinte, cu credinţa sau necredinţa mea în Hristos! Ce tot îmi ceri mie să mă hotărăsc să urmez în viaţă pe Isus Hristos, că de asta atârnă veşnicia mea? Singur spui acum că sfinţii se roagă pentru mine. Ei au atâta trecere la Dumnezeu! Voiu face şi eu ce voiu putea; bine că-i am pe ei acolo unde se rânduesc toate... Şi atunci se şterge dintr'un condei tot ce-ai urmărit prin predică"*.

În realitate, abuzul amintit cu închinarea la sfinţi şi cu intervenirile lor la Dumnezeu, a luat aşa de mari proporţii, cu acatistele, paraclisele, icoanele făcătoare de minuni şi altele, încât a schimbat aproape cu totul caracterul activ şi moralizator al bisericei, transformându-i menirea, pentru ca în schimb preoţii să poată câştiga bani din rolul ce şi-l iau de intermediari pentru îndeplinirea dorinţelor oamenilor de către sfinţi sau de către vre-o icoană făcătoare de minuni.

Atât de mult s'a transformat rolul bisericei şi al preotului din cauza acestui abuz, încât astăzi la noi se pare că Mântuitorul n'ar fi trimis pe apostoli şi pe urmaşii lor în lume să înveţe pe oameni şi să-i boteze în creştinism, îndemnându-i la o viaţă creştinească, ci i-ar fi trimis ca să se roage la toţi sfinţii, având monopolul rugăciunilor; iar biserica, în loc de instituţie de învăţătură, să fie în esenţa ei instituţie de rugăciune, al cărei monopol l-ar avea numai preotul, iar omul nu e obligat la altceva, decât numai la plata către preotul care se roagă.

Cine nu vede că prin sistemul acesta, bisericii i se schimbă cu totul rostul ei, iar renaşterea şi reînvierea religioasă devin ca şi imposibile? La acest rezultat scandalos, pe care poporul în înţelepciunea lui l-a caracterizat cu zicătoarea că „până la Dumnezeu te mănâncă sfinţii", s'a ajuns bine înţeles, nu din cauza învăţăturei ortodoxe, ci din contră, tocmai pentrucă în numele ortodoxiei s'a uzat şi s'a abuzat de învăţături contrare ortodoxiei, cum este şi aceasta cu închinarea la sfinţi şi rolul lor de mijlocitori şi solitori la Dumnezeu pentru nevoile oamenilor, împotriva celor mai clare şi mai precise învăţături cuprinse în Sfânta Evanghelie şi celelalte cărţi ale Sfintei Scripturi a Noului Testament.

Tocmai fiindcă lucrurile stau aşa, sunt dator să văd şi să recunosc că, acei preoţi din Capitală, care s'au ridicat împotriva mea, au dreptate din punctul de vedere al intereselor lor personale materiale, cărui rol ei îi dau cea mai mare importanţă în misiunea lor. Activitatea şi predica mea, mai ales că au produs şi roade vădite de viaţă creştinească, nu puteau să fie pentru aceşti oameni decât primejdioase şi vrednice de toate osândele. Spre a putea să mă osândească, ce trebuiau să facă? Pe ce se puteau întemeia ca lupta să le fie mai uşoară şi izbânda mai sigură? Iată problema ce se punea pentru aceşti oameni şi în rezolvarea ei nu le-a fost greu să descopere calea cea mai simplă şi mai nimerită. În adevăr, nimic mai simplu şi mai sigur pentru izbânda scopului lor, decât ca ei să facă cauză comună cu ortodoxia, să se confunde cu însăşi ortodoxia, iar pe mine să mă declare vrăjmaş al ortodoxiei şi să mă denunţe ca pe unul care nu doresc şi nu ţintesc altceva ca scop al vieţei mele, decât să stric ortodoxia, şi aceasta fie din proprie rătăcire,

fie ca victimă a altuia, fie că m'aşi fi făcut instrumentul vre-unei secte străine, sau cine ştie căror vrăjmaşi ai bisericei şi ai ţării.

Aşa s'a întâmplat, că eu am ajuns arătat ca un eretic, iar ei ca ortodocşi zeloşi; eu vrăjmaş al bisericei, iar ei susţinători ai bisericei; ei vrednici de toată stima, iar eu de toate blestemele şi osândele; ei oameni plini de toate meritele pentru apărarea credinţei străbune, iar eu un dezertor şi un vânzător al acestei sfinte credinţe.

Ortodoxia nu se poate confunda însă nici cu interesul celor mai mulţi preoţi, nici cu impunerea celor mai numeroşi şi mai tari, căci ortodoxia este numai adevărul creştin despre mântuirea omului prin Isus Hristos. Mie îmi este deajuns să ştiu că adevărul este de partea mea şi deaceea nu mă îndoiesc că şi Dumnezeu va fi cu mine. În orice caz, voiu face totul, îmi voiu da chiar viaţa, numai ca adevărul să pătrundă în cât mai mulţi.

Iată dece pot să privesc viitorul cu seninătate. Nu am atacat niciodată pe nimeni, nu m'am atins de nimeni. Am spus doară ceeace cred eu că e bine şi cum înţeleg eu să spun. Nu tot acelaş lucru pot să-l spună şi protivnicii ei, provocând ei singuri starea de lucruri în care am ajuns şi eu şi ei. Astfel stând lucrurile, ce aşi putea să fac? Să părăsesc şi adevărul şi dreptatea? Niciodată. Aştept cu încredere să văd ce va zice judecata şi mai ales Înalt Prea Sfinţia Voastră. Nu eu am dus lucrurile unde au ajuns. Chiar şi această scrisoare am făcut-o numai din necesitatea de a putea îndrepta gândurile oamenilor sinceri şi de bună credinţă spre miezul convingerilor şi acţiunei mele, având datoria pe deoparte să nu mă las pe mine judecat şi condamnat pe nedrept, iar pe de alta să nu las nici lumea indusă în eroare cu privire la convingerile şi acţiunea mea.

Sunt al Înalt Prea Sfinţiei Voastre prea plecat şi supus servitor.

Preot T. Popescu
Parohul Bisericei Şf. Ştefan (Cuibu
cu Barză) din Bucureşti

Bucureşti, 15 Ianuarie 1924

Cu toată apărarea sa, preotul Tudor Popescu a fost găsit vinovat de erezie şi a fost scos din preoţie, a fost caterisit la data de 6 ianuarie 1924. Tudor Popescu însă n-a încetat să predice Evanghelia. El a închiriat o sală în Str. Dr. Davila, şi acolo şi-a alcătuit propria sa adunare. După modelul acestei „adunări" s-au format şi altele, în special în Muntenia şi Oltenia. Sub regimul comunist, aceste adunări au fost obligate să se alăture unui cult recunoscut de lege şi ele s-au unit cu Cultul Creştin după Evanghelie.

La scurtă vreme după izbucnirea scandalului în jurul lui Tudor Popescu, marele poet Octavian Goga, şi el fiu de preot, a scris un articol în revista *Ţara Noastră*. Iată ce scria Octavian Goga.

RĂSVRĂTIREA DELA „CUIBUL CU BARZĂ"
de D-l Octavian Goga, fost ministru al cultelor.

Acum doi ani, când eram la ministerul de Culte, mi-aduc aminte, în treacăt mi s'a atras atenţia asupra unui fenomen interesant ce se ivise la o biserică din Bucureşti, dintr'un cartier mai ferit. La biserica din mahalaua Cuibul cu barză, mi se spunea că un preot cuvântător adună lume multă care se agită pe probleme religioase şi-al cărei număr creşte necontenit. Noutatea mi se părea neobişnuită în vârtejul acestei capitale zgomotoase şi impresiile ei m'au pus pe gânduri.

Dumineca viitoare, fără nici un anunţ prealabil, nu ca ministru ci ca simplu credincios, m'am dus la biserica aceasta cu nume pitoresc, unde intram întâia-oară. Spre marea mea surpriză, din primul moment, interiorul sfântului locaş era ticsit de oameni, un ciudat amestec din toate clasele. M'am strecurat cu greutate printre mulţime până la un colţ de strană din dreapta iconostasului, de unde desluşeam limpede pioasa adunare. Nimerisem la sfârşit de liturghie şi din uşa altarului părintele citea binecuvântarea. Era o figură cuvioasă de preot către patru zeci de ani, slab, înalt, cu barba neagră şi cu ochii strălucitori, rostea slujba rar, apăsând cuvintele şi înterpretând rostul lor într'un sens civilizat fără nici-o notă maşinală şi fără cunoscutele motive nazale ale tipicului oriental. O muţenie desăvârşită stăruia împrejur şi la lumina luminărilor de ceară prin fumul vineţiu al cădelniţei lămuream feţe în extazul credinţei. Căzusem pe un aspect de viaţă cu totul particulară şi plină de înţeles. Nu ştiu să mai fi văzut undeva la Bucureşti un domn cu blană atât de robit de misticismul religios ca cetăţeanul din faţa mea care avea, aierul unui înalt funcţionar, şi din bisericuţele dela ţară nu mai întâlnisem obraji îmbujoraţi de verbul dumnezeiesc ca la femeile dela trei paşi de mine. Isprăvind slujba, preotul şi-a început predica. Dacă ţin bine minte, pornea de la parabola evangheliei pe care-o cetise şi în cadrul ei desfăşura principii de morală creştinească. Nu era o cuvântare de exeget mărunt, nici nu reedita clişee uzate de doctrină teologică. Din preajma altarului vorbea un orator îndrăzneţ, cu accente de eclesiast militant, cu fraza rotundă şi sonoră răscolind în auditoriu întrebări şi pasiuni. Prins de magia cuvântului, preotul tresărea în toată fiinţa lui, crispându-şi fruntea palidă de ascet, faţa-i

învia ca îmbibată de-un fluid nervos şi în adâncul ochilor i se iviseră cele două picături de lumină stranie care-mi reaminteau pânzele lui Ribera. Mulţimea participa cu devotament la toate analizele lui, îi urmărea ritmul logicei şi-i primea argumentul cu o vie agitaţie, lăsând să se întrevadă pe seama spectatorului critic o intimă înrudire de convingere şi o necontestată elaborare spirituală. Când s'a încheiat sbuciumata retorică ce sbiciuise instinctele răului şi judecase cu asprime neajunsuri de-ale societăţii noastre, slujitorul Domnului s'a retras şi printre rândurile poporului rămas în nemişcare un tânăr a început să împartă mici cărţulii, în care se schiţa subiectul celor din urmă şase predici. Credincioşii le-au luat cu ei şi s'au răzleţit domol, vorbindu-şi încet, şi din grămadă eu m'am desfăcut pe îndelete cu senzaţia că dincolo de sgura cotidiană mi-am revăzut o clipă sufletul, rănit de mustrări şi sfios la orice atingere, ca o mimoză bolnavă...

De-atunci nu l-am mai zărit pe părintele Tudor, dar i-am păstrat aducerea aminte cu respect şi recunoştinţă.

Astăzi îmi apare într'o postură nouă, şi cazul sfinţiei sale e discutat în presă. Gazetele spun de cucernicul preot că o specială evoluţie de gândire l-ar fi făcut să se depărteze de la adevărurile dogmatice ale bisericei răsăritene, că prin cuvântările mai recente şi cu deosebire prin unele neîngăduite schimbări rituale şi-ar fi depăşit atribuţiile consacrate de pravili şi canoane. Părintele Tudor se înfăţişează deci ca un răzvrătit împotriva orânduielii bisericeşti de la noi, ca un reformator ieşit din îndatoririle tagmei. Consistoriul a examinat deunăzi chestiunea şi se pare că Sf. Sinod va trebui să se pronunţe în curând în cauză, cumpănind pretinsele ştirbiri de dogmă şi făcând să triumfe în toată rigoarea ei bimilenară legiuirea canoanelor. La lumina acestei hotărâri, vom putea cerceta cu toţii un interesant caz de conştiinţă, peregrinarea unui suflet prin adâncimile doctrinei religioase. Procesul va fi instructiv, oricare ar fi judecata lui, fiindcă ne va apropia de psihologia unei figuri distinse, cu preocupări morale care ne atrag deopotrivă pe toţi.

Ceeace justifică însă de pe-acum şi cuvântul nostru laic în această împrejurare este că răzvrătirea părintelui Tudor nu se prezintă ca un simplu act individual, ci se complică cu revolta în masă a enoriaşilor, cari solidari cu păstorul lor sufletesc, şi-au spus şi ei părerea. Mulţimea pe care am văzut-o eu acum doi ani într'o Duminecă de iarnă, flagelată de înflăcăratul retor al amvonului, face astăzi zid în jurul lui, se identifică cu el şi îşi însuşeşte crezul pentru care e tras la răspundere de chiriarhi. E răzvrătire la Cuibul cu barză, credincioşii au refuzat pe un nou preot, uşile lăcaşului s'au închis şi se vorbeşte că în

însufleţirea lor parohienii decişi să-l urmeze sunt gata să-i zidească o biserică nouă. O neobişnuită revoluţie sufletească se petrece aici sub ochii noştri, în mijlocul Bucureştilor, la câţiva paşi de Calea Victoriei, pe care se plimbă mai des păcatul decât virtutea şi pe care năvala tuturor veneticilor a anihilat orice impuls de tradiţie românească. Există, deci, în acest furnicar de patimi profane, dincolo de chiotul răguşit al afacerilor de tot felul, o conştiinţă care palpită în sferele abstracţiunii, o flacără care se aprinde la picioarele lui Crist. Fenomenul e în adevăr plin de învăţăminte şi-ar trebui să-l înregistreze toţi făuritorii de teorii pripite care au lansat legenda indiferentismului de credinţă al poporului nostru şi s'au putut amăgi cu banala părere că instinctele seculare pot fi strivite după formele goale ale unei aşa zise culturi de import... Răsvrătirea de la Cuibul cu barză, manifestarea întârziată de protestare spirituală într'un mediu copleşit mai mult ca oricare altul de necesităţi pozitive, probează în mod evident şi un pronunţat fond de misticism şi o netăgăduită înclinare religioasă la noi.

Întrebarea este însă, întrucât biserica noastră vie, cu organele ei, pune în valoare aceste laturi sufleteşti, spre consolidarea morală a societăţii şi spre vremelnica întărire a orânduirii de stat?

În această ordine de idei, o serie întreagă de consideraţiuni se ridică la suprafaţă şi cer un răspuns. Toate se grupează împrejurul unui punct cardinal pe care ni-l impun enoriaşii răzvrătiţi ai părintelui Tudor: ce face astăzi biserica pentru îngrijirea sufletelor noastre? Circulă oare o energie în fibrele străvechiului aşezământ, care să ne robească, dându-ne supremul razim în goana atâtor frământări disparate? Întemeiaţi pe acest semn de întrebare, privind în faţa noastră, suntem gata să ne rostim cu cugetul onest şi să spunem, dela început că toate constatările de până astăzi ne descurajează, fiindcă o inerţie paralizantă pare a stăpâni organismul bisericesc. În afară de îndatoririle reprezentative, în afară de oficialitate şi de partea pur rituală venerata instituţie tânjeşte. Fără patimă şi fără luptă pentru adevăr, o strălucire îmbătrânită se frânge când *„nu este duh în gura ei"*, cum spune Scriptura. Suntem lăsaţi în părăsire şi-un cler afon nu ne poate da decât o ţărănime superstiţioasă şi o clasă conducătoare păgână. În mijlocul părăginirii generale ne întrebăm: cine strigă aici la noi pentru învăţăturile lui Hristos? Ce propagă astăzi amvonul, unde sunt teologii cu graiul inspirat ca să vestească lumii noastre cuvântul adevărului? Cunoaşte cineva pilde de devoţiune la adăpostul crucii, avem călugări iluminaţi sau înalţi demnitari bisericeşti, a căror viaţă de cristal să lumineze ca o rază din cer în minţile noastre?

Iată întrebări elementare, al căror şir e nesfârşit de lung şi pe urma cărora îndoiala cu fiorii ei de ghiaţă se apropie de noi, ca să ne lase sceptici şi amărâţi.

Cazul părintelui Tudor are darul de-a scormoni probleme şi de-a atrage luarea aminte asupra lor. Sfinţia sa rămâne pe planul al doilea, fie că va fi judecat ca îndușmănit cu preceptele bisericii ortodoxe, fie că se va găsi o formulă de împăciuire. De la Cuibul cu barză însă pleacă întrebările şi se furişează în conştiinţa publică în toate colţurile, cum s'au furişat şi la mine acum, când în preajma Crăciunului reînviind vechi amintiri de la ţară şi recente descoperiri, cu sufletul biruit de tristeţă, mă gândesc la Hristos şi la biserică...

Ce facem cu întrebările, prea sfinţiţilor arhierei, ce facem cu ele?

OCTAVIAN GOGA

În timpul furtunii dezlănţuite în jurul preotului Tudor Popescu, prietenul acestuia, Dumitru Cornilescu, i-a stat alături. Furtuna era îndreptată şi împotriva lui. El era acuzat în special că a produs o Biblie protestantă. Nimeni însă nu putea să dovedească altceva decît că Biblia tradusă de el avea o limbă foarte frumoasă, era uşor de citit, era pe înţelesul tuturor şi se răspîndea foarte repede.

În vara anului 1923, Patriarhul Miron Cristea, care îl aprecia pe Cornilescu, l-a sfătuit pe acesta să plece din ţară pe o perioadă mai lungă de timp. Cornilescu i-a ascultat sfatul şi a plecat în Germania. Mai tîrziu a stat o vreme în Anglia, unde a mai făcut o serie de îmbunătăţiri ale traducerii Bibliei, pînă i-a dat forma definitivă. Societatea Biblică pentru Marea Britanie şi Străinătate (British and Foreign Bible Society) a preluat această Biblie şi a început să o tipărească pentru România. Alexandru Măianu, care în anul 1981 a publicat la Viena o biografie a lui Dumitru Cornilescu, estimează că între 1921 şi 1981 s-au tipărit circa cinci milioane de exemplare ale Bibliei în traducerea Cornilescu.

Dumitru Cornilescu nu s-a mai întors niciodată în România. El s-a stabilit în Elveţia, unde a devenit director al unei case de convalescenţă şi al unei şcoli de diaconese din cadrul acestei case. A trecut în veşnicie în anul 1975.

Pentru Tudor Popescu n-a fost uşor să se vadă dat afară din preoţie. Ce putea să mai facă el acum? Dragostea lui pentru Domnul Isus Mîntuitorul, pentru mîntuirea sufletelor pierdute şi pentru oamenii însetaţi după Cuvîntul lui Dumnezeu l-a făcut să continue să facă adunări prin case, pentru a predica Evanghelia şi a le da oamenilor învăţătură. În momentul acela critic, prinţesa Raluca Calimachi a fost iarăşi de ajutor. Ea i-a dat lui Tudor Popescu bani ca să clădească o casă de adunare, în care să adune poporul într-o biserică independentă. Casa s-a făcut pe Str. Carol Davila nr. 48. Acolo

Tudor Popescu a înfiinţat această nouă biserică în care accentul nu se mai punea pe forme şi ritualuri prescrise, ci pe cîntarea comună a întregii adunări şi pe predicarea Cuvîntului lui Dumnezeu.

Urmînd exemplul bisericii de pe Str. Carol Davila 48 şi prin mărturia şi îndrumarea lui Tudor Popescu s-au alcătuit adunări de tipul acesta prin multe părţi ale Munteniei şi ale Olteniei. Adunările „tudoriste", cum le spunea poporul, au rămas independente pînă după instaurarea regimului comunist. Acesta nu a admis existenţa unor biserici independente şi le-a cerut tuturora să se alăture unui cult deja recunoscut. Adunările lui Tudor Popescu s-au alăturat atunci cultului numit „Creştin după Evanghelie". Asemănarea dintre adunările creştine după Evanghelie şi cele ale lui Tudor Popescu era foarte mare. Există însă şi o diferenţă majoră: în adunările creştine după Evanghelie se practică botezul credinţei, la vîrstă matură, pe cînd Tudor Popescu a menţinut practica botezării copiilor mici. Cînd cele două grupări s-au unit formal şi legal într-un singur cult, ele au rămas totuşi pe plan local ca adunări deosebite, popular definite ca „cei botezaţi" (cei ce botează la maturitate) şi cei „nebotezaţi" (deşi ei practică botezul copiilor mici).

Tudor Popescu a trăit şi a predicat în adunarea din Carol Davila nr. 48 pînă la adînci bătrîneţe: a trecut în veşnicie în anul 1963.

IOSIF TRIFA
şi Oastea Domnului

„Oastea Domnului" este o mişcare de înnoire evanghelică în cadrul ortodoxiei române. Ea a început în anul 1923 prin preotul Iosif Trifa, la Sibiu şi, cu toate că a fost şi este încă violent persecutată, atît de ierarhia ortodoxă cît şi de regimul comunist, continuă să existe în toate părţile ţării.

Iosif Trifa s-a născut în anul 1888 în satul Certege de lîngă Cîmpeni, în Munţii Apuseni. El a studiat la Gimnaziul din Beiuş, apoi a făcut teologia la Sibiu. S-a întors în satul său natal ca învăţător, apoi a fost hirotonisit ca preot. În anul 1921, Mitropolitul Bălan l-a chemat la Sibiu şi i-a dat slujba de duhovnic la Seminarul Teologic. În anul 1922, mitropolia de la Sibiu a decis să scoată o revistă de educaţie religioasă pentru satele româneşti şi l-a numit pe preotul Iosif Trifa în slujba de redactor. Revista se numea *Lumina Satelor — foaie săptămînală pentru popor*, şi primul ei număr a apărut în 2 ianuarie 1922.

Iată ce scria preotul Iosif Trifa, printre altele, în acest prim număr: „La temelia noii rînduieli din sat — şi din ţară — trebuie pusă teama de

Dumnezeu şi ascultarea de Cuvîntul Lui. Să începem de la început: de la credinţa şi iubirea lui Dumnezeu... căci fără acest început nu se va putea face nimic bun şi statornic... Numai o singură doftorie poate da lumii şi ţării noastre sănătatea şi mîntuirea: să se întoarcă oamenii şi popoarele la Isus, la învăţătura şi porunca Lui de iubire. Atunci va sosi pacea şi liniştea statornică între oameni şi între popoare".

Să ne amintim că la acea dată Ardealul era doar de trei ani unit cu Patria Mamă. Românii din Ardeal îşi puseseră enorme speranţe în Unire, dar multe dintre acestea s-au dovedit deşarte. În special la sate îmbunătăţirile erau foarte puţine. Şi dacă pe plan economic lucrurile nu stăteau bine, pe plan moral şi spiritual lucrurile stăteau şi mai rău. Iosif Trifa a găsit în *Lumina Satelor* tribuna de la care să vorbească despre relele din societatea românească în general, şi despre cea din sate în special.

Poetul Traian Dorz, un ucenic al preotului Trifa şi conducătorul Oastei Domnului după moartea acestuia, a scris o istorie a acestei mişcări, cu titlul *Pentru istoria unei jertfe — Mărturii despre începutul şi primii 12 ani ai Oastei Domnului*. Ea nu a văzut încă lumina tiparului. Un exemplar în manuscris dactilografiat în două volume se află în posesia noastră, şi din el scoatem informaţiile acestea despre Iosif Trifa şi Oastea Domnului.

Iată ce scrie Traian Dorz despre primul an al lucrării preotului Iosif Trifa la *Lumina Satelor*:

> „În locul articolaşelor cenuşii ale 'comitetului' care se retrăsese aproape de tot, — ardeau acum din paginile gazetei plesnele de foc ale mustrării şi înştiinţărilor lui împotriva păcatului, osîndind lăcomia politicienilor, părtinirea judecăţilor, nedreptatea legilor, nepăsarea îndrumătorilor — decăderea societăţii şi absenţa Bisericii. În timp ce orfanii mor, invalizii cerşesc, poporul sufere, credinţa se pierde, sărăcia se întinde, streinii se îngraşă şi diavolul rîde — Biserica tace şi stă.
>
> În toată lupta aceasta cu răul general bineînţeles că glasul de la 'Lumina Satelor' nu era singurul care striga şi înştiinţa.
>
> Dar era singurul care era pătruns de încredinţarea că numai *o renaştere sufletească* mai poate împiedeca prăbuşirea şi mai poate aduce salvarea. Că numai *o întoarcere totală* şi puternică la Hristos, ne va mai putea izbăvi şi ridica. Că numai credinţa şi aflarea Crucii şi Jertfei Lui e *singura cale* a mîntuirii din moartea şi osînda în care sîntem. A fiecăruia în parte, — şi a tuturor la un loc.
>
> Pe cînd alţii dădeau tot felul de 'soluţii' şi prescriau tot felul de 'leacuri' împotriva boalei ţării, părintele Iosif stăruia şi înştiinţa despre Singurul Leac Salvator pe care el Îl vedea: *Hristos*".

La sfîrşitul unui an de scris la revistă, preotul Iosif Trifa a simţit că strigă în pustiu. Şi-a dat seama că nimeni nu acţionează la chemările lui. Omul acesta al lui Dumnezeu a ajuns la punctul de criză în noaptea unui sfîrşit de an şi a unui început de an nou. Şi din criza aceea s-a născut iniţiativa chemării oamenilor la acţiune împotriva păcatului. Şi din chemarea aceea s-a născut Oastea Domnului. Acţiunea a avut urmări uriaşe în viaţa neamului nostru, şi de aceea ea trebuie să fie cunoscută şi trebuie să fie bine înţeleasă. De aceea vom da cuvîntul lui Traian Dorz, care ne descrie noaptea aceea de Revelion, 1922-1923, în cămăruţa de lucru a preotului Iosif Trifa.

„În faţa lui erau încă foile albe pe care trebuiau să se înşiruie în noaptea asta rîndurile care vor alcătui primul număr pe anul nou 1923 al foii 'Lumină Satelor'. Şi nici el nu ştia cu ce şi cum să înceapă.

Ceasurile treceau astfel grele de gînduri, iar foile rămîneau albe căci ochii erau plini de lacrimi şi sufletul plin de amărăciune. Cum să înceapă ceea ce se cerea făcut?

Din tot oraşul răzbătea pînă în cămăruţa lui şi pînă în fundul sufletului său, strigătele, urletele de beţivi, zgomotele de muzici şi tobe ale revelionului.

Toate cîrciumile erau deschise, toate uliţele şi pieţele pline, tot văzduhul plin de chiote şi de neruşinare.

Un cîrd de beţivi trecură chiar pe sub fereastra lui spărgînd cu larma unor cîntece murdare şi a unor sudălmi grozave, pacea căsuţei liniştite.

Copilul se zbătea în pătuţul lui. Şi sufletul părintelui se strînse cutremurat. Cîrdul beţivilor trecu... veniră alţii. Şi ca nişte săgeţi de foc îi străpungeau inima, tot mai chinuitoare întrebările dinainte:

– Ce am făcut eu pentru ca aceşti nefericiţi beţivi şi suduitori să-şi dea seama cutremuraţi şi îngroziţi de păcatul şi pierzarea lor? Ei merg fără să-şi dea seama la o pierzare sigură, — *dar eu ştiu* cutremurător de bine lucrul acesta.

Ce-am făcut eu pentru ca Hristos să fie adus *pînă la ei*, iar ei aduşi *pînă la Hristos?* Singura întîlnire mîntuitoare a unui suflet şi a unui popor?

Ochii i se opriră îndureraţi asupra Psaltirei lăsată de mama lui. Cartea stătea şi acum ca de obicei pe masă în faţa sa. În clipa aceea auzi mai limpede şi mai puternic ca oricînd glasul Psaltirei şi glasul mamei lui grăindu-i cu o voce sfîşietoare: '...să-L cunoşti şi să-L mărturiseşti pe Hristos. În aceasta va fi mîntuirea ta şi a multora...'

Învăluit într-o lumină cerească îi păru că vede în faţa sufletului său pe Isus Cel Răstignit. Şi parcă Îl auzi poruncindu-i: Eu sînt Calea,

Adevărul şi Viaţa... Fără Mine nu puteţi face nimic... Îndrăzniţi, Eu am biruit lumea.

Şi simţi cum lumina aceasta puternică se apropie, îl cuprinse în ea, şi se revărsă toată dintr-o dată în toată fiinţa lui trupească şi sufletească...

Se prăbuşi pe genunchi, şi mîinile i se împreunară înălţate în rugăciune peste Psaltirea mamei. Cu tot sufletul cutremurat şi cu toată faţa şiroind de lacrimi, izbucni într-o mărturisire zguduitoare învinuindu-şi toată nepăsarea trecută şi cerîndu-şi iertare pentru toţi anii petrecuţi cu atît de puţin folos.

Cu o nestăpînită revărsare a inimii, se predă din nou lui Hristos, cu o hotărîre şi cu un legămînt nou, ca din clipa aceasta să ia un puternic şi un nou drum în lupta lui. Un îndemn fericit şi luminos îi străluci poruncitor în faţă strigîndu-i:

– Ridică-te şi scrie!

Şi peste foile albe, mîna lui slăbuţă începu să alerge, scriind cuvintele de foc inspirate de Duhul Sfînt, ale Chemării în Numele lui Isus Hristos adresate tuturor românilor şi creştinilor pentru hotărîrea cea mare:

'Veniţi — strigă el — să facem o intrare creştinească în anul cel nou, cu hotărîre şi întovărăşire de luptă împotriva sudalmelor şi beţiilor...

Cetitorilor... veniţi să scoatem din casa noastră, din traiul nostru şi al vecinilor noştri aceste două mari păcate care ne pierd sufletul şi neamul nostru: beţia şi sudalma...

Publicăm mai jos o „Hotărîre".

Toţi cei care voiesc şi se hotărăsc să intre în lupta contra beţiei şi sudalmei, vor iscăli această „hotărîre".

Apoi hotărîrea iscălită o puneţi pe peretele casei şi mai ales în suflet, ca s-o aveţi în tot decursul anului cu voi... spre a vedea cîţi am putut purta pînă la sfîrşit lupta cea bună pentru biruirea satanei şi mîntuirea noastră cea sufletească.

Cititorule, iscăleşte şi tu hotărîrea şi intră şi tu în Oastea celor ce se hotărăsc pentru Mîntuitorul Hristos şi pentru lupta împotriva păcatelor. Ascultă glasul şi rugăciunea sufletului tău, iscăleşte şi tu şi ţine hotărîrea de mai jos:

H o t ă r î r e:

Subsemnatul...., gîndindu-mă cum aş putea intra în Anul cel nou cu folos de mîntuire sufletească, mă hotărăsc prin aceasta, cu începere de la

Anul Nou, să scot din traiul meu sudalma şi beţia. Îmi dau seama ce păcate grele sînt acestea.

Intru, prin aceasta, în rîndul celor ce se hotărăsc ca şi mine să fim nişte buni ostaşi ai lui Hristos. Să începem lupta cea sfîntă a curăţirii vieţii noastre de păcatele cele multe şi grele.

În fruntea oştirii noastre stă Mîntuitorul Hristos — şi El ne va duce la biruinţă.

Pe Mîntuitorul meu Isus Hristos rugîndu-L să mă ajute şi pe mine să lupt în Oastea Lui, — iscălesc această hotărîre ce s-a făcut pentru binele şi mîntuirea mea cea sufletească.'

Dat în... la Anul Nou 1923

N.N. . . . . .

Abonat al gazetei 'Lumina Satelor'

În primul număr din anul II se publicară aceste lucrări pe larg, în pagina întîia a foii 'Lumina Satelor'.

Ecoul acestei înflăcărate chemări trecu şi prin toate celelalte pagini şi numere ale foii, reluat de fiecare subiect al ştirilor şi predicilor ce le cuprindea gazeta. Îndemnul acesta sfînt, nou şi limpede striga puternic cititorilor de peste tot cuprinsul scrierilor omului trimis de Dumnezeu, *înştiinţînd şi trezind conştiinţele tuturor:*

'Necazurile de azi se vor ţinea de voi şi vor trece cu noi dintr-un an în altul, pînă cînd vom lua hotărîrea cea bună să scoatem aceste păcate din traiul şi din inima noastră — şi să-L ascultăm pe Mîntuitorul Hristos' — suna de peste tot, trîmbiţa gazetei.

'Hotărăşte-te şi tu cititorule — şi stăruieşte şi de alţii, pentru că altcum în zadar aşteptăm şi suspinăm după vremuri mai bune şi mai uşoare!...'

Astfel, gazeta avea acum o ţintă. Înălţase un steag, în jurul căruia erau chemaţi toţi cei care se trezeau şi se eliberau din robia diavolului.

Scriitorul ei stătea acum ca o flacără cu tot sufletul lui aprins şi dornic sub călăuzirea Voii lui Dumnezeu. Şi cu toată alipirea predat sub Crucea lui Hristos Domnul, dornic să-şi împlinească toată datoria inspirată de Duhul Sfînt în noaptea hotărîtoare."

În numărul de Paşti al revistei, care a apărut în 8 aprilie 1923, Iosif Trifa a publicat lista primilor „ostaşi", adică a celor care i-au scris că au luat hotărîrea de a se angaja în lupta împotriva înjurăturii, a beţiei şi a altor păcate. Cu ocazia aceasta Trifa scrie că nu este suficient să zici „nu" unor păcate:

„Noi trebuie să mergem mai departe, să înaintăm mai departe spre darul şi lumina Mîntuitorului nostru Isus Hristos, din Noul Testament. Lăsaţi dar, lumina şi iubirea Mîntuitorului să intre în toată casa voastră şi să lumineze tot sufletul vostru, să vă cureţe de toate păcatele voastre.

Şi apoi după aceasta să mergem mai departe. După ce te-ai îndreptat pe tine, trebuie să îndreptezi pe alţii. Ca un bun ostaş al lui Hristos tu trebuie să te aperi nu numai pe tine de satana şi de păcate ci trebuie să-i aperi şi pe alţii şi să-i atragi şi pe alţii în fronturile mîntuirii sufleteşti.

Ca un bun ostaş al lui Hristos tu trebuie să te lupţi neîncetat pentru a lărgi hotarele Împărăţiei lui Dumnezeu şi pe acest pămînt. Mişcarea noastră, dragii mei, trebuie să fie o lumină care să lumineze în această întunecime de păcate ce s-a lăsat peste noi (Matei 5:14). Mişcarea noastră trebuie să fie o sare care să împiedice stricăciunea (Matei 5:13). Şi un aluat care să dospească frămîntătură nouă în traiul nostru şi al vecinilor noştri.

Fiţi, — şi faceţi-vă — iubiţii mei aşa ca tot omul, văzînd faptele noastre să se aprindă de dorul şi de dorinţa de a intra şi el în Oastea Domnului.

Domnul şi Mîntuitorul nostru Isus Hristos să ne ajute şi să ne binecuvinteze cu al Său dar şi ajutor, începutul nostru".

Aşa s-a născut mişcarea Oastea Domnului. Au urmat congrese ale „ostaşilor", au urmat adunări prin sate, s-au format grupuri speciale de „ostaşi" care se adunau pentru studierea Bibliei împreună şi pentru încurajare frăţească. Preotul Iosif Trifa, ca îndrumător spiritual al mişcării, s-a văzut nevoit deîndată să definească principiile ei fundamentale. Traian Dorz constată că aceste principii de bază au fost trei: primirea lui Isus Cristos ca Mîntuitor personal, naşterea din nou şi „descoperirea Bibliei".

Vom cita aici *in extenso* din istoria scrisă de Traian Dorz pentru ca să ne dăm seama exact de natura Oastei Domnului. La rîndul său, Traian Dorz citează pe larg din articolele lui Iosif Trifa, şi astfel căpătăm o informare directă despre gîndirea fondatorului Oastei.

„O dată cu planul Lucrării, Duhul Sfînt i-a descoperit părintelui Iosif şi temelia pe care să zidească această Lucrare.

Prin lumini tot mai puternice, i-a arătat repede şi sigur tot mai clar, pas cu pas, ce trebuie să facă şi cum trebuie să zidească.

Astfel el a înţeles şi a ştiut de la început că taina şi puterea

biruinţei lui şi a Oastei — stă şi va sta în Hristos. În Jertfa vie a lui Hristos Cel Răstignit.

'Toată lucrarea mîntuirii noastre — va spune el încă de la început — stă şi va sta numai în Crucea şi în Jertfa lui Isus Cel Răstignit.

Crucea şi Jertfa Lui de pe Golgota a făcut — şi va face — lucrarea mîntuirii noastre. Fără această Jertfă toată lupta şi truda noastră este în zadar. *Toată lupta noastră şi toată nădejdea noastră pentru mîntuire, stă numai în credinţa şi în încrederea noastră neclintită în Crucea şi în Jertfa vie a lui Isus Cel Răstignit. De fapt lucrarea Oastei Domnului este aflarea şi vestirea lui Isus Cel Răstignit...*

Deci fraţii mei, cu ochii ţintă la Căpetenia şi Desăvîrşirea credinţei noastre, la Isus Cel Răstignit, după cum a spus şi a scris marele Apostol Pavel că n-am avut de gînd să ştiu între voi nimic altceva decît pe Isus Hristos şi pe El răstignit (1 Corinteni 2:2). Şi cu ochii ţintă la Căpetenia şi Desăvîrşirea credinţei noastre, adică la Isus... (Evrei 12:2).'

De fapt aceasta nu este o descoperire ci mai degrabă o redescoperire.

Hristos era în mijlocul nostru, dar noi nu-L cunoşteam.

Bătea la uşa noastră, dar noi nu-L simţeam.

Ne vorbea de lîngă noi, dar noi nu-L auzisem.

Era trimis la noi să ne aducă mîntuirea slăvită, dar noi nu-L primisem. Căci nu fusese nimeni să ne trezească din somnul păcatelor în care zăceam. Nici să ne arate limpede calea şi lumina ieşirii din întunericul şi rătăcirile prin care bîjbîiam.

Acum Hristos era înălţat cu toată puterea, cu toată căldura şi cu toată hotărîrea sufletului, în faţa tuturor sufletelor şi în mijlocul tuturor stărilor.

Acum chemarea Lui o auzeam cu toţii limpede, stăruitoare şi dulce cum n-o mai auziserăm niciodată. Cel ce ni-L arăta, *simţeam că Îl cunoaşte* pe Isus. Şi că tot ce spune el despre mîntuirea şi viaţa cu Isus, el le trăieşte *în totul*. De aceea îl ascultau tot mai multe suflete şi îl urmau tot mai cu drag.

Pe măsură ce ochii slujitorului erau tot mai aţintiţi la Stăpînul său Isus, iar urechea lui era tot mai atentă la Cuvîntul Lui, viziunea i se adîncea şi i se lărgea pătrunzîndu-se tot mai deplin de marile adevăruri în aflarea şi cunoaşterea cărora stătea salvarea noastră, şi ca indivizi şi ca popor.

Astfel cea dintîi şi cea mai mare trebuinţă a ţării şi a poporului nostru aflăm puternic că stă numai în cunoaşterea vie a lui Hristos.

Dacă L-am avea cu adevărat pe Hristos, nu ne-ar mai lipsi nimic.

Toate le-am dobîndi prin El şi o dată cu El, căci în El avem totul deplin (Coloseni 2:10).

Curînd el va spune: de fapt nu beţia şi sudalma sînt răul cel mai mare de care sufere poporul nostru — ci răul cel mai mare este că nu-L cunoaştem şi nu-L urmăm pe Isus Cel Răstignit. Căci dacă L-am avea pe El nu numai că n-am trăi în întunericul acestor ruşinoase păcate şi patimi ci am umbla cu toţii în toată curăţia şi bucuria luminii minunate a lui Dumnezeu.

Astfel se aşează tot mai puternic şi mai adînc, ca Piatra din capul unghiului Lucrării, temelia cunoaşterii şi primirii lui Isus Hristos *ca Mîntuitor personal,* de către oricine îşi doreşte cu adevărat mîntuirea sufletului şi mîntuirea neamului nostru.

. . . . . .

Temelia cea dintîi pentru mîntuirea sufletului nostru este să-L cunoaştem şi să-L primim oricare dintre noi în inima şi în casa noastră pe Hristos.

Apoi, cea de-a doua tot aşa de însemnată, este munca şi lupta noastră de a-i face pe toţi oamenii să-L cunoască şi să-L primească în viaţa lor ca Mîntuitor şi Stăpîn pe El.

În aceasta stă toată taina înoirii, puterii şi rodirii noastre.

Naşterea din nou

Minunea descoperirii lui Hristos face în sufletul nostru o altă minune: lucrarea tainică şi dumnezeiască a naşterii din nou.

Taina Pocăinţei care este o lucrare a Duhului Sfînt, recunoscută ca una dintre cele şapte Taine ale Bisericii, numită în alt fel şi taina convertirii, sau taina naşterii din nou — este acea lucrare dumnezeiască pe care o face, — şi trebuie s-o facă, — în viaţa fiecărui om, Duhul Sfînt şi Cuvîntul Sfînt.

'Dacă un om nu se naşte din nou, nu poate vedea Împărăţia lui Dumnezeu — a spus Mîntuitorul către Nicodim, adăugînd că dacă nu se naşte cineva din Apă şi din Duh nu poate să intre în Împărăţia lui Dumnezeu' (Ioan 3:3-5).

Desigur, înţelegînd pentru această naştere din nou prin Apă, Cuvîntul lui Dumnezeu, Sfînta Scriptură, după cum explică Însuşi Mîntuitorul în Ioan cap. 4:14: '...apa pe care i-o voi da Eu se va preface în el într-un izvor de apă care va ţîşni în viaţa veşnică...'

Şi după cum arată şi sfinţii apostoli în epistolele lor: Sf. Pavel în Tit 3:5: '...El ne-a mîntuit prin *spălarea* naşterii din nou şi prin înoirea

făcută de Duhul Sfînt'. Sau în Romani 10:17: „...credința vine prin auzire, iar auzirea vine prin *Cuvîntul lui Dumnezeu*'.

Sf. Iacov în cap. 1:8: 'El de bunăvoia Lui ne-a născut prin *Cuvîntul Adevărului...*'

Sf. Petru în Ep. I, cap. 1:23: 'Fiindcă ați fost născuți din nou nu dintr-o sămînță *care poate putrezi* ci dintr-una care *nu poate putrezi, prin Cuvîntul lui Dumnezeu* care este viu și care rămîne în veac...'

Sf. Ioan în Ep. I, cap. 3:9: 'Oricine este născut din Dumnezeu nu păcătuiește pentru că sămînța lui Dumnezeu rămîne în el și nu poate păcătui fiindcă *este născut din Dumnezeu*'.

Deci este vorba de acea tainică lucrare și schimbare pe care o face în viața aceluia care crede și care se întoarce, *Cuvîntul* lui Dumnezeu *Apa cea vie*, și Duhul lui Dumnezeu, Puterea cea vie și cerească.

Această lucrare e o taină și o minune dumnezeiască după cum limpede a spus Mîntuitorul: '...este ca și cu vîntul căruia îi auzi vuietul dar nu știi nici de unde vine nici încotro merge' (Ioan 3:8).

Sau... este ca și cu sămînța care pusă în pămînt... crește și rodește totul.

Sau este ca altoiul pus în pom: – schimbă și înoiește totul.

Sau este ca aluatul pus într-o frămîntătură: – dospește și îmbunătățește totul...

Această schimbare și înoire o făcuse Cuvîntul și Duhul lui Dumnezeu mai întîi în viața slujitorului Său Iosif, de care se folosea acum spre a face acest lucru și în alții. Iar în el această schimbare și înoire se adîncise și se desăvîrșise mereu. Fiindcă așa lucrează totdeauna Domnul Isus: Sufletul acela prin care Duhul Sfînt vrea să aducă pe alții la o stare după voia lui Dumnezeu, trebuie să fie el însuși mai întîi născut din nou, apoi curățit și sfințit spre a fi cît mai potrivit pentru lucrarea ce Dumnezeu vrea să o facă prin el.

Dumnezeu în tot ce face, este înțelept și bun: Lucrînd, El Își desăvîrșește mereu unealta prin care lucrează.

Învățînd, El îl face tot mai învățat pe învățătorul prin care învață pe alții.

Ducînd lumină, El îl face tot mai luminos pe acela prin care luminează pe alții.

Precum un zidar trebuie să se afle totdeauna mai presus decît lucrarea pe care o face el, tot așa se cere neapărat să fie și lucrătorul lui Dumnezeu. Mai întîi să aibă el o stare și o viață *mai înaltă*, mai sfîntă, mai smerită, și *mai plină* de roadele Duhului Sfînt, căci numai după aceea va putea face ca aceste lucrări să se facă și în alții.

Trebuie mai întîi ca lucrătorul Domnului să se sfințească el însuși în

toată ființa și trăirea lui, pentru ca apoi să poată duce și pe alții la sfințirea fără de care nimeni nu va vedea pe Dumnezeu (Evrei 12:14).

Iată cum mărturisește părintele Iosif despre nașterea sa din nou, despre schimbarea și înoirea făcută de Dumnezeu în starea și în viața lui.

'...dacă această gazetă place, și dacă scrisul ei a început să cîștige suflete pentru Hristos, apoi lucrul acesta nu stă în meșteșugul penei de scris ci în sufletul care scrie această gazetă. Puterea acestei gazete stă tocmai în aceea că o scrie un suflet care s-a hotărît pentru Hristos. O scrie un suflet care *și crede* el însuși mai întîi ceea ce scrie. Și care face *el însuși* mai întîi ceea ce îi învață pe alții să facă.

Căci și eu „m-am schimbat", după ce m-am hotărît, (după ce m-am născut din nou — lucrul acesta este firesc, este normal. Ar fi foarte nefiresc să fi rămas tot neschimbat și după ce m-am hotărît să trăiesc pentru Hristos. O hotărîre ce nu schimbă pe om n-ajunge nimic. E o hotărîre fără Hristos și fără nici o putere.

Eu nu mă rușinez să spun că m-am schimbat după ce m-am hotărît să trăiesc cu Hristos și pentru Hristos. O, ce minunată schimbare s-a făcut în sufletul meu după ce m-am hotărît să trăiesc așa cum spune Evanghelia...'

'L.S.' Nr. 46 din 25 nov. 1923 — 'Și eu m-am hotărît'.

Desigur aceasta este taina și explicația izbînzilor minunate ale părintelui Iosif și al Lucrării Oastei. Aceasta va fi întotdeauna puterea și condiția fără de care nici un lucrător și nici o lucrare evanghelică nu poate avea roade.

O, dacă ar crede și dacă n-ar uita acest mare adevăr nici unii din cei care au venit și vor mai vrea să vină în această Lucrare dumnezeiască a Evangheliei lui Hristos Domnul! O, dacă s-ar încredința cutremurător cu toții acei care vor să lucreze în ea, *că fără o sfîntă și totală schimbare și înoire în viața și în ființa lor, nu vor putea sluji nici odată pe Domnul. Și nici nu vor putea vedea nici odată mîntuirea Lui.*

Condițiile acestea, puse celui mai dintîi ostaș și lucrător dintre noi, sînt obligatorii și *celui mai din urmă.*

Pe urmele lui Hristos este dator să calce *întocmai ca primul, oricare* din cei care vin și doresc să intre în această Lucrare — pînă la sfîrșit.

Cine intră într-o coloană dar nu ține cadența și nici alinierea cu coloana — este un încurcat și un încurcător. Va sfîrși prin a fi în curînd aruncat afară ca un netrebnic.

Plinătatea vieţii în Hristos este deci — după naşterea noastră din nou — taina biruinţei noastre în toate luptele cu păcatul şi cu diavolul. Aceasta este taina şi puterea noastră de rodire în viaţa de credinţă şi de mîntuire sufletească. În plinătatea acestei cunoaşteri şi vieţuiri *în Hristos* şi *prin El*, stă şi taina ridicării noastre şi ca popor şi ca frăţietate duhovnicească.

Dar pentru dobîndirea acestui dar ceresc se cere în primul rînd cunoaşterea şi adîncirea Sfintelor Scripturi. Se cere neapărat citirea şi trăirea Bibliei.

Acest însemnat lucru este tot ceea ce ne-a lipsit şi ne trebuieşte nouă acum, pentru a birui răul de care suferim, pentru a ne ridica din decăderea în care sîntem, pentru a ne înălţa la starea vrednică de Dumnezeu şi cerută de credinţa în Hristos Mîntuitorul, pe care o mărturisim...

Vindecarea şi mîntuirea noastră, ca inşi şi ca neam, nu va putea veni niciodată prin altceva decît prin cunoaşterea şi trăirea Sfintelor Scripturi.

Astfel, în vara aceluiaşi an, 1923, retras pentru un timp de meditaţie într-un concediu de sănătate, părintele Iosif a adîncit puternic şi cu o lumină nouă Sfîntul Cuvînt al lui Dumnezeu Biblia.

Reîntors la gazetă el va mărturisi:

'...în citirea şi adîncirea Scripturilor mi-am petrecut cele două luni... şi acum mă reîntorc la această gazetă şi mai hotărît pentru Isus Hristos şi Evanghelia Lui. Mă reîntorc la Sibiu schimbat. Adică mă întorc hotărît să trăiesc mai deplin lui Hristos şi pentru Hristos. Şi să hotărăsc şi pe alţii să apuce această cale de îndreptare şi mîntuire sufletească...'

'L.S.' Nr. 37 din 23 sept. 1923

Astfel Duhul Sfînt i-a descoperit încă de la începutul Lucrării Oastei că dezgroparea Bibliei de sub lespezile neştiinţei şi de sub praful nepăsării de veacuri, va fi pînă la urmă o primă condiţie pentru dezrobirea şi ridicarea din păcat şi înapoiere, a fiecărui suflet şi a întregului popor.

Numai lumina Evangheliei va putea aduce primăvara şi învierea noastră cea sufletească.

Numai puterea Cuvîntului şi a Duhului Sfînt ne va putea trezi şi învia la o viaţă nouă pe toţi morţii în patimi şi îngropaţi în păcate.

Pe toți cei ținuți în robie și în orbie sufletească de către satana, dușmanul cel de moarte al sufletului nostru și al neamului nostru.

Sfînta Scriptură trebuie deci adusă la *tot* poporul și *tot* poporul trebuie adus la ea!

Sfînta Evanghelie trebuie scoasă din altar și dusă în familii, în societate, în mijlocul lumii și în viața fiecărui om.

Mîntuitorul și Domnul nostru Isus Hristos nu trebuie să fie numai un 'Prizonier', un 'Condamnat' al chivotului și al altarului, la Care să mergem doar din cînd în cînd, ca la un scurt 'vorbitor'. După care noi apoi să-L lăsăm pe El iarăși tot acolo. Și mergînd, să ne trăim afară viața tot fără de El.

A sosit vremea să-L luăm pe Isus de acolo, să-L „eliberăm din altar", să-L scoatem și să-L ducem pretutindeni *în viața oamenilor*, în problemele lor, în umblarea lor și în munca noastră de toate zilele. Isus Hristos trebuie să fie zilnic Domnul și Stăpînul nostru, Tovarășul și Îndrumătorul nostru, Lumina și Pilda trăirii noastre.

Pe El trebuie să-L întrebăm. De El să ascultăm. Lui să I ne mărturisim. Și pe El să-L iubim, devenind una cu El, fiecare și toți.

Cuvîntul Lui să devină dreptarul vieții fiecăruia dintre noi.

Duhul Lui să devină felul nostru de a fi.

Părtășia și Prezența Lui să ne devină condiția noastră de viață, *fără de care să nu mai putem trăi!...*

Desigur, o muncă și o luptă uriașă se prevede că va trebui dusă pentru ajungerea acestui scop și acestui nivel!

Marile puteri potrivnice sînt multe și tari.

Marele întuneric și marea nepăsare de veacuri, devenită 'tradiție', se vor împotrivi din răsputeri oricărui suflu înoitor.

Comoditatea înghețată și păcatele încetățenite, care se vor vedea amenințate din primăvara Evangheliei, — vor stîrni din greu crivățul urii și al calomniilor împotriva razelor binefăcătoare pe care le va aduce Soarele Bibliei, care își vestește răsăritul ceresc peste hotarele țării noastre și a inimilor noastre.

Vor trebui ridicate stavilele grele și ruginite care de veacuri opresc revărsarea binecuvîntată a șivoaielor mîntuitoare peste sufletul poporului nostru.

Dar Praznicul Paștelor noastre, Sărbătoarea renașterii noastre în Hristos, tot va trebui să vină odată!

Ceea ce Dumnezeu a făcut prin Cuvîntul Său Sfînt în viața altor popoare, care L-au descoperit înaintea noastră, trebuie să vedem și la noi, odată și odată, oricît de lung va fi drumul urcușului nostru spre această luminoasă țintă.

Oricît de grea va fi lupta noastră pentru această slăvită biruinţă şi oricît de multe vor fi jertfele care ni se vor cere pentru această fericită împlinire, Dumnezeul mîntuirii noastre tot ne va ajuta s-o ajungem odată şi odată, dacă lucrăm şi luptăm cu o neclintită statornicie şi nădejde pentru aceasta.

O, ce negrăită şi strălucită va fi atunci bucuria culesului pentru cei care umblă acum plîngînd cînd îşi aruncă sămînţa acestui sfînt început! O, cu ce cîntări de veselie vor secera mulţumirea, acei care încep să semene acum cu atîtea lacrimi! (Psalm. 126:5-6).

. . . . . .

Iată cîteva din cuvintele cu care părintele Iosif îndemna încă de la început la citirea şi trăirea Bibliei:

'...Sînt zece ani de cînd am început să citesc întîia dată în Biblie. Atunci, la început, mi se părea Biblia o carte ca oricare alta, dar cetind-o regulat şi azi şi mîine, am aflat în ea o comoară nebănuită. Am aflat în ea comori pe care nici odată nu mi-aş fi putut închipui că le are, — de nu le aflam chiar eu. Astăzi, de cîte ori citesc Biblia, îmi pare că am intrat într-o mină de mărgăritare scumpe. Din ce intru şi din ce sap mai adînc... dau peste noi şi noi comori.

Toată tăria mea este Biblia. Ea mă însoţeşte, mă îndeamnă, mă luminează şi mă întăreşte în toate împrejurările vieţii mele. Ea îmi dă căldura inimii şi lumina minţii ca să-L aduc pe Hristos în orice chip la cunoştinţă (Filipeni 1:18). Ea îmi dă toate armele ce trebuiesc unui „nebun ostaş al lui Hristos".

Acum, după zece ani, simţesc că Biblia face parte din însăşi viaţa mea. Biblia este o parte întregitoare, o lipsă a vieţii mele întocmai ca şi apa pe care o beau, ca aerul ce-l răsuflu şi pîinea ce o mănînc. În fiecare zi citesc în Biblie, pentru că simţesc o sete a sufletului care mă mînă ca pe un cerb (Psalm. 41) să mă adap la izvoarele ei. Simţesc o foame a sufletului care mă mînă să caut cuvintele ei şi să mă hrănesc cu ele în fiecare zi (1 Timotei 4:6).

Biblia este legătura mea zilnică cu Mîntuitorul. De cîte ori o deschid şi citesc în ea, simţesc ceva că trece din ea în mine şi îmi umple casa sufletului meu cu lumină, cu putere, cu tărie şi bucurie sufletească. Prin citirea Bibliei, în toată ziua mă întîlnesc cu Mîntuitorul meu Isus Hristos şi stau de vorbă cu El şi El cu mine.

Tot ce sînt şi tot ce am este al Bibliei. Biblia scrie şi „Lumina Satelor". Luaţi-mi Biblia — şi mi-aţi luat totul. Opriţi-mă să nu citesc în ea şi „Lumina" se va stinge.

Dar de cîte ori citesc Biblia simţesc şi o mare durere. Îmi vine să plîng de durere cînd mă gîndesc cîţi oameni nu au aflat şi nu cunosc

încă comorile sufleteşti ale Bibliei. Cîţi se pogoară în pământ, înainte de a gusta din izvoarele Bibliei.

Cititorule, ai tu Biblia în casa ta şi citeşti tu regulat în ea?'

'L.S.' Duminică 4 martie 1923, pag. 1

'Biblia este cartea cea mai răspîndită de pe pământ. În vremea din urmă, răspîndirea Bibliei este în tot mai mare creştere. În decursul războiului s-au răspîndit atîtea milioane de Biblii încît Societatea Biblică nu mai putea răzbi cu tipărirea de Biblii noi.

Chiar şi această minunată răspîndire a Bibliei arată că ea nu este o carte ca oricare alta, ci ea este Cartea lui Dumnezeu şi se va predica această Evanghelie în toată lumea ca să slujească de mărturie tuturor neamurilor...'

'L.S.' 1923. Nr. 8 pag. 3

'Biblia este Cartea lui Dumnezeu. Dumnezeu a ales pe oamenii în inima cărora a pus cuvintele Sale pe care ei apoi le-au scris. În acest înţeles zice şi Sf. Apostol Pavel: '...toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu şi de folos spre învăţătură' (2 Timotei 3:16).

Cînd, aşadar, cineva ia în mînă Biblia, trebuie să o ia ca pe o carte, ca pe o scrisoare a lui Dumnezeu. Cînd vă veţi înfăţişa la Judecată înaintea lui Dumnezeu eu socot că una din întrebări va fi aceasta: Ţi-am trimis o scrisoare în care te înştiinţam despre starea ta pe pământ, despre starea păcatului care te omoară, — şi despre iertarea Mea care îţi dă viaţa prin Sîngele Fiului Meu. Şi îţi arătam în această carte, cum să trăieşti ca un fiu al Meu. Ai citit tu această scrisoare?

– Doamne, vei răspunde tu, am auzit că Tu ai avut o Carte pe pământ, dar eu n-am deschis-o nici odată.

Vai va fi ţie cititorule, dacă nu vei putea da un alt răspuns.'

'L.S.' 1923, Nr. 8 pag. 3

'...Numărul acesta din gazetă l-am închinat Bibliei, ca să facem cunoscută cititorilor noştri această Carte a Vieţii.

„Lumina Satelor" le duce nu numai veşti care se schimbă de la o zi la alta ci le duce şi Cuvîntul lui Dumnezeu care rămîne în veac.

Gazeta noastră tocmai aceasta o vrea! Să se facă o şcoală în care să stăm de vorbă şi de învăţătură cu cititorii noştri, aşa cum stă dascălul în şcoală cu şcolarii săi.

În numărul acesta gazeta noastră a vorbit despre Biblie. În celelalte

numere vom vorbi despre multe şi multe lucruri de folos din ea. Cine ne va citi cu drag şi regulat, cu multe învăţături bune se va alege...'

'Cititorule, Biblia este o Carte scrisă anume pentru sufletul tău, pentru frămîntările, durerile şi boalele sufletului tău. Citeşti tu această Carte?

Biblia este o carte, o scrisoare, trimisă din Cer anume pentru tine, — desfaci tu această scrisoare ca s-o citeşti?

Dacă ţi-ar veni o scrisoare de la împăratul, ai alege grăbit şi nesilit să citeşti ce-i scris în ea. Şi iată că aici Împăratul Ceresc îţi trimite o carte cu ştiri despre mîntuirea sufletului tău, iar tu nu vrei să o deschizi şi să citeşti în ea.'

'L.S.' 1923. Nr. 8 pag. 3-4

Pentru încurajarea citirii şi răspîndirii Bibliei, părintele Iosif începu curînd prin foaie 'O şcoală Biblică', încurajînd cu premii în bani şi cărţi, cu îndemnuri şi tîlcuri — pentru cercetarea şi adîncirea Sfintei Scripturi.

Curînd ideea aceasta a intrat în obişnuinţa adunărilor ostăşeşti unde începură să se ţină seri de 'Şcoală Biblică' în care toţi cei care luau parte la ele se întorceau cu o tot mai adîncă cunoaştere şi trăire a Cuvîntului Sfînt. Şi cu o tot mai mare dragoste faţă dă Cartea Domnului, Biblia.

– Ce idei mari erau acestea! Ce viziune profetică, ce iniţiative salvatoare, ce moment unic.

Ce curs fericit şi-ar fi urmat prin ele şi de la ele, destinul poporului nostru şi chiar istoria Bisericii noastre dacă le-ar fi primit, dacă le-ar fi urmat.

Dar unde erau oare acei care trebuiau să se pătrundă, să se însufleţească şi să poarte fericiţi pretutindeni acest mesaj divin!

Ce mici sînt vremile marilor oameni!"

Pe tot parcursul lucrării sale în Oastea Domnului, preotul Iosif Trifa a insistat mereu, mereu, că centrul atenţiei omului în religia creştină trebuie să fie Isus Cristos.

Mai redăm aici un citat dintr-un articol scris de Iosif Trifa în 1932 pe această temă:

„...Temeiul şi temelia mîntuirii noastre este Isus Cel Răstignit. Toate Scripturile ne spun acest lucru (Ioan 3:16; F. Ap. 4:12)... A căuta mîntuirea în afară de acest Izvor al mîntuirii înseamnă a pierde vremea şi a pierde mîntuirea... A căuta mîntuirea fără Isus Cel Răstignit este a

încerca să faci pîine fără făină... E o slăbiciune generală a creştinilor de azi de a-L lăsa afară pe Isus Cel Răstignit din frămîntările mîntuirii lor... Diavolul e şiret mare. El lasă creştinilor frămîntările mîntuirii, el lasă creştinilor toate rînduielile, toate obiceiurile, toate formele. El îşi bate capul doar cu un singur lucru: să le fure făina din pîine, să le fure mierea din fagure, să-L fure pe Isus Cel Răstignit din frămîntările mîntuirii lor.

Se zice că nicăieri nu doarme mai liniştit diavolul decît acolo unde se păstrează cu sfinţenie toate rînduielile şi datinile, dar lipseşte Isus Cel Răstignit şi Viu, viaţa şi puterea din El... De aceea sfîntul Pavel Îl apără cu atîta îndîrjire pe Isus Cel Răstignit faţă de 'litera legii', faţă de 'păzirea poruncilor'.

Astfel de luptători se cer şi azi. Căci ispititorul parcă aici a făcut cele mai mari ravagii sufleteşti... Şi le-a făcut chiar acolo unde Isus Cel Răstignit trebuie apărat mai cu hotărîre. Eu mă uit spre pildă şi la biserica romano-catolică şi văd un lucru care mă doare. Cultul exagerat ce s-a făcut şi acolo în timpul din urmă cu sf. Tereza, este o mare greşeală. Citesc foaia lor 'Lumina creştinului' din Iaşi — şi în fiecare număr se publică sume şi daruri de bani de la cei ce spun că sf. Tereza i-a mîntuit din fel de fel de necazuri şi vor ajutorul ei. 'Trimit 200 lei pentru ajutorul ce mi l-a trimis sf. Tereza de am scăpat de un mare necaz' — scrie unul. 'Trimit 100 lei să-mi ajute în dorinţa pe care o am — scrie altul — rezervîndu-mi dreptul să întregesc suma aceasta, dacă îmi va ajuta'. Un adevărat tîrg. Eu de cîte ori citesc această urîtă pagină îmi vine să plîng şi să zic ca sf. ap. Pavel: dacă oamenii se pot ajuta şi mîntui în felul acesta, apoi 'în zadar a murit Hristos' (Gal. 2:21). Jertfa Lui este de prisos.

...Noi însă Îl vom vesti mereu numai pe Isus Cel Răstignit, oricîte împotriviri se vor ridica în contra noastră... Căci ştim şi credem că numai în Numele Lui şi puterea Crucii Lui este viaţă şi mîntuire adevărată..."

(„Ceva despre Credinţă"... O.D. Nr. 40 din 2 oct. 1932)

Mişcarea Oastea Domnului se extindea vertiginos şi lua proporţii de mişcare de mase. De aceea ea trebuia definită tot mai riguros, pentru ca toată lumea să ştie ce crede şi ce urmăreşte să realizeze această mişcare. Preotul Iosif Trifa a făcut această definire sub forma unui „mic regulament pentru cei care au intrat şi cei care vor să intre în Oastea Domnului", publicat în cîteva numere succesive din *Lumina Satelor* în anul 1928. Redăm aici părţile cele mai importante ale acestui „regulament".

„1. Cel dintîi paragraf, cea dintîi cerinţă pentru un ostaş din Oastea Domnului o vom spune în legătură cu o asemănare: Cînd cineva este recrutat şi pleacă la armată, el o rupe dintr-o dată cu traiul pe care l-a avut înainte. Îndată ce intră în armată el începe *o altfel de viaţă*, un alt fel de trai. Începe un fel nou de a trăi, o nouă viaţă. Aceasta este cea dintîi cerinţă şi pentru cei din Oastea Domnului. Cînd intri în Oastea Domnului trebuie *să te naşti din nou*, să o rupi dintr-o dată cu felul vechi de trai pe care l-ai avut, trebuie să începi o viaţă nouă, schimbată... Să o rupi dintr-o dată cu duhul acestei lumi şi cu păcatele ei. Văzut-aţi feciorii cînd se duc la armată cum îşi iau rămas bun şi se despart de fetele din sat? Aşa şi cei care intră în Oastea Domnului trebuie să se despartă pentru totdeauna de cele şapte fete ale diavolului: trufia, desfrînarea, pizma, lăcomia (între care şi beţia), mînia zgîrcenia, lenea...

O intrare în Oastea Domnului fără naşterea din nou, fără schimbarea vieţii, n-ajunge nimic. Naşterea din nou este schimbarea cea mare care l-a ajuns pe Saul pe drumul Damascului şi din Saul l-a făcut Pavel: din prigonitor, apostol. Aceasta este schimbarea cea mare care trebuie să dea şi celor ce intră în Oastea Domnului altă inimă şi altă simţire, alţi ochi şi altă vedere, altă gură şi alte vorbe, alte picioare şi alte umblări. Aceasta este schimbarea cea mare pe care o cerea Mîntuitorul lui Nicodim spunîndu-i că trebuie 'să se nască din nou' (Ioan 3:4), să înceapă o viaţă nouă. Însă această schimbare a vieţii, această renaştere sufletească o poţi face numai cu dar de Sus, cu darul şi puterea Duhului Sfînt. Cînd cineva se hotărăşte să intre în Oastea Domnului, el face numai începutul. Peste acest început trebuie să se pogoare darul şi puterea Duhului Sfînt, iar acest dar se pogoară numai dacă omul stăruie în hotărîrea luată şi îngenunchiază cu ea mereu la picioarele Crucii pentru a fi sigilată şi întărită cu Sîngele Mîntuitorului.

Aceasta este cea dintîi cerinţă a celor ce intră în Oastea Domnului. E cea mai grea, dar şi cea mai ducătoare la izbînzi pentru cei care trec cu bine printrînsa.

2. A doua cerinţă pentru cei din Oastea Domnului o scoatem tot din asemănarea de mai sus. Cînd a intrat cineva în armata ţării, lucrul care i se cere mai întîi este: *ascultarea şi supunerea necondiţionată*. Acelaşi lucru se cere şi pentru cei intraţi în Oastea Domnului: ascultare şi supunere întru toate faţă de Dumnezeu. Cel intrat în armată nu mai este stăpîn peste voile şi umblările lui. El stă întru toate sub ascultarea şi ordinile mai marilor săi. Aşa şi cel intrat în Oastea Domnului, din clipa cînd a intrat în Oaste, nu-şi mai porunceşte el peste voile şi

umblările lui — ci Domnul... Nu puteți sluji la doi domni: și lui Dumnezeu și lui Mamona, — a zis Mîntuitorul... (Luca 16:13). Cel ce intră în Oastea Domnului, trebuie să slujească numai Domnului, — altfel intrarea lui în Oaste, n-ajunge nimic. Nimeni slujind ca ostaș nu se încurcă cu lucruri lumești dacă vrea să placă Celui ce l-a înscris la Oaste (2 Tim. 2:4).

Să luăm pildă de ascultare de la Mîntuitorul. Întreaga viață a Mîntuitorului a fost o viață de ascultare față de Tatăl Său, de o 'ascultare pînă la moartea Crucii...' Peste această ascultare se pogoară darul și harul Duhului Sfînt. Cînd trăiești o astfel de ascultare, de supunere și de încredere în Domnul, viața ta ajunge sub darul și cîrmuirea Duhului Sfînt.

3. A treia cerință a celor ce intră în Oastea Domnului o scoatem tot din asemănarea de mai sus. Cel ce intră în armată se apucă îndată de meșteșugul armatei. Începe mai întîi să învețe diferitele mișcări mai mici și mai ușoare. Învață apoi să cunoască diferitele arme cu tainele și puterea lor. În fiecare zi face deprindere, exercițiu. Pe urmă după ce a învățat mișcările și armele, învață tainele apărării și atacurilor față de vrăjmași.

Aceste lucruri se cer, — în înțeles sufletesc — și de la cei ce intră în Oastea Domnului. Îndată ce intră cineva în Oastea Domnului, trebuie să se apuce de meșteșugul de a se face un bun ostaș al lui Hristos. Va începe întîi cu lucruri mai ușoare, ca să poată apoi 'crește zi de zi în darul lui Dumnezeu'.

Va face în fiecare zi 'exercițiul' rugăciunii.

Va cerceta biserica folosind sf. Taine pe care le administrează.

Va citi zilnic Biblia... fiecare ostaș să-și aibă Biblia sa ca pe o armă puternică. Și nu numai să o aibă ci să învețe tainele ei citind-o regulat și cu credință.

...Va folosi tot ceea ce îi poate fi de ajutor și întărire sufletească în lupta ce are să o ducă pentru mîntuirea lui și pentru a altora (cărți, foi religioase, etc.).

Mai sînt și alte cerințe... pe care le vom aminti mai pe larg în cartea 'Ce este Oastea Domnului' ce va apare în curînd. Vom mai aminti aici numai pe scurt că un ostaș al Domnului trebuie *să fie* activ. Să fie în neîncetată luptă contra atacurilor vrășmașului diavol. Să lupte neîncetat pentru lățirea Împărăției lui Dumnezeu să lupte pentru atragerea și a altora în fronturile mîntuirii sufletești.

'...Dacă cei ce trăiesc o viață ostășească — zice sf. Ioan Gură-de-Aur — se duc îndată unde îi cheamă trîmbița războiului, cu

atît mai mult trebuie a ne pregăti şi noi care sîntem ostaşi ai lui Hristos, a face front în faţa păcatului.'

Omilia V. Evrei

După ce ai intrat în Oastea Domnului trebuie să-ţi dai seama că ai declarat război diavolului şi eşti în război cu patimile şi poftele acestei lumi. 'Ca un ostaş viteaz trebuie să fii într-una înarmat, treaz, înţelept, hotărît, curajos, veşnic aşteptînd pe vrăşmaşul. De cîte ori te cheamă trîmbiţa privegherii, iute te pregăteşte de luptă şi te aruncă cu tot curajul împotriva răului, rupe şirul vrăşmaşului, taie puternic faţa diavolului şi pune mîna pe pradă de la ei, cîştigînd biruinţa... — precum spune acel mare sfînt părinte Ioan Gură-de-Aur.

Un ostaş'al Domnului trebuie să fie apoi *un aluat dospitor.* După ce şi-a 'dospit' viaţa lui cu 'aluatul cel nou' al Evangheliei, trebuie să dospească şi viaţa altora. Să facă acest lucru întîi cu predica vieţii sale. Aşa să trăiască un ostaş al Domnului încît văzînd şi alţii faptele şi purtările sale cele bune — să ia îndemn a intra şi ei în Oastea Domnului...

În numărul viitor vom arăta ceea ce nu-i iertat să facă un ostaş al Domnului.

'L.S.' Nr. 46 din 7 nov. 1926 — scrie mai departe *sub acelaşi titlu,* următoarele:

...În numărul trecut am spus *ce trebuie să facă* un bun ostaş al lui Hristos. În numărul acesta vom aminti cîte ceva şi din cele *ce trebuie să nu facă* un ostaş al lui Hristos.

Ţin şi aici să spun îndată că Oastea Domnului nu e numai o luptă contra beţiilor şi sudalmelor, ci e o luptă contra tuturor patimilor rele, pentru că fiecare patimă rea este un fel de beţie. Oare mînia nu este şi ea tot un fel de beţie? Şi oare lăcomia, zgîrcenia, pizma, nu sînt şi ele tot un fel de beţie?

Un bun ostaş al lui Hristos trebuie să se ferească de toate cele şapte păcate grele, de moarte care sînt: trufia, desfrînarea, pizma, lăcomia — între care şi beţia, hoţia, iubirea de argint — mînia, zgîrcenia şi lenea.

Lupta noastră s-a îndreptat de la început mai ales contra beţiilor şi înjurăturilor fiindcă, mai ales, aceste două patimi fac stricăciunile cele mai mari în poporul nostru şi pentru că, cu aceste două patimi cîştigă satana cele mai multe suflete.

Cu privire la beuturile alcoolice, regulile Oastei sînt următoarele:

Un bun ostaş al Domnului face cel mai bine dacă *se rupe dintr-odată*

cu totul de orice fel de beuturi alcoolice. Omul poate trăi şi fără beuturi îmbătătoare (ba încă trăieşte mai mult şi mai bine... încă nimeni n-a murit nicăieri din cauză că n-a beut, dar din beţie cîţi mor zilnic!)...

...Oastea Domnului opreşte de la orice fel de beuturi alcoolice mai ales pe cei care au fost pătimaşi beţivi, pentru că în aceştia beutura a stricat cu totul orice hotar de oprire, de stăpînire. Pentru beţiv cel dintîi pahar deschide îndată uşa larg spre beţie. Pentru aceştia nu este o altă cale de scăpare decît ruperea totală cu orice fel de beutură pe vecii vecilor.

...Opreşte apoi de la orice fel de beuturi alcoolice pe toţi cei necăsătoriţi... pentru că aceştia trebuie să stăruiască şi mai mult în virtutea înfrîngerii poftelor. Iar beuturile alcoolice sînt cel mai mare duşman al acestei virtuţi. 'Nu beţi vin întru carele este desfrînare' — spune apostolul Pavel (Efes. 5:18).

...Un bun ostaş al Domnului nici nu va intra prin crîşme... pentru că acolo sînt ispitele cele mari şi căderile cele pierzătoare...

Acestea ar fi pe scurt regulile cu beutura. Spun adevărul că de trei ani de zile m-am tot frămîntat cu dezlegarea lor — şi tremur şi acum să nu fi greşit cumva cu precizarea lor. Ca un munte de fier apasă asupra conştiinţei mele întrebarea: oare nu cumva am lăsat pe undeva o uşiţă deschisă pentru ispita satanei? Băgaţi de seamă că... ceea ce pare că am lăsat, poate fi o uşă deschisă pentru satana... poate fi mărul din grădina Edenului. Satana-i viclean mare. Dacă are o uşiţă deschisă apoi cu zi cu noapte umblă şi se vicleneşte cum ar putea-o lărgi, ca să intre prin ea...

Decît astfel să vă înşele şi pe voi satana, decît să aveţi veşnic deschisă o uşă, eu zic: mai bine să închideţi uşa de tot. Lepădaţi-vă *de orice fel de beutură* îmbătătoare... *Nici un pahar, nici o picătură...* Închei spunînd încă o dată: un ostaş al Domnului... se leapădă de orice fel de beuturi alcoolice.

În numărul viitor vom scrie mai departe despre celelalte oprelişti pe care le pune 'Oastea Domnului'.

'L.S.' Nr. 48 din 14 nov. 1926 scrie:

Dăm în continuare *opreliştile pe care Oastea Domnului le pune pentru cei ce vreau să fie ostaşi ai lui Hristos.*

Un ostaş al Domnului nu se duce pe la petreceri, jocuri şi baluri, pentru că aşa cum se fac acestea în ziua de azi... sînt cu totul atrase în slujba diavolului... Şi sînt destule alte societăţi (în afara Oastei) care se întrec în a face jocuri şi baluri pe seama membrilor lor... Societatea

noastră nu se ocupă cu așa ceva. Petrecerile noastre sînt a ne întîlni mereu în Domnul... noi ne petrecem citind și vestind Sfintele Scripturi, cîntînd cîntări duhovnicești, rugîndu-ne Domnului și bucurîndu-ne în El, după cuvîntul sf. apostol Pavel care zice: 'nu beți vin întru care este desfrînare ci vă umpleți de Duhul Sfînt vorbind între voi în psalmi, în lăudări și în cîntări duhovnicești' (Efes. 5:18-19).

Un ostaș al Domnului va merge numai la acel fel de petreceri unde lipsește beutura și jocul... Sau cel mult va sta acolo pînă ține partea cea bună... pînă ține partea în care diavolul încă nu s-a amestecat.

...Peste tot, un ostaș al Domnului se va păzi de orice clacă, șezătoare și strînsură în care stăpînește 'duhul acestei lumi'... căci 'oricine vrea să fie prieten cu lumea (cu duhul ei cel păcătos) se face vrășmaș cu Dumnezeu' (Iacov 4:4).

Peste tot în privința întrebării: unde poate merge un ostaș al Domnului, recomand următoarea regulă:

De cîte ori un ostaș este nedumerit asupra acestei întrebări, să se întrebe: 'Oare merge și Domnul Isus cu mine? Oare poate să meargă Domnul cu mine în crîșmă? — Ba! Atunci nu merg nici eu! Oare stă Domnul Isus cu mine acolo unde se vorbesc urîciuni și murdării? — Ba! Atunci nu stau nici eu!' Un ostaș al Domnului poate merge numai acolo unde poate merge și Domnul cu el. Și va sta numai acolo unde poate sta și Domnul Hristos...

...Un ostaș al Domnului nu înjură și nu folosește *nici un fel de cuvînt* de sudalmă. Despre acest păcat scriem mai pe larg în altă parte... Aici voi spune doar atît că înjurătura este poate cel mai fioros și mai grozav păcat. Despre acest păcat zice Evanghelia că 'toate păcatele se vor ierta fiilor omenești și hulele oricîte le vor grăi, dar cine va huli împotriva Duhului Sfînt nu are iertare în veci, ci va fi vinovat Județului veșnic' (Marcu 3:28). Despre satana se știe că este un răsculat și un hulitor împotriva lui Dumnezeu. Văzut-ați pe suduitorul de cele sfinte cum în decursul fioroaselor lui înjurături își ridică pumnii și privirile spre cer ca și cum ar amenința pe cineva de acolo? El este ca și satana un vrășmaș pe față și un răsculat împotriva lui Dumnezeu.

Cei ce suduie, — nu numai că în Oastea Domnului n-au ce căuta, — ci ei ar trebui scoși și din rîndurile celorlalți creștini.

Un ostaș al Domnului nu fumează. De ce?

Întîi pentru că fumatul este un lucru urît și urîcios... Gîndească-se fiecare fumător și să întrebe, oare ar putea el să stea în fața Mîntuitorului cu țigara în gură? Oare rămîne, oare petrece, oare călătorește împreună cu noi Domnul cînd noi într-una pufăim și scuipăm?

Fumatul trebuie lăsat apoi pentru că el devine o patimă, o plăcere care întrece plăcerea duhovnicească... punînd stăpînire pe toată fiinţa omului şi robind-o de dimineaţa pînă seara... Lucrul acesta e nebun şi necurat.

Fumatul trebuie lăsat şi pentru că noi sîntem răspunzători înaintea lui Dumnezeu de fiecare ban ce-l cheltuim. Noi nu sîntem stăpînii ci sîntem numai administratorii averilor şi banilor noştri. Ce vom răspunde oare în faţa Domnului Dumnezeu despre banii ce i-am cheltuit pe tabac?...

...Cîţi 'creştini' sînt care nu se îndură să facă milostenie, se lipsesc de Biblie, de o gazetă bună, de cărţi cu hrană sufletească — dar pentru tabac dau mii de lei pe an. Nu este oare acesta un lucru nebun şi necurat?"

În continuarea acestui „regulament", preotul Iosif Trifa descrie modul de luptă al unui ostaş creştin, dezvoltînd pe larg textul din Efeseni cap. 6, în care apostolul Pavel enumeră „armele" luptătorului creştin: „mijlocul încins cu adevărul", platoşa neprihănirii, picioarele încălţate cu rîvna Evangheliei păcii, scutul credinţei, coiful mîntuirii, sabia Duhului Sfînt care este Cuvîntul lui Dumnezeu şi rugăciunea.

Oricine citeşte aceste pagini, şi toate celelalte scrieri ale preotului Iosif Trifa, poate să vadă că singurul lucru pe care-l urmărea acest credincios preot ortodox era să-i întoarcă pe oameni la Dumnezeu, să-i înveţe transformarea vieţii prin Isus Cristos şi să-i îndrume spre o viaţă creştină curată, după Sfînta Scriptură. Reacţia cititorului ar fi aceea că nimic din toate acestea nu sînt contrare nici Bibliei, nici dogmelor Bisericii Ortodoxe. Şi totuşi, opoziţia faţă de lucrarea acestui preot n-a întîrziat să apară, să se dezvolte şi să acţioneze pînă la scoaterea lui din Biserică.

Ce i s-a reproşat preotului Iosif Trifa? Nu vom intra în toate detaliile luptei care s-a dat în jurul Oastei Domnului timp de vreo cinci ani, între 1933 şi 1938, şi care s-a soldat cu scoaterea lui Iosif Trifa din preoţie (caterisire). Ne vom mărgini doar să semnalăm raţionamentele strict teologice care au dus la acest sfîrşit tragic.

Prin 1934 îl găsim pe preotul Iosif Trifa enumerînd mai multe acuzaţii care se aduc Oastei Domnului, printre care o găsim şi pe aceasta: „Un frate preot scria anul trecut că Oastea a fost bună la început pînă cînd se ocupa numai cu propaganda contra beţiei. Dar de cînd le predică oamenilor 'neştiutori' despre naşterea din nou, a devenit 'primejdioasă' şi nu mai trebuie sprijinită" (citat din istoria Oastei de T. Dorz, vol. 1, pag. 334).

Să ne oprim puţin la această acuzaţie şi să vedem pe ce se întemeiază ea. Preotul care a făcut-o cunoştea bine teologia ortodoxă. El ştia că după dogma ortodoxă naşterea din nou se întîmplă în botez. Botezul se administrează copiilor mici şi, prin urmare, fiecare ortodox care a fost

botezat cînd a fost mic este considerat a fi născut din nou. A predica o naştere din nou care se întîmplă atunci cînd înţelegi jertfa Domnului Isus Cristos şi cînd Îl primeşti pe El ca Mîntuitor înseamnă a nega capacitatea botezului de a produce acea naştere din nou!

Exact lucrul acesta îl cred baptiştii. Ei cred că naşterea din nou este un fenomen care se produce pe plan spiritual atunci cînd omul se pocăieşte, se întoarce la Domnul Isus Cristos şi-L primeşte pe El ca Domn şi Mîntuitor personal. De aceea ei nu mai botează copiii mici. Ei aplică botezul după întoarcerea la Domnul Isus Cristos, şi consideră botezul un act simbolic care arată moartea faţă de lume şi învierea cu Domnul Isus Cristos la o viaţă nouă.

A predica în Biserica Ortodoxă naşterea din nou ca un act care se produce la maturitate, cînd omul se întoarce la Dumnezeu, este într-adevăr un lucru care contrazice o dogmă ortodoxă foarte importantă. Dar preotul Iosif Trifa, studiind ce spune Scriptura despre naşterea din nou, şi vrînd să fie credincios Scripturii, n-a avut încotro, şi a ajuns să predice o învăţătură care contrazicea dogma Bisericii sale.

Acuzaţia de bază însă care i-a fost adusă preotului Iosif Trifa a fost aceea că a refuzat să admită ca ierarhia Bisericii Ortodoxe să preia conducerea Oastei Domnului. Timp de cîţiva ani de zile s-a încercat acest lucru, dar Iosif Trifa a observat că cei ce voiau să pună mîna pe Oaste intenţionau să o transforme dintr-o mişcare de înnoire spirituală într-o mişcare de educaţie culturală şi sanitară.

Pentru a evita acest dezastru, Iosif Trifa şi-a dat demisia din funcţia de preot, intenţionînd să rămînă conducător al Oastei şi redactor al revistei „Lumina Satelor". Mitropolia de la Sibiu l-a anunţat însă că din moment ce nu mai este preot i se ia şi conducerea Oastei şi redacţia revistei. Acestea se întîmplau în decembrie 1934–ianuarie 1935. În 5 ianuarie 1935, Iosif Trifa a scris următoarea scrisoare adresată Mitropoliei:

„Prea venerat Consiliu Arhiepiscopesc,

Cu referire la cele ce mi s-au comunicat din partea prea ven. Cons. Arhiepiscopesc sub Nr. 32/1935 bis, răspund:

În legătură cu 'Oastea Domnului' n-am avut absolut nici un fel de însărcinare şi încredinţare din partea nimănui. În consecinţă n-am de prezentat în legătură cu această mişcare nici un fel de dare de seamă.

Creaţia spirituală a mişcării 'Oastea Domnului' a venit pe de-a-ntregul din partea Domnului. El mi-a inspirat-o şi prin El am creat-o. El Singur mi-a dat însărcinarea în crearea acestei mişcări. Lui

Singur am gestiuni de predat. El Singur mă poate opri să nu mă mai ocup de ea.

Accentuez însă ceea ce am spus de atîtea ori: am respectat întru totul învăţăturile Sfintei noastre Biserici. Am lucrat în cadrul acestor învăţături şi voi lucra şi mai departe tot în cadrul acestor învăţături. Iar întru cît s-ar părea şi s-ar dovedi că am ieşit din aceste învăţături, sînt gata să mă înfăţişez oricînd în faţa forurilor bisericeşti competente".

Mitropolitul Nicolae Bălan i-a răspuns lui Iosif Trifa printr-o scrisoare lungă de 16 pagini. Esenţa răspunsului Mitropolitului este rezumată de Traian Dorz astfel:

„În punctul 1 se neagă orice posibilitate de legătură a vreunui suflet cu Mîntuitorul în alt fel decît prin mijlocirea oficialităţii bisericeşti. Această legătură cu Hristos, cînd este vorba de un preot, cu atît mai mult nu se poate concepe decît aşa. Orice altă părere despre aceasta nu poate fi decît 'o notă a subiectivismului sectar care ocoleşte Biserica închipuindu-şi că în afară de ea poate să stea în legătură cu Hristos şi să primească însărcinări „singur" de la El. O asemenea atitudine din partea unui preot este inadmisibilă... prin urmare, oricare preot lucrează tot ce lucrează numai din încredinţarea episcopului său şi în atîrnare de acesta. De aceea el poate fi tras la răspundere oricînd de către episcopul său şi e dator să-şi dea socoteală de întreaga sa activitate... Tot asemenea el poate fi absolvit de delegaţia ce o are atunci cînd, apreciind interesele Bisericii, episcopul crede de cuviinţă aceasta...'

În punctul 2 se spune că oricine ar îndrăzni să nege lucrurile de mai sus neagă Biserica şi doctrina despre ea, Ierarhia şi ordinea canonică a Bisericii. Această negare — spune mai departe mitropolia — este comisă de afirmaţia că 'în legătură cu Oastea Domnului n-am avut absolut nici o însărcinare şi încredinţare din partea nimănui'... şi precizează că 'însăşi hirotonia întru preot... constituie însărcinarea de a-ţi pune toate puterile în slujba Bisericii...' *Tot ce ar face şi ar crea un preot, indiferent de mărimea operei sale, nu este decît îndeplinirea unei însărcinări cu care este dator* faţă de Biserică prin însăşi misiunea sa..."

Este de o deosebită importanţă să înţelegem ce spune Mitropolitul Nicolae Bălan în această scrisoare. Într-un capitol anterior, noi am discutat doctrina ortodoxă care spune că harul mîntuitor a fost depozitat în Biserică, şi că acum Biserica administrează, sau împarte, sau dăruieşte individului mîntuirea.

Preotul Iosif Trifa, predicînd despre jertfa Domnului Isus Cristos, chemîndu-i pe oameni să-L primească pe Isus ca Mîntuitor personal şi propovăduind astfel o întîlnire directă între individ şi Isus Cristos şi o mîntuire prin această întîlnire, nega de fapt una dintre cele mai centrale dogme ale Bisericii Ortodoxe. Iată de ce Mitropolitul Nicolae Bălan **„neagă orice posibilitate de legătură a vreunui suflet cu Mîntuitorul în alt fel decît prin mijlocirea oficialităţii bisericeşti!"**

Aceasta a fost „erezia" preotului Iosif Trifa. Restul acuzaţiilor erau de ordin administrativ şi nu merită să ne ocupăm de ele. În cele din urmă, prin sentinţa din 13 martie 1936, preotul Iosif Trifa a fost caterisit. Apelul de graţiere i-a fost respins de Sinodul Bisericii prin decizia din 18 martie 1937.

Este bine să auzim şi strigătul de durere al acestui preot, publicat în revista *Isus Biruitorul*, din 11 aprilie 1937, sub titlul „Mi s-a luat numele şi haina de preot..."

„În sfîrşit, mi s-a adus la cunoştinţă oficios (şi s-a publicat şi în 'Lumina Satelelor') că sf. Sinod a respins cererea pe care o înaintasem şi a întărit caterisirea mea. Prin urmare, iată am ajuns un preot caterisit. Mi s-a luat haina şi numele de preot. Am fost dat afară din ceata celor 8000 de preoţi, ca fiind cel mai netrebnic, dintre toţi. Şi sînt ameninţat că voi fi dat afară cu totul şi din biserică, ca un 'păgîn' şi 'vameş' care spurcă biserica.

Eu — căutînd spre Cer — mă resemnez în faţa judecăţii ce mi s-a făcut, aşteptînd — cum spuneam — şi judecata cea de la a treia instanţă: Judecata cea Cerească.

În faţa judecăţii ultime de la Bucureşti, repet ceea ce spuneam în faţa primei judecăţi:

Mă voi resemna în această judecată şi voi rămînea pe mai departe în Biserică, un simplu mirean în rînd cu ceilalţi fraţi ai mei în Ostăşia Domnului.

Fireşte — e un hotar mare acesta din viaţa mea. E o răspîntie de unde mă uit înapoi peste mult zbuciumata mea viaţă. În clipa cînd mi se ia haina şi numele de preot, mă uit şi peste zbuciumul celor 25 de ani de preoţie. Şi văd toate frămîntările mele de preot şi vestitor al Evangheliei.

Văd nopţile nedormite... văd paturile de la Geoagiu şi Davos... văd lacrimile pe care le-am vărsat pentru Biserica şi Poporul meu. Văd întreg cîmpul de bătălie în care am luptat şi am sîngerat pentru binele Bisericii şi Neamului meu. Şi acum — slăvit să fie Domnul — iată văd şi răsplata acestor lupte, în care mi-am jertfit şi sănătatea.

Trebuia să vină şi răsplata aceasta. Poate fiindcă L-am vestit prea

mult pe Isus Cel Răstignit. *Eu mi-am înțeles slujba de preot să-L vestesc neîncetat pe Isus Cel Răstignit, să chem suflete pierdute la picioarele Crucii Lui.* Vrăjit de Jertfa Golgotei, am predicat poate prea mult această Jertfă și poate am vrăjit prea mult poporul cu această Jertfă — și poate pentru asta mi-a venit acum o răsplată pe care nu o primesc eu cel dintîi, și nici cel din urmă. Cam toți cei ce au bătătorit prea mult Dealul Golgotei — așa au pățit și așa vor păți! Cam toți care s-au îndrăgostit prea mult de Jertfa Golgotei și au spus adevărul — așa au pățit și așa vor păți.

Frații mei! 'Vă scriu aceste rînduri cu ochii scăldați în lacrimi' (2 Cor. 2:4). Mă gîndesc la tot ceea ce ne leagă pe noi. 'Eu am fost gata să vă dau nu numai Evanghelia ci și viața mea' (1 Tesal. 2:8), să mă cheltuiesc chiar pe mine însumi pentru sufletele voastre (2 Cor. 12:15). Iar la această dragoste voi ați răspuns cu focul dragostei voastre.

Vă îndemn iubiții mei *să fiți liniștiți! Dacă pe mine m-au dat afară definitiv din ceata preoților, eu voi merge mai departe pe calea pe care am mers și pînă acum, pe calea Crucii, pe calea Domnului.*

Eu n-am îndemnat nici odată pe nimeni contra cuiva, decît contra păcatului.

'Cu ochii țintă la Căpetenia desăvîrșirii noastre.' Cu ochii țintă la Isus Cel Răstignit — acesta a fost îndemnul meu de totdeauna. Și acesta e și acum.

Iar dacă va fi să fiu dat afară cu totul din Biserică (adică un fel de 'exilare') repet și eu cuvintele ce le-a rostit cu un astfel de prilej Sf. Ioan-Gură de Aur:

'Numeroase sînt valurile și puternic curentul. Nu mă tem de înec întrucît stau pe Stîncă... Nu doresc să trăiesc decît pentru voi. De aceea vă implor: consolați-vă, că nimeni nu mă poate despărți de voi. Ceea ce Dumnezeu a unit, omul nu poate să despartă. Biserica constă nu în ziduri ci în comunitatea credincioșilor. Mîine voi fi cu voi la ceasul rugăciunii. Căci unde sînt eu, sînteți și voi și unde sînteți voi sînt și eu. De sîntem despărțiți de spațiu, sîntem uniți în dragoste. Nici moartea nu ne poate despărți. *Sînt gata de mii de ori să-mi dau viața pentru voi.*'

Rugăciune

Și-acum, către Tine mă întorc Doamne Isuse, Preadulcele meu Mîntuitor, Singura mea nădejde și bucurie. Îți mulțumesc că ai făcut din mine un copil al suferinții. Și-Ți mulțumesc că mă ții mereu în starea aceasta grea, dar binecuvîntată!

Acum robul Tău iarăşi stă la o răspîntie. Ce aş putea spune o Doamne, şi aici altceva, decît: *să fie voia Ta!*

Doamne Isuse, ştiu că mă aşteaptă cruci nouă şi necazuri nouă. Dar Tu ştii Doamne că robul Tău nu şi-a precupeţit nici odată viaţa lui cea trecătoare. *Voi suferi totul pentru Tine, pentru ca pe urmă, să trec în odihna Ta cea dulce şi scumpă.*"

În ultimii zece ani ai vieţii sale, preotul Iosif Trifa a fost mereu bolnav, a avut multe operaţii la plămîni şi la intestine, a stat mult timp în spitale şi în staţiuni balneare, şi şi-a desfăşurat activitatea spirituală şi editorială mai mult de pe patul de suferinţă. S-a stins din viaţă în 12 februarie 1938.

Oastea Domnului nu s-a stins însă. Ea a continuat să existe în ciuda opoziţiei ierarhiei Bisericii Ortodoxe. Este adevărat că mulţi fraţi ostaşi, printre care şi unii dintre conducători, văzînd că sînt alungaţi din Biserica Ortodoxă, s-au alăturat unor culte neoprotestante. Unii au trecut la baptişti, alţii la creştini după Evanghelie, alţii la penticostali.

Traian Dorz, minunatul poet al Oastei, este unul dintre puţinii care au luptat cu îndîrjire pînă în zilele noastre să ţină Oastea Domnului în Biserica Ortodoxă. Dar el recunoaşte cu amărăciune:

„Dar însăşi condiţiile pe care ni le-a creat biserica noastră care ne alunga, erau anume create spre a ne împinge ca să fim înghiţiţi de învăţăturile streine. *Ele ne-au împins* la asta. Cinismul şi răzbunarea cu care eram priviţi urmărea puternic trecerea noastră totală la secte. Sau transformarea noastră într-o sectă ruptă de biserică, asemeni fracţiunii lui Tudor Popescu, cu care le reuşise tocmai manevra asta. Aceasta le-ar fi pecetluit apoi pe totdeauna triumful punctului lor de vedere, după care Oastea Domnului trebuia să sfîrşească neapărat la secte, sau ca o nouă sectă.

De fapt, unul dintre episcopi ne-a şi spus odată foarte nervos:

– Dar treceţi odată domnilor la secte! Măcar să scăpăm de voi mai repede! Am şti atunci că avem o sectă mai mult, dar nu ne-aţi mai chinui mereu ca acum!

Noi 'îi chinuiam' cu trebuinţa unei neapărate înnoiri a vieţii duhovniceşti. De asta voiau 'să scape'...

Şi atunci 'ca să scape odată de noi' au îndrumat preoţii să ne împingă afară din biserică prin orice metode, dar cît mai sigur şi cît mai repede".

Este normal să ne punem acum întrebarea: Este posibilă o înnoire, o renaştere a Bisericii Ortodoxe din ceremonialismul în care este anchilozată?

Noi ne rugăm lui Dumnezeu pentru o asemenea înnoire și renaștere. De ea ar beneficia tot neamul nostru. Și știm că în cadrul ortodoxiei românești sînt preoți și laici, fie în Oastea Domnului, fie în afara ei, care doresc o asemenea revenire la viață și care caută să o producă. Pentru aceștia am adăugat aici istoria acestor trei preoți: Dumitru Cornilescu, Tudor Popescu și Iosif Trifa. Ei trebuie să știe că au mai existat oameni care au lucrat la înnoirea Bisericii Ortodoxe. Trebuie să știe ce anume au încercat ei să schimbe și să știe cum a reacționat ierarhia Bisericii și, mai ales, **de ce** a reacționat împingîndu-i în afara Bisericii.

Aceia care doresc astăzi o înnoire a Bisericii trebuie să-și formuleze foarte clar ce anume voiesc să înnoiască și apoi să vadă care dogme ale Bisericii ar putea să fie afectate de ceea ce vor ei să aducă nou. Noi nu credem că pot să se facă înnoiri fără ca prin acestea să fie afectate anumite dogme.

Ați văzut care a fost experiența acestor trei preoți. Să recapitulăm punctele principale ale acțiunilor lor. Însăși traducerea Bibliei în limba română modernă, fără nici un fel de abateri de la textul original, a fost considerată a fi o acțiune „*protestantă*". Apoi, cînd oamenii aceștia au predicat mîntuirea personală prin Domnul Isus Cristos, ei au contrazis dogma că Biserica este cea care împarte mîntuirea. Cînd Tudor Popescu s-a întors la învățătura Bibliei că numai Isus este mijlocitor între om și Dumnezeu, el a fost acuzat că desființează dogma despre sfinții care mijlocesc între om și Dumnezeu. Cînd Iosif Trifa a predicat despre nașterea din nou ca urmare a primirii Domnului Isus în inimă, a fost acuzat că desființează dogma nașterii din nou prin botezul copilului mic.

Trebuie să recunoaștem că ierarhii Bisericii Ortodoxe, care i-au împins pe acești preoți în afara Bisericii, n-au făcut altceva decît să apere cu strictețe dogmele Bisericii. Problema deci este aceasta: Va ajunge oare ierarhia Bisericii Ortodoxe să admită că dogmele nu sînt absolute și că ar fi necesară o reconsiderare a lor și, poate, o reformulare a lor? Deocamdată nu se întrevăd semne că așa ceva ar fi posibil.

Dumitru Cornilescu și Tudor Popescu au sfîrșit prin a se alătura unor culte protestante. Tot așa au făcut mulți din Oastea Domnului. Aceasta este soluția pe care o găsesc astăzi *tot mai mulți români* care trec la baptiști, la penticostali sau la creștini după Evanghelie. Aceste culte cuprind astăzi peste o jumătate de milion de români. Și tot mai mulți români continuă să se alăture acestor culte. Oare fenomenul acesta nu va stimula Biserica Ortodoxă la o reexaminare radicală a întregii ei situații în neamul nostru?

Concluzie

Experimentul comunist a ajuns la sfîrşit. Creatorii economiei de stat, planificată şi condusă de la centru, au crezut că astfel vor produce belşugul pentru întreaga societate. S-a dovedit însă că acest sistem produce numai sărăcie. Într-o serie întreagă de ţări, conducătorii comunişti înşişi recunosc astăzi că singura salvare pentru ţările lor este o descentralizare a economiei.

Dar falimentul pe plan economic al marxismului înseamnă şi falimentul lui pe plan ideologic. Cine mai are interes să păstreze marxismul ateu ca ideologie a naţiunii?

Fapt este că falimentul marxismului lasă naţiunile care i-au căzut o vreme pradă într-un gol spiritual imens. După decenii de negare şi de materialism cras, oamenii sînt flămînzi după realitate spirituală, sînt flămînzi după Dumnezeu.

Cine va satisface foamea poporului român după Dumnezeu? Este oare Biserica Ortodoxă pregătită să dăruiască poporului învăţătură biblică, bogată, inspiratoare, satisfăcătoare? Îndeplinirea unor ritualuri, oricît ar fi ele de bogate în semnificaţii, nu va satisface foamea poporului după adevărurile lui Dumnezeu, aşa cum sînt ele exprimate în Cuvîntul lui Dumnezeu.

Viaţa spirituală a omului se dezvoltă numai prin hrănirea acestuia cu adevărurile Cuvîntului lui Dumnezeu şi prin trăirea după îndrumările date nouă în Cuvîntul lui Dumnezeu. Dezamăgit de ateism, poporul român este dispus acum să asculte, să discearnă şi să aleagă. Poporul român va merge după aceia care vor şti să-i comunice clar şi convingător adevărul viu al Cuvîntului lui Dumnezeu.

Este adevărat că poporul român a păstrat un ataşament sentimental faţă de Biserica Ortodoxă, datorită faptului că în trecut Biserica Ortodoxă a fost păstrătoarea unităţii noastre naţionale, creatoarea culturii noastre şi făţuitoarea specificului nostru naţional.

Dar, din păcate, în anii de întuneric ai regimului comunist, Biserica Ortodoxă română a devenit o anexă a guvernului ateu şi s-a lăsat condusă şi folosită de acesta după bunul lui plac. Poporul român s-a găsit abandonat de singura instituţie de la care ar mai fi putut aştepta o rază de lumină în

întuneric. Cei patruzeci de ani de îndoctrinare ateistă au creat o generație care nu mai cunoaște ce este de fapt creștinismul, căci Biserica Ortodoxă a renunțat la instruirea copiilor ei în crezul ortodox. Falimentul acestei Biserici pe plan politic face acum ca ruptura dintre poporul român și Biserica Ortodoxă să fie aproape totală. Va putea oare Biserica Ortodoxă să-și recucerească poporul?

Cultele neoprotestante, cînd și-au început activitatea în România, au trebuit să pornească de la zero. Și ele au trebuit să-și cîștige aderenți luîndu-i de la Biserica Ortodoxă. Astăzi, practic și Biserica Ortodoxă trebuie să pornească de la zero: ea trebuie să-și recucerească poporul. De acum, Biserica Ortodoxă este în poziția în care erau cultele neoprotestante la începutul activității lor în România. Și totuși există o mare diferență între ele: Biserica Ortodoxă oferă poporului ritualuri, iar cultele neoprotestante se concentrează asupra predicării Cuvîntului lui Dumnezeu. Biserica Ortodoxă se oferă să facă ea contactul oamenilor cu Dumnezeu, prin ritualuri. Bisericile neoprotestante le oferă oamenilor un contact direct, individual, cu Dumnezeu, prin Isus Cristos, așa cum au oferit și preoții Dumitru Cornilescu, Tudor Popescu și Iosif Trifa.

În exilul românesc există astăzi cîțiva preoți români ortodocși care s-au dovedit a fi eroi ai credinței în România și care își continuă misiunea din și în străinătate. I-am ascultat de mai multe ori cu deosebit respect și cu viu interes, și le-am citit articolele în diferite publicații, ca să înțeleg care este mesajul lor. Nu mă refer la chemarea lor la luptă pentru o Românie liberă, ci la mesajul lor ca lucrători creștini. Mărturisesc că am fost dezamăgit, căci singura chemare pe care o aud de la ei este: „Veniți la Biserică" sau „Rămîneți atașați Bisericii în ciuda ierarhiei ei". Aud de asemenea că esența ortodoxiei este eucharistia, în care trupul lui Cristos este re-creat și este dăruit oamenilor.

Se mai aude încă ceva foarte interesant. Cînd evanghelistul Billy Graham a fost în România și a ținut acolo predici de evanghelizare, adică predici în care le-a vorbit oamenilor despre mîntuirea prin Isus Cristos și i-a invitat să-L primească în viețile lor pe Isus ca Mîntuitor personal, aici, între românii din Apus, s-au auzit voci care au afirmat că românii nu au nevoie de evanghelizare, deoarece românii sînt creștini. Adică, de vreme ce toți au fost botezați cînd au fost copii mici, toți sînt creștini și nu mai au nevoie să li se predice că trebuie să-L primească personal pe Isus în viața lor și *astfel* să se creștineze.

Trebuie să subliniem că din punct de vedere al dogmei ortodoxe oamenii aceștia au dreptate: dogma ortodoxă spune că individul este creștinat prin ritualul botezului, cînd este copil mic, și că, deci, el nu mai are nevoie de altă creștinare sau convertire.

Iată atunci la ce mă refer cînd spun că Biserica Ortodoxă oferă poporului român numai ritualuri: primul ritual este botezul copilului mic, prin care acesta este „creştinat". Al doilea este ritualul spovedaniei şi al dezlegării de păcate pe care i-o oferă omului preotul. Al treilea ritual este eucharistia prin care Biserica Ortodoxă spune că Îl împarte pe Cristos oamenilor. Fără să mai menţionăm alte ritualuri de mai mică importanţă, amintim doar ultimul ritual, acela al slujbelor de la înmormîntare şi de după înmormîntare, prin care Biserica Ortodoxă spune că are puterea să împartă iertarea finală.

Dacă înţelegem ce putere şi eficacitate acordă ortodoxia acestor ritualuri făcute de Biserică, înţelegem de ce mesajul preoţilor ortodocşi se poate reduce la „veniţi la Biserică" sau „rămîneţi în Biserică".

Două întrebări fundamentale se pot pune aici. Prima este aceasta: Este oare adevărat că mîntuirea omului şi relaţia lui cu Dumnezeu se realizează prin aceste ritualuri? În capitolul *Împăcarea cu Dumnezeu* am arătat că Sfînta Scriptură ne învaţă cu totul altceva despre felul cum se realizează mîntuirea omului şi relaţia lui cu Dumnezeu. A doua întrebare este aceasta: Se vor mulţumi românii — flămînzi după adevăruri spirituale, după învăţături biblice, după o trăire personală cu Dumnezeu — cu ritualurile pe care li le oferă Biserica Ortodoxă? Răspunsul la această întrebare îl vor da românii în viitorul apropiat, atunci cînd vor fi liberi să aleagă fără oprelişti.

Biserica Ortodoxă va trebui să concureze pe piaţa liberă a ideilor cu cultele protestante şi neoprotestante. Fiecare îşi va expune crezul *în libertate*, şi poporul român *în libertate* va alege.

Ceea ce i se va impune Bisericii Ortodoxe va fi o definire clară, în limbaj care să fie înţeles de omul de astăzi, a întregului ei crez şi mesaj. Fără o asemenea expunere limpede şi sistematică a crezului ei, pe piaţa liberă a ideilor, Biserica Ortodoxă va pierde lupta înainte de a o începe.

Poporul român se află la una dintre cele mai mari cotituri ale istoriei sale. Pe plan economic, politic, cultural şi religios, poporul român trebuie să-şi aleagă calea. Ce va alege el? Încotro va merge el? De aceste alegeri va depinde destinul neamului nostru.

Prin cartea aceasta am încercat să explicăm în ce constau opţiunile pe plan religios creştin. Sperăm că cei ce o citesc vor şti mai bine ce trebuie să aleagă.

Care este credința adevărată?

Am pus ca moto al acestei cărți cuvintele apostolului Iuda care ne cheamă să luptăm *„pentru credința care a fost dată sfinților o dată pentru totdeauna"*. Apostolul Iuda scria aceste cuvinte la o dată cînd aproape toate cărțile din Noul Testament erau scrise și erau în posesia bisericilor și a creștinilor. Prin aceste cărți ale Noului Testament, adăugate la Vechiul Testament și alcătuind împreună Biblia sau Sfînta Scriptură, li s-a dat sfinților credința, o dată pentru totdeauna.

Credința adevărată nu ne-o formăm noi. *Credința adevărată ne-a fost dată o dată pentru totdeauna și noi o găsim pe paginile Sfintei Scripturi.* Pentru această credință sîntem chemați să luptăm. Nu pentru credința formulată la Roma, la Constantinopol, la Geneva sau la Londra. Dumitru Cornilescu, Tudor Popescu și Iosif Trifa au fost preoți ortodocși români care au redescoperit Sfînta Scriptură, și pe paginile ei au redescoperit adevărata credință.

Acum fiecare român este chemat să facă pentru sine însuși această descoperire. Cînd descoperi credința adevărată, Îl descoperi pe Isus Cristos, Fiul lui Dumnezeu, care te-a iubit și S-a dat pe Sine pentru tine, și care acum este viu și conduce destinele universului. Adevărata credință este aceea care te ajută să realizezi unirea ta personală cu Isus Cristos. Biserica cea mai bună pentru tine este cea care te ajută să mențiii și să adînceștî această legătură personală cu Isus Cristos. Numele care i-l dau oamenii acelei biserici nu este de cea mai mare importanță. Ceea ce trebuie să cauți tu este o biserică în care se predică limpede Cuvîntul lui Dumnezeu și în care simți că oamenii se ajută unii pe alții să trăiască o viață curată, o viață pusă în slujba lui Dumnezeu și în slujba răspîndirii Evangheliei.

Am arătat în această carte ce importanță mare are religia, credința adevărată, în viața unei națiuni. Națiunea este alcătuită din indivizi. Și alegerea credinței trebuie să o facă indivizii. Relația cu Dumnezeu este o problemă a fiecărui individ. Dar, dacă toți românii vor alege bine, națiunea română va renaște. Nașterea din nou a indivizilor prin unirea cu Isus înseamnă renașterea națiunii.

Nu aștepta pînă fac *toți* această alegere. Începe tu. Unește-te tu cu Isus și fii tu un om nou. Și ajută-i tu pe alți români să ajungă la nașterea din nou prin Isus. Așa vei lucra la renașterea națiunii române. Și așa vei porni tu pe calea dezvoltării spiritualității tale și a națiunii române. Așa îți vei împlini destinul pe care ți l-a conceput Dumnezeu și pe care ți-l oferă Dumnezeu. Alege!